KUTSÎ DUA (BAHÂİYE)

İLE

RABBÂNÎ TERBİYE

İsmail Hakkı ALTUNTAŞ

ISBN:

Dizgi:
Kapak:
Baskı:
Cilt:

irtibat adresi

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurdular ki;

"Ameller niyetlere göredir"

"İnsanlar hangi niyetle göçtülerse o niyetle haşrolunur"

Allah Teâlâ´nın Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem ile bizlere olan yardımı ve hayırlı insanların himmetleri ile daha önce hazırladığımız Evrâd-ı Bahâiyye Açıklaması´nı güncelleştirip yeniden yazılması için gelen istekleri âcizane karşılamak için bir gayret hâsıl olmuştur.

Her insan yapığı işin rehni altında olmasından dolayı niyetimizi halisane tutmayı ve Allah Teâlâ´nın emrine itaat ederek bu eseri tekrar istifadeye sunmaya çalıştık.

Kitabı, Fahri Âlem Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´in güzel nasihatleri, İmam Rabbanî (ks), Mevlana Celâleddin Rumî (ks), İsmail Hakkı Bursevî (ks), İmam Şarânî (ks), Aliyyü'l- Havas (ks), Elmalılı Hamdi Yazır (ks), İsmail Hakkı Toprak İhramcızâde Sivasî (ks) ve birçok büyük zevatın ilmî hikmetleri ile zenginleştirmeye çalıştık.

Kitap araştırma türü olması yanında her seviyeye hitap

etmesi açısından gariplerin usulü üzere Yunusça yazılmıştır.

Tecrübelerin yer yer serpiştirildiği yerler görülürse, bu kısımlar terbiye yolundaki öğretilerden payımıza düşenlerdir. Hatalı bir durumda olmuşsa, o şahsımıza ait olup, dinimizi ve büyüklerimizi bu şeylerden tenzih ederiz.

Desteksiz bir şeyin olması zor olan işler sınıfındandır.

'Olgun insan zor işleri Yener'

Yardımları ve desteği olan kişilerin hepsinden Allah Teâlâ´nın razı olmasını, ayrıca kitabın faydalı olmasını, temenni ve dualar ederiz.

Başarı Allah Teâlâ´dandır.

Kullarım,

Sana Beni sorarlarsa;

Şüphesiz ki Ben, çok yakınım.

Bana dua edince Ben, o dua edenin duasına icabet ederim.

Öyleyse onlar da Benim da'vetime icabet etsinler.

Bana iman etsinler ki,

doğru yolu bulmuş olsunlar.

Kur´an-ı Kerim, Bakara: 186

Her kap, içindeki olanı,
dışarı sızdırır!

ÖNSÖZ

Yaratılışın sahibi, katında bir an[1] olan ezelden ebede kadar bölünmez basit bir kelamla söyleyen, her kuvvetin üzerinde bir başka kuvvet ve boyutları yaratan, yarattıkları ile hiçbir benzerliği, bağlılığı olmayan, adil olduğunu *"Yanımda söz değiştirilmez. Ben kullarım için zulmedici değilim"* (Kâf,29) buyurarak hayatı yaratan Allah Teâlâ΄dır.

Allah Teâlâ müşahede edilmez, görünmez, düşünce ile bilinmez ve hayale sığmaz.[2]

---

[1]—Ezelden ebede kadar, "bir andır" sözü, kelime bulunamadığı içindir. İlahi makamda an demenin de manası yoktur. O΄nun katında an demek de, zaman demek gibi ağır ve yersiz olduğu gibi geçmiş ve geleceğinde yeri yoktur.

[2]—Çünkü görünen, bilinen, hayale gelen, müşahede eden, gören, bilen, düşünen ve hayal eden mahlûk ve

Allah Teâlâ yalnızlığında iradesiyle âlemleri yarattı ve gizli hazineyi açığa saldı.

Allah Teâlâ hiçbir şeyle birleşmiş değildir.

O, kendisidir. Mahlûklar, yaratılmıştır.

O, erişilmez, anlaşılmaz, anlaşılamaz.[3]

Allah Teâlâ, *"Sizi bir değersiz sudan yaratmadık mı?* (Mürselat, 20) dediği ancak yaratılışını mükemmel yarattığı insanla âlemlerini şenlendirdi. Fakat insanın gafleti onu perdeler gerisinde bıraktırmış, aslını kaybetmeye varacak kadarda kendisini kendinde unutturmuştur.

O, "Onu (ruhu), sonra en aşağı dereceye indirdik" (Tin,5) ayet-i kerimesi ile insanın bulunduğu hali de haber vermiştir.

Ayrıca insanın asılına da düştüğü aşağı dereceden kurtulmak sevdasını ve ulvî derecelere yükselme kabiliyeti ihsan etmiştir.

ثُمَّ سَوّيهُ وَنَفَخَ فيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْاَفْئِدَةَ قَلِيلاً مَا تَشْكُرُونَ

---

sonradan olmadır. Ezeli ve ebedi değildir.

[3]—Bütün âlem ise, his olunan, anlaşılabilen şeylerdir. Anlaşılamayan anlaşılan gibi olamaz. Yokluğu mümkün olmayan, yok olabilen gibi değildir. Hakikatler değişemez. Birisi için olan, başkası için söylenemez.

"Sonra onu düzenli bir şekle sokup, içine kendi ruhundan üfledi ve sizin için işitmeyi, görmeleri ve gönülleri yaptı. Siz çok az şükrediyorsunuz." (Secde,9)

İnsana verilen nimetler karşılığında ise kulluk ve hakiki imana kavuşması istenmiştir.

Hakiki imana kavuşmak için ise önce nefsin terbiye edilmesi gerekmektedir. Nefis terbiye edilmedikçe gerçek hürriyete ulaşamaz.

İnsanın içi, zahirini tamamladığından, dış ile içi birbirinden ayırmamak lazımdır. Terbiye her ikisi için geçerlidir.

Nefis üç köşeli dikendir. Ne çeşit koysan muhakkak insana batar.

Nefsin terbiye edilmesi; ruhun emrindeki kalbin nefsi kontrol ve idare etmesi ile olur. Kalbin nefsi idare edebilmesi için, başka şeylerle meşgul olmaması ve Allah Teâlâ´dan başka hiçbir şeye bağlılığı kalmaması gerekmektedir.

Allah Teâlâ bu sebepten dolayı nefsin terbiye edilmesi için terbiye edilmiş nefisleri yani bütün varlıkların en üstünleri nebileri gönderdi. Onun için nübüvvet sonradan kazanılan bir fazilet olmayıp Allah Teâlâ´nın seçtiği kullara lütuf ve ihsandır.

İnsan, nebiler ve rasüller vasıtasıyla cesedin ve ruhun terbiyesine kavuşur. Bu terbiyeden sonra Allah Teâlâ´nın sevdiği kullar arasına girer.

Nübüvvet özellik yönünden yalnız insanlardan yana olmayıp, insanlardan ve Hakk´tan yanadır. Yani kalpleri ve ruhları Hak ile zahirleri halk iledir. Onlar Allah Teâlâ´nın huzuruna perdesiz olarak kavuşmuşlardır.

Rasüllerin âlemlere gelmesinde ki yegâne hikmet, manevî terbiyenin neticesi olarak insanın halifelik sıfatındaki asıl konumuna ve Allah Teâlâ´ya kavuşturmaktır. Fakat bu arada binlerce lütfun ihsan edilmesi ise Allah Teâlâ´nın ayrı bir ikramdır.

Allah Teâlâ, şükür etmek ve insanlara hakikati bildirmek için, *"Yolların doğrusu, Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem´in yoludur"*(Yasin,4) buyurdu.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in;

"Rabb´im beni en güzel edeple, terbiye etti" "Ben güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim" buyurması, nefis terbiyesindeki kemal derecesinin kendisinin vasıtasıyla olacağındandır.

Ahiretteki kazanç sonsuzdur ve dünyada kazanılır. Eğer bu birkaç günlük hayat, dünya ve ahiretin en kıymetli insanı olan, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´e tabi olarak geçirilirse, kurtuluş umulur. Ona tabi olmadıkça, her şey boştur. Ona uymadıkça, her yapılan iyilik burada kalır, ahirette ise ele bir şey geçmez.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´e kusursuz tabi olabilmek için, Onu sevmek lazımdır. Olgun sevginin alameti

de, Onun sevmediklerini sevmemektir. Sevgiye gevşeklik sığmaz.

Sevenler, sevgilisinin divanesi olup, ona aykırı bir şey yapamaz. İki zıt şeyin sevgisi bir kalpte, toplanamadığı bir hakikattir.[4]

Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve selem, Allah Teâlâ´nın yanında mukaddes olduğu gibi, kâinatta varlık merkezidir. Bizlerde O´nun gölgesine sığınıp kulluk yolunda adım atmayı kendimize hedef ve vazife kılmışızdır.

Allah Teâlâ´m bizleri Sen´den ve O´ndan ayırma.

Karşılıksız ihsan eden ancak Allah Teâlâ´dır.

Kurtuluş Hudâ´ya tâbi olanlarındır.

---

[4] —Allah bir kişi için içerisinde iki kalp yaratmamıştır." (Ahzab,4)

İlahi!
Dostlarını öyle yaptın ki,
Onları tanıyan seni buldu.
Seni bulmadıkça, onları kimse tanımadı
(Abdullah Ensarî -
İ. Rabbanî, Mektubat-ı)

GİRİŞ

بســم الله الرحمن الرحيم

Hamd, hamde layık olan Allah Teâlâ´yadır. Salât ve selam Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem´e, nesebine, âline ve ashabına da olsun.

Kutsî Dua´nın tertibi Nakşibent Muhammed Bahâüddin´e (ks)[5] Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem

---

[5]—Seyyid Muhammed Behaeddin Buharî Hazretleri, insanları Hakka davet eden, doğru yolu göstererek saadete kavuşturan ve kendilerine "Silsile-i aliyye" denilen büyük âlim ve velilerin on beşincisidir.

Allah Teâlâ´nın sevgisini kalplere nakşettiği için, kendisine Nakşibend denir. 1318'de Buhara'ya yakın Kasr-ı Arifan'da doğdu. 1389 'de Kasr-ı Arifan'da vefat

Efendimiz tarafından tertibi öğretilmiştir. Dua ayet ve hadislerden oluşmaktadır. Aliyyü'l- Havas (ks) buyurdu ki;

"Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in duası ile Allah Teâlâ´ya dua edenlere, Allah Teâlâ süratle icabet eder. Uydurma dua ile dua edene de icabet etmez. Meğerki bu duayı bir zaruret karşısında yapmış olsa dahi."

Allah Teâlâ dua ve icabet yollarını Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem´e öğrettiğinden, O´da ümmetine

---

etti. Kabri oradadır.

İslam âlimlerinin en meşhurlarından olup, tasavvufta en yüksek derecelere ulaşmıştır. Zamanında ve kendinden sonraki asırlarda onun sebebi ile pek çok insan, hidayete, doğru yola kavuşmuştur. Terbiye yolundaki özelliği ile bidatleri en az olan ve kıyamete kadar istikametten ayrılmayacak olmasıdır.

Behaeddin Buharî Hazretlerinin ilk hocası, Hace Muhammed Baba Semmasi (ks) dir. Sonra Seyyid Emir Gilal (ks) hocası oldu. Daha birçok hocalardan ders aldı.

Behaeddin Buharî hazretleri, Emir Gilal (ks) Hazretleri´nin vefatından sonra, insanlara doğru yolu gösterip, rehberlik vazifesini yapmaya başladı.

dua ve icabet usulünün yolunu öğretmiş ve emretmiştir.

Çünkü Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´in sözleri, bizim sözlerimizden daha etkili ve açıktır. Ayrıca Allah Teâlâ O´na göstermiş olduğu icabeti O´nunla bize göstereceği gibi, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in ve Allah Teâlâ´nın teveccühüne de mazhar oluruz.

Allah Teâlâ´ya kulluk, kullara ayrı bir ihsan olduğu gibi nimetlerin artma sebebidir. Allah Teâlâ´ya karşı hep iyi niyette bulunmaksa, kulluk terbiyesinin yüksekliğini gösterir. Yoksa Allah Teâlâ´nın bir kârı yoktur.

Kutsî Dua´nın kıymetini anlatacak söz bulmak çok zordur. Okudukça insan kutsiyetini anlar ve bırakmak istemez. Çünkü her okumada bir sırrını okuyana açan duadır.

Bu açıklamadaki düşüncemiz okunan duanın manasını anlamak ve terbiyedeki terakkiye destek olmaktır.

Dua iki tarafı kesen kılıç gibidir.

Anlamak, okuma zevkini artırdığı gibi, okuyanı okuma hatalarından korur. Yanlış okumak tecelliyi noksanlaştırdığı gibi, terbiyedeki eksikliğe işaret olmaktadır. Usulüne uygun olarak okunmak ise feyz ve kemal mertebesidir. Bu sayede emekler zayi olmaz.

Okuma esnasında yüz bin melâike-i kiram hazır bulunur. Kutsî Dua´yı okuyan İsm-i Âzam-ı okumuş olur ve dileği

kabul edilir.

Duanın kabul olması demek, terbiye yolunda bir nevi kemale ermek demektir.

Bu Dua ile Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem in büyüklüğünün ve fazileti daha açık tecelli edecektir. Buna kalben ve ruhen inanmak gerekmektedir. Yüksek tasdik, olacak tecelliyâtın büyüklüğüne işaret olacaktır.

İnanarak yapılan duaya İsm-i Âzam ′da denir.

Duayı okurken kabul olacağına inanarak okumalıdır. Okumakta ki, devamlılık ise hedefe yakın kılar ve duaya devamda niyetin olduğunda, çabuk kabule sebep olur. Çünkü önceden bir sermayenin mevcut olması, gayeye çabuk ulaştırır.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem

'Dua ibadetin kendisidir' buyurdular ve sonra şu ayeti okudular.

'Bana dua edin ki size icabet edeyim. Bana ibadet etmeyi kibirlerine yediremeyenler alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir' (Gâfir 60)

ٱلدُّعَاءُ عِبَادَةٌ yani ***"Dua ibâdettir"***[6]

"Kime dua kapısı açılmış ise ona rahmet kapıları açılmış demektir.

Allah Teâlâ´dan talep edilen dünyevî şeylerden Allah Teâlâ´nın en çok sevdiği afiyettir.

Dua, inen ve henüz inmeyen her çeşit musibet için faydalıdır. Kazayı sadece dua geri çevirir.

Öyle ise sizlere dua etmek gerekir."

"Kalpler bir kaptır. Bazısı bazısından daha iyi tutar yani anlayışlıdır.

Öyleyse, ey insanlar, Allah Teâlâ´dan bir şey isteyince, Allah Teâlâ´nın icabet edeceğinden emin olarak isteyin.

Çünkü Allah Teâlâ, kendisine gafil kalple farkında olmadan dua eden bir kula icabet etmez."

"Dua etmeyene Allah Teâlâ gazap eder"

---

[6]— Nefsinin arzularına tâbi' olmuş terbiyesi noksan olan, Allah Teâlâ´ya nasıl kul olabilir? İnsan, kime tâbi' ise, onun kuludur.

"Namaz kılmak, ibadet etmek, yalnız müminlere güç gelmez" (Bakara,45)

"Allah Teâlâ´ya şükür edin, eğer hakikaten Ona ibadet, kulluk ediyorsanız" (Bakara,172)

Dua etmeyi bilmekte ayrı bir husus olduğu muhakkaktır. Terakkisi ve terbiyesi eksik olana da taklit farzdır. Taklit ise büyüklerin sevgisini celp eder. Bilmeyenin bir bilene uyması ise en güzel şeydir.

Ebu Huzeyfe radiyallahü anh *"Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem birine dua ederse, çocuğunun çocuğuna isabet eder"* buyurdular. Buda gösteriyor ki salihlerin duasını almak ve okumak neslimizi dahi menfaatlandırmaktır.

Binaenaleyh, nefis terbiyesi üzerine yazılmış birçok eserlerden faydalanarak, Nakşibent Muhammed Bahâüddin (ks) Hazretleri´nin Kutsî Duası´nı temel esas alarak, Rabbâni Terbiye´yi öğretmek niyeti ile telif bir eser yazılmıştır. Çünkü tasnif bir eser yazmak imkânımız haricidir. Çünkü terbiye yolu bilgiden çok tecrübeye dayanan ilâhi bir sistemdir.

Hedefimiz dava iddia etmek üzerine kurulmamıştır. ***"Âlimler nebilerin varisleridir"*** gereğince Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´den yöntem alıp Allah Teâlâ´yı bilen âlimler ve arifler bildikleri konuları anlatmak ve bildirmek mecburiyetindedirler. Çünkü onlar yollarını insana hizmet üzere bina kılmışlardır.

وَاَمَّا السَّائِلَ فَلاَ تَنْهَرْ وَاَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

"İsteyene de kaba davranma, onu azarlama. Rabb´inin nimetlerini ise durmayıp söyle." (Duha,10–11)

Giriş

"İlimde susmakta ve cehaletle konuşmakta hayır yoktur"

(Hz. Ali radiyallâhü anh)

قَالَ رَسُولُ اللّهِ: مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ أُلْجِمَ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ

"Kime, bir ilimden sorulur, o da bunu saklayıp söylemezse kıyamet günü ateşten bir gem ile gemlenir." (Ebu Dâvud)

Ne zaman anarsam Sen´i
Kararım kalmaz Allah´ım

Sen´den gayr-ı gözüm yaşım
Kimseler silmez Allah´ım

Sen´sin İsm-i Bâkî olan
Sen´sin dillerde okunan

Sen´in aşkına dokunan
Kendini bilmez Allah´ım

Âşık Yunus Sen´i ister
Lütfeyle cemâlin göster

Cemâlin gören âşıklar
Ebedî ölmez Allah´ım

Yunus Emre (ks)

“Sakın Hakk′ı
bazı kişilerle bilip tanımaya çalışma;
Önce Hakkı′ı bil,
sonra Hakk ehlini tanımaya çalış.”
(Hz. Ali kerremallâhü veche)

KUTSÎ DUA (BAHAİYE)
AÇIKLAMASI İLE
RABBÂNÎ TERBİYE

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد
وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين
بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

“Rahman ve Rahim olan Allah Teâlâ′nın adı ile başlarım ve isterim.”[7]

---

[7]—Açıklama okunurken;

Bir Fatiha üç İhlâs Suresi okunur. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem ve büyüklerin ruhaniyetine hediye edilir.

Bölümler birbirinden bağımsız olduğu için okumada süreklilik yerine atlayarak okuma veya güne

"Bismillahirrahmânirrahîm ile başlamayan her hayırlı işin hayrı kesiktir."

Besmele çok kişiler hakkında şefaatçi olmuştur.

Besmeleyi çeken kişi tevazu yoluna girmiş demektir.

"Kim tevazu ederse Allah Teâlâ O'nu yükseltir. Kim kibir ederse Allah Teâlâ O'nu alçaltır."

Bu sebebe bağlı olarak Kutsî Dua besmele ile başladı.

الله lafzı şerifi, Zat-ın ismidir. Bu ismin kendine mahsus bir ilmi vardır. Bu isime ayrıca bir sıfat verilmediği gibi açıklanması da mümkün olmayan bir isimdir.

Allah Teâlâ bilinenlerin en iyi bilineni iken, sırrı zat-ı ile birlikte olup kimse tarafından bilinemedi.

Buna göre Allah Teâlâ bir kuluna nazar ederken onda olan yokluğun derecesine göre tasarruf etmektedir. Kul bir işi olduğunda, kendi kendine yapmaya kalkarsa sonunda ziyanla karşılaşır. Fakat besmele ile işe yönelirse Allah Teâlâ kuluna vekil olur. İşinin sonucu da ancak hayırla noktalanır.

Sırlara kavuşmak için besmele ile olan bağlılığı artırmak gerekir.

Muhammed Bahâüddin Nakşibent (ks) Efendimiz duaya

---

bağlı olarak okuyuş zevki miktarı kadar olması tavsiye edilir. Kutsi Dua'nın Arapça metnini sürekli okuyana ise rasgele açılıp bir yeri okumakta, duanın o kişiye başka bir türlü kazancı olacaktır.

istiâze ile başlamamıştır. Bu dua yakın zamana kadar terbiyede kemale ulaşmış kişilere talim ettirilmekteydi. Çünkü kâmil insanın şeytanla bir işi kalmamıştır. Bugün ise bu duayı, kendine ulaşan her kişinin okumasına izin verilmiştir. Fakat Kutsî Dua Bahaiye΄ye kavuşmak ise kolay olmaz.

Okumak özden gelen sevgidir.

Özde iştiyak olunca, muhakkak dilde tercüman olur.

اَللّٰهُمَّ

“**Ey Allah Teâlâ΄m**”

Genellikle bu söz dua makamlarında kullanılır. Bazıları demiştir ki; bu lafız duanın toplandığı ve Allah Teâlâ΄nın 99 isminin anıldığı makamdır.

Ayrıca İsm-i Âzam olduğu rivayeti vardır.[8]

---

[8]—Büyük isim. Allah Teâlâ΄nın kullarında tecelli ettiğinde eşya üzerinde tasarruf etme yetkisi verdiği özel ismin kuvvetidir. Çok şeyler söylenen yorumsuz bir isim iken, hakikatini çok kimsenin bilmediği, ancak nebevi terbiyeden geçenlerin ve rıza makamına ulaşanların kavuştuğu hakiki isimdir. Onlarında bu isimleri dünya niyeti ile söylemeleri vukua gelmemiştir. Çünkü **bu ismin öğretilmesi gerekli olmuş olsa idi, Şefkatli Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem ümmetini bu bilgiden mahrum etmezdi.** Kutsî dua

içinde olması demek, etkisinin yüceliğini ve değerini anlatmak içindir. Allah Teâlâ'nın isimlerinde küçük isim mevzusu olmadığını da unutmamak gerekir. Öyle ise bu ifade niçin kullanıldı sorusu akla gelebilir.

Kur'an-ı Kerim'e sahip olmak ile yolundan gitmek ayrı hususlardır.

Hakikatte İsm-i Âzam vücudun zikridir.

Bütün vücuda tesiri olan ise ruhtur. Ruhun etkisi ise terbiyesinin kuvvetidir. Bir nevi; **Büyük isim; terbiye olmuş, Allah Teâlâ'yı en iyi bilen insan demektir.**

Yüksek terbiye Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in denetiminde gerçekleştiğinden İsm-i Âzâm ile gerçek bir bağlantısı vardır.

Şöyle ki, Ulvî ve süflî (dünya) âlemde Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'e muhtaç olmayan bir nesne olmadığına göre, Hakîkât-ı Muhammediye ve İsm-i Âzâm birdir denilebilir.

Hakîkât-ı Muhammediye de terbiyesi tamamlanmış İnsan-ı kamil'de muhakkak tecelli eder.

Buna göre Allah Teâlâ´dan başka şeylerden yüz çevirerek, tam bir ihlâsla, terbiye olmak İsm-i Âzam´a kavuşmak demektir.

Emanet ehliyet sahibine verilir. Dünyevi işlerde her ne kadar suiistimal olsa da, maneviyatta bu eksiklik olmaz.

Hz. Aişe radiyallâhü anhâ ile Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem ile arasındaki olan konuşma çok şeyleri açıklar.

"Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz bir gün şöyle yalvardılar:

"Allah Teâlâ´m! Ben, senin pak, güzel, mübarek ve yüce katında en sevimli olan, onunla dua edildiği takdirde hemen icabet ettiğin, onunla senden istenince hemen verdiğin, onunla rahmetin talep edilince rahmetini esirgemediğin, onunla kurtuluş talep edilince kurtuluş verdiğin isminle Sen´den istiyorum."

Başka bir gün Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem Hz. Aişe radiyallâhü anhâ´ya *"Ey Aişe! Kendisiyle dua edildiği takdirde icabet ettiği ismi, Allah Teâlâ´nın bana gösterdiğini sen biliyor musun?"* diye sordu.

Hz. Aişe radiyallâhü anhâ der ki:

"Ey Allah Teâlâ´nın Resûlü! Annem babam sana feda olsun, onu bana da öğret!"

"Ey Aişe onu sana öğretmem uygun düşmez!" buyurdu. Bu cevap üzerine ben de oradan uzaklaşıp bir müddet tek başıma oturdum. Sonra kalkıp, başını öptüm ve: *"Ey Allah Teâlâ´nın Resulü! Onu bana öğret"* diye ricada bulundum.

O yine: ***"Onu sana öğretmem uygun olmaz, Ey Aişe! Onunla senin dünyevî bir şey talep etmen uygunsuz olur"*** buyurdu.

Hz. Aişe radiyallâhü anhâ devamla der ki: *"Ben de kalkıp abdest aldım, sonra iki rekat namaz kıldım, sonra: "Allah´ım! Sana Allah isminle dua ediyorum. Sana Rahmân isminle dua ediyorum. Sana Bir´rur-rahîm isminle dua ediyorum.* ***Sana bildiğim ve bilmediğim güzel isimlerinin hepsiyle dua ediyorum.*** *Beni mağfiret et, rahmet eyle" diye dua ettim."*

Hz. Aişe radiyallâhü anhâ devamla der ki: *"Bu duam üzerine Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem güldü ve: "İsm-i Âzam, senin yaptığın şu duanın içinde*

geçti" buyurdu.

Yukarıdaki dua içerisinde geçen toplu mana ifade eden cümleler ister istemez, bütün isimleri kapsamaktadır. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem′in İsm-i Âzam hakkındaki bilginin *gösterilme* ifadesi ile açıklanması ayrı bir husustur. Görme bilgisi; duyuş ve söyleyiş bilgisinden geniştir.

Mesela; miraçta gösterilen şeylerin dil ile ifadesinin mümkün olmaması gibi. Buna göre İsm-i Âzam bilgisi topluca bir kelime veya cümle içinde söylenmesi mümkün olmayacağı ve terbiye edilmiş vücuda muhtaç olduğu da bir gerçektir.

Cinsi ayrı olan şeyleri, birbirleri ile anlatmakta mümkün değildir. Yine, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem′in vahiy esnasında duyduğu ağırlıkta bu konu içerisine girer. O, bildiği bir lisanla gelen ilâhi kelamın azameti altında ağırlık duymuştur. Lisanın, Allah Teâlâ tarafından kullanılış şeklindeki tecelliyatı ilk anda kavraması O′na ağırlık vermekte idi. Ashab′ın kıymetide buradan gelmektedir. İlk olan bir şeye iman en zor şeydir. Sonradan olan imanlar taklit sınıfına

Dua ihtiyaçlar ve kulluk makamının zahir olduğu yer olduğu için bu lafızla başlandı. Bu lafızda yokluğun sırları vardır. O´nun için يَا اَللّٰهُ lafzı kullanılmadı. Çünkü bu sözde fark ve ayrılık vardır. اَللّٰهُمَّ de ise birliğin mertebeleri bulunmaktadır. Tevhidin mertebelerinden geçip vahdetin deryasına dalanlar bu hali anlayabilir.[9]

---

girer. İlk iman eden kadar bir değer ifade etmez.

Önemli olan Allah Teâlâ´dan istemeyi bilmektir. Allah Teâlâ´dan istenilen şeyin dünyalık sınıfından olmaması gerekir. Çünkü dünyalık ihtiyacına Allah Teâlâ kefil olmuştur. Zaruri ihtiyaçlar dışındaki her şey dünyadır. Çünkü Allah Teâlâ dünyaya değer vermez.

Allah Teâlâ´nın sevdikleri bu ismin hakikati içinde olur. Hakikatine kavuşan; Allah Teâlâ´nın işlerine karışmadığı ve dünya nimetlerine rağbet etmediği zaman olur ki, o zamanda istek diye bir şeyde kalmamıştır. O zamanda bilmek, bilmemek, istemek ve istememek aynı şeyler olmuştur.

[9]— Herhangi iki şey arasında, ortak olan sıfatlar ve ayrı olan sıfatlar vardır. Mahlûklar, Allah Teâlâ´nın kendisinden her bakımdan ayrı oldukları halde, görünüşte müşterek olan cihetler de vardır. Allah

انْتَ الْمَلِكُ

“Sen, mülkün ve melekûtun sahibisin”

Bütün mahlûkatın hakiki sahibi ve mutlak hükümdarı Allah Teâlâ´dır. Ne zatında ve ne de sıfatında hiçbir varlığa ihtiyacı olmayan; aksine her şeyin zatında, sıfatında, varlığında ve varlığının devamında, muhtaç olunandır.

İsteklere, Allah Teâlâ´nın iradesiyle kavuşulur.

Başarı ancak O´nunladır.

İhtiyaçlar ancak O´nunla giderilir.

Mülk O´nunla var olur. Mülkün bekası ve fenası O´nsuz olmaz.

Allah Teâlâ, her şeydir. Mahlûkatın dua kapısıdır.

انْتَ **“Sen”** kelimesinin kullanılması ile kulluğun ilâhlığın ayrı şeyler açıklanmış oldu. Bu kelimenin arkasında gelen kelam istiğfar (tövbe) makamındadır. İstiğfar, kulluk makamının işaretidir. Allah Teâlâ´ya *“Sen”* diye seslenen kul fark makamında bulunmuştur.

الْحَيُّ

Teâlâ´nın sevgisi, bir kimseyi kaplayınca, ayrılığa sebep olan noktalar, görünmeyip, müşterek olanlar kalıyor. Yaratan ile mahlûk, birbirinin aynıdır, diyerek gördüklerini söyleyen doğru söylemiş oluyor. Bu şekilde sözleri yalan olmuyor.

“Zat-ı ölümsüz ve her şeyin O´na muhtaç olduğu diridir”

Allah Teâlâ maddî ve manevi hayattır. Ebedi hayata sahiptir. Zatında ölüm, yokluk, noksanlık, acizlik, uyku, yorgunluk olmaz. O´nun hayatı her şeyin hayat sebebidir. Hayatı başka bir şeyin desteğine ihtiyaç duymaz.

Mülk, gerçek hayat sahibinin elinde ancak muhafaza olur.

الْحَقُّ

“Vacib-i Mutlak olan hakikattir.”

Varlığı hiç değişmeden duran, varlığı hakikî olan zat-ın ismidir.

Yok olma ve değişmesi olmayandır. Varlık, O´nunla hakikate çıkar. Her şey O´ndan, yine O´na olandır.

Eşya ezelde yoktu. Şu anda var olanında, aslı yokluktur. Buna göre, Allah Teâlâ´dan başka her şey batıldır. Öyle ki Allah Teâlâ varlığı yoklukta, yokluğu varlıkta saklamıştır.

Buna göre Mahlûkatın kendi vasfına bağlılığı yani haddini aşmaması, yükselme sebebidir. Her şeyin hakkı olan hakikatin gereği Allah Teâlâ için *varlık*, mahlûkat için *yokluk* sıfatı vardır. Hak olduğunu iddia eden içinde bu düşünülmüştür. ***Ben Hakk´ım*** diyen, benim hakikatim olan yokluğum demiştir. Yoksa ilâhlık davası için değildir.

Allah Teâlâ katında yokluk ve acizlik bulunmaz. *Sevginin artması için hediyeleşiniz* sırrınca yokluk ve fakirlik Allah Teâlâ katında olmadığı için O´na kavuşma vesilesi olmuştur. Hediye etmek, Olmayan bir şeyi vermektir. Varlık Allah

Teâlâ´nın sıfatı olduğundan, mahlûkat için fakirlik varlıktan üstündür.

الْمُبِينُ

“Hakikati, hakkı ile açıklayandır”

Kullarına gerekli şeyleri açıklayan, doğru yolu dilediğine izhar edendir. Yani kulun kalbine hakkın sırlarını vererek, hakikati görmesini sağlayandır. Bu görme kulu irfan sahibi yapacaktır.

اَلَّذي لآ اِلٰهَ اِلآّ اَنْتَ

“Allah Teâlâ, kendinden başka bir ilah olmayandır”

Allah Teâlâ´ya karşı kulun bu sözü, O´nun yüceliğini kabul ettiğini, insanların düştüğü hatalardan sığındığının göstergesidir. Ey Allah Teâlâ´m Sen´den başka mabut ve büyük tanımıyorum. Sen´in karşında eğiliyorum, demektir.

Allah Teâlâ âlemlerin ne içindedir, ne dışındadır. Ne âleme bitişiktir, ne de ondan ayrıdır. Fakat Allah Teâlâ bizimle beraber ve yakındır. Ancak yakınlığının ve beraberliğinin hakikatini bilemeyiz.

Buna göre, Allah Teâlâ´nın kendisi, sıfatları ve işleri ile kulun kendisi, sıfatları ve işleri arasında hiçbir bakımdan hiçbir benzerlik bulunmayacaktır.

Yaratılanlara, O´nun görüntüsü olduğunu söylemekte, bir benzerlik, bir bağlılık olur. Bundan da kaçınmak lazımdır.[10]

---

[10]-“Gördün mü o kimseyi ki kendi hevasını

Allah Teâlâ'yı yaratıcı, âlemler yaratılmış bilinmelidir.

Allah Teâlâ'nın لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ *"Bir benzeri yoktur. O, hiç bir şeye benzemez."*(Şurâ,11)

انْتَ رَبِّي

"Sen, benim Rabb'imsin"

Ey terbiye edici Efendim, Ey Malikim, Ey Sultanım; Sen beni türlü nimetlerinle terbiye ederek, halimi ıslah ettin.

Rabb, terbiye eden manasına geldiği gibi, terbiyenin bütün gereçlerine malik kuvvetli bir mürebbi demek olur. Bu nedenle sahip ve malik manasına dahi gelmektedir.

Rabb kelimesi ile Allah Teâlâ'ya yakarma; Allah Teâlâ'nın nimetlerini isterken bir yandan da, terbiye edilmeyi istemenin işaretidir.

Başka olabilecek manalar ise;

—Mülkünde dilediği gibi tasarruf eden, beni bu şekilde terbiye etmenin karşılığının ifadesi olarak kulluğumu itiraf ediyorum.

—Ben senin terbiyene muhtaç olduğum gibi sorumlu olduğum her şeyimde Sen'i üzerimde hükmedici olarak kabul ettim.

—Din ve dünya işlerinde Sen'in varlığın ve kefaletinle ben en güzel kul olacağıma söz veriyorum.

خَلَقْتَنِي وَانَا عَبْدُكَ

---

kendisine tanrı edinmiş." (Casiye 23)

“Beni yarattın. Sen´in zelil, aciz kulunum.”

Beni yokluktan varlık âlemine koyan, beni beşer kılan; yaratılmışlar içerisinde, zahiren ve batınen en mükemmeli yapan; Sen´in kudret elinde ve tasarrufunda olan bu aciz kulunu, bir isyanı veya hatasından dolayı, kapından kovma. Çünkü kulun olduğumu biliyorum demektir.

Kulluk Makamı

Bu makam, Allah Teâlâ´dan başka her şeyden gönlünü kesenedir. Kulluk makamından haz alan, rıza makamına ulaşır. Bu makamın en yüksek derecesi Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem´e verilmiştir.

Bu makam sebebiyle Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem´e, *Abdullah*, *Abdurrahman, Abdurrahim* vb. gibi isimler verilmiştir. Kulluğun mertebelerine de ancak O, tahammül edebilmiştir.

Kullar için; kolaylıkta ve zorlukta gaflette ve sıkıntıda Efendisine razı olması gerekir.

Hadis-i Kutsi´de buyruldu ki; *“Kullarımdan, bir kulum; beni anarsa dostluğuma ulaşır ve bana yakın olur.”*

وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ

“ Sana verdiğim sözdeyim.”

Elest[11] meclisindeki sözün ve Rasulün Hz. Muhammed

[11]—Allah Teâlâ´nın kullarını kendine muhatap kabul edip, kişilik vermesidir. Bunun karşılığı olarak ta

Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem ile beyan buyurduğun, O´na verdiğin, emirlerin ve sözün üzerineyim. Bunu şanına karşı itiraf ediyorum ki, Allah Teâlâ´m benim Rabb´imsin, demektir.

وَ وَعْدِكَ

“Va’din üzerineyim”

San´a itaat eden ve tabi’ olanlara, vaat ettiğin mükâfata nail olmak için emirlerine ihlâsla bağlıyım.

*Vaa*t; kul ile Allah Teâlâ arasında ortak bir anlaşmadır.

Vaat, Allah Teâlâ açısından; “ *Kim bana bir şeyi şirk koşmaz ise, O´nu cennetime dâhil edeceğim”* (Hadis-i kutsi);

Kullar açısından; nefsi Allah Teâlâ´ya kulluk ettirme için verilen sözdür. Bu vaat üzere dünya hayatı insana bahşedildi.

Ancak Allah Teâlâ kullarına takat getiremeyeceği bir teklifi hiçbir zaman istemedi ve rahmetini geniş kıldı.

ما اسْتَطَعْتُ

“Kudretim miktarınca.”

Acizin, kudretliye yapacağı tâat ve ibadet, aslı itibarı ile kusurlu olacaktır. Kulun efendisine acziyetini bildirmesi, efendinin büyüklüğünü açığa çıkarır ki, Allah Teâlâ´nın da bizden istediği budur. Allah Teâlâ yarattığı kuldan fazla bir

---

onlardan kulluk istenmiştir. Fakat bu sorumluluk kulun değer kazanmasına sebep olmuştur. Çünkü insanın aslı pislikten meydana gelmiştir.

şey istemediği gibi yapamayacağını da bilir.

"Allah Teâlâ bir kişiye ne vermişse ancak onu teklif eder. Allah Teâlâ bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır." (Talak,7)

اَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ

"Nefsimin emirlerine uyarak işlediğim fiillerimden, sana sığınırım."

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem ve Kutsi Dua´yı tertip eden Muhammed Bahâüddin Nakşibent (ks) dua makamında şeytanı muhatap almamışlardır. Kur´an-ı Kerim´de okumaya başlayınca[12] istenilen sığınma söz olarak değil kalbendir. Kalb dua makamında iken, şeytanın bir kuvveti yoktur. Kötülük fiile dönüşmeden önce kalpte meydana gelmektedir. Çünkü kusurlu ve noksan işlerimiz şeytan sebebi ile olmayıp, bizatihi nefsin azgınlığı ve isyanındandır. Çünkü şeytan kalbe ancak bir fısıltı şeklinde vesvese verir. Nefis ise isyanı ve hatayı kendi dileği ile işler. Eğer kul acziyetini bilip Allah Teâlâ´ ya sığınırsa, Allah Teâlâ´nın yardımı kula muhakkak yetişir.

اَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ

"Bana ihsan buyurduğun nimetlerini bilerek, itiraf ve kabul ederek, Sana yöneliyorum."

---

[12] —*"Kuran okuyacağın zaman, kovulmuş şeytandan Allah Teâlâ'ya sığın"* (Nahl 98)

Allah Teâlâ´ya kulun itâatı, O´nun itaat sebeplerini yaratması ile olur. Kul bunu kendi nefsinden bilmemelidir. Bilir ise; ikilik doğar. Bunun sonucu riya, kendini beğenme, gurur vb. şeyler O´nu Allah Teâlâ tan uzaklaştırır.

Süfyân-ı Sevri radiyallâhü anh buyurdu ki:

"Şehvetten hâsıl olan bütün günahların af edilmesi umulur. Fakat kibir ve gururdan doğan günahların mağfiret edilmesi ümit edilmez. Çünkü şeytanın günahının aslı kibirden, Âdem aleyhisselâm´ın ki ise şehvettendir."

وَ اَبُوءُ بِـذَنْـبِي

"Sana karşı işlediğim günahları kabul ediyorum ve onlardan sana sığınıyorum."

İnsan ibadet ederken bile beşer olması yüzünden kesinlikle bir hata işler. Öyle ki, aynı ameli işleyen iki şahıs birbirine nispetle makamları ve terbiyeleri göz önüne alınınca, birine günah olan diğerine sevap olur.

"Ebrarların hasenesi, mukarreplere günahtır."

Büyüklerin kelamında *"insanlar günahlarına, biz sevaplarımıza istiğfar ederiz"* gelmiştir.

Kul O´nun için devamlı istiğfar halinde olmalıdır.

فغْفِـرْلى ذُنوُبي

"Bu hal ile Sana yönelip, helakime sebep olacak günahlarımı af ve mağfiret kıl."

Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurdular ki:

"Günah yapana zarar verdiği gibi karşısına da zarar verir.

Korkutsan başına dert olur,

Razı olsan ortak olursun,

Söylesen gıybet olur,

Ayıplasan başına gelir"

Allah Teâlâ'ya vacip olan; kulları kendini tanır ve acziyetini bilirse, onları afv ve mağfiret etmesidir. Öyle ki; Allah Teâlâ günahları gizler ve kuluna dahi unutturur.

Kullara düşen ise çokça istiğfar etmektir.

فِانَّهُ لاَ يَغْـفِـرُ الذُّنـُوبَ إِلاَّ اَنْتَ

"Çünkü günahları ancak Sen af ve mağfiret edersin"

Bu okunan istiğfar, ***İstiğfarların Efendisi***'dir. Bu konuda çok söylenecek kelam vardır. Bu sebeple çok tekrarı gereken bir duadır.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurur ki:

"Seyyidü'l İstiğfar Dua'sını her kim kalbiyle sevap ve faziletine inanarak gündüz okur da o gün akşam olmadan ölürse, o kimse cennet ehlindendir.

Her kim de sevap ve faziletine inanarak gece okur da sabah olmazdan önce ölürse, o kimse de cennet ehlindendir."

سُبحَانَ اَللهِ

"Zatına, sıfatına ve fillerine layık olmayan noksan sıfatlardan Sen'i tenzih ederim."

Muhammed Bahâüddin Nakşibent (ks) bu kısımda Allah

Teâlâ´nın şanını zikre başlayarak, okuyan ve dinleyendeki iştiyakı, hazzı artırmak ve Allah Teâlâ´nın bize karşı iltifatının yönelmesini murat etti.

En faziletli tesbihtir.

İstiğfar dua kapısını çalmak, sonra söylenecek olan tesbih ise istenecek dileğin minnetle ricasıdır. Allah Teâlâ´ya karşı kul dilenci zilletinde olmalıdır. Eğer gurur ve kibirle O´nun kapısına varılırsa neticesi hüsran olacağını bilmelidir.

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ

"En güzel şekilde teşekkür, senâ Allah Teâlâ´ya layıktır."

Allah Teâlâ´dan başkasına hamd ve teşekkür mecazidir. Burada hangi nimet üzere şükür edileceği belirtilmemiştir. Burada Hamde kullanılacak ilave söz Allah Teâlâ´nın nimetlerini çevreleyemeyeceği için sadece şükür ifadesi yalnız kullanıldı.

وَ لآ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ

"Allah Teâlâ´dan başka tapılacak ilah yoktur."

Zat-ı ve sıfatında kendine benzeyen, eş olan bir vücut yoktur. İbadete ve kulluğa layık olan ancak O´dur.

وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ

"Allah Teâlâ büyüktür."

Burada en büyük kelimesi kullanmak yanlıştır. Çünkü Allah Teâlâ´ya kıyaslanacak bir büyüklük yoktur.

Çünkü Kur´an-ı Kerim´de اَكْبَرَ اللّٰهُlafzı geçmez. Bu şekilde büyükleme Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi

ve sellem Efendimiz tarafından bize tarif edilmiştir. Arap lisanında bundan daha güzel büyükleme ifadesi bulunmamaktadır. Allah Teâlâ´ya bir ikinci ve aklın idrakine sığacağı bir büyüklükten de münezzehtir. Büyük kelimesinin dahi ifade edemeyeceği, kendi zatının bileceği bir büyüklüktedir.

وَ لاٰ حَـوْلَ وَ لاٰ قُـوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ

"Güç ve kudret Allah Teâlâ´nındır."

Bir kulun Allah Teâlâ´dan korkması ve günah işlemekten kendini koruması yine Allah Teâlâ sayesinde olur. Allah Teâlâ´ya itaat, O´na yönelmekte O´nun yardımı olmadan mümkün değildir. Allah Teâlâ´nın yardımı ise, gönderdiği dindir.

Din iki zıttı dengeye getiren terazidir. İki zıt dünya ve ahirettir.

اَلْعَلِيِّ الْعَـظِيمِ

"Âlî ve azimdir."

Rabb olmada şanı yüksek, birliğinin delili büyüktür. Bunu ise akıllar idrak edecek kuvvette değildir.

سُبْحَانَ اللهِ وَ اَلْحَمْدُ لِلهِ وَ لآ اِلٰهَ إِلاَّ اللهُ وَ اللهُ اَكْبَرُ
وَ لاٰ حَـوْلَ وَ لاٰ قُـوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَـظِيمِ

Kur´an-ı Kerim´den sonra en faziletli kelamdır.

Cennet hazinelerindendir. Devamlı zikrinde bulunmak gereklidir. Yer ve gök bu dört kelimenin kudreti ile ayakta

durduğu, düzenin bu kelimeler ile sağlandığı rivayetleri vardır. Nuh aleyhisselâm bu konu üzerinde çok durmuştur.

هُوَ

“ O ”

Her müminin kalbinde olan ilah, ancak Allah Teâlâ´dır. Zamir ifadelerinde belirsizlik olduğundan Allah Teâlâ hakkında kullanılmaktadır.

اَلْاَوَّلُ وَ اْلاٰخِرُ وَ اَلظَّاهِرُ وَ الْبَاطِنُ

“O evveli ve aynı anda sonu olmayan, zatı açık ve aynı anda gizli olandır.”

Boyutların olmadığı bir zattır. Yaratılanlar zıtların biriyle kaim iken, O zatında zıtları birlikte bulunduran, mutlaktır. Zat açısından da zıttı olmayan birdir.

O her şey ve yerdedir. Fakat her şeyi O zannetmemelidir. Çünkü o zahir olmakla beraber batındır. Akıl ve his ile hayal olunamayacağı gibi, hakikati akılların idrakine sığmaktan salimdir. Allah Teâlâ´ya yalnız zahir ne de yalnız batın diye hükmetmemeli, zahir ve batın demelidir. Evvel ve âhir de böyledir.

وَ هُوَ بِكُلِّ شَيْئٍ عَلِيمٌ

“Olan ve olmayanı, yani her şeyi bilir.”

Bu bilmek fiili bir gayret ve çalışma sonucu olmayıp, aslı Zat-ında aslı ile mevcuttur. Bu bilginin zatında önceliği de ve kaybolması yoktur. Her şeyi an´ın da bilmek istediğinde bulur. İsteği ne ise O´nu da yaratır. Hiç bir şey yoktur ki,

varlıkta oluşurken daha önce O´nun vücudunu ispat etmiş olmasın. Ancak bundan eşyanın ezelî olması düşünülmemelidir. Mahlûkat fanidir, ezeli değildir.

يُحْيِي وَ يُمِيتُ

"Hayat verir ve yok eder."

Allah Teâlâ *Latif* isminin gereğince yaratır. *Kahhar* isminin gereğince yok eder. Yaratılmış âlemdeki düzeni de, *Hayy* ve *Mümît*[13] isimleri ile sebeplere bağlar.

Sebepler âlemindeki düzenin esaslarını kendi belirler.[14]

---

[13]— *"Ben olmasını dilediğim hiç bir şey hakkında müminin ölümü karşısındaki tereddüdüm gibi tereddüt etmedim. Fakat bunda kulum ölümü hoşlanmıyordu. Ben de kuluma acı gelen şeyi sevmiyordum."*(Hadis-i Kutsi)

[14]— *"Bütün işler Allah Teâlâ´nın izniyle olmaktadır. Bir işin ağır yürümesi sizi aceleciliğe yöneltmesin. Çünkü Allah Teâlâ bir insanın acele etmesiyle acele etmez. Kim Allah Teâlâ´ya karşı üstün çıkmaya kalkışırsa Allah Teâlâ onu zelil eder. Kim de Allah Teâlâ´yı kandırmaya kalkışırsa Allah Teâlâ onun planını boşa çıkarır. (Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in Son Hutbesi)*

Hiçbir şey O´nsuz hayat bulamadığı gibi, yokta olamaz. Fakat olayların zahirisini kendine bağlı olduğunu da göstermez.

وَهُوَ حَيٌّ لاَ يَمُوتُ

"O, ölümsüz hayat sahibidir." "Hayatı sonlanmayacaktır"

O´nda olan dirilik bir şeye istinadı olmadan olur. Bu ancak O´na mahsustur. Hayatı yaratılmışlar gibi, ölüme bağlı olmayandır. Mahlûkat ise, yokluğun varlığına bağlı hayata sahiptir. Hayatı kendi açısından hareketli olmayıp, mahlûkat için eylem halindedir.[15] Çünkü onun hiçbir şeyi kazanmak ve kaybetmek durumu yoktur.

بِيَدِهِ الْخَيْرُ

"Tasarruf elindedir"

Kudret; ister zatına, isterse mahlûkata dair olsun elindedir, demektir. Burada anlatılmak istenen *hayır* kelimesi ile Allah Teâlâ ne yaparsa, şer gibi görünse de, ancak hayırdır. Allah Teâlâ´ya şer isnat edilmez. Her ne kadar hayrı ve şerri yaratan da Allah Teâlâ´dır. Fakat şer mahlûka aittir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem *"Allah Teâlâ´ya şer isnat edilmez"* buyurdular.

وَ هُوَ عَلٰى كُلِّ شَئٍْ قَدِيرٌ

"Her dilediğini yapmak kudretine sahiptir."

---

[15] — *"O her gün (her an) yeni bir işle meşguldür."* (Rahman,29)

Var olanı varlığında, yok olanı yokluğunda tasarrufu altında tutar.[16] Ne murat ederse gereğini muhtaç olmadan yaratır. Bu yaratılanda O´nun tasarrufundadır. Bu iki halin (varlık-yokluk) hareketi ise, kendinde bakidir.

Muhammed Bahâüddin Nakşibent (ks) Efendimiz gaipten sözü, muhabbet coşkunluğu ile muhataba (kendisine hitab edilene) alarak سُبْحَانَكَ ile başladı.

سُبْحَانَكَ يَا عَظِيمُ الْمُعَظَّمُ

"Aklın idrakine sığmayan, kudret sahiplerinin korktuğu büyüklükte olan; Sana layık olmayan sıfatlardan Seni tenzih ederim."

Maddeden olan şeyle, maddesiz, anlaşılamayanı bilmek mümkün değildir.

سُبْحَانَكَ يَا قَيُّومُ الْمُكَرَّمُ

"Üstünlük, kerem sahibi olmak vasfı ile mahlûkatı tutan ve koruyan, Seni tenzih ve takdis ederim."

Allah Teâlâ kâinatı cömertlik sıfatının verdiği bir koruma ile korur. Cebbar (zorlayıcı) sıfatı ile uygulamasını ikinci planda bırakır.

سُبْحَانَكَ يَا بَاعِثُ

"Rasülleri hayat verici olarak gönderen, Seni takdis ve

---

[16] —Yoklukta tasarruf; O´nun isteği olmadan yok olan var olmaz. Yok olana, yok iken de varlık vermez.

tesbih ederim,"

Bais, meydana gelen ve yaratılan şeyde olan canlılığın ve lütfun ikrar ifadesidir. Aynı zamanda ilâhi azabın geciktirileceği ve geleceğinin de habercisidir.[17]

İlâhi azap sığınılacak şeylerin başında gelir. Allah Teâlâ ise uyarmadan mahlûkatına azap etmemiştir. Onun için Allah Teâlâ rasüller göndermiştir. Rasüller toplumun ve mahlûkatın hayat ve can damarlarını teşkil eder.

Rasüllerin gelmesi beşeriyetin kemal mertebesinde kabiliyet sahibi olmalarıyla Allah Teâlâ´ya kolay yol bulmalarını *İçin kudreti* nispetinde kendini yok etmek ve enâniyetin yok olmasının istenmesiydi.

Eğer Rasüllerin mübarek varlıkları olmasaydı, Allah Teâlâ zatını ve sıfatlarını kimseye bildirmezdi. Kimsenin, Allah Teâlâ´dan haberi olmaz ve O´na yol bulamaz, emirleri ve yasakları bilinemezdi. Allah Teâlâ beğendiği şeyler ve beğenmediği şeyler belli olmaz, birbirinden ayrılamazdı. O halde, Rasüllerin gönderilmesi, pek büyük nimettir.

Nübüvvet, Allah Teâlâ´ya yakinlik demektir. Bu yakinlikte, arada hiç karışıklık bulunmaz. Bu makamın sonuncusu, insanların en üstünü olan Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´dir. Böyle olmakla beraber O´na uyanlar,

---

[17] — *"Biz, rasül göndermedikçe kimseye azap edecek değiliz."* (İsra,15)

hizmetçilerin sahiplerinin nimetlerine ve artıklarına kavuştukları gibi kavuşurlar. Bunun için rasüllerinin yakinliğinden de pay alır ve nübüvvet makamın bilgilerinden, marifetlerinden ve kemallerinden bir mirasa ve

"Ümmetimin âlimleri Beni İsrail'in nebileri gibidir" sırrına kavuşurlar.

Nebiler, inanmayanlara bela, sevilenlere rahmet oldukları gibi insanların üzerlerinde çok hakları ve ihsanları vardır.

سُبْحَانَكَ يَا وَارِثُ

"Yaratılmışları yok ederek varisi olan, Seni tenzih ve tesbih ederim."

Bu varislikte irade tecelli eder. Bu veraset Allah Teâlâ'nın takdiridir.[18] Gerçekleşmesi muhakkak olacak şeylerdendir.

سُبْحَانَكَ يَا قَادِرُ سُبْحَانَكَ يَا مُقْتَدِرُ

"Kudret ve kuvvet elinde olan, yıkılmayacak iktidarın sahibi, Sen'i tesbih ve tenzih ederim."

Allah Teâlâ kudretli ve kudretini icra edendir. Nice iktidar sahipleri vardır ki acziyet kendilerini bırakmaz. İktidarlarında, muktedir olamazlar. Allah Teâlâ ise iktidar ve kudretiyle vardır. Hükümranlığında sınır yoktur. Rasüllerine de kendi iktidarından nasip vermiştir.

---

[18] —*"Kıyamet Allah Teâlâ onlara şöyle hitab eder: "Bugün mülk ve hâkimiyet kimin? Mutlak galip, tek hâkim olan Allah'ın!"* (Mümin,16)

سُبْحَانَكَ يَا عاَلِمَ السِّرِّ وَ الْخَفِيَّاتِ

"Açığı, gizliyi, gizlinin gizlisini bilen, Sana layık tesbih ve tenzih ederim."

Sırlar bir dolap gibi, içi içinedir. İnsan kendinden bile sakladığı sırrı vardır. *"Allah Teâlâ saklı olan her şeyi, açık olarak bilir."* Bu bilgisini de ispat eder. Kullar bazı gizli bilgiye sahip olsa da, O´nu açığa vuramadığı gibi, ispat da edemez.

سُبْحَانَكَ يَا بَاعِثَ مَنْ فِي الْجَدَالَتِ وَ الْمُسْمَكَاتِ

"Yerler ve göklerde olanı varlıkları ile tekrar yaratacak Rabb´im, Sen´i tesbih ve tenzih ederim."

Yani yaratılışı en mükemmel kanatları semayı tutan melekler ile en zayıf birhücreli canlı ile ve tbu arada var edilen bütün mahlûkatı yok edecek ve tekrar aslına uygun yaratacaktır. Bu yaratma Allah Teâlâ´ya zor da gelmeyecektir.

سُبْحَانَكَ يَا مُسْتَعْبَدَ جَمِيعِ الْخَلاَئِقِ

" Yarattıklarını kendine kulluk ettiren ve onlara Rabb olan, Seni en güzel şekilde tesbih ederim."

Yaratılan mahlûkat ister kulluk etsin veya etmesin Rabb olmak Allah Teâlâ´ya layıktır. Ancak mahlûkat Zat-ı´na kulluk ile gelmeye mecburdur.[19] Fakat isyan içine düşenlere

---

[19]—"Ey *müminler, size verdiğim rızkların temiz ve helalinden yiyin ve Allah Teâlâ´ya şükür edin, (eğer*

bile, Allah Teâlâ ilah olarak kendini sorumlu tuttuğu şeylerden onları mahrum bırakmaz. Azabı hesap gününe erteler.[20] Allah Teâlâ isyan eden kulunda bile kendi ilahlığını tecelli ettirir. O'nu yine kendi koyduğu kanun içerisinde yuvarlar durur. Mesela azalarının kontrolünü ona bırakmayarak (saçının uzaması, kalbinin atması vb.)

---

hakikaten Ona ibadet, kulluk ediyorsanız)" (Bakara,172) ayet-i kerimesindeki, şart ifadesi ile *yemek* ile *emrin* birbirine bağlı olması muhtemeldir. Yani eğer Allah Teâlâ'ya ibadet edecekseniz, size rızk olarak gönderdiğimiz lezzetli gıdalardan yiyiniz. Eğer bunu yapamayacak, hatta o lezzetli yiyecekleri ve rızkları, nefsinizin isteklerini yapmak ve nefsinize kulluk etmek için kullanacaksanız, onlardan yemeyiniz, demek olur ki, bu rabliğin gerçek tecellisidir.

[20]—"*Eğer Allah Teâlâ, insanların davranışlarının cezasını hemen verseydi yeryüzünde hiçbir canlı yaratık bırakmazdı. Fakat O, onları belirli bir sürenin sonuna kadar erteliyor. Söz konusu süreleri dolunca, kuşku yok ki, Allah Teâlâ kullarının durumunu görmektedir."* (Fatır,45)

Rabb'lığını bir şekilde gösterir. Mahlûkat O'na karşı itaatkâr olmak zorunluluğunu nefsinde her zaman hisseder.[21]

Bu hikmete göre, kâfirler cehennemde, Müslümanlar dünyada ibadet ederler. Çünkü insan ve cinler ancak ibadet için yaratılmışlardır.

Zindan hırsızın ibadet yeridir. Orada Allah Teâlâ'yı anar.

Çünkü kula hakikat açılınca ibadet etme ihtiyacı hisseder. Hırsız ise hakikati zindanda bulmuştur.

سُبْحَانَكَ يَا مُقَدِّرَ الْوَجْدِ وَ ٱلصَّوَافِقِ

"Hareketleri, üzüntüyü, sevinci, zenginliği ve kudreti takdirinde tutan ve tasarruf eden Rabb'im, Seni takdis ve tenzih ederim."

Hayatımızdaki zenginliği, fakirliği, gücü ve zayıflığı Allah Teâlâ tayin ve tespit eder. Bu meyanda, kuldaki tasarrufu kendi iradesi içinde oluşturur. Haller O'nun hükmüne râcidir. Allah Teâlâ'nın takdirinde zorlama yoktur. Fakat kendisi, sevdiği ve ibadet eden kuluna da bir meylide vardır. Bu meylinde haksızlıkta yapmadığı gibi dünya şartlarını da

---

[21]—"*Sonra göğe yöneldi ki; o, duman halindeydi. Ona ve yere dedi ki: İsteyerek veya istemeyerek ikiniz de gelin. İkisi de dediler ki: İsteyerek geldik.*" (Fussilet,11)

keyfi olarak ta kuluna tercih etmez. Sebepleri arar. Çünkü dünya hayatı için Allah Teâlâ′nın hükmü, Hadis-i Şerif′te şöyle belirtildi.

"Eğer dünya Allah Teâlâ nazarında sivrisineğin kanadı kadar bir değer taşısaydı tek bir kâfire ondan bir yudum su içirmezdi." (Tirmizî)

سُبْحٰانَكَ يٰا مَنْ لاَ تَـطْرَأُ عَـلَـيْهِ اْلاٰفَـاتُ

"Kendi üzerine afat ve sıkıntı gelmeyen Allah Teâlâ′m, Seni tesbih ederim."

Afetler ve belalar bir menzil olarak düşünülse, Allah Teâlâ′ya ulaşamadıkları gibi, O′nu çevreleyip içine de alamazlar. *Başını belalar sardı*, sözünün manası gibi bir noksanlık O′nda olmaz. Nice mülk sahipleri vardır ki, zaman içerisinde kudretini belalar mahv eder de, çaresini bulamaz olur.

سُبْحٰانَكَ يٰا مُكَـوِّنَ اْلاَزْمِنَتِ وَ اْلأَوْقٰاتِ

"Zamanları ve vakitleri yaratan Allah Teâlâ′m, Sen′i tesbih eder ve yüceltirim."

Yaratıkları bağlayan boyutlardan biride zaman ve vakitlerdir. Mükellefiyetleri ona göre tayin olur. Zaman ve vakitleri bizler cisim gibi algılayamasak ta, bunlar cismi olan mahlûkattır. Bu vakitler kıyamet günü, hakiki cisimleri ile teşekkül ederek meydana geleceklerdir.

Mesela; *Cuma günü*, yol gösteren parlak yıldız olarak, kendine hürmet edenlere yardımcı olacaktır.

"Zamana küfür etmeyin, zaman benim[22]*"* diyen Rabb´a her türlü sena layıktır. Zamana bağlı olarak yapılan kulluk, Allah Teâlâ katında değerli ve geçerlidir.

Mesela; namazlar, cuma gecesi yapılan salât-ü selamlar gibi, bu vakitler kulda yükselmeye sebeptir.

عَلاَ قَدْرُكَ

"Allah Teâlâ´nın, azameti, kudreti, şanı yücedir."

Zamanları ve vakitleri yaratan Allah Teâlâ´m, azametin, kudretin ve şanın yücedir. Allah Teâlâ´nın idrakin kavrayamayacağı, kıyası mümkün olmayan kudreti vardır.

Zaman boyutunda görecelik olduğundan her haline vakıf ve kudretindedir. Sanal ve gerçek zaman O´nun emrindedir.

وَ تَعَالَيْتَ عَمَّا يَقُولُ ٱلظَّالِمُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا

"Hakikatini ancak kendinin bildiği ve kadri büyük, yüceler yücesi, olan Allah Teâlâ´m zalimlerin söylediklerinden çok yücesin"

Şirk ehli, Allah Teâlâ´nın hakkında ne söylerlerse söylesinler, ondan beridir ve değildir. Akıl ve hayal O´nu kavrayamaz. İdraksizlik bile O´nun için yeterli bir ifade olmaz.

سُبْحَانَكَ يَا مُعْتِقَ ٱلرِّقَابِ

"Azaba layık olanları, tövbe ettirip bağışlayan Rabb´im,

---

[22] —Melekler gibi yaratıldığından bu ifade kullanılmıştır.

Sen´i tesbih ederim.”

Muhakkak ki, kul isyandan kendini kurtaramaz. O´nu isyandan ancak Allah Teâlâ´nın yardımı çıkarır.

İnsanın başına belaların gelmesine sebep, kendine düşkün olması ve gizlide Allah Teâlâ´dan utanmayıp hata işlemesidir. İnsan kendi nefsinden kurtulur ve terbiye ederse, Allah Teâlâ´dan başka şeylere düşkün olmaktan da kurtulur.

Allah Teâlâ sevdiği kullarını nefsin ve şeytanın tuzaklarından kurtarıp hidayete erdirir ve hidayet yollarını kolaylaştırır. Başaramamış ise, tövbesini kolaylaştırır. Herhangi bir şekilde kuluna hidayeti ihsan eder.

سُبْحَانَكَ يَا مُسَبِّبَ ٱلْأَسْبَابِ

“Eşyayı, birbirine sebep ve müsebbip kılan Allah Teâlâ´ı, takdis ve tesbih ederim.”

Allah Teâlâ mahlûkuna karşı hayâlı olup, Cebbar sıfatını, rahmet sıfatları arkasına gizleyip eşyadaki, sırrını gizli tutmuştur.

Allah Teâlâ eşyayı, kendi içine bağlı kıldığı zincir içerisinde halden hale koyarken, eşya hakikatte Allah Teâlâ´nın yaratması ile kuvvet ve hayat bulmaktadır. İnsan kendindeki kuvveti kullanır. Fakat kullandığı kuvvet, yediği gıdanın eseridir. Gıda da Allah Teâlâ´nın bir ikramıdır.

Her şeyi yaratan ve yok eden Zat-ı iken, âlemdeki tasarrufunu gizleyerek eşyanın birbirine mağlup ve borçlu olmalarını istedi.

Mesela; İnsanları Hz. Âdem aleyhisselâm gibi yaratabilecek iken, ebeveyne bağlı kıldı. Onların çocuktaki haklarını da kendinden üstün tuttu.

Ayrıca, bazıları dualarının kabul olması için acele ederler. *Allah Teâlâ'nın kabul etmediği dua yoktur.* Fakat duanın kabulünün sebeplerini ve oluşma yönünü saklı tuttuğu için kul, kabul olmadı şüphesine düşerek üzülür. Allah Teâlâ ise, duayı sebepler zinciri içinde oluşturduğundan içinde bir gariplik vardır. Buda ayrı bir imtihan sebebidir.

Mesela; *"Aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanları evlendirin. Eğer bunlar fakir iseler, Allah Teâlâ kendi lütfu ile onları zenginleştirir. Allah Teâlâ'nın, lütfu geniş olan ve her şeyi bilendir."* (Nur, 32)

Bu ayet fakir bekârların zengin olma sebebidir. Fakir bekâr, Allah Teâlâ'dan zenginlik isterse önce evlenmesi gerekir. Evlenmeyenin duası kabul olsa da zengin olma kefaleti olan evlilik olmadan duanın bereketi meydana çıkmaz.

Yine, bol ürün isteyen çiftçi ter suyu ile duasını sulamaz ise, harmanda susuzluktan buğdayı, saman olur.

Allah Teâlâ dünya hayatında sebepleri kendine kader gereği vacip kılmıştır. Bundan başka bir talebe icabet keramet ve mucize olur ki, her kula nasip olan bir şeyde değildir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki;

"Kula, duada üç şeyden biri şaşmaz:

—Günahı afv olur.

—Hayrı çoğalır.

—İşlenmiş amel ecri alır."

سُبْحَانَكَ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ وَ لاَ يَمُوتُ

"Yokluğu olmayan, ebedi hayat sahibi, âlemin bekası kendisiyle olan Allah Teâlâ'm, Seni tesbih ve tenzih ederim."

Ölüm, ulûhiyet sahibi için noksanlıktır. Ölmenin vasıf olarak bulunduğu mahlûkun kibirlenmesi Allah Teâlâ'ya karşı en büyük isyan olduğu aşikârdır. Faninin, Baki'ye tazim etmesi vaciptir.

سُبْحَانَكَ يَا إِلٰهِي وَ اِلٰهَ اَلنَّاسُوتِ

"Benim ve insanların mabudu olan Rabb'im, Seni takdis ve tesbih ederim."

إِلٰهِي kelimesi اَللّٰهُمَّ kelimesi yerine kullanılmıştır. Çünkü dua makamında az kullanılır. Allah Teâlâ'nın kuluna ve âleme tecellileri farklı, farklıdır. Bundan dolayı Şah-ı Nakşibent (ks) Efendimiz ayrı, ayrı zikretti. *Bir zaman gelecek ki, cemiyet için yapılacak dualar kabul edilmeyecek rivayetleri vardır.*

خَلَقْتَنَا رَبَّنَا بِيَدِكَ

"Rabb'im bizi kudretinle yarattın."

Allah Teâlâ, kapalı ve gizli olan âlemleri meydana çıkarmak, toplu iken açmak, hakikati göstermek, özünü belli etmek için, âlemi yarattı. Ayrıca imkân âleminde yaratılabilecek en mükemmel varlık olan insanı da kâinata

ihsan kıldı. İnsan içinde kulluk şerefi verildi.

Ancak Allah Teâlâ âlemleri kudretinde yarattıktan sonrada kendi başına bırakmadı. *"İnsanoğlu, başıboş bırakılacağını mı sanıyor?"* (Kıyamet,36) ayetinin gereğince insanı da bu halden uzakta tutmadı.

Bir şeyin yaratılmasından çok onun devamını sağlamak daha önemlidir. Allah Teâlâ ise noksanlıktan münezzehtir.

وَ فَضَّلْتَنَا عَلٰى كَثِيرٍ مِنْ خَلْقِكَ

"Bizi, mahlûkatın içinde üstün olarak yarattın."

İnsanı suret yönünden güzel, mutedil mizaçta, akıl ve fikirle teçhiz edilmiş, konuşma özelliği bulunan, yazmayı başaran, kendi ihtiyacı için âlemi yönlendiren, hayvanlar, bitkiler, üzerinde tasarruf sahibi kılan, azalarını şerefli kılan Allah Teâlâ'nın, şanı yücedir.

Âlemler, Allah Teâlâ'nın isimlerinin ve sıfatlarının görüntüleri ve zatındaki kemallerin aynalarıdır.

İnsan, *küçük âlem*, insandan başka olan her şey *büyük âlem'* dir.

Âlemlerin, Allah Teâlâ ile bağlılığı, O'nun mahlûku olmasındandır. Başka hiçbir ilgisi yoktur. Fakat ***"Damla ırmaktan haber verir, az, çok olana işaret eder"*** sırrınca âlemler ile Allah Teâlâ'yı buluruz.

Allah Teâlâ'nın Zat-ını tanıttığı ilk mahlûk Hakikati

Muhammediye´dir. Sonra saf aşk[23] ve Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in nurunu, Ruh-u ve Akl-ı yarattı.

Yaratılanlar Nur-i Muhammedî şerefine yaratıldığında *Elest*....(Ben, sizin Rabb´iniz değil miyim?) hitabına muhatap olmuştur. Yerdeki ve göktekiler isteyerek veya istemeyerek *belâ*.....(Evet, sen bizim Rabb´imizsin) cevabını verdiler.

Yaratılmışlar Elest Meclisinden dünya âlemine gelinceye kadar Lahût, ceberut ve melekût âlemlerinden geçerek kabiliyetleri miktarınca maden, bitki, hayvan ve insan olarak bu âleme gelmiştirler.[24]

---

[23]—**Saf aşk;** ***hiçbir bilgi olmayan hale denilir***. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in Nuru ve Ruhu, Akl-ı kül ve kalem-i âla olan dört husus aynı şeylerdir. Bu isim farklılığı bağıntılar yönündendir.

[24]—Âlem: Bütün cihan, kâinat. Her şey.

Âlem-i Halk: Madde ve ölçü bulunan şeylerdir. Arşın içinde bulunan her şey, canlılar, yer, gökler, Cennet, Cehennem, melekler, tabiat kuvvetleri, hep âlem-i halktır. Bu âleme (Âlem-i şahadet) ve (Âlem-i mülk) de denir. Halk, ölçmek de demekdir.

Âlem-i emr: Ruhlar âlemi, zaman ölçüsü bulunmayan, Allah Teâlâ´nın emriyle vasıtasız yaratılmanın olduğu

âlem. Ol emri ile, bir anda yaratılan, Arşın dışındaki şeylerdir ki, maddesiz, zamansız, ölçüsüzdürler. Bu âleme (Âlem-i melekut) ve (Âlem-i ervah) da denir.

Cevher: felsefe dilinde, mahiyet, asl, öz demekdir. Kendi kendine bulunan şeydir. Bugünkü anlayışımızla madde, bir cevherdir.

Araz: sıfat demekdir. Araz, cevher üzerinde bulunur. Yalnız başına bulunmaz.

Âlem-i Asgar: En küçük âlem. İnsan.

Âlem-i Berzah: Kabir âlemi.

Âlem-i Ceberut: Azamet ve kudret âlemi. Kudret âlemi. Lâhut âlem-i ile altta bulunan melekut âlemi arasındaki âlem.

Âlem-i Ekber: En büyük âlem. Kâinat.

Âlem-i Ervâh: Ruhlar âlem-i.

Âlem-i Esbâb: Sebepler âlem-i. Dünya.

Âlem-i Fâni: Geçici âlem. Dünya.

Âlem-i Gayb: Zahiren hissedilmeyen, ruhlar, melekler ve cinlere mahsus âlem.

Âlem-i Kevn: Varlık âlemi. Kâinat.

İnsanın yaratılışındaki arzu ilâhi aşk olduğu ve ilâhî yurda tekrar kavuşacağı bilgisi *Belâ* Meclisi'nde verildiğinden, şartları zor olan dünyanın çilesine katlandı.

İnsan, nurlu doğuşların merkezi olan Lâhut âlemi'nden dünya âlemine gelince terkip ve nispeti ile karışıklığa uğrayıp bulanıklaşarak, kutsal âlemdeki Elest hitabı ve kazandığı kutsal durumları kaybetti. Ancak eski durumu kazanmanın bilgisine kavuşunca, bağlarından kurtulmak istedi.

O kadar kuvvetli bir bağlar gördü ki, kurtuluşunu ancak ölümde gördü.

Onun için "Ölmeden önce ölünüz" hikmetiyle kaybedilen özelliğin bir an önce kazanılması için ölümün benzerinin yaşanması istenmiştir.[25] Çünkü Allah Teâlâ'ya varmak için

---

Âlem-i Lâhut: İlâhî âlem. Ruhanî manevî âlem. Yani keyfiyeti, belirtisi olmayan gözlerin idrakinden gizli olan âlem demektir.

Âlem-i Mana: Ehline açık olan, manen anlaşılan âlem.

Âlem-i Melekût: Melekler âlem-i.

Âlem-i Nâsut: İnsanlar âlem-i.

Âlem-i Şuhut: Dünya.

[25]—Aziz Mahmut Hüdayi (ks) riyazat günlerinde çarşı pazarda gezerken daha çok ölmüş insanları gezer görmesi, yaşadığını bildiği insanları görmemesi

berraklaşma gerekmektedir.

Ölüm, kayıtlardan kurtuluştur. Ölüm uyanıştır.

Binaenaleyh, insan kulluk vazifelerini yapmak için yaratıldı. Bir kimsenin Allah Teâlâ´ya kul olması için, Ondan başka şeylere kul olmaktan ve bağlanmaktan tam kurtulması

---

bundandır. Çünkü nice yaşayan insanlar vardır ki onlar ölü gibidirler. Bu sebeple büyükler ölümde aradıkları husus kişideki terbiye edilmiş nefis sahibi olup olmamaya bakarlar. Çünkü bütün nefisler için ölüm yazılmış bir kaderdir. Nefis terbiye edilince bir nevi ruha döner. Ruh ölümsüzdür. Ruh zahir ve batın lezzetlerini bir arada bulundurur. Rabb´i müşahede edebilir. Hz Ebubekir radiyallâhü anh Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem´in vefatında sahabe-i Güzin efendilerimiz üzülürken, O üzülmedi. Çünkü Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in bir âlemden başka âlemlere geçiş yaptığını bilmesidir.

Beşer ölümü tadacaktır. Lakin terbiye edilmiş nefis sahipleri ölümü tatmayacaklardır. Allah Teâlâ´nın şehitler için *'bilakis diridirler ve rızıklanırlar'* buyurması bu durumun en açık örneğidir.

lazımdır. Fakat insan bilgisinde küllenmenin olduğu muhakkaktır. Çünkü insan, hayatı boyunca bir şeyler arar. Öyle ki bir şeye muhabbet eder, sonrada ondanda usanır ve böyle yaşar durur. Bu ise insanın öz bilgiyi bulamamasındandır. Aradığı şeyin ilâhi aşk olduğunu anlayınca da anlaşılmaz bir zevke düşer. Dünya nimetlerinden kendini uzaklaştırmanın gereğini hissedip bir fakirliğe düşer. Bu fakirlik Ümmî Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in *El-Fakr-u Fahri Makamı* olarak bahsettiği makamdır.

Buna göre dünya kazanç yeri olduğu için kullukta ileri gidenler o derece Allah Teâlâ´ya yakın olacaklardır.

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُوْلَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ

"İyilik işlemekte önde olanlar, karşılıkların almakta da önde olanlardır. Onlar Allah Teâlâ´ya yakındırlar." (Vâkı´a,10–11)

فَلَكَ ٱلحَمْدُ وَ ٱلنَّعْمَاءُ

"Nimetler Sen´in ihsanın, teşekkürler de Sen´indir."

Nimeti veren Allah Teâlâ olduğu gibi şükretmek de O´ndandır. Nimeti görmek için Allah Teâlâ´nın verdiği göz gerekmektedir. Çünkü insan kör olmayı hiçbir zaman istemediği halde körlük sanki aslı ile onda var gibidir. Körlük anlayışın uzaklaşmasıdır.

"Allah Teâlâ onların kalplerini ve kulaklarını

mühürlemiştir, gözlerinde de perde vardır[26] *ve büyük azap onlar içindir."* (Bakara,7)

Kullar Allah Teâlâ'ya kulluk etmek kendi taraflarından olduğunu zanneder. Hakikatte Allah Teâlâ insanı kulluğa kabul etmektedir.

Biz Allah Teâlâ'ya ibadet ederiz sanırız. Aslında O bize merhamet ve sevgi duyar. Çünkü kudretliye acizin ibadeti bir mana ifade etmez.

وَلَكَ ٱلطَّوْلُ وَ ٱلْآلَاءُ

"Üstün zenginlik ve ihsan zenginliği Sana mahsustur."

Allah Teâlâ kullarına yaptığı ihsanla zenginliğini ve gücünü gösterir. İhsanında tükenme ve sonlanma diye bir şey yoktur. Verdiği nimetlerin sayısını da ancak kendisi bilir.

"Kendisinden isteyebileceğiniz her şeyi size vermiştir.[27]

---

[26] - وَمَنْ اَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَاِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَعْمٰى

"Kim de benim zikrimden yüz çevirirse bilsin ki; onun dar bir geçimi olur ve kıyamet gününde Biz onu kör olarak haşrederiz." (Tâhâ,124)

[27]—İmkân âleminde bundan daha mükemmeli yaratılamaz denmiştir. Çünkü Allah Teâlâ bir şeyi yarattığında onun olabilmesi gereken en son ve mükemmelini yaratır. Zamanla tekâmül etme gibi bir

Allah'ın nimetini sayacak olsanız bitiremezsiniz. Doğrusu insan pek zalim ve çok nankördür." (İbrahim,34)

Bu ayet, dünya âleminde kullar tarafından nimetlerin sayısı ve kadri bilinemeyeceğini bildirilmiştir.

تبَارَكْتَ رَبَّنَا وَ تَعَالَيْتَ

"Ey Rabb′imiz ne yüce ve ulvîsin."

Dünya ve ahirette Allah Teâlâ′nın nimetleri ihsan etmedeki cömertliği, zat-ı, sıfatları ve işleri ile noksanlıktan ve idrak edilmekten berî ve salimdir.

Allah Teâlâ′nın yüceliğini bilmek ve kabul etmek nimetlerinin üzeremize artmasına sebep olur. Kul olarak bu itirafımız, Allah Teâlâ′ya karşı bir sermaye olmaktadır.

نَسْتَغْفِرُكَ وَ نَتوُبُ اِلَيْكَ

"Günahlarımızı affet, tövbemiz Sanadır."

—Günahlarımızın affını isteyerek azabını hemen

şeyin olması veya noksan olarak yaratması O′nun hakkında düşünülemez. Bu Allah Teâlâ′nın cömertlik sıfatına ters düşmektedir.

Kamil olandan kemal çıkar.

Kur′an-ı Kerim′de *"Biz kitap′ta hiçbir şeyi eksik bırakmadık"* (En'am, 38) bu hakikati ifşa etmektedir.

İmam Gazâli (ks) "İmkan alanında mevcut olandan daha güzeli ve mükemmeli yoktur" buyurdular.

üzerimize gönderme. Sana pişman olduğumuzu itiraf ederiz.

—Sena edemediğimiz Rabb'im, hata ve isyanlarımızdan dolayı, Sana geldiğimizde, şanına layık olan bizi affetmektir.

—Biz bu kapıdan başka kapıda özür beyan etmeyiz.

—Bu dua sahibini ve okuyanı bağışla ve nimet ve ihsanlarını artır; demektir.

Günahsız bir kul yoktur. Her günahın boynuna tövbe gemi atmak gerekir. Eğer günahlar başıboş bırakılırsa vahşi atlar gibi insanı uçuruma atar.

Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve selem Hadis-i Kutsi'de buyurdu ki;

"Nefsim kudret elinde olan Zat'a yemin ederim ki, eğer siz hiç günah işlemeseniz, Allah Teâlâ sizi toptan helak eder; günah işleyen, arkadan da istiğfar eden bir kavim yaratır ve onları mağfiret ederdi."

"Nefsim elinde bulunan Zat-ı Zülcelâl'a yemin olsun ki, günah işlemediğiniz takdirde ondan daha büyük olan ucb'e (kendini beğenme günahına) düşeceğinizden korkarım." (Müslim)

İnsanda terbiye tamamlanmadan önceki berraklaşma, kendini beğenme musibetini çağrıştırır. Onun için ham insanların ibadetlerindeki çokluk fazla itibar görmemiştir. Çünkü kemâlat zirvesine ulaşan Ashab-ı Güzin radiyallâhü anhüm çok ibadetle değil, nefis terbiyesindeki yükseklikleri ile üstün olmuşlardır.

Günahlarımız kulluğumuzun işaretidir. Sevaplarımızdan bize bir övünme gelecekse öyle sevaptan, şeytan gibi kovulmaktan Allah Teâlâ'ya sığınmak gerekir.[28]

Kur'an-ı Kerim'de istiğfar kökü ile olan isim ve sıfatlar, tövbe kökü ile gelenden çoktur. İstiğfar ve tövbe kullanım açısından birbirine yakın manalarda olan dualardır. Diğer duaların ve ibadetlerin makbul olması için de önce tövbe ve istiğfarla, dua ve ibadetlere başlanması tavsiye edilmiştir.

Bazı büyükler:

"İstiğfarda mı bulunayım, tesbihat mı yapayım?" diye soru soranlara şu cevabı vermiştir:

"Kirli elbise, buhurdan ziyade sabuna muhtaçtır."

Şu halde tövbe ve istiğfar için illa da günah işlemiş olmak gerekmez. Allah Teâlâ'ya dua vs. şekilde ibadet edecek olan kimsenin buna *'tövbe ve istiğfar'* la başlaması, kirlerden temizlenmesi gerekir. Çünkü temizlerin duası daha çabuk icâbet görür. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki;

"Allah Teâlâ'ya yemin olsun, ben günde yetmiş defadan fazla Allah Teâlâ'ya tövbe ve istiğfar ederim."

انْتَ اْلاَوَّلُ فَلاَ شَيْئَ قَبْلَكَ

"Sen, evveli olmayan Evvelsin."

---

[28]—Bu tür günahların tövbesi ancak namazdır. Her hangi müslüman bir günah akıbetinde iki rekât namaz kılarsa affa uğrar, rivayetleri vardır.

Öncelik ve son yaratılmışlar içindir. Allah Teâlâ'nın Zatını bununla vasıfla yamayız. Mahlûkatı yaratmadan önce Allah Teâlâ Âmâ-da[29] idi. Bu anda ise hiçbir şey yoktu. Allah Teâlâ yokluğa ve boşluğa tecelli buyurunca isim ve sıfatların gereğince varlıklar yaratılış sırası üzere var oldular.

اَنْتَ اْلاٰخِرُ فَلاٰ شَـيْئَ بَعْدَكَ

"Eşya yok olunca, sonu Sen'sin"

Allah Teâlâ'm, kıyameti koparacaksın ve her şeyi, kudretini göstermek için yok edeceksin, demektir.

"Bugün mülk kimindir."

Kelamın boyutlar üstünde tecelli eder iken, bu kelama cevap yine Sen'den, Sana olacaktır.

"Mülk, Vahid, Kahhar olan Allah Teâlâ'nın dır."(Mümin,16)

وَ اَنْتَ اَلظَّاهِـرُ فَلاٰ شَـيْئَ يُشْـبِهُكَ

"Eşin ve benzerin olmadan, her şeyde zahirsin."

Sen her şeyde görünürken, Sen'i kimse fark edemez.

Her yerde ve her şeyde Sen varsın.

Onlar, ne Sendir.

Ne Sen, onlarsın.

Sen, Sensin; onlar, onlar.

Fakat her şey yine Sen'dendir.

---

[29]—Zaman ve mekânın olmadığı akılın idrak edemeyeceği bir halde idi.

Allah Teâlâ´nın zat-ını anlamaya çalışmakta gündüzün mum yakmak gibi boş iştir. Yanan mumun gündüze olan aydınlığı ne olursa, insanın O´nu anlamak için olan durumu da ancak olmaktadır.

وَ اَنْتَ الْبَاطِنُ فَلاٰ شَيْءَ يَرَاكَ

"Aynı anda, görenlerin gözünden gizlisin."

Yukarıda anlatıldığı gibi aşikâr olan Allah Teâlâ gizliden gizlidir. Görünmesi ile gizliliği aynı andadır. Bunu anlatmak mümkün değildir.

Zahir ve batın Allah Teâlâ´dır. Allah Teâlâ´nın zahir oluşu isim ve sıfatlarla, batın oluşu zat-ı iledir.

وَ اَنْتَ الْوَاحِدُ بِلاٰ كَثِيرٍ

"İçinde çokluk olmayan, birsin."

Ortağı olmayan, çoğalma kabul etmeyen birliktir. Madde, atomlardan; atomlar, alt parçacıklardan oluşur. Birlikleri, çoklardan teşekkül eder. Allah Teâlâ ise, böyle değildir.

وَ اَنْتَ اَلْقَادِرُ بِلاٰ وَزِيرٍ

"Yardımcıya, ihtiyacı olmayan kudret sahibisin."

Allah Teâlâ, bir şey murat ettiğin zaman, O´nu başarmak için yardımcıya ihtiyaç duymaz. Murat eder, o da olur. Olması için tedbir, hazırlığa ihtiyaç duymaz. İcrası için teşekkül gerekmez.

وَ اَنْتَ الْمُدَبِّرُ بِلاٰ مُشِيرٍ

"İşlerin sonunu bildiğinden, istişare etmeden tedbirini alırsın."

Allah Teâlâ, her işin tedbirini, düşünmeden, istişare etmeden öncesi ve sonu ile bilir. İşler Allah Teâlâ´nın isteği ile döner ve durur.

Şah-ı Nakşibent (ks) Efendimiz bu kısımda akılları hayrete düşüren Allah Teâlâ´ı övmek için, sözü kendi zatına bıraktı. Çünkü övgüler hep noksan kalmaktadır.

Aşağıda zikredilecek ayeti Kur´an-ı Kerim´deki gibi zikretti. Ayetin başında gelen *söyle* lafzı, nefise ayıklık vermek, ayetin aslına hürmet ve ayrıca emir olarak kabul etmek içindir.

قُلِ ٱللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَ تَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَ تُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَ تُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ تُولِجُ ٱلَّيْلَ فِي ٱلنَّهَارِ وَ تُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِي ٱلَّيْلِ وَ تُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَ تُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَ تَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

“De ki: Ey mülkün sahibi olan Allah Teâlâ´m!

Sen mülkü dilediğine verirsin ve mülkü dilediğinden çeker alırsın ve dilediğini aziz edersin, dilediğini de zelil kılarsın.

Hayır, senin kudret elindedir. Şüphe yok ki, sen her şeye fazlasıyla kadirsin.

Geceyi gündüz içine tıkarsın, gündüzü de gece içine tıkarsın, diriyi ölüden, ölüyü de diriden çıkarırsın. Dilediğine hesapsız olarak rızık verirsin.” (Âl-i İmran 26,27)

Rivayet edilir ki, Mekke´nin fethi üzerine Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, ümmetine Fars ve Rum mülklerini vaat etmiş idi. Münafıklar ve Yahudiler *“heyhat, Hz.*

Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem nerede Fars ve Rum nerede? Onların kuvvetleri bunlardan pek fazla, Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem, Mekke ve Medine yetmedi mi ki Fars ve Rum Devletlerine tamah ediyor?" dediler.

Bu sözden daha önceleri Ahzab Harbi´nde Rasûlüllah hendeği belirlemiş, krokisini çizmişti, Medine ahalisinden her on kişiye kırk zıra´ vermişti. Amr ibni Avf radiyallâhü anh, Selman-ı Farisî radiyallâhü anh, Huzeyfe radiyallâhü anh, Nu´man ibni Mukrin radiyallâhü anh ve Ensar´dan altı kişi, kırk arşın bir yerde çalışıyorlardı. Kazarlarken hendeğin ortasında Allah Teâlâ tarafından gayet büyük dağ gibi bir kaya çıktı. Demir külünkler kırıldı, çok çalıştılar taşı kıramadılar, pek az bir şey koparabildiler. Selman-ı Farisî radiyallâhü anh´a

"Çık Rasûlüllah´a haber ver, emrini öğren gel" dediler. Selman radiyallâhü anh çıktı.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bir Türk çadırı kurdurmuş, içinde oturuyordu, olayı arz etti. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem, Selman radiyallâhü anh ile beraber hendeğe indi. Diğer dokuz kişi hendeğin kenarında idiler, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Selman radiyallâhü anh´tan külüngü aldı taşa bir darbe vurdu, çatlattı. Taştan öyle bir şimşek çıktı ki, karanlık bir odada bir kandil gibi etrafı aydınlattı. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bir fetih

tekbiri aldı. Bütün Müslümanlar da tekbir aldılar. İkinci bir darbe daha vurdu. Bir şimşek daha çıktı ve yine öyle tekbir aldılar. Üçüncü bir darbe daha vurdu taşı parçaladı ve bir şimşek daha çıktı. Aynı şekilde bir tekbir daha aldılar, sonra Selman radiyallâhü anh´ın elini tutup çıktı.

Selman radiyallâhü anh;

"Sana, anam babam feda olsun ya Rasülâllah, hiç görmediğim bir şey gördüm" dedi. Rasulullah sallallâhü aleyhi ve sellem, cemaate iltifat ile

"Selman ne söylüyor gördünüz mü?" buyurdu, *"evet, ya Rasülâllah"* dediler. Buyurdu ki;

"İlk darbeyi vurdum, bana gördüğünüz şimşek çaktı. Bundan bana, Hıyrenin ve Medaini Kisra´nın kasırları aydınlandı. Cibril de bana haber verdi ki, ümmetim bunlara muhakkak galebe edecek.

Sonra ikinci darbeyi vurdum gördüğünüz şimşek çaktı, bundan da bana Rum´un kırmızı kasırları aydınlandı. Cibril de bana haber verdi ki ümmetim bunlara muhakkak galebe edecektir.

Sonra üçüncü darbeyi vurdum gördüğünüz şimşek çaktı. Bundan da bana San´anın kasırları aydınlandı. Cibril de haber verdi ki ümmetim bunlara muhakkak galebe edecektir, müjdeler olsun".

Bunun üzerine Müslümanlar pek sevindiler;

"Elhamdülillâh bu bir vaad-ı sadıktır, bu kazım işinden

bize büyük bir yardım vaat edilmiştir" dediler. Münafıklar ise;

"Ne acaibsiniz sizi boş ümitlere düşürüyor, asılsız vaatlerde bulunuyor, Yesrib'den Hıyre ve Medaini Kisra kasırlarını gördüğünü ve bunların size fetih olunacağını söylüyor, hâlbuki muharebeye çıkmağa bile gücünüz yetmiyor da, korkunuzdan hendek kazıyorsunuz" dediler. O zaman bu ayetler indi.

Bu ayetlerin fazileti hakkında birçok haberler gelmiştir.

Hz. Eyyub–el Ensarî'radiyallâhü anh'den ve Hazreti Ali radiyallâhü anh'den rivayet olunduğu üzere Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurmuştur ki,

"Fatiha ve Ayet-el Kürsi" bir de Âli İmran'da " شهد الله انه لا اله الا هو" den "ان الدين عند الله الاسلام" 'a kadar ve 26. ve 27. iki âyet nâzil oldukları zaman Allah Teâlâ ile aralarında hiç bir hicap bulunmaksızın Arşı ilâhîye yapışarak

"Ya Rabb, bizi Arzına ve sana âsi olanlara indiriyorsun" dediler. Allah Teâlâ'da buyurdu ki;

"Yemin olsun sizi her namazın arkasında okuyan her hangi bir kimsenin kusurlarına bakmayarak makamını Cennet kılacağım, O'nu Hazire-tül Kudüs'te iskân edeceğim. Her gün kendisine yetmiş defa nazar edeceğim ve yetmiş hacetini kaza edeceğim ki, aşağısı mağfirettir. O'nu her bir düşmandan, hasetçinin hasedinden koruyacağım ve onları mağfiret eyleyeceğim".

Said ibni Cübeyr radiyallâhü anh den rivayet edildiği

üzere Medine etrafında üç yüz altmış put vardı, bu ayeti kerime indiği zaman yerlere kapanıp secde ettiler.

Konu ile ilgili olarak Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem bir hâdisi kutsi'de şöyle buyurdu.

"Ben Allah-u Azîmüşşan Melik ül-Mülûküm, hükümdarların kalpleri ve iradeleri benim elimdedir, kullar bana itaat ederlerse ben de onları onlara rahmet kılarım ve eğer kullar bana isyan ederlerse ben de onları cezalandırırım. Her şey benim elimdedir.

Onun için başınızdakilere sövmek ile meşgul olmayın. Bana tövbe ve müracaat eyleyin ki onları size bükeyim."

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selem ise;

"Ne iseniz, yöneticileriniz öyle olur, yani yönetilirsiniz" buyurdular.

İşte Allah Teâlâ'yı böyle bilmeli, böyle tanımalı ve bu tanıyışla ona güvenmeli ve iltica eylemelidir.

Allah Teâlâ' geceyi gündüze katması, zorluğu kolay yapması, sıkıntıyı gidermesidir. Gündüzü gece yapması da tersinedir.

Allah Teâlâ, hallerin sahibi demektir. Çünkü her şey O'nun kudret elinde devran eder.

سُبْحَانَكَ يَا مَنِ احْتَجَبَ فِي الْأُوْلَى عَنْ جَمِيعِ الْوَرَى

"Dünyada mahlûkatın gözlerinden, idraklerinden gizli olan Rabb'im, Seni tenzih ve tesbih ederim."

Dünyada Allah Teâlâ'nın varlığını görmek değil de

müşahedesi vardır. Allah Teâlâ´nın bütün isim ve sıfatları kâinatta müşahede edilir. Allah Teâlâ, ahirette kullarına zat-ını görmeyi nasip edecektir.

Ahirette Allah Teâlâ´yı görmek haktır. Cennette olanlar Allah Teâlâ´yı göreceklerdir. Buna iman etmeli, nasıl olacağı ile meşgul olunmamalıdır. Çünkü dünyevî bilgiler buna kâfi gelmez

Bunun içindir ki, ahirette ki görmeye, nasıl olacağı bilinmeyen bir görmedir, denmiştir. Dünyada bu sır seçilmişlerin seçilmişi Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´e ve Muhammedî terbiyede yüksek seviyeye ulaşanlara açıklanmış ve gösterilmiştir. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem miraçta hakikî görmeye kavuşmuştur. Diğerleri ise tam görme değilse de, ahiretteki görmeye benzeyen görme gibidir. Bu öyle büyük makam ki, Sahabe Efendilerimiz radiyallâhü anhüm zamanından sonra çok az kimse bununla şereflenmiştir. Ahir zamanda ise bu görüş Hz. Mehdi aleyhisselâm´da zuhur edecektir. Çünkü O´nun zamanında İslamiyet Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in zamanındaki durumuna yeniden kavuşacaktır.

Görmeler his, akıl, kalp ve keşf ile olur.

Her makamın görmesi ayrıdır.

'Allah Teâlâ´yı gördüm' diye söylenen rivayetler, aynadaki tecellilerin, müşahede edilmesi gibidir. Bu zat-ını görmek değildir. İnsanın dışında ve kendisinde görülen her

şey O değildir. Onun alametleridir. Görülen, işitilen ve bilinen her şey, O değildir.

Miraçta Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'e, olan görmenin ise, tarifi mümkün değildir.

Hz. Aişe radiyallahü anha validemiz bile bu konuda teyakkuzda kalmıştır. O,

"Her kim Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in Allah Teâlâ'yı baş veya kalp gözü ile gördü derse yalan söyler" demiştir.

Bu rivayette ki mana *"Hakk-ı Hakk görür"* demektir. Daha sonraki makamlara ulaşınca Aişe radiyallahü anha Validemiz bu sözünden vazgeçmiştir.

Yani Allah Teâlâ'ya ulaşmanın Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem ile olduğunu;

Ulaştıranın (Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem), ulaşılanı (Allah Teâlâ'yı) bilmeden kavuşturamayacağını anlamıştır. Hiç rehber bilmediği yolu anlatabilir mi?

Görmek makamı, Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'e ait makamdır. Bu sırrı ise kimse çözemez.

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ تَرَدّٰى بِالْوَقَارِ وَ الْكِبْرِيَاءِ

"Vakar ve azametle vasıflı olan Rabb'im, Seni takdis ve tesbih ederim."

Allah Teâlâ, Cemal ve celal sıfatlarıyla oluşan büyüklüğe

sahiptir. Azamet ve Kibriyalık, Allah Teâlâ ın sıfatlarındandır. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem hadis-i kutside buyurdular ki;

“Büyüklük izarım (etek), kibriyalık ridam (cübbe) dır”

Bu sıfatları taşımaya kalkışan cehenneme düşer. Yaratılanlar içerisinde sadece Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´e kibriyalık hakkı tanınmıştır. Çünkü sevgilinin seven yanında nazı vardır. Fakat Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem halkın aşırı tazim ve nazarlarını kendinden çevirip Allah Teâlâ´ya tahsis ettiler. Bunu anlamak için tevhit makamlarının sonuna varmak gerekir ki, burada yeri gelir ki insan tekfirle suçlanılır. Kibriyalık nebilik sırlarındandır.

سُبْحَانَكَ يَا مَالِكَ جَمِيعِ اْلاَشْيَاءِ

“Eşyanın sahibi ve dilediği gibi tasarruf eden Rabb´im, Sen´i takdis ve tenzih ederim.”

Yerin ve göğün yaratanı, varisi Allah Teâlâ´dır.

Allah Teâlâ mülkün hem sahibi, hem hükümdarıdır. Mülkünde dilediği gibi tasarruf eder. Hiçbir şeyin O'nun bu tasarrufuna itiraz ve tenkide hakkı yoktur. Dilediğine verir, dilediğinden alır. Mülkünde hiçbir ortağa ve yardımcıya da ihtiyacı yoktur.

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ تَعَزَّزَ بِالْقُدْرَةِ وَ اْلعُلٰى

“Ulvi kudret ile şerefli olan Rabb´im Seni tesbih ve tenzih ederim.”

Allah Teâlâ, kuvvet ve kudret sahipleri üzerinde istediği gibi tasarruf eden, her şeye karşı mutlak surette kadirdir. Her şeye kadir olduğu içindir ki, dilediği şeyi yaratır ve isterse onda dilediği kadar kuvvet ve kudret de yaratır.

Bu sebeple eşya, verilen kuvveti ile tasarruf ve hayat sahibi olur. Allah Teâlâ'nın, zat-ı kudreti ise hiçbir şey ile kıyaslanmayacak yüksekliktedir.

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ يَعْلَمُ مَا فِي ٱلضَّوَاحِي ٱلسَّبْعِ وَ الْحُسْنٰى

"Yedi kat gök ve yerde ki olanı, hakikati ile bilen ve kuşatan Rabb'im, Sen'i tesbih ve takdis ederim."

Bu bilmedeki mana tasarruf etmek ve kontrol altında tutmaktır. Bazı bilmek fiili etkisizdir. Allah Teâlâ ın bilmesi, tasarruf iledir. Semalar ve yer O'na itaat ile emir olunduğu gibi, izni olmadan, değişmeye de uğrayamaz.

وَ يَا مَنْ يَعْلَمُ مَا يَتَلَجْلَجُ فِي ٱلصُّدُورِ وَ ٱلْاَحْشَآءِ

"İnsanın göğsünde ve batınındaki hareketleri bilen Rabb'im, Sen'i tesbih ve takdis ederim."

Allah Teâlâ ise, kulun ruhunda, nefisinde ve cesedinde olan her şeyden haberdardır. Bu konuda insanın gizlediği, açtığı şeyleri, içinden geçirdiği vesveseyi, küfür ve imanı bilir. Ayrıca insana verilen bilgide, meleklerin ulaşamadığı bir kısım vardır ki, bu insana Allah Teâlâ tarafından verilen bir şereftir.

Kulun O'ndan gizleyeceği hiçbir şey olmadığı gibi,

amellerinde ki asıl niyet de kendisi tarafından muhakkak bilinir.

Düşünceler ve Terbiyesi

Kalbe gelen düşünceler, dört kısım olup, şeytanî, nefsanî, melekî ve hakkânîdir.

—**Şeytanî** olanı sol taraftan gelir.

—**Nefsanî** olanı beyinden gelir.

—**Melekî** olanı sağ taraftan gelir.

—**Hakkânî** olan üstün üstünden gelir.

Onun için insanın terbiye edilmesi gerekmektedir.

İnsan terbiye yolunda işin iç manasına varmadan önce, kendi ilhamına uymayıp, Ehl-i sünnet âlimlerine tabi olması gerekir. Âlimleri haklı, doğru, kendini yanlış bilmelidir. Çünkü âlimler, bilgilerini Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´den almıştır. Bu bilgiler, vahiy ile gelmiş olup sağlamdır. Yanlışlıktan korunmuştur. Bu bilgilere uymayan keşif ve ilham ise muhakkak yanlıştır. Bunun için kendi keşfini, âlimlerin sözünün üstünde tutmak, vahiy ile inmiş olan sağlam bilgilerin üstünde tutmak olur. Bu ise, sapıklığın ta kendisidir ve zarar, ziyandan başka bir şey değildir. Fakat terbiye olunca da hatalar büsbütün yok olur.

İnsan vesveselerden kendini korumalıdır. Kendini hiç iyi bilmemeli ve başkalarını kötü görmemelidir.

İnsanın maddî istekleri Allah Teâlâ´dan uzaklaşmaya, ruhunda bulduğu istekleri O´na kavuşmaya sebeptir.

Ashab-ı Kiram´dan birkaçı, kötü düşüncelerden, vesveselerden şikayet etmişti. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem

"Bu vesveseler, imanın olgun olmasındandır" buyurmuştur.

Bu hadîsi şerifin manası;

İmanın olgun olması, yakinin çok olmasındandır. Yakinin çok olması da, çok yakın olanlardadır. Kalp ve ruh Allah Teâlâ´ya ne kadar çok yakın olurlarsa, iman ve yakin de çok olur. Bedene bağlılık da, o kadar az olur. Bu zaman, bedene vesveseler çok gelir. Uygun olmayan vesveseler meydana gelir. Kötü vesveselerin gelmesine sebep imanın kâmil olmasıdır. ***Uygunsuz vesveseler ne kadar çok olursa, imanlarının o kadar çok olgun olduğunu gösterir.***

Çünkü iman kâmil olunca, latifelerin en latif olan ruh bedenden o kadar çok sıyrılır. Sıyrıldıkça, bağları gevşedikçe, beden boşalır. Bulanmağa, kararmağa başlar. Böylece kötü düşünceler, vesveseler artar. Fakat terbiyesi eksik olanların vesveseleri ise zararlıdır. Kalp ve ruh hastalıklarını arttırır. [30]

---

[30]—Vesveseden insan kendi başına ve hikmet ilmine kavuşamadan kurtulamaz. Hikmet ilmi ancak Allah Teâlâ tarafından insandan insana aktarılarak gelir. *Yalnız gideni kurt kapar,* sözündeki kurtlardan

Terbiyeden önce her bilgi eksiktir. Nefsin istekleri karışmıştır. Hakikat zan edilen şeyler terbiyede yükseldikçe, yanlış oldukları açığa çıkar. Sonra ise, Hakk´a kavuşunca *"Her şey Hak içindir"* olduğu anlaşılır. Bu nedenle büyükler,

---

biri vesvesedir. Ruhun yalnızlıkta bile bırakılmayıp nefisle arkadaş kılınması vesveseden korumak içindir. Çünkü ruh nefsin beraberliği ile yüksek vasfındaki noksanlığı fark etmiştir. Yoksa ilâhi özelliklerinin sarhoşluğuna düşüp helak olma ile karşılaşabilirdi.

Bu konuya ilişik olarak psikiyatrik tedavide esas olan şey, hastanın güvenini kazanan bir ortam oluşmasını sağlayan kişinin bulunması ile sıkıntı veren şeylerin ortaya çıkmasını sağlamaktır. Vesveseler paylaşıldıkça hastanın korkuları azalır ve ondan kurtulur. Eğer sır durumuna giren durumu devam ederse iyileşme uzun zamana veya uyuşturucu ilaçlara mahkûmiyet olur.

Sonuçta ilmin hakikatine kavuşmak için hayırlı insanları bulup yalnızlıktan kurtulmak lazımdır. Yalnız insan hasta insandır. En güzel dost ise Allah Teâlâ, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem ve Onların yolundan giden büyüklerdir.

nefislerinin isteklerinden dolayı, Allah Teâlâ´ya o kadar çok yalvarırlar ve pişman olurlar ki, başkalarının bir senede kazandıkları mertebelere, bir anda yükselmelerine sebep olur.

Su balığa hayat olurken, insana ölümdür.

Mesela; başa gelen belalar, sıkıntılar, her ne kadar acı ve üzücü görünür ise de, batına yani kalbe, ruha tatlı gelmektedir. Çünkü beden ile ruh birbirinin zıddı, tersi gibidir. Birine acı gelen, ötekine tatlı olmaktadır. Ruh terbiyesi eksik olanlar bunu anlayamazlar. *"Onlar, hayvanlar gibidir. Daha da aşağıdırlar"* (Araf 178)

Fakat bir kimsenin ruhu alçalarak beden mertebesine yerleşse ve nefsine bağlansa, bu ince bilgileri nasıl anlayabilir?

Ruh kendi makamına çıkmadıkça ve nefsinden ayrılmadıkça, bu marifetlerin güzelliğini göremez. Bu nimete kavuşmak için, takdir edilen ecel gelmeden önce olan ölüme kavuşmak lazımdır. Büyüklerimiz bu ölüme "Fena" adını vermişlerdir

Fena-Nefis Terbiyesi

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem kâfirlerle cihattan geri dönünce,

"Küçük muharebeden döndük, büyük cihada geldik" buyurdu.

Nefis ile savaşmağa, "*Büyük Cihad*" demiştir.

Allah Teâlâ insanı nefisten yaratıp, ruhu ona ikram etmiştir.

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فيهِ مِنْ رُوحى فقَعُوا لَهُ سَاجِدينَ

"Onu tamamlayıp, içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın" (Sâd;72)

Ruh'un yeri kalptir. *Ruh*, özellik bakımından İlâhî Zat-ın tecellilerini taşırken, *nefis* zat-î sıfatların ve fiillerin tecellisini taşımaktadır. [31]

Ruh, özü itibarıyla kutlu olmasına rağmen halife sıfatına erişememiştir. Çünkü halifelik makamının karşılığı ancak nefis taşıması karşılığında insana verilmiştir. Ruhlar letafet, ihata ve hareket bakımlarından, görünüşte, kendini yaratana benzer.

"Allah Teâlâ, Âdemi kendi suretinde yarattı" hadis-i şerifi, bunu bildirmektedir.

Beden, ruh için dikilmiş bir elbisedir. Eğer ki; ruh yalnız başına yaratılmış kalsaydı, melekler ile arasında bir fark kalmazdı.

---

[31]—Celâlettin Suyuti (ks) sahih görüş olarak; ruh ile nefsi tek bir şey olarak kabul eder.

Melekler maddeli, mekânlı ve nasıl oldukları anlaşılabilir oldukları için halifelik sıfatına kavuşamaz. Bu bilgilerden insanın nasıl Allah Teâlâ´nın halifesi olduğu anlaşılmaktadır.

Bir şeyin sureti, onun halifesidir, vekilidir. Bir şey onun suretinde yaratılmazsa, onun halifesi olamaz. Halife olmağa yakışmayan, emanet yükünü taşıyamaz.

Cüneyd-i Bağdadi (ks) *"Hadis (sonradan yaratılan), kadime (ezeli, aratılmayan) yaklaşınca, izi, eseri bile kalmaz"* buyurdu.

Sultanın hediyelerini, ancak onun hayvanları taşır.

Allah Teâlâ kararmış olan bedeni, nurlu olan ruha sevdirdi. Nur karanlığa âşık oldu. Çok severek, bedenle ile birleşti. Bu bağlantı ile nurun cilası arttı. Ona yakınlaşmakla, parlaklığı çoğaldı. Nurun bu hali, ayna yapılacak cam gibi oldu.

Parlak olan nur, karanlık cesede bağlanınca, önceden Allah Teâlâ´ya olan yakınlığını, kendi varlığını ve özelliklerini unuttu. Karanlık bedene olan sevgisine dalarak ve yalnız bir görünüş olan o bedene bağlanarak kendini kaybetti. O´nunla bir arada kalınca, değerini kaybedip kötüleşti. Ruh bedenden yüz çevirip, unuttuğu Kutsî sevgilinin müşahedesine dalarsa ve ona bağlanırsa, karanlık bedeni de, o kutsî makama sürükler. Müşahedesi artınca da,

beden de onun nurları ile aydınlanır.[32]

Bu nedenle nefsin ruh ile olan arkadaşlığı neticesi kutsi makamlar insana hediye edilmiştir. En büyük ikram da sonsuz hayatın ruh sebebiyle insana ihsan edilmesidir. Çünkü ruhun özünde sonsuzluk işaretleri vardır.

Pis olan meni rahme düşünce can olup temizlenmesi gibi, nefiste ruhun etkisine girince temizlenir.

Bundan dolayı insanda terbiye edilme ve yol göstermenin gerekliliği duyulmuştur. Çünkü yaratılışı maddî itibarıyla zayıf, manevî yönden yüksek yaratıldığından dengelerin sağlanması için ilâhî yardıma ihtiyaç vardır.

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ شَرَّفَ الْعَرُوضَ عَلَى الْمُدُنِ وَ الْقُرٰى

"Mekke ve Medine Şehirlerini, şehirler ve yerleşim yerlerinden şerefli ve üstün kılan Rabb'im, Sen'i tesbih ve takdis ederim."

Dünya ve kâinat üzerinde en kıymetli mekân Medine'de Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz in vücut-u Pâki'ni çevreleyen mekândır.

---

[32] —Zevaid-üz Zühd adlı kitapta şu rivayet vardır.

Kalp ve cesedin misali kör ve kötürümün misali gibidir. Kötürüm köre dedi ki;

Ben meyve görüyorum, fakat ulaşamıyorum. Beni yüklen. O da yüklendi. Sırtına aldı. Köre yedirdi.

Bir Habeşi Medine´de dedin edildi. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Bu ondan yaratıldığı toprağa defin edildi."

Şeref bakımından daha sonra Kâbe-i Muazzama ve sırasıyla bunların etrafı olan, mekânlar gelmektedir. Bu Allah Teâlâ´nın lütfu ilahisi olarak, kullara ihsanıdır.

Dünyada ve uzayda olacak oluşların merkezi, Kabe-i Muazzam´a;[33]

Manevi terakkilerin yükseliş ve merkezi ise Ravza-i Mutahhara´dır.

Mekke ve Medine de olan şeref bu ve birçok özelliklerden dolayıdır. Bunlar sırdır. Ehlince bilinmektedir. [34]

---

[33]—Ak delik ile kara deliğin giriş noktalarındaki bağıntıları burada aramak gerekir.

[34]—Medine de, salgın hastalıklar olmayacağı ve Deccal´ın girmeyeceği, toprağı şifadır, rivayeti vardır. Binaenaleyh, insanın toprağı nereden alınmışsa oraya gömülür, hikmetince Medine toprağına hürmet etmek gerekir. Eskiden hacılar evlerine dönerken ilaç niyetine toprak tabletleri getirip hastalara verirlerdi.

Mekke de, harem olan kısım, kâinattaki en güvenli yerdir. Arş ile yerin perdesiz olduğu kısımdır. Bu iki mekânın kıymetini bilmek gereklidir. Teknoloji

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ يَعْلَمُ مَا تَحْتَ الْجُبُوبِ وَ الثَّرٰى

"Yerin altı ve üstünü bilen ve tasarrufunda tutan Rabb'im, Sen'i tesbih ve takdis ederim."

Allah Teâlâ'nın bilmesi demek, onları yaratması, kontrol altında tutmasıdır.

Yaratılanlarda tesadüf ve evrimleşme yoktur. Yaratılışı gereği olması gereken en mükemmel şekilde yaratılmıştır.

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ تَعَالٰى وَ لَطُفَ عَنْ أَنْ يُرٰى

"Zat-ı idrak, hissiyat ve keyfiyetle görülmekten yüce olan Rabb'im, Sen'i tenzih ve takdis ederim."

Bilmek, görmekten sonra geldiğinden Allah Teâlâ'yı bilmek isteyen, göremediği, benzetemediği zatı, o hali ile kabullenip acziyetini itiraf etmelidir. Bu bilgi, bilmenin üstü bilgidir ki, ulaşılacak en son makamdır.

Kulluk bilgisine ulaşan, Rabb'ni bilir, O'nu tanır. ***İdraksizliği idrak etmek, en büyük ilimdir.***

تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَ تَعَالَيْتَ

"Kudreti yüksek Rabb'imiz, Sen ne yücesin."

İlah olmak, zatının gereğidir. Allah Teâlâ'nın kulu olduğunu bilmek ise, kullarına şereftir.

لاٰ رَبَّ غَيْرُكَ وَ لاٰ قَاهِرَ سِوَاكَ

"Senden başka Rabb olmadığı gibi, Senden başka kahredecekte yoktur."

---

ilerledikçe sırları açığa çıkacaktır.

Af ve ceza Allah Teâlâ´ya aittir. Bizlere dilediği gibi hüküm eder. Dilerse af eder, dilerse ceza verir. O´nun bizleri af etmesi ise Rabb´lik gereğidir. Çünkü büyüklüğün gereği affetmektir.

Allah Teâlâ Aziz ve Hâkim´dir.

ٱللّٰهُمَّ اَنْتَ الْمُنْعِمُ الْمُفْضِلُ

"Ey Allah Teâlâ´m nimetlerini, fazl-ı ihsanından minnetsizce verirsin."

Allah Teâlâ, karşılık beklemeden, kudret nişanesi olarak nimetler bahşeder. Kul isyan halinde bile nimet içinde yüzer. Bunu takdir etmek mümkün değildir.

Allah Teâlâ hakikaten çok büyüktür.

الْمُقِيلُ

"Kusurlarımızı silersin."

Allah Teâlâ, kullarına tekliflerini yaparken güç ve kudretlerine uygunlukta yapmıştır. Allah Teâlâ, kullarının eksik olduğunu bildiğinden, çok şeylerini izale eder ve ikmal eder.

Buna göre mükellefler onları güçleriyle rahat yapabilirler. Allah Teâlâ kolaylığı seçmiştir. Böyle olması da teklife kudreti olmadığından değil, rahmetindendir. Bu suretle Allah Teâlâ´nın mükelleflere bahşettiği kudret ve takat yaptığı tekliflerden geniştir. Bu sayede onlara vazifelerini yaptıktan sonra dinlenecek veya teklifsiz hayırlar yapmaya kudretleri yetecektir. Böyle olmasına rağmen kullar her zaman kusur

üzere olurlar. Allah Teâlâ'da onların birçoğunu siler ve affeder. Çünkü O, kulları hakkında çok merhametlidir.

Büyükler en büyük günah hakkında buyurmuşlardır ki;

"Kişi bir günah işledikten sonra 'Allah Teâlâ beni suçumdan affetmeyecektir' demesi kadar büyük günah yoktur"

اَلشَّكُورُ

"Teşekkür edensin."

Allah Teâlâ, az çalışmamıza çok şey ihsan eder. ***Bizden şükür ister iken, bize şükrü öğreten, Şükür Esmasını kendine isim alandır.*** Onun için yokluk Meşrebi'nden ne kadar çok hoşlandığını bildirmiştir.

Yokluk bulunursa Allah Teâlâ'nın varlığı açığa çıkar.

Sabır bu terbiye yolunun baş ilacıdır. Sabreden teşekkür edebilendir. Sabrın başı da yokluktur.

وَ اَشْهَدُ اَنَّكَ اَنْتَ اللّٰهُ اَلَّذِى لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ

"Muhakkak Senin hakkında şahadet ederim ki; Sen'den başka tapılacak ilah yoktur."

اَنْتَ رَبِّى وَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ

"Sen benim ve her şeyin Rabb'isin."

Rabb:

Terbiye eden, sahip, efendi.

Mahlûkat yaratıldıktan sonra başıboş bırakılmamıştır. Terbiye, bir şeyi yavaş, yavaş kemaline eriştirmektir ki, bunun

eseri tekâmül olur. Âlemin her kısmında ise terbiye ve tekâmül kanunlarının cereyanı her an görülmektedir.

Terbiye:

Terbiye, aşağı bilgilerden, yüksek bilgilere manevi hareketle ilerlenmesi, yükselme demektir.

Aşağı bilgi; mahlûklara ait bilgi;

Yüksek bilgi; Allah Teâlâ´nın bilgisidir. Bu bilgiye kavuşan, mahlûklara ait bilgilerinin hepsi unutur.

Terbiyede nefsi tasfiye ve tezkiye etmek iki yolla olur.

—Çalışarak ilerlemektir.

—İhsan ve yardım ile götürülmektir.

Aslında her ikisinde yardım olduğu gibi aynı anda olması da vardır.

Terbiye İslamiyet'in bildirdiği bilgilerden başka şeyler öğrenmek için değildir. Manevi yükseliş yolunda ilerlerken, yalnız İslamiyet´in bildirdiği şeyler, açık ve geniş olarak bilinir. Böylece akıl dar çerçevesinden kurtularak, bilginin sonsuz meydanına açılma imkânını bulmaktadır.

İnsan uykudadır, ölünce uyanır.

Ölümden önce olacak mecâzi ölüm için muhakkak terbiye gerekli olmuştur.

Hz. İsa aleyhisselâm buyurdu ki;

"İki kere ölmeyen melekût sırlarına kavuşamaz"

Bunun misali kuşların doğması gibidir. Yani, yumurtanın doğması ve kuşun yumurtadan doğması.

Ölüm ile son bulmayacak hayattaki hakikate ermek için, nefsin terbiye olması gereklidir. Maneviyat yolunda ilerlemekten maksat, nefsin terbiye edilmesi, kalbin mahlûklara bağlılığından kurtarılmasıdır.

Günah olarak insana terbiyesiz nefis yeterlidir.[35]

فَاطِـرُ ٱلسَّـمٰوَاتِ وَ ٱلْاَرْضِ

"Benzeri olmayan yerleri ve gökleri yoktan var ettin."

Allah Teâlâ, her şeyi öncesi olmadan yoktan var etti.

Semavat denilince; arş, kürsi ve cennet, Arz denilince; dünya ve cehennem hatıra gelmelidir.

عَالِمُ الْغَـيْبِ وَ ٱلشَّـهَادَةِ

"Gizli ve açığı bilensin."

Gözle görülmeyen ve görüleni; var olanı ve varlık meydanında olmayan yok΄u; ahiret ve dünyayı Allah Teâlâ hakkı ile bilir. İsteyenlerin hidayet için mi, inat için mi, ne gibi bir maksatla istediklerini de bilir. Bu bilgi çalışma ve kazanma sonucu olmayıp zat-ının gerektiği bilgidir.

الْعَلِيُّ

"Üstünsün Rabb΄im."

---

[35]—Ağız ile yalan söylememek dinin emridir. Yalan söylemek arzusunu kalpten çıkarmak terbiyedir. Yalan söylemenin kalbe gelmemesi de hakikate ulaşmaktır. Görülüyor ki, terbiye işi dini hayatı tamamlamaktadır.

Allah Teâlâ, her şey kendisinin emrinde ve hükmü altında olan Zât demektir. Allah Teâlâ, her hususta, her şeyden yüce olan, zaman ve mekândan münezzehtir. Kudrette, bilgide, hükümde, iradede ve diğer bütün kemal sıfatlarında üstündür.

Kemal, şeref ve yükseklikle mücehhezdir ki, O´nu akıl tasavvur edemez.

الْكَبِيرُ

“Büyüksün Rabb´im.”

Büyüklükte kendisinden daha büyüğü düşünülemeyen kibriya sahibi olan Allah Teâlâ´dır. Her şey Allah Teâlâ´dan, her ne şekilde olursa olsun, küçüktür. O´nu kimsenin ilmi kavrayamaz. Her bakımdan büyük, varlığının kemaline sınır yoktur. Bütün büyüklükler O'na mahsustur.

Allah Teâlâ her şeyi kuşatmıştır, fakat O´nun kuşatmasının ne ve nasıl olduğu bilinmez. Allah Teâlâ´nın yakınlığı ve beraberliği de büyüklüğü gibi olduğundan, bu durumu keşfedenlerde, O´nun durumunun benzeri ve misaline kavuşurlar, hakikatine ulaşamazlar. Bu hakikatler ne olduğu bilinemeyen mertebededirler.

Allah Teâlâ gerçekten büyüktür.

الْمُتَعَالِ

“Yücesin Rabb´im.”

Üstünlüğü kendine layık gördüğü şekildedir. Yaratılmış sıfatlardan münezzeh, hakikatinin idraki de mümkün

değildir. Yani, kudreti ile her şeyden üstün, sıfatları mahlûkattan münezzeh ve âli ve yegâne yüksektir. İlminden ve kudretinden hariç kalacak ve huzuruna çıkmayacak, hiç bir şey yoktur.

طٰسٓمٓ طٰسٓ

"Tâ-Sîn-Mîm, Tâ-Sîn."

Bu isimlere yemin olsun, demektir. Huruf-u Mukatta[36] olarak geçer. Sırrı ehlince bilinir. İsm-i Âzâm'ın kuvvetini taşırlar. Bu kısımda diğer Huruf-u Mukatta'ları zikir edilmeyip, bu isimlerin zikri kul ile Rabb'i arasındaki, farkın beyanıdır. Sonra gelecek ayet bu konuyu açıkça izah edecektir.

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ

"O, iki denizi salıvermiştir, birbirine kavuşurlar. Aralarında bir engel vardır, birbirine tecavüz etmezler." (Rahman 19–20)

Bu iki deniz hakkında misal olmak üzere çeşitli yorumlar

---

[36]—Kur'an-ı Kerim'de geçen harf gruplardır. Sırları içerir. Bütün yorumlar, bu konuda yetersiz kalmaktadır. Bu ilm-in sahibi Hz. Ali radiyallâhü anh'dır. Celcelutiyye Kasidesi'nde kısmî bir bilgiyi ümmete hediye etmiştir. Bu kasideye İsm-i Âzam Kasidesi'de derler.

yapılmıştır.

—Sûre-i Furkan´da ki 53. âyetine bağlı olmak üzere biri tatlı diğeri acı, iki deniz denilmiştir.

Muselâ Akdeniz'e Nil, Basra körfezine Dicle, döküldüğü halde, satıhları birleşik ve beraber olmasına rağmen, birdenbire birbirlerine karışmadan, bir hayli mesafe özellikleri bozulmayan sulardır. Bunlar da karışma yerine, temas manası uygun gelmiştir. *İltika,* temas edecek yönle yakınlık demektir.

Berzah, asıl manasında iki şey arasında bulunan engel demektir. Coğrafya ıstılahında, iki deniz arasında bulunan karaya denir. Burada bu manaya veya kudretten herhangi bir sınır manasınadır. Aralarında bir berzah bulunduğundan dolayı o iki deniz kavuşamazlar ve tecavüz yapmazlar, yapmaya meydan bulmazlar.

Kul nice makamları geçse de Allah Teâlâ ile bir iltihak ve ittifak söz konusu olmaz.

Her şeyde olan en büyük hikmet, varlığının gereği, haddi aşmamaktır. Bu esas ile mahlûkat yücelir.

Böylece Allah Teâlâ´nın kul ile arsındaki yakınlaşmanın sınırları belirtilmiş oldu.

Duada Allah Teâlâ´yı yücelten sözlerden sonra, kulun iltica ve yakarış makamı başlamıştır.

Kutsî Dua-ı Bahâiyye okunurken bu ayet gizli okunur.

اللهُ لآ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ اَلْحَيُّ الْقَيُّومُ لاٰ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَ لاٰ نَوْمٌ لَهُ مَا فِي اَلسَّمٰوَاتِ وَ مَا

فِي الْاَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِى يَشْفَعُ عِنْدَهُ اِلاَّ بِاِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَ مَا خَلْفَهُمْ وَ
لاَ يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ اِلاَّ بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضَ وَ لاَ
يَؤُدُهُ حِفْظُهُمَا وَ هُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

“Allah Teâlâ′dan başka bir ilah yoktur.

Hayy ve Kayyum olan O′dur. O′nu uyuklama, uyku tutmaz. Göklerde ne varsa, yerde ne varsa hep O′nundur.

O′nun izni olmaksızın, yanında şefaat edecek olan kimdir?

O yaratıklarının geçmişleri ve gelecekleri ne varsa hepsini bilir. O′nun yaratıkları O′nun dilediğinden başka, O′nun bilgisinden de, bir şeyi kavrayamazlar.

O′nun kürsüsü göklerden ve yerden daha geniştir.

Göklerin ve yerin korunması ona ağır gelmez. En yüce ve en ulu olan da ancak O′dur. (Bakara 255)

Ayet-el Kürsi Açıklaması

Allah Teâlâ′dan başka bir ilah yoktur.

Hakikatte O′ndan başka mabut yoktur. Kulların kabul edip etmemesi O′nun ilâhlığına bir engel teşkil etmez. Onların kabul etmesi belki kendi menfaatlerine olduğu, muhakkaktır. Allah Teâlâ kendini her şeyde açıkça gösterir. Fakat kullarda inansın diye zorlamaz ve inanmayana da cezalandırmada acele etmez. Çünkü büyüklüğünün gerçek

göstergesi acizlere acele tedip ve ceza verilmemesidir. [37]

---

[37]—[*Efendim kul bütün sorgulardan geçse de kul hakkından helalleşmeden geçemeyecek nedir?*

Kullar arasındaki haklar ancak hukukî olan haklar değildir. Bunlar elbette sorulacaktır. Fakat bunlar yanında Allah Teâlâ kulların birbirlerinde olan şu önemli hakkı arayacaktır. O nedir bilir misin?

O hak cennet ve cehennem hakkıdır. Çünkü yaratan yarattığını cehenneme atarken diğer kulununun asi olan kuldaki hakkı almasıdır. Eğer bu hak olmasa idi yinede kulunu cehenneme atmaktan vazgeçerdi. Çünkü O en merhametli olandır. Şu hadisi duymadın mı, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Kıyamet günü hak sahiplerine haklarını mutlaka eda edeceksiniz. Öyle ki boynuzsuz koyun için, boynuzlu koyundan kısas alınacak, taşa niye bir başka taş üzerine yüklenip kaldığından; adamın adamı niye yaraladığından sorulacak."

Senin yaratılış icabı ve tabiat gereği dediğin şeylerde hakların aranması, insanlarda da bu aramayı

Hayy ve Kayyum olan O'dur. O'nu uyuklama, uyku tutmaz.

Hayy, ezelden ebede bütün hayat O'nundur. O, olmasaydı, ne vücut ne de hayattan eser olurdu.

Kayyum, kendine yeten ve diğer eşyaya da hükmeden

---

gerektirir. Kullar, başka kulların cehennemde yanmasından bir ferahlık duymazlar. Fakat Allah Teâlâ kullarında inananların kulluk haklarının karşılığını asgari düzeyde arayacaktır. Fakat fazilet düzeyinde aramaz. Çünkü Allah Teâlâ çok fazla ihsan sahibidir. Yani farzları arar, nafilelerde ise ihsanını kat kat artırır. Düşün bir kere bir kulu sıcağın altında oruç tutarken, tutmayan hakkında ceza uygulaması; bu şey oruç tutan kulun çektiği sıkıntının, tutmayan kuldaki hakkını almak için cezanın uygulanmasıdır. Yoksa zâtı asi kulundan rahatsız değildir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem *"Fukaralar, cennete zenginlerden beş yüz yıl önce girerler. Bu Allah Teâlâ'nın indinde yarımgündür"*(Tirmizi) buyurması bu hak meselesine büyük bir açıklık getirmektedir.] (Hâki'nin Gülnâmesi)

demektir. Bunda eşyanın bekasının olmadığı, Allah Teâlâ katında fanî olduğuna lafzen dahi bir îma vardır.

Bu isimlerde İsm-i Âzam´ın sırları olduğu da söylenmiştir. O öyle bir Hayy-ül Kayyum´dur ki, O´nu ne gaflet basar, ne uyku, devamlı her şeyi bilen ve haberdar olandır. Kâinatta ne varsa O´nundur. Görünür görünmez her şey O´nun mülküdür, Her şeyin sebebi O, her şeyin gayesi yine O,dur.

O´nun izni olmaksızın, yanında şefaat edecek olan kimdir?

Allah Teâlâ´nın mülkü olan, bu mahlûkattan kimin haddine ki, Allah Teâlâ´nın izni olmaksızın huzurunda şefaat edebilsin. Allah Teâlâ´nın emri olmadan kim birinden şefaat dilenebilsin. O´nun emri olmadıkça kim ki, korkmadan şefaate kalkabilsin. Meğerki Allah Teâlâ dileyip de, hususî veya umumî şefaatte bazılarına yetki vermiş olsun.

Allah Teâlâ´dan şefaat umulamaz değildir, fakat o da herkesten önce O´nun kendi tasarruf yetkisi altındadır. O´nun emri ile şefaat kapısı açılır ve şefaate izinli olanlar, kendi dilediklerine göre değil, yine Allah Teâlâ´nın dilediklerine şefaat edebilirler. Bundan anlaşılıyor ki, Allah Teâlâ düşmanlarının kendilerine şefaat etmesi için bir Allah dostu bulabilmeleri ve şefaatçi olabilmelerine asla ihtimal yoktur. Şefaat izni çıktığı zaman en umumî surette şefaat edecekler, başında Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi

ve sellem Efendimiz bulunacaktır. Çünkü Makamı Mahmud´un sahibidir.

O yaratıklarının geçmişleri ve gelecekleri ne varsa hepsini bilir.

Çünkü Allah Teâlâ yukarılarını aşağılarını, önlerindekini ve arkalarındakini, geçmişlerini, geleceklerini, bildiklerini ve bilmediklerini bilir, O´nun ilminden gizli hiç bir şey yoktur.

O´nun yaratıkları O´nun dilediğinden başka, O´nun bilgisinden de, bir şeyi kavrayamazlar.

Onlar ise, O´nun bilgisinden, hiç birini ihata edemezler, ancak dilediği kadarını kavrayabilirler. Her hangi bir şeyde az bir tasarrufa, kimin salahiyeti olabilir, meğerki O´nun sevgililerinden olsun. Hâlbuki mülk Allah Teâlâ´nındır.

O´nun kürsüsü göklerden ve yerden daha geniştir.

Allah Teâlâ´nın saltanat ve tecelligâh hüküm yeri olan kürsîsi, yerler ve göklerden geniş yer tutmuştur. *Yerlerde ve göklerdeki bütün mahlûkat, içinden dışından hep bu kürsî ile çevirtilmiş, her birinin varlığı onun içindedir. Hiç bir nokta bulunmaz ki, orada kürsî´nin hükmü geçerli olmasın.* İnsanlar O´nun Yerleri, Gökleri içine alan kürsîsini nasıl idrak edebilirler.

Göklerin ve yerin korunması ona ağır gelmez.

İnsanlar kendilerince yerin küçük bir parçası üzerinde bile bir devlet ve hükümet kurup, idare ve muhafaza etmenin ne kadar zor bir şey olduğunu bilirler. Kürsinin muhafazası

ve bekası Allah Teâlâ´ya ağır da gelmez. O´nun için bu hiç bir şey değildir.

En yüce ve en ulu olan da ancak O´dur.

Çünkü Allah Teâlâ büyüktür. Âli ve azîm ancak O´dur. Bunu bilmeyen ise, bedbahttır.

Ayet-el Kürsi´nin Fazileti

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki;

"Ya Ali! (radiyallâhü anh) bu ayeti kim okursa;

Allah Teâlâ o saat bir Melek gönderir ertesi güne kadar iyiliklerini yazar ve günahlarını siler.

Bu ayet bir evde okunursa, şeytanlar onu otuz gün bırakırlar.

Kırk gün evine sihirbaz kadın ve erkek giremez.

Bunu evladına ve ehline ve komşularına öğret bundan büyük bir ayet nazil olmadı."

"Her kim beş vakit namazın, her birinin arkasında ayet-el kürsî´yi okursa onu ölümden başka cennete girmekten men edecek hiç bir şey kalmaz, yani ölünce doğru cennete gider, ona ancak sıddık veya abid olanlar devam eder.

Bunu her kim yatağına yatarken okursa Allah Teâlâ O´nu kendisine ve komşusuna, komşusunun komşusuna ve etrafındaki hanelerine eminlik kılar"

حٰمٓ حٰمٓ حٰمٓ حٰمٓ حٰمٓ حٰمٓ حٰمٓ

"Hâ Mîm."

Kur´anı Kerim´de yedi adet vardır. İsm-i Âzam sırları

vardır.

Bu isimlere yemin olsun, demektir.

Bu isimler Muhafaza için zikir edilir. Yedi defa okunması ile yönler ve iç dünyamız muhafazaya alınır.

Kutsî Dua Bahâiyye okunmasında okuyana zarar verecek, her türlü halden korur. Çünkü dualardan çıkan şualar yakıcı olduğu için koruyucu kalkanların olması gerekir. Çünkü manevî değerler maddî değerlerden etkin ve kuvvetlidir.

حُمَّ ٱلأَمْرُ

"Emir tamam oldu."

Kulun yapacağı işlerde olan, iyilik ve kötülük belli oldu. Buna göre kulun istikameti bellidir. Yani din esasları ile sağlam ve kesinleşmiştir.

Emir'in tamamlanması beşeri âlem için yazılmış kaderin levh-i mahfuzda tespit edilmesi demektir.

Hz. Ebu Hureyre (radiyallahü anh) anlatıyor:

"Ey Allah'ın Resulü dedim, ben genç bir insanım, günahtan korkuyorum, evlenecek maddî imkân da bulamıyorum, hadımlaşmayayım mı?" dedim.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bana cevap vermedi. Ben bir müddet sonra aynı şeyi tekrar söyledim. Yine cevap vermedi. Sonra buyurdu ki:

"Ey Ebu Hureyre!

Senin karşılaşacağın şey hususunda artık kalem kurumuştur. Bu durumda ister hadımlaş ister bırak." (Buharî)

وَ جَآءَ ٱلـنَّصْرُ

“Allah Teâlâ′nın yardımı geldi.”

İnsan kulluğunu idrak edince Allah Teâlâ′nın yardımı üzerinedir. Allah Teâlâ Levh-i Mahfuz′da kendisinin ve sevgilisi Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem′in yolundan gidenleri koruyacağına teminat vermiştir.

“Allah Teâlâ iman edenlerin velisidir. Onları zulmetlerden nura çıkarır.” (Bakara 257)

فَعَلَيْناَ لاَ يُنْصَرُوْنَ

“Düşmanlarımız üzerime galip gelemezler.”

Düşmandan kasıt nefislerimizdir. Şeytan bu yol salikinin karşısında engel değildir. Nefisten gelen fırtınalar yanında şeytan âcizane bir yaratıktır. Kullara tasarruf sahibi olan nefis, terbiye edildiğinde, ancak bütün meseleler çözüme kavuşur.

Savaşmadan yiğitlik aşikâr olmaz.

حٰـمٓ تَنْـزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ ٱللّٰهِ الْعَـزِيزِ الْعَلِيمِ غَافِرِ ٱلـذَّنْـبِ وَ قَابِلِ ٱلـتَّوْبِ شَـديدِ
الْعِقَابِ ذِى ٱلطَّـوْلِ لآ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ اِلَـيْهِ الْمَصِيرُ

“Hâ Mîm.”

“Kitabın indirilmesi, mutlak galip, hakkıyla bilen Allah Teâlâ tarafındandır.

Günahı bağışlayan ve tövbeyi kabul eden, azabı şiddetli olan geniş ihsan sahibi bulunan Allah Teâlâ tarafındandır.

O′ndan başka ilâh yoktur. Dönüş ancak O′na dır.

(Mümin 2–3)

Rasulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"حمٓ" *ler yedidir. Cehennemin kapıları da yedidir.* "حمٓ" *lerden her biri gelir, o kapılardan birine durur da: Allah Teâlâ´m, bana iman edip de beni okuyanı bu kapıdan sokma der"*

"*Her kim Ayet-el Kürsî ve bu ayeti sabahleyin okursa akşama kadar onlarla mahfuz olur ve akşamleyin okursa sabaha kadar onlarla mahfuz olur.*"

يَفْعَلُ ٱللّٰهُ مٰا يَشٰاءُ بِقُدْرَتِه

"Allah Teâlâ kudreti ile dilediğini yapar."

وَيَحْكُمُ مٰا يُرِيدُ بِعِزَّتِه

"İzzeti ile dilediği şekilde hüküm eder."

"Bir kimse Çarşamba gününden başlayarak üç gün sabah namazından sonra 1000 adet besmele çeker, 100 adet

يَفْعَلُ ٱللّٰهُ مٰا يَشٰاءُ بِقُدْرَتِه وَيَحْكُمُ مٰا يُرِيدُ بِعِزَّتِه

Okuyup Abdülkadir Geylânî (kuddise sırruhu'l-âlî) hediye etmelidir. Cuma sabahı ise hediyeden sonra ayağa kalkıp himmet için tazim eyleyip üç adım atarak dileğini söylerse, muradına kavuşur."

Çok kişiler tecrübesi ile sabit olduğu görülmüştür.

وَ لاٰمُنٰازِعَ لَهُ فِي جَبَرُوتِه

"Kahır ve kudretine karşı itiraz edecek yoktur."

Hükmederken itiraz edecek olmadığı gibi, münakaşa edip görüşüne karşı çıkacakta yoktur.

وَ لاَشَـرِيكَ لَهُ فِي مُلْـكِهِ

“Mülkünde ortağı yoktur.”

Dilediği gibi tasarruf eder. Yaratmak ve emir kendisine aittir. Görülen ve görülmeyen her şeyde hükmü caridir. Kulları dileğine bağlı kılmıştır. Onlara irade verse de, murat ve irade O´nundur.

سُبْحَانَ اللهِ

“Zat-ı´na yakışmayan her şeyden Allah Teâlâ´yı tenzih ve takdis ederim.”

وَ بِحَمْدِهِ

“ Zat-ı´na layık şekilde hamd ile teşekkür ederim.”

Allah Teâlâ´yı hamd ile tesbih ederiz. Çünkü O buna layıktır.

لاَ قُــوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ

“Kudret yalnız Allah Teâlâ içindir.”

Kullara yardım ancak Allah Teâlâ´dan gelir.

مَا شَآءَ ٱللَّهُ كَانَ

“Olacak her şey Allah Teâlâ´nın dilemesidir.”

Çünkü O dilemeden bir şeyin olması mümkün değildir.

وَ مَا لَمْ يَشَـأْ لَمْ يَكُنْ

“Allah Teâlâ´nın dilemediği şeyde olmayacaktır.”

Kul ister dilesin, ister dilemesin; muhakkak görüş ve dileme O´na aittir. Çünkü O, Allah Teâlâ´dır.

Terbiye yolunun talebesine ise dilek yoktur. Emirlere itaat vardır. O emirler, din dairesinden gelir. Neticede bilir ki,

kendi görüşü boşa çaba gibidir. Çünkü Allah Teâlâ buyurdu ki;

"Ey kulum, bir işe niyet edersin, Ben de niyet ederim. Muradının olması için, mihnet ve meşakkat çekersin. Neticede Ben'im dediğim olur"

Bu kısa ömürde istek sahibi olmak yerine, Allah Teâlâ'ya teslim olmak en çıkar yoldur. Yol açık ve kesindir.

İsteksiz olanların isteği Allah Teâlâ'dır.

Hz. Ali radiyallâhü anh buyurdu ki;

"Günlerin en güzeli Allah Teâlâ'nın dilediği şekilde Allah Teâlâ'ya gidileni gündür"

أَعْلَمُ اَنَّ ٱللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَیْءٍ قَدِيرٌ

"Biliyorum ki, Allah Teâlâ'm Sen her şeye kadirsin."

Bu bilmek iman etmekle aynı bilmedir. İman ediyorum, kalbim Sen'in her şeye kudretinin yeteceği üzeredir, demektir.

وَ اَنَّ ٱللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَیْءٍ عِلْماً

"Biliyorum ki, muhakkak Allah Teâlâ'nın ilmi, her şeyi kuşatmıştır."

Olan şeyler, başıboşluk olmadan Allah Teâlâ'nın tasarrufun etkisinde meydana gelir. Eğer ki bir kul, bu imana erişmez ise, hayatın gerçeğini anlayamaz.

Allah Teâlâ'nın ilmi ve tasarrufu cebrî olmayıp, rahmet

yönüyledir. Eğer kullara ferdi tasarrufu verse idi, âlemin düzeni hemen bozulurdu. Allah Teâlâ her şeyin en iyisini bilir.

اَللّٰهُمَّ لاَ تَقْتُلْنَا بِغَضَبِكَ

“Ey Allah Teâlâ´m, bizi gazabınla öldürme.”

Kullar ölüme mahkûmdur. Fakat bu netice rahmet kapısından olmaz ise, feci sondur. Güzel ölüm istemek gerekmektedir.

وَ لاَ تُهْلِكْنَا بِمَثُلاَتِكَ

“Allah Teâlâ´m, bizi ukubet ile öldürme.”

Biz her türlü cezaya layık olsak ta, helak ederek cezalandırma. Ölümün en güzelini, bize nasip kıl, demektir. Nice ümmetler normal ölümle değil, helak olarak yok olmuşlardır.

وَ عَافِنَا قَبْلَ ذَالِكَ

“Bunlardan önce, afiyetini ver.”

Allah Teâlâ bu saydıklarımızdan önce tövbe ve yardımını inananlara indirir. Dünya ve ahiret saadetini ihsan eder. Eğer bu yardım gelmez ise, muhakkak helak olur.

Afiyet´ten murat, gönül bilgisidir. Çünkü Allah Teâlâ´nın sırlarından bir sırra ulaşan afiyetten bir pay almış demektir. Dünya ve ahiret saadeti bundan başka bir şeyde değildir.

Mesela zalime, uzun ömür, cefa iken; mümine uzun ömür saadettir. İkisi de uzun ömürdür.

Mümine, her musibetin hayırlı gelmesi de ayrı bir afiyet sebebidir. En büyük sıkıntı ölüm anındaki imanın muhafazasıdır.

Şah-ı Nakşibent (ks) Efendimiz, ömrün son demine dikkat çekmiştir.

Her şeyde sonuç önemlidir.

سُبْحَانَ اَلْمَلِكِ اَلْقُدُّوسِ

"Melik ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah Teâlâ'yı tesbih ve tenzih ederim."

Ulu, kudret sahibi ve Kutsî Rabb her şeyden münezzehtir. Kendisine layık olan şeyler, kendisince malumdur. Kullar ancak bildirdiği kadarını bilebilir.

سُبْحَانَ ذى اَلْمُلْكِ وَ اَلْمَلَكُوتِ

"Gayb ve şahadet âleminin sahibi Allah Teâlâ'yı tesbih ederim."

Allah Teâlâ tesbih ve tenzih edilmeye layıktır. Melekût âlemi, nasut âlemi ve birçok âlemin Rabb'i Allah Teâlâ tesbih edilmeye layıktır.

Bir şeyin sahibi olmak tasarruf etmek demektir. Allah Teâlâ mutlak tasarruf sahibidir

سُبْحَانَ ذى اَلْعِزَّةِ وَ اَلْعَظَمَتِ وَ الْجَبَرُوتِ

"Kahır ve kudret sahibi, galip ve büyük olan, Allah Teâlâ'yı tesbih ve tenzih ederim."

Allah Teâlâ, kulları üzerinde tasarrufu zevalsizdir.

Bu ifadeler tarifi mümkün olmayan ancak Allah

Teâlâ´nın zat-ı tarafından bilinen gerçeklerdir. Bize düşen O´nu, O´nunla bilmek ve takdis ve tenzih etmektir.

سُبْحَانَ ٱلْمَلِكِ الْحَيِّ ٱلَّذِي لاَ يَنَامُ وَ لاَ يَمُوتُ

"Tesbih ettiğim Melik´imiz uykusu olmadan, ölümsüz hayatı olan, Allah Teâlâ tır."

Hayat maddî âlem için izafidir. Allah Teâlâ için hakikidir. Allah Teâlâ önü ve sonu olmayan, yaşamak için bağı bulunmayan kudrettir. Mahlûkatın yaşamı ve ölümü de O´na aittir.

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّنَا وَ رَبُّ ٱلْمَلَٓئِكَةِ وَ ٱلرُّوحِ

"Ruhun, meleklerin ve bizlerin Rabb´i, Mukaddes olduğun gibi, tesbih ve tenzihe de layıksın."

Ruh Bilgisi

Ruh, ***Allah Teâlâ´nın mahlûkatına benzemeden yaratıp yüceliği tarafından bildirilmiş hususi bir mahlûktur.***

Ruh, ***Allah Teâlâ´nın bir emridir veya bizlerin melekleri görmediğimiz gibi, meleklerin de göremediği nasıl olduğu anlaşılamayan, anlatılamayan âlemden olan bir mahlûktur.***

Ruh, ***cesedin hayatının devamına sebep olan sır, Allah Teâlâ´ya mahsus, ilişkisi en kuvvetli bir mahlûktur.***

Ruhun en büyük özelliklerinden biri, mekânsız olmasıdır. Gerçi Allah Teâlâ´nın mekânsız olmasına nispetle mekânlıdır. Allah Teâlâ´nın varlığı mertebesindeki

bilinmezliğe göre ruh bilinenin ve anlatılabilinenin ta kendisi olmaktadır. *Sanki ruhlar âlemi, bilinmeyen mertebesi ile âlem arasında bir geçittir.*

Ruhun hakikatini bilenler azdır.

Bu ilmi bilenler, az olmakla beraber, kendilerine açılmış olan ruh bilgisini de, açıkça anlatamayıp, insanların yanlış anlamasından korkarak toplu ifade ile yetinmişlerdir. Çünkü ruhla ilgili mertebe ilâhi görünüşlere benzer olduğundan, arasındaki fark çok incedir. Bu konuda doğru olan öz olarak beyan etmektir. ***Ruhun hakikatini olduğu gibi açıklamak inkâr ehline benzemek gibi olur.*** *Çünkü dünya âlemi bilgileri bu konuda yetersiz kalmaktadır.*

Allah Teâlâ hissiz, hareketsiz olan, hiçbir şeye yaramayan, karanlık ceset ile maddesiz, zamansız ve mekânsız ruhu, birleştirip ve bir arada bulundurdu.

Ruh bu bedene gelmeden önce, mukaddes âlemi biliyordu. Bedene gelince, bu bilgisi kalmadığından, yolun büyükleri, ruha eski bilgisini hatırlatacak bir yol aradılar. Bu şekilde ruh, bedende kaldıkça, o ilâhî makama yönelen kalple olmuştur. Ruhun hedefe yönelmesi, kalbin yönelmesine yerleştirilmiştir. Kalbin yönelmesiyle, nefis ve ruh da yönelmiş demektir. Ceset ruhtan sayısız kemalat edindiği gibi, ruh da cesetten büyük menfaatler kazanmıştır.

Buna göre ruhun da beden sayesinde işitmesi, görmesi, konuşması, bedenî hale girmesi ve madde âlemine uygun olan

işleri yapmasıdır.

Ruh, bütün mertebe ve ona tabi olanlarla birlikte yükselme kabiliyeti olsa da, bedenin terbiyesi çok zor olduğundan, maddi âleme ihtiyacı vardır. Bunun için ruhun, madde ve mana âlemine de yakınlığı olmaktadır.

İnsanın ruhu, bu gördüğümüz ceset ile birleşmeseydi, terakki edemez ve ilerleyemezdi. Kendine mahsus makamda, derecede bağlı kalırdı. Cesetle birleştikten sonra, yükselebilmek özelliği ve kuvveti kazanmıştır. İnsan bu özellikleri ile melekten üstün ve şerefli olmuştur.[38] Fakat

[38]—Ruh ile ceset, her bakımdan, birbirinin zıddı olduğundan, bunların bir arada kalabilmesi için, Allah Teâlâ, ruhu nefse âşık etti. Bu sevgi, bunların bir arada kalmasına sebep oldu.

Kuran-ı Kerim'de;

"Biz insanın ruhunu, güzel bir suretle yaratıp, sonra en aşağı dereceye indirdik" (Tin,4) buyurarak bu hali bize haber vermiştir.

Aslında ruhun aşağı dereceye düşürülmesi ve bu aşka tutulması, kötülemeğe benzeyen bir yüceltmedir. Ruh, nefse karşı olan bu aşkı ile kendini nefis âlemine attı. Kendinden geçerek ve unutarak onun esiri oldu.

nefis, terbiye olduktan sonra, beşeri sıfatlar kaybolmayıp kendisinde bırakılmıştır. Çünkü bunda birçok fayda vardır. Eğer sıfatları yok olsaydı, insan, yüksek derecelere ilerleyemezdi. Ruh, melek gibi olur ve sabit makamında kalırdı. Ruh, ancak nefse uymamakla yükselebilmektedir.[39]

Nefiste azgınlık olmasaydı, ruh nasıl ilerleyebilirdi.

Ruh, her şeyden daha latif ve madde bile olmadığından,

---

bir türlü nefis halini aldı. Sanki kötülüğü isteyen nefis gibi oldu.

[39]—Ruh kendini unuttuğu için, önce kendi âleminde, derecesindeki Allah Teâlâ'ya olan bilgisini de unutup cahil ve gafil oldu. Nefis gibi karardı. Fakat Allah Teâlâ çok merhametli olduğu için, rasüller gönderip, büyükler vasıtası ile ruhu kendine çağırdı, sevdiği nefse uymamasını ve dinlememesini ona emretti. Ruh bu emri dinleyip, nefse uymaz, ondan yüz çevirir ise, ancak felaketten kurtulabilmektedir. Yok, eğer, başını kaldırmaz, nefisle beraber kalmak, bu dünyadan ayrılmamak isterse, yolunu şaşırır, saadetten muhakkak uzaklaşır.

her ne ile birleşirse onun haline, şekline ve rengine girer.[40]

Ruhlar bedenler yüzünden aşağılanırken, bedenler ruhlar ile yücelmektedir. Ancak eşlerin birbirine benzemesi lazımdır. [41] Biri farklı olursa ikisi de işe yaramaz.

Ruhun bedenle olan ilişkisi, ceset için düzelmenin ve iyiliğin kaynağı, ayrıca yaşam kaynağını teşkil etmektedir. Bu ilişki olmasaydı, beden tamamen şer ve noksanlık yeri olurdu.

Çünkü dünyevî haller iki türlüdür:

---

[40]—Ruh su gibidir. Dolduğu kabın şeklini alır. Dürr-ül Fahire'de İmam Gazali (ks) buyurdu ki;

"Müminin ruhu arı suretinde, kâfirin ruhu çekirge suretindedir." Aslında ikisi de ruhtur.

Kur'an-ı Kerim'de *"Mezarlarından donuk ve ürkek bakışlarla çıkarak çekirge sürüsü gibi etrafa yayılırlar."* (Kamer,7) gelmesi kâfirlerin durumuna delil kabul edilmiştir.

[41]—Ruh, bazen beden hükmünü alır ve bedene tabi olur. O hale varır ki; beden hazır ise, ruh da hazır olur. Beden gafil ise, ruh da gafil olur. *Ancak namaz kılarken ruh, bütün mertebeleri ile birlikte Allah Teâlâ'ya yönelir. Beden gafil olsa da, ruhun yönelişine mani olamaz. Çünkü namaz, müminin miracıdır.*

Birisi bedenin, ikincisi ruhun halleridir.

Binaenaleyh, ruh ile ceset, birbirinin aksidir. Bedene hoş gelen her şey, ruha elem verir. Bedeni inciten her şey, ruha tatlı gelir. Ancak dünyada ruh, beden derecesine düşmüş ve cesetle birleşmiş, kendini bedene kaptırdığından bir karmaşa meydana gelmiştir. Ruh, nefis halini almış, ona lezzet veren şeylerden lezzet duymağa ve cisme acı gelen şeylerden elem duymağa başlamıştır. İşte cahil halk böyledir.

Bu anlatılanlardan, ruhun, nefisle birleşmiş olduğu, hatta kendisini unutup, nefis halini almış olduğu anlaşılır. Ruh, bu halde kaldıkça, nefsin bütün halleri ile hallenir. Eğer, ruh, nefisten yüz çevirip Allah Teâlâ´yı severse, nefsin kötü hallerinden kurtulur.

Ruh, ölümden önceki ölümle cesetten ayrılınca, terbiye olmuş kimse ruhunu ne bedeninin içinde, ne dışında, ne bedenine bitişik, ne de ayrı olarak bulur.

Beden terbiye olunca, diğer unsurlar ile[42], Allah Teâlâ´ya yönelerek, bütün varlığı ile cesedin aşağılık sıfatlarından yüz çevirir. Bedende bütün varlığı ile kulluk makamına yönelir. O halde ruh, mertebeleri ile birlikte, Allah Teâlâ´dan başkasını görmekten ve bilmekten tamamen ayrılır. Bedende dolayısıyla tamamen kulluk makamında kuvvet bulur.

---

[42]— Ruh (sır, hâfi, ahfâ), kalp, nefis ve akıl;

Ruh Terbiyesinde olan yanılmalar

Ruh her iki âlem açısından incelenebilir. Hiçbir şeye hiç benzemeyen Allah Teâlâ ise böyle değildir. Bundan dolayı kul, ruhun bütün makamlarını geçmedikçe, hakikate varamaz. Büyüklerinden birçoğu, ruh makamına varınca, onu Arşın üstünde bulmuşlar. Ruhun maddelere benzememesini, Allah Teâlâ´nın varlığına karıştırmışlar. Ruh makamının bilgilerini, marifetlerini, ince, gizli şeyler zan edip, Allah Teâlâ´nın Arş üstünde istivasını anladık demişlerdir. Hâlbuki onların gördükleri nur, ruhun nurudur. Fakat o halin yanlış olduğu da sonradan anlaşılır.

Eğer Allah Teâlâ doğru yolu insana göstermezse kendini bu makamdan kurtaramamaktadır.

ALLAH TEÂLÂ	*RUH*
Madde değildir ve benzeri yoktur	Madde değildir.
Mekânsızdır	Mekânsızdır
Allah Teâlâ´nın âlem ile beraberliği Ne içindedir, ne dışındadır.	Ruhun bedene bağlılığı, ne bitişiktir, nede ayrıdır.

Allah Teâlâ, bilinemez, nasıldır denilemez	Allah Teâlâ, insanın ruhunu bilinemez, nasıldır denilemez olarak yaratmıştır.
Âlemi varlıkta durduran, Allah Teâlâ´dır.	Bedenin her zerresini diri tutan ruhtur.
Allah Teâlâ anlaşılamayandır.	Ruh nasıl olduğu anlaşılmaz olarak yaratılmıştır.

اَللّٰهُمَّ عَلِّمْنَا مِنْ عِلْمِكَ

"Allah Teâlâ´m ilminden, bize ilim ver."

İlâhi İlim, satır ilmi olmayıp, sadır (göğüs) ilmidir. Nübüvvet ve velâyet yolu ile gelir. Bu ilmin taliplisi çok olduğu kadar, kavuşanı da azdır.

İlim sayesinde insan kendini muhafaza ettiği gibi mükâfatını da çok görür. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki:

"Âlimin günahı bir günahtır. Cahilinki iki günahtır. Âlim, günaha düşmesi ile azap olunur. Cahil ise hem günaha düştüğü, hemde öğrenemediği için azap olunur." (Ramuz)

Her şeyi bilip öğrenmelidir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´e vahiy ve melek ile gönderilen ilimler, büyüklere ilham ile bildirilmektedir. Bu iki ilim arasındaki fark, yalnız, vahiy ve ilham arasındaki farktır. Vahiy doğrudur. İlham ise, zan ile karışıktır. Çünkü vahiy,

melek ile gelir. Melek ise masum yaratılmıştır hata yapamaz.

İlhamın yeri terbiye olmuş olan kalp ise de, akıl ve nefis ile birlikte bulunduğu için, yanılabilir. Ancak ilham yolu ile gelen bilgiler, kerametlerin en büyüğüdür.

وَ فَـهِّمْنَا عَـنْكَ

“Katından anlayış ver.”

Nice ilim ehli vardır ki, ilim ona yük olur. Faydasızdır. Çünkü anlayış yoktur. Öyle ilim sahipleri de vardır ki, az ilimleri olmasına rağmen fetânet sahibi olmaları yüzünden, yüksek derecelere erişmiştir.

Hal ehli çoktur, makam ehli çok azdır.

Anlayışa örnek olarak Hz. Ali radiyallâhü anh´ın bir sözü çok manidardır.

“İnsanlar sondan korkar, ben ise başlangıçtan korkarım”

وَ قَـلِّدْنَا بِصَمْصَامِ نَصْرِكَ

“Rabb´im, keskin kılıç gibi olan yardımını, boynumuza tak.”

Boyunda asılı olan silah, görene korku, sahibine güven verir. Allah Teâlâ´nın yardımı kulda, her şeye karşı, emanlık olduğu gibi, sahibine de Allah Teâlâ´yı hatırlatan nişane olur. Onu gaflete düşürmez. Yardımın boyunda asılı olması ise,

kulun en zayıf bölgesi olmasındandır. Hayat boyundan dağılır. İrade boyundadır.

Onun için *Boyun büktü,* iradesini teslim etti demek manasına gelmektedir.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنا لَكَ شَاكِرًا

"Allah Teâlâ'm, Sana karşı bizi şükür edici kıl."

Allah Teâlâ şükür ehline nimetlerini artırır. Nimet vermek istediği kulada, bu hali vererek, onun daha fazla nimete gark olmasını sağlar. Şükür halini kazanmakta ayrı bir nimettir.

Allah Teâlâ'ya ibadet edebilmek için, O'ndan başka şeylere kul olmaktan kurtulmak, kalbini O'ndan başka hiçbir şeye bağlamamak lazımdır. Bunun da belirtisi, O'ndan gelen nimetler ile sıkıntıları birbirinden başka türlü düşünmemek lazımdır. Her hal üzere şükür etmek gerekir.

Ancak O'nun nimetine kavuşmak yani cennete girmek ve azabından kurtulmak için yapılan ibadet, nefse tapınmaktır ki, bu çalışma kendi kurtuluşu ve rahatlığı için çalışmak olur. Neticesi üzüntüdür.

Her şeyde Allah Teâlâ'nın rızasını aramak gerekir.

وَ لَكَ ذاكِرًا

"Allah Teâlâ'm, Sen'i zikreden ve hatırlayan kıl."

Kulun Allah Teâlâ'yı zikir etmesi, Allah Teâlâ'nın kulu zikretmesidir.

Zikirden düşmek Allah Teâlâ'dan ayrı kalmak demektir.

Sevdiğini anan, bir zaman sonra sevgiliyi kendine celp eder.

Kullar ezelde Rabb´i tarafından anılmıştır. Bugün ise biz, bu anılmanın ve verdiği aşk ile o günü yâd ediyoruz.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in buyurdukları gibi;

"İnsan bir şeyi severse daima onu yâd eder"

"Allah Teâlâ´yı öyle zikredin ki size deli desinler"

"Her taş ve ağacın altında zikret sana mürâi desinler" (Râmuz)

Kul Allah Teâlâ´ya öyle zikir etmelidir ki; Çocuğun annesine, kızsa bile yine sarılması gibi olmalıdır.

وَ لَكَ رَاهِباً

"Allah Teâlâ´m, Sen´i kaybetmenin korkusunu ver."

Korku; *kavuşulamayacak ayrılıktır.*

Kul, Allah Teâlâ´dan ayrı düşmemek ve yakın olmak için gayret etmelidir

Ayrılık, kul tarafından olursa dönüşü vardır. Fakat Allah Teâlâ tarafından olursa en büyük tehlikedir. Duada geçen ayrılık Allah Teâlâ´nın kuldan ayrılmasıdır.

Allah Teâlâ Müslüman kulundan hiçbir zamanda ayrılmamıştır. Ancak, mecazî ilâhî ayrılıklar vuslat sebebidir. İnsanda bu ayrılığının karşılığını görecektir. Önemli olan ayrılığı sermaye kılmaktır. Ayrılığı kul kendine kazançlı kılmak için, dönüşü muhakkak olacak vuslat görmelidir. Ayrılık aşkı doğurur. *Aşk, olgunlaşmanın güneşidir.* Ayrılılık

aşkın alevlenmesine sebep olmaktadır.[43]

Dinle neyden kim hikayet etmede
Ayrılıklardan şikâyet etmede

Güneşi görmemiş meyve ham kalır. Yenecek hale gelse bile tadında acılık vardır. Ayrılık kemal mertebesine ulaşma sebebidir. Hz. Mevlana΄nın dosttan ayrılığı koca bir mesnevinin yazılmasına sebep olduğu gibi, derdini anlatırken de binlerce insana hidayet vesilesi olmuştur.

وَ لَكَ مِطْوَاعا

"Allah Teâlâ΄m, Sana rağbetimi artır."

Bu aslında fıtrattan gelen bir husustur. İradesizce yönelme olur ki, nasıl olduğunu insan bilemez. Ezelde O΄na yar olanlar, bugünde O΄nun iştiyakı ile yanar dururlar.

---

[43]—Hazret-i Ömer radiyallâhü anh, Hz. Ebubekir radiyallâhü anh΄ın evine teşrif buyurmuştu. Bir de baktı ki, evinin duvarında yer yer yanık ve siyah lekeler var. Bunun sebebini sordu. Onun gizli hâllerini bilenler. Şöyle söylediler: Bazen dert dolu gönüllerinden bir ah çekerlerdi. Ateşi evin tavanında yanık ve siyah lekeler meydana getirdi. Tam kırk gün hiç uyumadan ve geceleri az bir şey yiyerek, gündüzleri oruç tutarak nefsini ıslaha çalıştı.

Böylece kul itaatı ile Allah Teâlâ´ya yaklaşır. Amellerin artması ile gönüldeki paslar silinir. Gönül temizlenince misafir haneye teşrif eder.

Allah Teâlâ, *"Yeryüzüne ve göğe sığmam. Fakat mümin kulumun kalbine sığarım"* buyurdu. [44]

وَ لَكَ مُخْبِتاً

"Allah Teâlâ´m, Sana karşı tevazulu kıl."

Bu tevazu korku ile karışıktır. Bazı tevazularda emniyet vardır. Kul ise tevazu ederken, acaba Rabb´im benden incinir mi diyerek korku üzerine olmalıdır. Bu korku gazap korkusu değil, sevgideki korkudur.

Allah Teâlâ´nın dini üzere bulunanlar O´nun gölgesindedirler. Onlar için bir korkuda yoktur.

وَ اِلَيْكَ اَوَّاهاً مُنِيبًا

"Allah Teâlâ´m, her şeyden Sana ağlayarak geldim."

---

[44]—Burada da; zat mertebesinin kendisi değil, sureti, örneği sığmaktadır. Kendisinin sığması düşünülemez. Görülüyor ki, kalbin maddesiz, mekânsız şeylerden daha geniş olması, onların kendilerinden değil, suretlerinden daha geniş olmasıdır. Mekânsızlar karşısında, Arş ve Arşta bulunan her şey, zerre kadar bile sayılamaz.

Gafletten huzuruna, günahlardan itaatına, varlıktan yokluğuna, sevmediğin her şeyden sevdiğine, ağlaya, ağlaya kapına yüz tuttum, demektir.

Ağlamak rahmeti celp eder. Ağlamak acizliğin temsilidir. Gururu yok eder. Gurur Allah Teâlâ´nın sevmediği şeylerden olup terk edilmesi gerekli şeylerdendir. Gururu terk edip, kapıya ağlayarak geleni kovmak büyüklüğün şanına yakışmaz.

Dünya, asıl itibarı ile ağlamak makamındadır. Ayrılığın acılarını onda buluruz. Çünkü maddî âlemin temsili olarak gösterilmesi, ilâhî âlemden dünyayı ister istemez ayrı düşürmüştür. Fakat garip olan taraf maddî âlem ilâhî âleme bulma sebebi olması da sırrın saklandığı ceviz kabuğu gibidir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem *"çok ağlayın az gülün"*, *"Kur´anı okurken ağlamaklı okuyun"*, *"Âdem aleyhisselâm yaratılırken üzerine kırk gün keder yağmurları yağdı"* buyurması çok manidardır.

Ağlamak özün titremesidir. Allah Teâlâ´ya yakın olmak isteyen, O´nu hüzünde aramalıdır. Çocuğun kendine baktırmak için annedeki merhameti dışarı çıkmasını ağlayarak sağlar. Dualar ağlayış pınarları ile beslenirse icabet mutlaka vacip olmuştur.

اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلْ تَوْبَتَنَا

"Ey Allah Teâlâ´m, tövbemizi kabul buyur."

Allah Teâlâ´m kabul olan tövbeyi bize nasip et. Tövbenin kabul olunması demek bir daha o günahı işleyecek güç ve

dönüşün Allah Teâlâ tarafından mani olunmasıdır. Çünkü Allah Teâlâ bir kulunu tövbe ettirirse onu koruması altına almış demektir. Tövbe yönelmek olduğundan, yönelen kişiyi en iyi muhafaza eden ancak Allah Teâlâ´dır.

وَ اَغْسِلْ حَوْبَتَنَا

"Ey Allah Teâlâ´m, günahlarımızı yıka."

Allah Teâlâ´m günahlarımızı suyun kiri, yok ettiği gibi, üzerimizden ayır, demektir.

İlâhi feyizler bir şadırvan gibidir. Suyun etrafında dolaşmak ile temizlenemeyeceği için tövbe denizine dalmak gerekir. Susuzluk derdine düşenler kendilerine düşeni almak için, suya kimi ağzını kimide kovasını uzatır. Eğer şadırvana rağbet etmez ise akan sudanda istifade etmek mümkün değildir.

Yıkanmak ferahlık verdiği için, tövbenin kabul olunduğu, kul tarafından bilinmesi, ferahlama sebebidir. Tövbe etmekten çok, kabul edildiğini bilmek, kula neşe kaynağıdır.

Hataların arkasından gelen tövbe ve istiğfar, yalnız o zulmet ve bulanıklığı değil, onlar gibi daha nice eksik yönleri temizler ve nice yükselişlere sebep olur.

وَ سَدِّدْ مَقَاوِلَنَا

"Ey Allah Teâlâ´m, sözlerimizde bizi, sabit kıl."

Allah Teâlâ ve kullar arasında itibar ve sevginin artışı, kulun sözlerinde doğru olmasıdır. Yalan, noksanlık ve ayrılık getirir. Verilen sözde durmak için, içle dışın aynı olması

gerekir. Eğer biri diğerinden eksik veya fazla olması yalancılık ile eşdeğerdedir. Müslümanın büyük günahlardan ancak yalan işle birlikte olmayacağı Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem tarafından beyan edilmiştir. Yalanı olmayan hal eksikleri ile de Allah Teâlâ tarafından kabul edilir. Çünkü beşer hata işlemeye uygun yaratılmıştır. Fakat nice kullar vardır ki, günaha dönmek istemişlerse de, Allah Teâlâ onları yalnız bırakıp perişan etmemiştir.

Şah-ı Nakşibent (ks) Efendimiz *"bize biri teslim olduğunda onu temizlemeden Allah Teâlâ'ya teslim etmeyeceğimize söz verdik"* buyurdular. Bir kulun böyle bir iddiası olursa, gerçek teslimiyete kavuşan, Allah Teâlâ tarafından sevilmeye layık olur.

وَاسْلُلْ سَخِيمَةَ صُدُورِنَا

"Ey Allah Teâlâ'm, göğsümüzden karanlığı çıkar."

Göğsümüzden karalığı, kötü ahlakı, düşünceyi, duyguları ve sevmediğin şeyleri kılıcın kınından sıyrılması gibi ayır, demektir.

Kulun yapısında ki, şerre meyil Allah Teâlâ'ın yardımı olmadan, bir şekilde tedavi olamaz.

Hz. Ömer radiyallâhü anh buyurdu ki; *"İnsan on şeyden yaratılmıştır. Dokuzu hayır, biri şerdir. Kendi haline bırakılırsa hayırları şerrine tabi olur."*

Keşif ehlinin müşahedesine göre göğsün karalığı vardır. Tedavisi de zikir ve Allah Teâlâ'nın yardımıdır. Allah

Teâlâ´nın yardımı Kur´an ve O´nun dostları ile olur. O dostlar ki, bir nazar ve sohbetleri ile senelerce sineyi kaplamış karalığı bir anda siler atar. Kul bu yardımı görmedende bu hali de geçemez.

Akıllı kişinin sohbetini dinlemek nafile ibadetten daha faydalıdır.

Cahillerle dostluk aklı mezara sokmaktır.

وَ اَذْهِبِ اَلدَّخَلَ وَ اَلذَّحَلَ وَ اَلرَّانَ وَ اْلاِحْنَةَ مِنْ قُلُوبِنَا

"Ey Allah Teâlâ´m, hile, desise, kalp karalığı, gazap, mihnet vb. duygular yardımınla gitsin."

Allah Teâlâ´nın lütuf ve inayetiyle kalp hastalıkları tedavi olur. Nefsi arzular ve istekler dolayısıyla kutsî ve manevi âlem ile kalp arasına giren perdelerdir. Bu perde ile kalp karanlıklar içinde kalır ve ilahi nurlardan istifade edemez.

"Kalplerinde hastalık vardır" (Bakara,9)

Kalbin hasta olması demek, Allah Teâlâ´dan başka şeylere tutulmuş olmak demektir. İnsanın bedenine bir hastalık gelince ve uzvunda bozukluk olunca, o hastalığı gidermek ve o bozukluğu düzeltmek için, o kadar uğraşır da, kalp hastalığı kendisini sonsuz ve tükenmez azaplara sürüklediği halde, bu korkunç hastalıktan kurtulmağı hiç düşünmemekte ve onu gidermek için hiç kıpırdamamaktadır.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem;

إِنَّه لَيُغَانُ عَلَى قَلْبِى حَتَّى أَسْتَغْفِرَ اللهِ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ

"Şurası muhakkak ki, bazen kalbime gaflet çöker. Ancak ben Allah Teâlâ´ya günde yüz sefer istiğfar ederim." (Müslim) buyurmakla, kalp ismi verilen yürek üzerine bir bulanıklığın geldiğine işaret etmektedir. Çünkü hakiki kalpte keder ve bulanıklık olmaz. Zira o, bulanıklıktan tamamen kurtulmuştur.

Başka bir hadis-i şerifte kalbin değiştiğinden bahsedilmiştir.

Hz. Enes radiyallâhü anh anlatıyor:

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şu duayı çok yapardı. *"Ey kalpleri çeviren Allahm! Kalbimi dinin üzerine sâbit kıl!"*

Ben bir gün kendisine:

"Ey Allah Teâlâ´nın Resulü! Biz sana ve senin getirdiklerine inandık. Sen bizim hakkımızda korkuyor musun?" dedim. Bana şöyle cevap verdi:

"*Evet! Kalpler, Rahmân'n iki parmağı arasındadır. Onlar istediği gibi çevirir."* (Tirmizî)

İnsan çeşitli şeylere bağlı kaldıkça kalbi temizlenemez. Pis kaldıkça saadetten mahrumdur, uzaktır. Kalbin Allah Teâlâ´dan başka şeyleri sevmesi onu karartır, paslandırır. Bu pası temizlemek lazımdır. Temizleyicilerin en iyisi Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in sünnetine uymaktır. Efendimizin yoluna uymak, nefsin adetlerini ve kalbi karartan

isteklerini yok eder.

İşleri kötü olanın gönlüde kötüdür.
Gönlün çarpılması bedenin çarpılmasından şiddetlidir.

Bedenin hastalığı, şeriat ahkâmının yerine getirilmesini güçleştirdiği gibi, kalp hastalığı da, İslamiyet´e uymağı güçleştirmektedir. Kur´an-ı Kerim´de;

"Müslüman olmalarını istemeliğin, kafirlere çok güç gelmektedir" (Şura,13)

"Namaz kılmak, ibadet etmek, yalnız müminlere güç gelmez" (Bakara,45)

Görünen uzuvların kuvvetten düşmesi, ibadeti güçleştirdiği gibi, kalpte imanın zayıflaması da güçleştirmektedir. Yoksa İslamiyet´in her emrinde kolaylık vardır.

"Allah Teâlâ, size kolaylık yapmak istiyor, güçlük çıkarmak istemiyor" (Bakara, 185) ve

"Allah Teâlâ´, emirlerinin hafif olmasını diledi. Çünkü insanlar zayıf yaratıldı." (Nisa,27)

Ayet-i kerimelerde bildirilen hastalıklar tedavi edilmedikçe, hakiki iman ele geçmez.

Akıl yolu ile kalpte oluşan iman, imanın suretidir. Çünkü nefis, imanın tersini istemekte, küfründe inat ve ısrar etmektedir. Böyle iman, safra hastasının, şekerin tatlı

olduğuna iman etmesi gibidir. Her ne kadar inandım dese de, vicdanı, şekeri acı bilmektedir. Safrası düzeldikten sonra, şekerin tatlı olduğuna hakiki iman meydana gelir. Hakîki iman, nefsin tezkiyesinden ve kalbin yatışmasından sonra kalpte olur.

Nefis terbiye olmadan, kalp düzelmez. Kalbin sahibine varılamaz. Çünkü karanlık ile nurun bir arada olması gibi nefisle ruh birleşmiştir. Kalbin sahibine kavuşmak ve ruhun nefisten kurtulup aranılana dönmesi için, nefsin ruhtan ayrılarak kulluk makamına inmesi gerekir. Ruhun nefisten kurtulması ise uzun bir terbiye ile meydana gelmektedir.

Kalbi korumak ve büyüklerimizin gösterdiği şekilde temizlenmesine çalışmak gerekmektedir. Aranılana kavuşmak için şahsi bilgilerden kurtulmak gereklidir. Çünkü hiçbir şeye benzemeyen Allah Teâlâ´ya yaklaştıkça âlemin, yaratandan o kadar uzakta olduğu anlaşılır. Ayrıca çok doğru bildiği bilgilerin eksiklerle dolu olduğu ve Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in bildirdiği basit görünen bilginin dahi gerçek olduğu hakikatine erer.

اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ جُدَاعِ الْفُجَاءَةِ

“Ey Allah Teâlâ´m, ani gelen ölümden, Sana sığınırım.”

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz bu duayı çok tekrar ederlerdi.

Ani ölüm, sebebiyle ahiret hapishanesine düşmekten sığınırım demektir. Ani ölen kişilerin genellikle hazırlıksız

olmaları, yani tövbeye fırsat bulamamalarıdır. Bu nedenle sonuçları genellikle ağır olan ölümdür.

İnsanlar ölümün gerçekleşeceği hususu üzerine oluşan bilgilerini daima saklı tutmaya çalışırlar. Ölümü arzu etmezler.

Bir başka açıdan düşünülürse; ani ölüm, yaşamı gaflet üzere olanda tecelli eder, demektir. Gaflet etmeyen her zaman ölümü düşündüğü için, ani ölüm onda aykırı bir hal oluşturmadığı gibi, belki de beşeri acı yönünden kolay gelen ölümdür. Çünkü uzun süren hastalıklar neticesinde insanların çoğu da isyan etmektedir.

وَ مِنْ حَرْقِ الْمَأْنُوسَةِ

"Allah Teâlâ'm, bir şey bırakmadan silip süpüren ateşin yakmasından, Sana sığınırım."

İnsanın aklını alan ateşten, vücudu yakan ateşten, cehennemden Allah Teâlâ'ya sığınmak gerekir. Ateşli hastalık geçiren insanda akıl zayiliği ve noksanlığı olduğu gibi, yangın gibi felaketlerde senelerin birikimini yok eder. Ateş ahirette ise insanı mahvedecek elem olarak gelir. Şeytanın aslı ateşten olduğu için ona arkadaşlık edenler hep helak olmuşlardır. İnsanda ise Allah Teâlâ dört unsuru (ateş-toprak-su-hava) mutedil koyarak onu tehlikeden muhafaza etmiştir.

وَمِنَ الْاِلْحَادِ

"Allah Teâlâ'm, gösterdiğin yoldan çıkmaktan, Sana sığınırım."

Aşırılık ve azgınlık istenilen bir şey olmayıp, itidal üzere olmak gereklidir. İstikamet üzere olan, mahzun olmaz. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem her zaman orta yolu ve kolay olanı tercih etmiştir. İfrat ve tefrit helak olma sebeplerindendir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki;

"Ümmetimden, hak üzere olan, doğru yolda yürüyen, her zaman bulunacaktır. Bunlara karşı duranlar, bunlara zarar yapamaz. Bunlar, Allah Teâlâ'nın takdir ettiği saate kadar, işlerini yapacaktır"

وَالْغِرَّةِ

"Allah Teâlâ'm, zikrinden, ibadetinden gaflet etmekten, Sana sığınırım."

Allah Teâlâ'm, bizi senin itaatine yakın eyle, uzaklık ve gaflet verme demektir. İbadetten gaflet demek yalnız yapmamak değil, ibadet anında huzuru ilâhiye çıkamamaktır. Büyükler *"insanlar günahlarına tövbe eder, bizler ise ibadetlerimize tövbe ederiz"* demişlerdir. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'in tövbe etmesi de bu yöndendir. Yani günah işlemekten dolayı olmayıp, kul sıfatının verdiği eksikliğin tecellisini anbean daha fazla idrak ve terakkinin fazlalığından dolayı olmuştur.

Cüneyd-i Bağdadî (ks) buyurdu ki;

"Müslümanların işlediği suçları düşününce, onların gafletten daha büyük suçları olmadığını görmüş oluyorum."

وَمِنَ الْجَمِّ

“Allah Teâlâ´m, Sen´i unutturacak çok´tan sığınırım.”

Allah Teâlâ´m, kulluğuma mani olacak çok maldan, yüksek makamdan, iş çokluğundan vb. den sığınırım, demektir.

Başka bir manada; toplayıcılıktan, menfaati için yetkileri elde tutmaktan sığınmak, demektir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki;

“Hafif-ül haz (az malı) olanlara ne mutlu”

“Âdemoğlu iki şeyden hoşlanamaz. Mal azlığı ve ölüm. Mal azlığı ise hesabın azlığına işarettir”

Şah-ı Nakşibent (ks) Efendimiz *“Allah Teâlâ´m sevdiklerime zekât verecek kadar çok mal, zekât alacak kadar fakirlik verme”* diye dua ederlerdi. Onun için yolundan gidenlerde fazla bir zenginlik olmamış ve olmayacaktır.

وَالْعَنَتِ

“Allah Teâlâ´m, kalp darlığından, meşakkatten, Sana sığınırım.”

Kullar üzerine verilecek en büyük iptila, gönül darlığı ve strestir. Bu hal genişi dar yapar. Zevkleri kökünden kazıyan en büyük hastalıktır. Allah Teâlâ bir kuluna dünyada azap vermek isterse ondan huzuru kaldırır. Bu ise onu cehenneme sürükler. Mesela eşler arasındaki huzursuzluk şeytandan, sevgi ise Allah Teâlâ´dandır. Yaşayışta olan her güzellik Allah Teâlâ´dandır.

وَمِنَ ٱلْأُمُورِ ٱلْمُطَمِّرَاتِ

"Allah Teâlâ'm, sonu gelmeyen işlerden, Sana sığınırım."

Bu türlü işler, insanı helak ettiği gibi yaşama zevkini kırarak, maneviyatını köreltir. Başarısızlık ve neticesi olmayan işler karamsarlığa ve düzenin bozulmasına sebep olur.

Sonu gelmeyen işlerin kaynağı ise hırstır.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Âdemoğlu ihtiyarladıkça onda iki şey gençleşir: Mala karşı hırs ve hayata karşı hırs." (Buharî)

"Bir sürüye salınan iki aç kurdun sürüye verdiği zarar, kişinin mal ve şeref hırsıyla dinine verdiği zarardan daha fazla değildir." (Tirmizî)

اَللّٰهُمَّ اقْسِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تَحُولُ بِهِ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ

"Allah Teâlâ'm, bizle günahlarımız arasına, perde olarak, Sen'in korkunu nasip et."

Korku, nefsin azgınlığı teskin eder.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Allah Teâlâ Âdemoğluna korktuğunu musallat eder. Allah Teâlâ'dan başkasından korkmazsa kimseyi musallat etmez" (Ramuz)[45]

---

[45]—Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Yedi kimseyi Allah Teâlâ kendi gölgesinden başka

Ümit ve korku müslümanın amellerinde temel dayanaklardır. Eğer biri eksik olursa amellerde noksanlık meydana getirir.

مِنْ طَاعَتِكَ مَا تُدْخِلُنَا بِهِ اِلٰى حَظِيرَةِ الْقُدُسِ

"Allah Teâlâ'm, kendisini mübarek kıldığın cennetine, girdirecek ameller içine bizi dâhil et."

---

gölge olmayan kıyamet gününde kendi gölgesi altında barındıracaktır:

1-*Adil imam,*

2-*Rabbi'ne taat ve ibadet içinde olan genç,*

3-*Gönlü mescitlere yönelmiş olan kimse,*

4-*Allah Teâlâ yolunda sevişip buluşmaları da, ayrılmaları da buna bağlı olan iki kimseden her biri,*

5-*Zengin ve güzel bir kadının isteği olduğu halde* ***'Ben Allah Teâlâ'dan korkarım'*** *diyerek haramı irtikap etmeyen erkek,*

6-*İnfak ettiğinden solundaki haberdar olmayacak kadar gizli olarak sadaka veren adam,*

7-*Tenhada lisanen yahut kalben Allah Teâlâ'yı zikredip de gözü dolup taşan kişi."*

Sayılan yedi sınıfın temelinde Allah Teâlâ'nın korkusu ve sevgisi vardır.

Kul bu hali Allah Teâlâ´nın yardımı ile bulur. İyilik Allah Teâlâ´dandır. Kutsiyet bulmak için kıymetli bir şeye sahip olmak veya ona yakın olmak gerekir. Değersiz olan kul Allah Teâlâ´ya yakınlıkla kıymet bulur. Allah Teâlâ´ya varmak için O´nun sevdiği Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem´i canı gönülden sevmek gerekir. Eğer O bu insanlığa gönderilmemiş olsaydı, dünya yaratılmaya layık olmayacağı gibi, ahirete sermaye sebebi olmazdı.

وَ مِنَ اَلْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مُصِيبَاتِ اَلدُّنْيَا وَ اَلْاٰخِرَةِ

"Allah Teâlâ´m, dünya ve ahiret işleri üzerimize gelince, kolay ve hafif gelmesi için yakîn ver."

Allah Teâlâ, kulunun kendine yakınlığını artırarak, kazaya rızayı, her şeyin kendinden olduğunu hissettirerek, tasarrufun kendinde olduğunu öğreterek yakîn´ini artırır. Kul artık ne gelirse Allah Teâlâ´dan der, telaşa düşmez.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem onun için *"Allah Teâlâ´m yakin´imi artır"* derdi.

Yakin-i Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´siz bulmak mümkün değildir. Yalnız ilim ile Allah Teâlâ´yı bulmak isteyenler sonunda sapıtmışlardır.

وَحْشُرْنَا مَعَ خَيْرِاْلاَشَاوِذِ

"Allah Teâlâ´m, bizi insanların hayırlıları ile haşret."

Allah Teâlâ´m, beni ve müminleri, insanların hayırlısı Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, nebiler, evliyalar, büyüklerimiz ve din ve yol

kardeşlerimizle haşır eylediğin gibi, dünyada da iyilere yakınlık ver.

Dünyadaki yakınlık ezeldeki ve ahiretteki yakınlığın yansımasıdır.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki;

"Bir mecliste yüz kişi, bunların içinde doksan dokuz mümin ve bir münafık olsa, içeri bir münafık girdiğinde ancak o meclisteki münafığın yanına oturur.

Yine bir mecliste yüz kişi, bunların içinde doksan dokuz münafık ve bir mümin olsa, içeri bir mümin girdiğinde ancak o meclisteki müminin yanına oturur. Bunu da bilerek yapmaz"

Hayırlı İnsanlar

أُولئِكَ حِزْبُ اللّٰهِ اَلاَ اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"İşte onlar Allah'ın taraftarlarıdır. Muhakkak ki başarıya ulaşacak olanlar, Allah'ın taraftarlarıdır." (Mücadele,22)

Bir şeye yakınlık başka bir şeye uzaklıktır. Öyle ise Allah Teâlâ´ya yakın olan, insanların uzağında ve içlerinde garip ve hayırlısı olur.

İnsanlar arılar gibi olduğundan arıbeyinin etrafında toplanmadıkça kovanı ve şifalı balı yapamazlar. Arıbeyi hayırlı insanlardır.

Birçok güzel insanın kemâlâtı saklı kalmıştır. Bu gibi şeylerin olmasında ince hikmetler, derin sırlar vardır.

Onlardan biri imtihan yeri olan bu dünyada hakla batılın karışmış olmasıdır. Bu durumlar aslında onların ve insanların yükselişlerine sebep olmaktadır. Eğer tamamen açık olsalardı, ilerleme yolları kesilirdi. Hayırlı insanların değeri düşerdi. Yaratılış gereği insan keşfedemediği şeye daha çok rağbet ve gayret eder.

Onları tanımak çok zordur. Onlar, Allah Teâlâ veya kendilerini fark ettirmek istenilirse fark edilebilir. Onların dış görünüşüne bakanda, büyük hata yapar. Öyle ki, iç yüzleri rahmet, dış görünüşleri zahmet[46] gibi görünebilir. Dışta

---

[46] — Abdulkadir Geylânî (ks) den ulaşan sözde bu hakikat açıkça anlatılmıştır.

“Allah Teâlâ’nın hayırlı kulları, diğer insanlara nispetle sağır ve kördürler; kalpleri Allah Teâlâ’ya yakınlık peydâ edince başkasının sözünü duymaz ve görmez olurlar. Yakınlık onları mest-u hayran eder, ilâhî heybet onları kendilerinden geçirir. Muhabbet onları mahbuplarının yani Allah Teâlâ´nın huzuruna bağlar. Artık onlar Celâl sıfatıyla Cemal sıfatının tecellileri arasında bir mevkidedirler, ne sağa, ne de sola meyletmezler. Ayrıca Onların ötesi olmayan bir yönleri de vardır. İnsanlar, cinler, melekler ve diğer

yaratıklar onlara hizmet eder. İlim ve hikmet onların susuzluğunu giderir. Onlar Allah Teâlâ'nın fazl-ü kereminden yerler, dostluk şerbetinden içerler. Halkın sözü onları meşgul etmez.

Onlar bir vadide, halk da ayrı bir vadidedir.

Halka, Allah Teâlâ'nın emrettiğini emrederler rasüllere vekâleten, halkı Allah Teâlâ'nın men ettiği şeylerden men ederler.

Hakikat de nebilerin vârisleri bunlardır."

"Allah Teâlâ'nın hayırlı kulları, O'nun huzurunda edep makamındadırlar. Hakk'tan açık bir izin olmadıkça hareket etmezler, bir adım bile atmazlar. Kalplerine açık bir müsaade ilhamı vaki olmadıkça mubah şeylerden yemezler, giymezler, nikâh yapmazlar ve hiçbir sebepte tasarrufta bulunmazlar. Onlar Hakk ile beraberdirler; kalpleri ve gözleri evirip çeviren yegâne mutasarrıf ile kaimdirler. Rabb'lerine şu dünyada kalpleriyle, ahirette cisimleriyle kavuşmadıkça hiçbir kararları olmaz. Yani Allah Teâlâ'ya kavuşmadıkları müddetçe gönül rahatlığına erişemezler."

sıradan insan, içte meleklerin seçilmişlerindendirler. Görünüşte yeryüzünde, aslında göklerin üstündedirler. Onlarla oturan, sohbet eden kâfir ve fasık olmaktan kurtuluşa erer. Onlarla dostluk kuran saadete ermiştir. Onlar Allah Teâlâ´nın cemaatidir.

Onları insanların gözünden saklayan perde ve örtüler vardır. Bütün insanlar neye muhtaç ise, onlarda o şeylere muhtaçtır.

Binaenaleyh hayırlı insanlar, insanların arasında bulunur. Görünüşte herkes gibidir, fakat ruhu hiçbir şeye bağlı değildir. Öyle ki Allah Teâlâ´yı unutmuş, mahlûkların sevgisine tutulmuş, dünyayı seviyor, istiyor sanılırlar. Hâlbuki içlerinde hiç dünya sevgisi, arzusu yoktur.

"Onların ticaretleri, alış verişleri, Allah Teâlâ´yı hatırlamalarına hiç mani olmaz" (Nur,37) ayet-i kerimesi onlar içindir. Dünyaya bağlı görünürler. Fakat hiç bağlılıkları yoktur.[47] Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Beşerin razı olduğu gibi razı olur, beşerin kızdığı gibi

---

[47]—Nefsin sıfatları, meleklerde olmadığı için, onlar ilerleyemezler. Buna kötü demek, kötülemeye benzeyen bir övüştür. Sıradan insanlar, hayırlı insanların sıfatlarını, kendi insanlık sıfatları gibi bilirler ve bunun için mahrum ve ziyanda kalırlar.

kızarım" Öyleyse müminlerden hangisine hak etmediği halde lanet edersem, kızarsam bunu onun hakkında günahlarından temizlik vesilesi, sevabında bir artı ve ücret kıl" (Müslim)

Hayırlı insanların mahlûklara olan ilgi ve sevgisi, kendi elinde değildir. Fakat Allah Teâlâ bu ilgiyi istemektedir. Başkalarının ilgisi, sevgisi ise, nefislerindendir. Allah Teâlâ bu ilgilerinden razı değildir. Onların insanlardan yüz çevirmesine imkân olmadığı gibi halk ile olması da vazifesidir. Ancak, vazifesi biterse, o zaman onu, bu geçici dünyadan, ebedi, sonsuz âleme göç eder ve hakiki makamına kavuşur. Onlar *"Halk arasında, Hak ile olmaktır"* prensibini rehber edinmişlerdir.

Allah Teâlâ, onları öyle saklamıştır ki, onların kendileri bile kendilerindeki kemâlattan haberleri yoktur. Diğer insanların nasıl onların iç kemalatından haberleri olsun. Onların içlerinin nasıl olduğu bilinmediği gibi ve mertebelerinin türüne olan bağları da bilinmez, anlatılamaz.

Hatta şaşılacak şeydir ki, onlarda insanlık sıfatları o kadar çok görünür ki, diğer insanlarda bu kadar görünmezler. Bunun sebebi, zulmet ve karanlık ve bulanıklık açık ve temiz yerde olunca, az da olsa, çok görünür. Kirli ve açık olmayan yerde böyle değildir. Çok da olsa, orada, o kadar belli olmaz ve göze batmaz. Çünkü insanlık sıfatlarının karanlığı terbiye edilmeyenin bütün varlığına sinmekte, kalbine ve ruhuna işlemektedir. Fakat onlarda bu karanlığı sadece beden ve

nefiste bulunmaktadır. Nebilerin dahi bedenlerinde bu sıfatlar vardır.[48] Fakat bu sıfatlar terbiye edilmemiş insanlarda noksanlığa ve ziyana sebep olurken, nebilerde ve büyüklerde kemale sebep olmaktadır.

Onların bu hali insanların kötülüklerini giderir, kalplerini ve nefislerini temizler. Eğer onların nefsanî yönleri olmasaydı, insanların münasebet kurmasında hiç bir yol olmaz, istifade bağlantısı kesilirdi. Çünkü nefsanî sıfatlar onların kalbini bulandıracak kadar olmaz.

Alelâde otlar iki ayda yetişir. Gül için bir sene gerekir.

Kemale kavuşmak isteyen hayırlı insanları taklitle kavuşur. Onları candan severek yaşayan insan, onlar gibi olur. Onların elbisesine bürünür ve onların yolunu seçmiş

---

48 - Onlar aynı şekilde, yemekte, içmekte, çoluk çocuğu ile görüşmekte, onlara yakınlık ve alaka göstermekte, diğer insanlarla aynıdır. Allah Teâlâ, nebiler hakkında buyuruyor ki,

"Biz nebileri yemek yemez birer ceset olarak yaratmadık. Dünyada ebediyen kalıcı da değillerdir" (Enbiya suresi,8)

olur.[49]

---

[49]—Hayırlı insanların güzelliklerini anlatan bir icazetname örneği;

Bismillahirrahmânirrahîm

Allah Teâlâ´ya Hamd olsun, bu icazetnameyi beşeriyeti terbiye için bu aciz Âdem almıştır. Hidayet seccadesine oturmuştur. Beşerin ulaşması gerekli olan hedefe varmak için kurtuluş yoluna intisap edip ve cennete kavuşmak dünya ve dini fark edip ayırmak zikrin aslına ulaşmak nübüvvet şartlarına uymak için kabul etmiştir.

Birliği Yüce olan Mevla´ yı tesbih ederim ki;

Allah Teâlâ O´nu (icazet sahibini) başkalarının nefislerinin bilmediğine ulaştırmış, O´nu gururdan ve nefsanî duygulardan temizlemiş, maneviyat elbisesini giydirmiş, kendi nuruyla nurlandırmış, O´na Kutsi elbiseler giydirmiş ve nimetlerini vermiş, ulvi himmetlerini yüksek tutmuş ve O´nu afv ederek bu icazetname sahibini dostları derecesine çıkarmıştır.

Hamd ederim ki, Hamd etmek, Hakk tarafından istenen şeylerdendir. O´nun verdiği nimetlere şükür ederiz.

O´ndan başka ilah, birliğine ortak yoktur.

Gözlerin dışarı fırlayacağı günde, hata ehlinin, cahillerin, aşırı gidenlerin ve sınırı aşanlar O´nu bulacaklardır.

Kim ki; ***cahil birini yol gösterici kabul ederse bilsin ki, o ilimsiz kişinin davetine icabet Cahiliye Davetine icabet etmek gibidir***

Ben Şahadet ederim ki, Seyidimiz, Efendimiz, Sahibimiz Muhammed sallallâhü aleyhi ve selem Allah Teâlâ´nın kulu, elçisi, risaletle gelen, Hanif dini üzere olan ve ümmetine vefatına kadar nasihat eden´e, âline ashabına salât ve selam ederim. Bize Rabbanî bilgileri öğretti. Kurtuluş ve dinin yollarını açıkladı.

Bize icazet verenler Sünnet-i Muhammediye´ye yapışmışlar ve bu yola bağlı yaşamışlardır. Muhammedî Terbiye yoluna girenlere salât ve selam olsun.

Onların hatası kendi doğrusundan iyidir. Onların hatası gibi görünen şeylerde dahi onun için terbiyeye sebep olacak nimetler vardır. Çünkü nimetler hayırlı insanlar vasıtasıyla insanlara gelir. Onun için Hz. Ebubekir radiyallâhü anh, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in bir yanılması olmağı tercih edip şöyle buyurmuştur.

"Ah, ne olaydı, Efendimiz Muhammed sallallâhü aleyhi

Ey benim Kardeşlerim; Allah Teâlâ´nın razı olduğu sıfat onlardadır. Daima onlar hüzünlü. şehvanî duygulara düşmekten korkarak, yüzlerini O´na çevirip dua ederek, kalplerinde Allah Teâlâ sevgisi ile zikrin tilaveti ile meşguldürler. Kalplerinde O´nun nuru, nefesleri misk kokusu, meleklerin zevklerine muttali olmuş sanki sarhoşlar ve sorulduklarında mecnun gibi derler. Onlara bakar şaşar kalırsın. Onlara dağların, yerlerin ve göklerin anahtarları teslim edilmiş. Onlar şeytanın azdırmasından korunmuş ve meleklerin, ruhanilerin dost edindiği kişilerdir.

Vesselâmü ala men it-tebe'âl-Hüdâ

[Hâdim-ul Fukara Seyyid Abdullah Haşim el Mekki Sivasî (ks) ye verilen icazet]

ve sellemin´in bir yanılması olaydım"[50]

Allah Teâlâ´nın rızası, hayırlı insanların rıza perdesinin arkasına konmuştur. İnsanların en büyük hatası, onları incitmektir. Bundan başka her hatanın düzeltilmesi mümkündür. Fakat bu incitmeyi düzeltmek zordur.

Âlemde kendini avlayan ancak ahmak insandır.
İnsanlara hizmet ibadettir.

Hizmet görmek isteyen hayırlı insanlara hizmet etmelidir.

Hizmet edene hizmet edilir.

Bir gün gelir bu hayat-ı âlem hayâl olur.
Dehrin nesi varsa cümle pây mal olur
Her demi zevk ile geçen eyyâmın
Âkıbet encâmı firkat melâl olur

---

[50]—**Nükte**

Hayırlı insanın kendi derecesini bilmesi gerekmediği gibi, kendisindeki etki durumu ve sırlarını bilmesi de şart değildir. Etrafındaki insanların ise bilmesi de şart değildir. Onların durumları fark edilse bile fark edilmeyen durumlar olduğu bilinmelidir.

Sermâyeni saâdet bilip saadete er,
İkbâli idbâre dönüp izmihlâl olur
Bir Kâmilin eteğin tutup da murâda yet,
Kâmilin eteğin tutan ehli kemal olur.
Devlet o ki olmaya zevâl âna,
Devlet sanma anı ki anda zevâl olur.
Pirin kapısında hâk et HULUSİ yüzün
Tahkik ânı bil ki makbul-i Zü'l-Celâl olur.[51]

Seyyid Osman Hulusi Ateş Darendevî (ks)

---

[51] Bir gün gelir bu hayat-ı âlem hayâl olur.
Zamanın nesi varsa cümle ayaklar altına mal olur
Her anı zevk ile geçen günlerin
Âkıbet sonucu ayrılık üzüntü olur
Sermâyeni saâdet bilip saadete er,
Saltanatı yıkılır dönüp mahvolur
Bir Kâmilin eteğin tutup da murâda kavuş,
Kâmilin eteğin tutan ehli kemal olur.
Devlet o ki olmaya yokluk ona,
Devlet, sanma anı ki anda yokluk olur.
Büyüklerin kapısında toprak et HULUSİ yüzün
Muhakkak onu bil ki makbul-i Zü'l-Celâl olur.

Onlara bağlanmak Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme bağlanmak ve dolayısıyla Allah Teâlâ'ya kavuşmak demektir.[52]

---

[52]—Onlardan istifade edebilmenin yolu sevmektir. Sevgiyi o kadar ileriye vardırılmalıdır ki, içteki sevgi dışarı sızmalıdır.

Mesela; Üveys el Karânî (k.s) Hazretlerinin Uhut savaşında Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'in dişi kırıldığında duyunca hangisi olduğunu bilemeyince bütün dişlerini sevgilisi uğruna söktürmüştür. Bu dişler Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selleme takdim edilmiştir. Bu halden memnun olan Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem sahabe-i Kirama takdim etmiştir. Üveysi yolunda terbiye olanlar intisap edince ilk işleri dişlerini söktürmek olmuştur.

Üveysilikteki Usul

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'e üveysi (bizatihi görmeden faydalanmak) olarak terbiye olmak isteyen kişi, yatsı namazından sonra Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'in mubârek ellerini kendi ellerinde imiş gibi tutup, şöyle demelidir:

وَ مَتِّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَ أَبْصَارِنَا

"Allah Teâlâ´m, bizi kulaklarımızla ve gözlerimizle nimetlendir."

Allah Teâlâ´m gözlerimiz ve kulaklarımıza sıhhat ve afiyet ver ki, bunlar sayesinde Sana kavuşma yollarını bulalım. Allah Teâlâ´m duyuşlar ve görüşler ihsan eyle ki, ibret alalımda, yaratılış sırrına erelim.

Marifetin pınarları duyulardan insana ihsan olunur. Gözler ve kulaklar, aklın ve kalbin dışa açılan kapılarıdır. Aklın kemalatı ve kalbin selameti bu duyulara muhtaçtır.

وَ قُوَّتِنَا

"Allah Teâlâ´m, bize kuvvet ver."

Allah Teâlâ kuvveti ile zayıf insanı âleme tasarruf sahibi kılar.

Allah Teâlâ kuvveti ihsan ettiği gibi, melekleri de insana

"Ey Allah Teâlâ´nın Rasulü, Sana bîat ettim. Eşhedü enlâ ilâhe ilallallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühu ve Resulühu, Bildirdiğin bütün esaslara iman ve kabul ettim"

Eğer büyüklerden birine üveysi olmak isteniyorsa, yalnız olarak oturup, iki rekât namaz kılınır. Sevabını onun ruhuna göndermeli ve ruhuna dönerek oturmalı ve biat etmelidir.

kuvvet için hizmetçi kılmıştır.

İnsanda kuvvetler dengesi vardır. Dengeyi Allah Teâlâ´nın emirleri belirlerse taat, nefsin istekleri belirlerse günah olan fiiller meydana getirir.. Çünkü şerrin yaratılmasındaki gücüde ihsan eden Allah Teâlâ´dır. Fakat Allah Teâlâ şerri hiçbir zaman murat etmez.

Kutsî Dua´da O´ndan istenen kuvvet kulluğu yapabilmek içindir. Azalarda maddi kuvvette olmazsa sakatlık meydana getirdiği gibi, manevi kuvvette olmayınca isyan meydana gelir. Buna göre istenilen kuvvetin sonucunu kulun iyi yönde tercih etmesi gerekir.

مَا أَحْيَيْتَنَا

"Allah Teâlâ´m, bize bu kuvvet ile canlılık ver."

Allah Teâlâ´nın kuluna ihsan edeceği yaşam sevinci şehvanî olmayıp, taat üzere yaşamak olur. Buna hayat buldu, derler. Bu kişiler için ölüm yoktur.

Hayat kandan değil candan gelir. Can ise Hakk´tandır.

وَ اجْعَلْهُ الْـوَارِثَ مِنَّا

"Allah Teâlâ´m, bizden bu hali alma."

Bu hal bizden bize miras kalsın, ayrılmasın. Neslimize, bir önceki zamanımızdan sonraki zamana, dönüp dursun. Bizden bize, sevdiklerine kalsın. Maddiyat miras kaldığı gibi maneviyatta miras kalır. Bir iyinin iyiliği yıllarca sürer. Kötü olmak nesli bozmak demektir. Allah Teâlâ, halimizi güzelleştirse, ölene kadar zikirden uzak kalamayız.

Hacı Hasan Darendevi´ye (ks) soruldu,

—"*Filanın kızı ile evleneceğim*" O´da buyurdu ki;

— *"O kişinin yedi göbek ötesinde zina vardır."*[53]

Kimse kimsenin günahını çekmez. Fakat etkisinden de hali değildir.

Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem´in duasına kavuşmuş kişilerin nesilleri dahi o bereketi bulmuşlardır.

وَ اجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلٰى مَنْ ظَلَمَنَا

"Allah Teâlâ´m, intikamımızı zalimler üzerine kıl."

Bizdeki öç alma duygumuzu layık olanlarda tecelli ettir, mazlumlara karşı tecelli ettirme; demektir.

Mahlûkata mahlûk gözü ile bakan onlara gazap eder. Mahlûkata Hakk gözü ile bakan onlara merhamet eder.

---

[53] —Nebilerin geldiği nesillerde Allah Teâlâ´ya isyan eden gelmiştir. Fakat gayrı meşru evlat ve zina zuhur etmemiştir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Allah Teâlâ mahlûkatı yarattı, beni en üstünlerinden, en iyi neslinden kıldı. Sonra kabileler arasında bir seçme yaptı, Beni en iyi kabileden kıldı. Sonra batınlar arasında seçme yaptı, Beni en iyi batından kıldı. Şu halde Ben zat ve şahıs bakımından da, soy bakımından da en iyilerdenim."(Tirmizî)

Şah-ı Nakşibent (ks) Efendimiz *"Ubûdiyeti tamme ve şefkati amme yoludur, yolumuz"*[54] buyururlardı.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selem ümmetinin ahlakından bahsederken buyurdular ki;

"Mümin yumuşaktır, O kadar ki, yumuşaklığından dolayı kendisini ahmak zannedersin" (Râmuz)

وَانْصُرْناَ عَلَى مَنْ عَادَاناَ

"Allah Teâlâ'm, düşmanlarımıza karşı bize yardım et."

İnsanlar, düşman kelimesi ile dışlarındaki olan şeyleri hatırlarına getirir. Yani düşmanı evin içinde durur iken onu sokakta ararlar. Aslında nefsin düşmanlığı terbiye olana kadar şeytanın etkisinden daha fazladır. Allah Teâlâ ise, kulun istemesine göre yardım gönderir ve kurtarır. Eğer bizlere yardım etmez ise düşmanlarımız bizi yoldan çıkarırlar.

Şeytan aciz kalınca insanı azdırmak için insandan ve nefsinden yardım ister. Âdem aleyhisselâm'ı bile Havva validemiz ve nefsin ebedilik arzusu ile kandırdı.

Bunu Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurduğu şu hadis çok güzel açıklamaktadır.

"Bir adam yetmiş şeytandan kurtulmadıkça, sadakadan bir şeyi elinden çıkaramaz." (Ramuz)

---

[54] —"İbadette kemal üzere olup, mahlûkata şefkat etmek"

Nefsin ve şeytanın şerrinden Allah Teâlâ´ya sığınmak gerekmektedir.

وَاغْفِرْ خَطَايَانَا

"Allah Teâlâ´m, hatalarımızı af ve mağfiret kıl."

Kulun üzerinde zuhur eden her halde kesin bir noksanlık vardır. Bunu Allah Teâlâ´mız af buyurmasa, sevap defterine bir nokta dahi yazılmaz. Onun için Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz devamlı bulunduğu halin istiğfarına devam ederdi.

Aslında kendisinin hata işlemeyeceği bir istikamet üzere olacağı Allah Teâlâ´mız tarafından buyrulmuştur.

"Böylece Allah senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlar. Sana olan nimetini tamamlar ve seni doğru yola iletir." (Fetih,2)

İnsan için önemli olan hatayı işlememek değil, hatanın Allah Teâlâ tarafından af edilmesidir. Çünkü yaratılış gereği beşerin özüne noksanlık unsur olarak ilave edilmiştir.

"Allah sizin tövbenizi kabul etmek ister;..." (Nisa,27)

"Allah Teâlâ sizden hafifletmek ister. İnsan zayıf olarak yaratılmıştır." (Nisa,28)

Duamız Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in şu duası olmalıdır.

"Ya Rabb´i önce işlediğim ve sonra işlerim sandığım, gizli yaptığım ve aşikâre işlediğim bütün günahlarımı bağışla."

"Sen´den başka ibadete layık ilah yoktur."

Allah Teâlâ´m Sen güzel olduğun gibi, sevgilin Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´de güzeldir. O´nun ümmeti olan bizleri bağışla.

وَ اكْشِفْ رَزْايَانَا

"Allah Teâlâ´m, musibetlerimizi kaldır."

Kaza ve Kader

Ehl-i sünnet âlimleri, kadere inanmış, kaderin hayırlısı, şerlisi, iyisi, kötüsü, tatlısı, acısı, hep Allah Teâlâ´dandır demiştir. Çünkü *Kader*, var etmek, yaratmak demektir. Her şeyi yapan, yaratanda, ancak Allah Teâlâ´dır.

Kaza demek, bir insanın bir işi kendi beğenmesi ile yapıp yapmayacağını, Allah Teâlâ´nın, önceden bilmesi demektir. Bu nedenle kazaya inanmak iradenin, beğenmenin yok olmasına sebep olsaydı, Allah Teâlâ da, yaratmağa mecbur veya men edilmiş olurdu.

Allah Teâlâ´nın yaratacağı şeyleri ezelde bilmesi, irade sıfatını yok etmediği gibi, kullarının yapacağı şeyleri de ezelde bilmesi, kulların irade ve ihtiyar sahibi olmalarına mani değildir.

İnsan hürriyetinde büyüklerimiz *"bir kaderde iki kudretin ilgisinin caiz olduğu"* nu kabul ederler. Buna göre insanın fiili; Allah Teâlâ´nın yaratması ve kulun kazanma niyeti ile

varlık sahnesine çıkar. Burada öncelik hangisine aittir, yani kulun fiili mi öncedir Allah'ın yaratması mı?

İmam Rabbani (ks) önceliği kulun niyetine verir ve buna *"kulun kast ve beğenmesi (ihtiyar)"* der. Kul fiili işlemeye yönelir (niyet), ve yapma yönünü tercih eder (ihtiyar), Allah Teâlâ´da bu istikamette olmak üzere fiili yaratır.

İnsan kudretinin, fiilinde tesiri yok ise de, Allah Teâlâ, fiili yaratması için, onun kudretini sebep kılmıştır. Allah Teâlâ´nın âdeti şöyledir; insan kudretini ve ihtiyarını bir iş için kullanınca, Allah Teâlâ, o işi yaratır. İnsanın kudreti, böylece, işin yapılmasına sebep olur. Sanki işlerin yapılmasına tesir etmiş gibi olur. Çünkü kulun kudreti olmadıkça, adet-i ilahi o işi yaratmamaktadır. Bu âdete göre, işi yapan, insandır demek, hakikatte doğru olmaktadır.

Sonuçta fiilin sorumlusu fiili yaratan Allah Teâlâ değil, fiile yönelen, niyet ve ihtiyarı ile yaratılmasına neden olan kuldur. Demek ki insan yapma ve yapmama noktasında özgür olduğu gibi neyi, nasıl yapacağı konusunda da özgürdür. Ancak fiili yaratanda Allah Teâlâ´dır. Bu nedenle Allah Teâlâ´nın rasüller göndererek, insanları iyiliğe sevk etmesi bunun en güzel delilidir.

Bazıları kaza ve kadere inanmaz. İşlerin, yalnız kulun kudreti ile meydana geldiğini zanneder. Şerler, kötülükler, Allah Teâlâ´nın kazası ile olsaydı, bunlar için azap vermezdi. Bunlara azap vermesi zulüm olur dediler. Böyle sözleri

söylemek büyük bir hatadır. Çünkü kaza ve kadere inanmakla, kulun ihtiyarı ve kudreti gitmez.

Evliyanın kader konunda tasarrufu ise;

Mevlana, Mesnevi´de buyurdu ki;

"Allah Teâlâ canibinden evliyanın öyle bir kudreti vardır ki atılmış oku yolundan çevirirler."

"Kaza, kaza ile ret olunur."

Hadis-i şerifi bu hakikate işaret eder.

Abdülkadir Geylânî (ks) buyurdu ki;

"Ben kaza-i Mübrem-i (tedbir ve maharetin tesiri olmayan kaza) def ederim"

Bu kaza Allah Teâlâ katındaki Muallâk (değişebilen) kaza ile Melaikelerin katında bilinen mübrem (değişmeyen) görünen kaza-i ilahidir. Asıl olan kaza-i mübremde hiçbir türlü tasarruf olmaz.

Büyükler bu sırra erdiklerinden mahlûkata hoşça nazar ettikleri bilinen bir gerçektir. Çünkü ***"Taştan altın olmasını beklemek yanlıştır."***

Yazılmış alnına fa´ilin her ne ise reddi na-kabul
Hüner bu defteri almalı, hoşça dürmektir
Musaddaktır bu dava ta ezelden mühr-i hikmette
Cihana gelmekten maksat bu tatbikatı görmektir.

Neyzen Tevfik

وَاشْفِ مَرْضَاناَ

“Allah Teâlâ´m, hastalıklarımıza şifa ver.”

Maddi ve manevi hastalıklar ve hasta kulların şifası elbette ki, Allah Teâlâ´ya aittir. Sebeplerini yaratır ve bir birine bağlayıp sevgi ortamını oluşturur. Sevginin bulunduğu ortamda sağlık vardır.[55]

وَ نَـوِّرْ جُؤُشُوشَـنَا

“Allah Teâlâ´m, göğüslerimizi nurlandır.”

Hakikat görüntüleri Allah Teâlâ´nın yardımı ile göğüslerde inşirah eder. Eğer ki, bu organ üzerindeki maddi ve manevi kapılar üzerinde olan bir eksiklik, kulu yoldan alı kor. Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´in üç kere zahiri göğüs ameliyatı[56] olmuştur.

---

[55]-Çaresiz hastalıklar için; gece yarısı 2 rekat namaz kılınır ve Allah Teâlâ´ya dua edilirse İnşallah şifa bulunur.hekimlerin hekimi Allah Teâlâ´dır. “Allah Teâlâ´m, hasta yatırma, imansız bırakma” (Gönenli Mehmet Efendi (ks)

[56]—[Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in mübarek göğüsleri üç kez yarıldı.

Birinci yarılışı dört yaşında Halime (radiyallahü anha) Validemiz yanında olmuştur. Bu yarılmada şeytan ve nefsin istekleri çıkarıldı. Bununla şeytana

Manevi olanı ise sayısızdır. Bu sebeptendir ki, Allah Teâlâ'dan yardım talebi gereklidir.

وَاقْضِ اَوْطَارَناَ

---

uymak, emirlere itaat etmemek ve yasakları yapmak arzuları alındı.

İkinci yarılışı on yaşında oldu. Bu defa ise kötü düşüncelerin aslı çıkarıldı. Çünkü çocuklarda şahsiyet gelişimi, soyut ve somut kavramların başladığı yaştır. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem için olmasa bile çocuklar şeytanın hilelerinden kendini koruyamadıkları kaçınılmaz bir hakikattir.

Üçüncü yarılışı İsra gecesinden önce oldu. Bu defa ise şaşkınlık ve korku damarları alındı. Çünkü Allah Teâlâ'yı müşahede makamında meydana gelecek ağırlığın zarar vermemesi içindir. Bu yarılmalar acı duyulmadan kansız ve aletsiz oldu.

Böylece Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem ruhen takviye edilmiş şeytan ve nefisten gelecek saptırma ve korkulardan emin kılınmıştır. Çünkü hataların başında korkuların sebebiyeti vardır. Eğer Allah Teâlâ'nın korkusu diğer korkuları yenmezse, insan hemen isyana ve dünyaya yönelir.] (Muhammedî Dua-İsmail Hakkı)

"Allah'ım, dünya ve ahiret ihtiyaçlarımızı gider."

Yaratılışı muhtaçlık üzere olan kulun yardım dilemesi, ihtiyaçların giderilmesindeki ihsanı artırır. Allah Teâlâ kulun yalvarmasını ve dua etmesini ister. Büyük kapıya istekle gitmek, eziklik olmayıp izzeti artırır. Allah Teâlâ kapısından daha büyük kapı yoktur.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki;

"Bir adam duasının kabul olmasını ve sıkıntıdan kurtulmak isterse, darlığa düşmüş olana yardım etsin." (Ramuz)

وَ ارْحَمْ نَاَجِلَيْنَا

"Allah 'ım, anne ve babamıza merhamet eyle."

Hayat sebebimiz olan bu kişiler için rahmet talep ederiz. İnsanları yaratan Allah Teâlâ olmasına rağmen, rızasını ise bu yoldan kabul etmiştir.[57] Beşeri anne ve babamıza saygı emirle

---

[57]—Abdullah İbni Ömer radiyallâhü anh buyurdu ki;

"Sevdiğim bir kadınla evlenmiştim. Babam ondan nefret ediyordu. Bir gün bana 'Bu kadını boşayacaksın' demişti. Bende kabul etmemiştim. Babam beni Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'e şikâyet eder ve durumu anlatır. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'de bana 'Ey Abdullah bu kadını boşayacaksın'

sabit olmuştur. Manevi ve asıl babamıza[58] olan hürmet elbette ki, bunun daha üstünde olmalıdır.

"Anasına-babasına vefalı olan, ne yaparsa yapsın cehenneme asla girmez. Anasına-babasına asi olan, ne yaparsa yapsın cennete girmez."(Ramuz)

"Bereket büyüklerimizdedir" "Büyüğü büyükle" nevinden Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem΄in tavsiyesi çoktur.

وَ لاَتَـجْعَلِ الْعَاجِلَةَ اَكْبَرَ هَـمِّنَا

"Allah Teâlâ΄m, dünya işlerini boğulacağımız kederler

---

buyurdu." (Dini güzel şekilde bilen ve yaşayan babanın sözlerine isyan eden günahkâr olur.)

[58]—Manevi baba: İnsanı terbiye eden ve Allah Teâlâ΄nın yeryüzünde halifesi olmasını sağlayan kişi demektir. Hilafet seviyesine kavuşmak demek insan sıfatına ulaşmak demektir. İnsan-ı Kamil Allah Teâlâ΄nın yeryüzündeki halifesidir. Bu kişiler ise saygıya daha layıktırlar.

Maruf el Kerhi (ks); "Kamil insanlar insanların irşadına (doğru yola) haristirler. Bilhassa kendisine intisap eden herkesi hilafet seviyesine (gerçek insanlığa) yükseltmek ve (hizmete) görevlendirmek ister" buyurdular.

kılma."

Düşüncelerimizde dünya ile olan meşguliyet yüzünden Allah Teâlâ´yı unutup, kederlere yönelmemelidir. Gönül kaygısı, halin bozulmasına ve hatalara sebebiyet verir.

Testi buzdan yapılırsa suyu nasıl saklar.

Maddiyat hedef haline gelirse, kalp nasıl huzur bulabilir.

"Dikkat edin; gerçekten kalpler, ancak Allah Teâlâ'yı anmakla huzura kavuşur." (Rad,28)

Fudayl bin İyaz (ks) buyurdu ki;

"Allah Teâlâ bir kulu sevdi mi, dünyayı o kimseye daraltır. Bir kulunu sevmeyecek olursa da, o kuluna dünyayı genişletir. Dünya ile uğraştırarak kendini ona unutturur."

وَلاَ مَبْلَغَ عِلْمِناَ

"Allah Teâlâ´m, dünya işleri ilmimize karışmasın."

Dünya işlerini düşünmek, hedefimiz olmamalı. Dünya, dışı şeker olan zehirdir.

İmam Gazâlî (ks) Hazretleri buyurdular ki,

"Rızık ve geçim endişesi büyük musibetlerdendir.

Bunun yüzünden gönüller perişan olur ve kederler çoğalır. Ömürler geçer, günahlar artar. İnsan Allah Teâlâ´nın kapısından ayrılıp, mahlûk kapısına yönünü döner ve hizmet ederek ömrünü tüketir. Bu hali ile gaflet, zulmet, bela, meşakkat, zillet, ihanet içinde yaşar. Ahirete müflis olarak gelir, Allah Teâlâ´nın huzurunda hesap verir."

Eğer ki, Allah Teâlâ´nın rahmeti ile muamelesi ve afvı

olmazsa ne yapacağını şaşırır kalır.

"Ya Rabb´i hayırlar yazdır başıma, iyilikler çıkar karşıma"

Gönenli Mehmet Efendi (ks)

وَ لاَتَـجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِيـنِنَا

"Allah Teâlâ´m, musibetlerimizi din yolundan verme."

Musibet; rahatsızlık veren her şeydir.

Bunlar içinde haramla meşguliyet kula verilen en büyük musibettir. Eğer Allah Teâlâ´nın kula verdiği musibetler dini yönden gelirse, maddi hayatı da bozgunluğa uğrar. Her ikisini de birden kaybeder.

Maneviyat, dünya ve ahiretteki bütün saadetleri ele geçirten bir sermayedir.

Maneviyat dışında aranılacak, imrenilecek hiçbir iyilik yoktur.

Maneviyat insani terbiye ile ele geçer.

Terbiye olmakta esas, dini tamamlamak içindir. Yoksa dinden başka bir şeyler ele geçirmek için değildir. Terbiye yoluyla tamamlanan dinin neticesi, rıza makamıdır.

"Allah Teâlâ kullarından dilediğini, kendisine seçer. Başkasından yüz çevirip, yalnız kendisini isteyenlere, kendine kavuşturan yolu gösterir" (Şûra 13) buyruldu.

Rıza makamı, bütün makamların üstündedir. Bu yüksek makamın ele geçmesi ise, terbiye tamamladıktan sonra olur. Bir rızasızlıkta kalmayınca, dinin istediği olan rıza hâsıl olmuştur demektir.

Mesela; insan Allah Teâlâ´nın kudretini, kendi üzerinde ve her şeyin üzerinde müşahede edince, mecburen razı olur. Korkar ve titrer ve bütün günahlardan sakınma yolunu tutar. Allah Teâlâ´nın takdirine, kazasına sabreder ve hiçbir şeye gücü yetmediğini anlar. İnsan Rabbi´nin ihsan eylediği nimetleri bilince, vermenin ve vermemenin Ondan olduğuna anlayınca, çaresiz şükür makamına gelir ve tevekküle ayağını kor. Allah Teâlâ´nın rahmet ve muhabbeti fark edince de, Recâ (ümit) makamını bulur.

Terbiye yolunun başı ve sonu şu ayeti kerimedir.

"Ey Sevgili Rasülüm! De ki:

İşte benim yolum budur!

Ben insanları Allah Teâlâ´nın yoluna, düşünmeksizin, taklit yolu ile değil, delile dayanarak, idraklerine hitap ederek davet ediyorum.

Ben de, bana tâbi olanlar da böyleyiz. Allah Teâlâ´yı bütün eksikliklerden tenzih ederim. Ben asla müşriklerden değilim." (Yusuf 108)

Terbiyedeki Hedef

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem bütün yolları kendinde toplamıştır. Ona indirilmiş olan kitap, gökten inmiş kitapların hepsini içine almıştır. Bundan dolayı, O´nun dine uymak, bütün dinlere uymak olmuş olur.

Hakiki terbiyeyi ve yönelişi de, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem sağlar. Büyük nimete kavuşmakta, Onun

dinine tam uymakla ele geçebilir. Onun yoluna uymak, Onun özelliklerine kavuşmağa sebep olur. Fakat O′nun yoluna uyanlardan birçoğu da, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem′in vasıflarına kavuşamamıştır. Eğer terbiyede bir eksiklik varsa, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem′e tam uyamamaktan ileri gelmektedir. Kurtuluş Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin ve ashabımın gittiği yoldur. O′na "sallallahü aleyhi ve sellem" uymamak ise, Allah Teâlâ′ya isyandır.

"Allah Teâlâ′nın yolu ile Resulünün yolunu birbirinden ayırmak istiyorlar.

Senin söylediklerinin Bazısına inanırız, Bazısına inanmayız diyorlar. İkisi arasında ayrı bir yol açmak istiyorlar. Bunlar, elbette kâfirdir" (Nisa, 149)

Ayrıca Sahabe-i Kiramın yolunda gitmeyip de, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem′e uyduğunu söyleyende, yanılmaktadır.

"Doğru bir şey yaptıklarını sanıyorlar. Biliniz ki, onlar yalancıdır, kâfirdir" (Mücadele,18)

وَ لاَتُسَلِّطْ عَلَيْنَا بِذُنُوبِنَا مَنْ لاَ يَرْحَمُنَا

"Allah Teâlâ′m, bize merhameti olamayan günahlarımızı üzerimize musallat kılma."

Allah Teâlâ′nın kuluna şefkat ve merhameti yetişmese idi, günahlar onun üzerinde hükümran olup, birbiri ardınca günah sahibine acımadan tekrar, tekrar aynı günahı işletip,

bir kene gibi musallat olurdu. Allah Teâlâ'nın merhameti tövbe ve yardım dileyene yetişerek, kulunu takviye eder, muhafaza içine alır, mağlup olmaktan kurtarır.

Anlatılır ki; zamanın birinde bir kız evladı fuhuş yoluna düşmüş. Nasihatleri fayda etmeyen babası, kızına;

—*Yavrum bu yoldan vaz geçmiyorsun. Hiç olmaz ise, kazandığın paraları bana ver. Harçlığını ben sana veririm,* demiştir.

Kız bir zaman sonra babasına, bu işi artık yapamaz oldum, diyerek derdini açmış. Babası;

—*Kızım şu sandıkta senin bugüne kadar kazandığın paralar var. Bana getirir misin,* demiş.

Kız sandıkta para yerine yılan, çıyan akrep vb. hayvanların olduğunu, para bulunmadığını söyleyince;

—*İşte kızım, o senin kazandığın paralar. Ben sana o paraları yedirmedim. Kendi helal kazancımdan harçlık verdim. Eğer böyle yapmasa idim, o paran zan ettiğin hayvanlar seni yiyip bitirecekti.*

Günah merhameti olmayan hayvanlar şeklinde kıyamette teraziye gelecektir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki;

"Ameller kapta bulunan madde gibidir. En aşağısı yani dipteki kısım güzelse en yukarısı yani üst kısmı da güzel olur; en aşağısı bozulursa en üstü de bozulur."

وَ اَنْتَ اَرْحَمُ اَلرَّاحِمِينَ

“Allah Teâlâ´m, Sen merhametlilerin, en merhametlisisin.”

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, Allah Teâlâ´nın merhametini anlatırken O´nu, O´nunla la anlatmış ve kelimelerin ve manaların yetersiz kaldığını bildirmiştir.

اَللّٰـهُمَّ اِنَّا نَسْأَلُكَ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِكَ

“Allah Teâlâ´m, katındaki merhameti istiyoruz.”

Allah Teâlâ âlemi merhameti ile yaratmıştır. Fakat yanında sevdiklerine ayrıca lütuf kıldığı rahmeti vardır. Bu bir ayrıcalıktır ve istemek gerekir. Bu da kulun Allah Teâlâ´ya karşı yapacağı taatta gizlenmiştir. Has kulları bunun ile tasarruf ehli olurlar. Bu kulların başı Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´dir.

تَـهْدِي بِهَا رُوعَنَا

“Allah Teâlâ´m, kalbimiz rahmetinle hidayet bulsun.”

Hidayet yolu iki türlüdür. Gazap, rahmet.

Gazabın tecellisi ile olan, acı veren bir düzeltme şeklidir. Bundan sığınmak gerekmektedir. Eğer düzeltme Allah Teâlâ´nın, rahmeti sebebi ile olursa kul için din yolunda kurtuluşun kefaretini kazanma sebebi olur.

Kalp, kelime manası ile dönen, yani dönek demektir. Devamlı halden hale, yönden yöne döner. Eğer Allah Teâlâ´nın yardımı gelmez ise, yerinde durmadan şekilden şekle girer. Bu yolun gayesi bu dönekliği belli bir istikamete koymaktır. Onun için Allah Teâlâ kuluna yardım edeceğine

dair bir taahhüt vermiştir. O kulunu bilsin veya bilmesin bir uyarıcı ile her zaman uyarmıştır.

"Biliniz ki, Allah Teâlâ´nın dostları için, azap korkusu, nimetlere kavuşmamak üzüntüsü yoktur." (Yunus,62)

وَ تَلُمُّ بِهَا شَعَثَنَا

"Allah Teâlâ´m, dağınıklığımızı rahmetinle topla."

Cemiyetleri de yıkan nefsanî ihtilaflar olmuştur. İhtilaflarımız gönül dağınıklığına sebep olmaktadır.

وَتَجْمَعُ بِهَا شَمْلَنَا

"Allah Teâlâ´m, dağınıklığımızı rahmetinle birleştir."

Yanlışlıklarımız yüzünden bozulan maddi ve manevi hayatımızı düzene koyan Allah Teâlâ´dır.

Mahlûkat yaratılış açısından birleşiktir. Bağıntılarını kaybetmesi veya sebepler yüzünden dağılmaya muhtaç olmaktadır. Allah Teâlâ´nın kudretinin daimî koruması olmasa, insan ve âlem bir an dahi kendini bileşik olarak tutamaz.

وَ تَشْفِي بِهَا مَرْضَانَا

"Allah Teâlâ´m, hastalarımıza ve hastalıklarımıza rahmetinle şifa ver."

Sebeplere müracaat edilmesinden sonra, şifa ancak Allah Teâlâ´dan gelir. Onun için hastalık gelmeden önce yapılan dualar, hastalıkları giderir. Hastalıktaki şifa, hastalığın iyileşmesinden çok, kuldaki karamsarlığın üzüntünün gitmesidir. Nice hastalar vardır ki, senelerdir, acı içinde

kıvranır. Bir ah çektiği duyulmamıştır. Bu ise rahmetin tecelli ettiği hastalıktır. Hakikatte hasta olmayan bir kulda yoktur. Belki hasta olmaktan gaye yaratanın hatırlanmasıdır.

Evliyanın hastalıklarından şikâyet ettiği rivayet edilmemiştir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki;

"Teaccüb ederim şu mümine ve onun hastalıktan sızlanmasına. Eğer bilse, hastalıkta kendisi için neler var. İsterdi ki Aziz ve Celil olan Rabbi´ne kavuşuncaya kadar ömrü hastalıkla geçsin" (Ramuz)

وَ تُزَكِّى بِهَا اَعْمَالَنَا

"Allah Teâlâ´m, amellerimizi rahmetinle temizle."

Kulun amelleri noksanlıkla meydana getirdiğinden eksiklikleri Allah Teâlâ, rahmeti ile tamamlar ve temizler. Riya, kendini beğenme, kibir vb. bir sürü kötü yönlerini rahmet perdesi ile kapatır. Ayrıca, niyet edip işlemediği iyi ameli sevaplar defterine yazar. Kötü amelini ise meleklerinden dahi saklar. Kul hep bu rahmet pınarından sulanır.

Bazıları *"Allah Teâlâ´nın bildiğini kuldan niye saklayayım"* diyerek günahlarını anlatmayı dürüstlük zannederler. Aslında bu yanlış işlerdendir. Onun için günahın ifşasından sakınmak lazımdır. Allah Teâlâ´nın gazap ettiği günah, hayâ perdesinden sıyrılmış olandır. Utanmadan yapılan ve cemiyeti ilgilendiren günahlar sebebiyle umumî azap tecelli eder. İnsanların günah işlemeyi hedef alan

cemiyetler kurması, deprem ve benzeri felâketlerin gelmesine sebep olmuştur. Mesela; fuhşun cemiyette açıktan işlenmesi, azabın gelmesi ve huzursuzlukların sebebidir.

İnsanın hata işleyeceği bilinen bir gerçektir. Fakat her hatanın sonunda Allah Teâlâ´dan affını istemesi ve tövbe etmesi onun bir şekilde kurtuluşunu sağlar. Allah Teâlâ günahın saklanmasından hoşlanır. Çünkü saklamakta utanç vardır. Allah Teâlâ utananları ise çok sever.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Ümmetimin hepsi affa mazhar olacaktır, günahı açıktan işleyenler hariç.

Kişinin geceleyin işlediği kötü bir amelini Allah Teâlâ örtmüştür. Fakat sabah olunca o:

"Ey falan, bu gece ben şu şu işleri yaptım!" der. Böylece o, geceleyin Allah Teâlâ´nın örtmüş olduğu halde, sabahleyin, üzerindeki Allah Teâlâ´nın örtüsünü açar. İşte bu, günah açıktan işlemenin bir çeşididir." (Buharî)

Günah yapıldıktan sonra önemsenmeyip haline terk edilirse, ahirette sorun olarak kulun önüne gelmektedir.[59] Önemli olan günahtan sakınmaktır. Fakat günah her şekli ile kulların yaşam şartlarının bir bölümünü oluşturur.

[59]—Aliyyü'l- Havas (ks) buyurdu ki; kıyamet gününde her insan terk ettiği nübüvvet ahlakından bir ahlaka karşılık bir bela ile karşılaşacaktır."

Her gizli günahın gizli, her açık günahın açık tövbesi lazımdır.

وَتُلْهِمُنَا بِهَا رُشْدَنَا

"Allah Teâlâ'm, hidayet ve kurtuluş yollarını rahmetinle ilham buyur."

Allah Teâlâ'nın kulun kalbine kendisinin fark edeceği veya edemeyeceği yollardan razı olduğu şeyleri ilham ederek, hidayete ulaştırır. Bu Allah Teâlâ'nın kuluna rahmeti sebebi iledir ki, şükrünü hiçbir kul yerine getiremez.

"Ya Rabb'i, bizi bir an nefsimizle, bir göz açıp kapayana kadar, baş başa bırakma."

Allah Teâlâ'nın doğru yolu gösterip irşat etmesi, rasüller ve dostları ile olmaktadır. Çünkü Allah Teâlâ sebepler âleminde sebepleri terk etmediği gibi kuluna kabiliyet ihsan etmesiyle bir mükemmel bir sistem kurmuştur.[60]

---

[60]—Terbiye edilişlerine göre insanlar beş sınıftır.

Birinci sınıf, hareketlerin düzeltilmesi,

İkinci sınıf, hallerin düzeltilmesi,

Son üç sınıf ise, yaratılışın düzeltilmesi ile insanlık özelliklerinin kazanılmasıdır.

Terbiye yolundakilerin çoğu son üç derecenin

اَللّٰهُمَّ اِنّٰا نَسْأَلُكَ بِصَمَدٰانِيَّتِكَ

“Allah Teâlâ´m, samedâniyyetinden dileklerimi istiyorum.”

Allah Teâlâ, başkalarına hiçbir şekilde muhtaç olmadığı gibi her şeyin kendine muhtaç olduğu Zat´tır.

وَ بِوَحْدٰانِيَّتِكَ

---

birinci evresinde bulunmaktadır. Azı da dördüncü evresinde, çok azı ise, son evre olan beşincidedir.

Bu beş derecenin üzerinde kâmil olgunluk vardır. Fakat bu olgunluk ahir zamanda Ashab-ı Kiram´dan sonra kimsede görülmemiştir. Bu mertebe, üstün terbiyeci olan Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in talebesi olmak makamıdır. Ahir zamanda bu olgunluk Hz. Mehdi aleyhisselâm´da tekrar meydana çıkacaktır.

Terbiye olmuş olanın kazanacağı en üstün makam başkalarını terbiye etme makamıdır. Öyle ki; Terbiye etmek, harikalar göstermekten üstündür.

İnsanın terbiyedeki üstünlüğü beşeri hayatın içinde olması ve Allah Teâlâ´ya yakın olmasıyladır.

Terbiyede Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem herkesten daha üstün seviyeye yükselmiştir. Terbiye etmesi ve etkisi herkesten çok olmuştur.

"Allah Teâlâ'm, Vahdâniyyetinden de istiyorum."

Allah Teâlâ, Zat ve sıfatça eşsiz ve benzersizdir. Birliği, ancak bu çokluk âleminin isteklerini karşılar. O'nun isimleri ve sıfatları ayrılma ve farlılaşma kabul etmez.

وَ بِفَرْدَانِيَّتِكَ

"Allah Teâlâ'm, Ferdâniyyetinden de istiyorum."

Allah Teâlâ'nın eşi, benzeri, arkadaşı yoktur. Kendi kendine yetendir. Bir mahlûkun ihtiyaçları ancak O'nun katından giderilir.

وَ بِعِزَّتِكَ الْبَاهِرَةِ

"Allah Teâlâ'm, Sen'in akılara durgunluk ve korku veren büyüklüğün ve izzetinle istiyorum."

Kul Allah Teâlâ'nın Zat-ı hakkında tefekküre daldığında perişan olur. Öyle ki, sapıtmaya kadar gider. Büyüklüğüne inanarak O'na yönelmek en doğru yoldur.

"Her şeyin mahiyetini anlamak için tefekkürde bulunun, düşünün. Fakat Allah Teâlâ'nın zatı hususunda düşünmeyin. Çünkü yedinci sema ile Allah Teâlâ'nın kürsüsü arasında yedi bin ışık yılı[61] *uzaklık vardır. Zât-ı bunun ötesini de kuşatmıştır."* (Keşf'il Hafa)

وَ بِرَحْمَتِكَ الْوَاسِعَةِ

---

[61]—Işık mesafesi biriminin 1400 yıl önce kullanılması hakiki bilginin nübüvvet kaynağında geldiğini göstermektedir.

"Allah Teâlâ'm, sonu olmayan rahmetinle istiyorum."

Eğer ki, rahmet-i ilâhi geniş olarak tecelli etmeyip, adalet ile zahir olsa idi, yeryüzünde bir canlı mahlûk kalmazdı.

"Allah Teâlâ mahlûkatı yarattığı zaman Arş'ın üstündeki bir kitaba şunu yazdı:

"Muhakkak ki rahmetim gazabıma üstün gelmiştir."

(Buharî)

اَنْ تَـجْعَلَ لَـنَا نُورًا فِي مَـسَامِعِنَا

"Allah Teâlâ'm, kulaklarımızı nurlandır."

Hakkı kabul etmek, Allah Teâlâ'nın kulaklarımıza zatına mahsus isim ve sıfatlar ile nur vermesiyle olur. Hidayet kulaklar vasıtası ile intikal eder. Sahabeden gözleri görmeyen bulunmuştur. Fakat kulakları sağır olan rivayeti gelmemiştir. Böylece Hakk gelince kulaktan kalbe iner, kabul etme iştiyakı meydana gelir. Allah Teâlâ nurunu vermeyip, kulaklarımızı mühürler ise, isyan kaçınılmazdır.

وَ نُورًا فِي اَعْيُنِـنَا

"Allah Teâlâ'm, gözlerimizi nurlandır."

Gözün görmesi demek, bakarken Allah Teâlâ'nın, kuluna anlayış bahşetmesi demektir. Yani kul, Allah Teâlâ'nın nurunu eşyada temaşa ederken, O'nu bulur. Boş nazarla bakamaz.

وَ نُورًا فِي اَجْدَاثِـنَا

"Allah Teâlâ'm, kabirlerimizi nurlandır."

Kabir, insanın kıyamet gününe kadar misafir kaldığı, bir nevi oteldir. Geçici mekânın, huzurlu olması büyük nimettir. Yolculuğun meşakkati lüks otel ile daha kolaylaşır. Ayrıca başka bir yönden ahirette karşılaşacağı durumunda ön habercisidir.

وَ نُورًا فِي قُـلُوبِنَا

“Allah Teâlâ´m, kalplerimizi nurlandır.”

Kalbinde Allah Teâlâ´nın verdiği nur bulunmayan kimsenin hakikati görmesi mümkün değildir. Bu nur ile O´nu tanır. O´na yakınlık duyar ve kulluktan zevk alır.

Kalbin kutsiyeti “Yere ve göğe sığmam. Fakat mümin kulumun kalbine sığarım” hadis-i kutsisinde açıkça beyan edilmiştir. [62]

---

[62]— **Müminin kalbi denilmesi:**

Müminin kalbi, sonsuz olan nurların tecelli yeridir. Belki, sonsuz olanla baki olmuştur. Çünkü kâmil, olgun müminlerden başkasının kalbi mekânsızlık derecesinden aşağı düşmüştür. Mekânlı ve maddeli şeylere karışmıştır. Onlar gibi olmuştur. Böyle düşmekle ve maddeli varlıklar gibi olmakla, onlardan sayılmıştır. Anlaşılacak hale gelmiştir. Anlaşılamayan Allah Teâlâ´yı yerleştirmek gücü kalmamıştır.

Kalbinin geniş olduğunun söylemesi;

وَ نُورًا فِي حَـوَّاسِنَا

"Allah Teâlâ'm, duyularımıza nur ihsan et."

Bedenimize ait beş duyu ve ruhumuza ait (Kalp, sır hafi, ahfa ve nefsi natıka) duyularımıza nurlar ihsan edilmesi sayesinde ancak zikir ve ibadet neşesi bulabiliriz. Yoksa hiçbir

---

Kalbinin mekânsız olduğunu anlatmak içindir. Çünkü mekânlı ne kadar geniş olsa da, yine dardır. *Arş,* madde âleminin en büyüğü, en genişidir. Fakat mekânlı olduğundan, mekânsız olan ruha yer olan kalbe göre, hardal danesi gibi kalır. Belki daha da küçüktür. *Arş*, içindekilerle birlikte, bu kalbin içinde, yok gibi kalırlar. Eserleri, izleri bile kalmaz.

Allah Teâlâ'nın yerleşmesi;

Çünkü yer ve gök çok geniş olmakla beraber maddedirler. Mekânlıdırlar. Bir şeye benzetilebilirler. Nasıl oldukları anlaşılır. Mekânsız ve nasıl olduğu bilinmeyen Allah Teâlâ, bunlarda yerleşemez. Mekânsız olan, mekânda yerleşmez. Benzeri olmayan, benzeri olanla bir arada bulunmaz. Mümin kulun kalbi ise, mekânsızdır. Nasıl olduğu anlaşılamaz. Bunun için, Allah Teâlâ buraya yerleşir.

kul Allah Teâlâ´yı zikir edemez.

وَ نُورًا فِي نَسَمِنَا

“Allah Teâlâ´m, nefsimizi nurlandır.”

Nefsin bağlarından kopması, terakki etmesi, Allah Teâlâ´nın bahşedeceği nur iledir. Bu nur ile beden temizlenir. Nihayetinde safi nur olur. Nefsin aşağılık halinden, kâmileye´ye doğru gidilen yolda çekilen emek ve Allah Teâlâ´nın ihsanıyladır. Sonuçta nefis gerçek insan sıfatına kavuşacaktır.

وَ نُورًا مِنْ بَيْنِ اَيْدِينَا

“Allah Teâlâ´m, önümüze nur ihsan et.”

Bu nur ile istikametimizi O´nun yoluna çevirebiliriz. Maddî görmede muhakkak ışığa ihtiyaç vardır. Manevi yolda terakki etmede ise, önümüze yol açıcı olarak Allah Teâlâ´nın nuru ve Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem yardımcı olacaktır.

اَللّٰهُمَّ زِدْنَا عِلْمًا

“Allah Teâlâ´m, bize artan ilim ver.”

Bu ilim ile marifetimiz ve taat’ımız artar. İlimin artması taat´ın artmasına sebep olunca rahmettir. Ziyadelikten gaye budur. rasüllerin ilmi dahi, Allah Teâlâ´nın ilmine müsavi olamadığından, Allah Teâlâ´dan ilmin artması için devamlı talepte olmaları emir edilmiştir. Âlim insanların bilmedikleri ve bilemeyecekleri de şeyler vardır. Hikmet ehli der ki,

“İlmin başı hayrettir.”

İlmin artması hayretimizi artır ile de, yorumlanmıştır. Ehlullah Allah Teâlâ´nın tecellisini daha ziyade tanıyarak, marifetlerini artırmak, vazifelerini daha güzel yaparak, ilmen ve amelen O´nun rızasına yaklaşmak için çalışırlar. Bu ise artma ile olur. Elbette şuurumuzun kavramadığı, hayale getiremediğimiz şeyleri, O´nun sayesinde buluruz. Her artma, bir yeni makam, yakınlık demektir. İlmin artması, yakınlığın artmasıdır.

Tatlı suyu içmeyene acı su şekerdir.

Bir sonraki ilim, bir önceki ilmin ve amelin noksanlığına vakıf olur. Bu hal insanda sonsuz ilim sahibi Allah Teâlâ´yı çok sevmeye, O´ndan ilim istemenin artmasına sebep olur. İlmin artması aklın ziyadeleşmesine sebeptir. Akıllı insan olmak, kemal sıfatlara kavuşmak ve en güzel huylara sahip olmak demektir.

Hakiki akla sahip olan Allah Teâlâ´ya ve yaratılış gerçeklerine kavuşmuştur. Cahilin sonradan göreceği şeyi, akıl önceden görmeye başlamıştır.

وَنُورًا

"Allah Teâlâ´m, artan nur ihsan et."

Allah Teâlâ´nın vereceği, yukarıdaki sayılan nurların büyüğü ve genişleyeni istemekle, kul maddîlikten manevi boyuta doğru yol alır. Bu sayede olgunluğun en yüksek

derecesine ulaşır

"Allah Teâlâ yerin ve göklerin nurudur."(Nur 35)

Bütün âlemleri meydana koyan, kâinatı gösteren, hakikati bildiren, gözleri gönülleri şenlendiren O´dur. O olmasa idi hiç bir şey bulunmaz hiç bir hakikat sezilmez, hiç bir neşe duyulmazdı.

Maddi ve manevi görmeyi sağlayan bu nurdur. Bu nur ile akıl hakikati görür. Bu nur sayesinde rasüller hakikati, akıla aydınlatırlar.

Şunu da bilmek lazım gelir ki, her şey göze ışıkla zahir olduğu gibi, yine batını görme de Allah Teâlâ´nın nuru ile olur. Allah Teâlâ´nın nuru her şey ile beraber bulunur da fark olunmaz. Çünkü nur Allah Teâlâ´dan mahlukata doğru ihsan olunan en büyük nimetlerdendir. Akıl ve göz, nurun penceresinden hidayete erer.

"Allah Teâlâ iman edenlerin velisidir. Onları zulmetlerden nura çıkarır.

Kâfir olanların velileri ise tağuttur. Onları nurdan zulmetlere çıkarırlar.

İşte onlar cehennem ehlidirler. Onlar o ateşte ebedî olarak kalan kimselerdir." (Bakara 257)

"Allah Teâlâ, rızasına tâbi olanları onunla selâmet yollarına götürür ve onları izniyle zulmetlerden nura çıkarır ve onları dosdoğru bir yola hidayet eder." (Maide 16)

Abdullah İbn-i Abbas radiyallâhü anh demiştir ki:

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem gecenin bir kısmında teheccüt için kalktıklarında şöyle dua buyururdu:

"Yâ Rabb´i Her hamd Sen´in içindir. Sen, göklerin, yerin ve bunlardaki her şeyin Rabbi´sin.

Yine her hamd Sen´in içindır. Sen, göklerin, yerin ve bunlardaki her şeyin nurusun.

Yine her hamd Sen´in içindir. Sen göklerin, yerin ve bunlarda bulunan her şeyin sahibisin.

Yine her hamd Sen´in içindir. Sen hakk´sın, Sen´in va´din de haktır.

Ahirette Sen´i görmek de haktır.

Sözün haktır.

Cennet´in de haktır.

Cehennem´in de haktır.

Rasüllerin de haktır.

Muhammed (sallâllâhü aleyhi ve sellem) de haktır.

Kıyamet günü de haktır.

Yâ Rabb´i ancak Sana itâat ettim, Sana inandım, Sana güvendim, Sana yöneldim, yalnız Sen´in burhanlarına dayanarak düşmanlarla mücadele ettim. Aramızda yalnız Sen´i hakem kıldım.

Yâ Rabb´i önce işlediğim ve sonra işlerim sandığım, gizli yaptığım ve açıktan işlediğim bütün günahlarımı bağışla. Ahiret hayatında beni öne koyan, dünya tarihinde nübüvvetimi sona bırakan ancak Sen´sin.

Allah Teâlâ'm, ibadete layık ilâh yoktur, yalnız Sen varsın. Hükmedici tasarruf da, tam kuvvet de Senin ile beraberdir."

Ayrıca Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem Kutsi Dua Bahâiyye'de zikredilen gibi, şöyle de dua ederdi.

"Allah Teâlâ'm, kalbimde bir nur kıl, gözümde de bir nur kıl, kulağımda da bir nur kıl, yine böyle sağımda bir nur, solumda bir nur, üstümde bir nur, altımda bir nur, önümde bir nur, arkamda bir nur kıl. Benim için umumî ve büyük bir nur yarat."

وَ حِلْمًا

"Allah Teâlâ'm, yumuşaklığımı artır."

Hilm sahibi olmak, sahibi için bir süs, bulunduğu halde ise yüksek ahlaktır. Hilm sahibi olan âlim, kararları hep yapıcı yolda olur. Hilm sahibi olmakta, şerre karşı yumuşak olmayı da gerektirmez.

"Allah Teâlâ'dan bir rahmet sebebiyledir ki, onlara yumuşak davrandın ve eğer sen çirkin huylu, katı yürekli olsaydın, elbette etrafından dağılırlardı. Artık onları affet, onlar için af talebinde bulun ve onlar ile emir hususunda müşavere yap. Sonra azmettiğin zaman da Allah Teâlâ'ya tevekkül et. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ tevekkül edenleri sever." (Al-i İmran 159)

وَ اٰتِنَا نِعْمَةً ظَاهِرَةً

"Allah Teâlâ'm, hissettiğimiz nimetlerini artır."

Kullar, kalbin ve duyuların farkına vardığı nimetlerin artışında gönül ferahlığı duyduklarından Allah Teâlâ´dan genellikle zahiri nimetler için duada bulunurlar. Görünen nimetler aslında, görünmeyen nimetler yanında çöldeki kum tanesi gibidir.

وَ نِعْمَةً بَاطِـنَةً

"Allah Teâlâ´m, görmediğimiz nimetlerini üzerimize artır."

"Eğer Allah Teâlâ´nın nimetini sayacak olsanız, sayıp bitiremezsiniz. Şüphe yok ki, insan, elbette çok zalimdir, çok nankördür." (İbrahim 34)

Nimetin artmasını istemek, Allah Teâlâ´nın hoşuna gider. Devamlı nimet içinde olan insan için şükür ehli olmalı ve nimetin artması için Allah Teâlâ´dan yardım istemelidir. Fakat rızkı sebeplere yapışarak istemek gerekir. Sebepler oluşmadan nimetlerin meydana gelmesi keramet kısmından olur. Kerametler herkes için meydana gelmeyeceği için, dünyevi sebeplerin oluşmasını Allah Teâlâ´dan istemek gerekmektedir.

حَسْبُنَا ٱللّٰهُ لِديـنِناَ

"Allah Teâlâ, dinimizi muhafazaya kâfidir."

Bize dini yaşamada Allah Teâlâ her zaman yardım eder. Eğer yardımı vaki olmasa idi, elbette nefsimiz bizi aldatırdı.

حَسْبُـنَا ٱللّٰهُ لِدُنْيَاناَ

"Allah Teâlâ, dünya hayatımızın teminatıdır."

Allah Teâlâ yaşamın kullar üzerindeki ağırlığını ve zorluğunu gidererek kulunu neşe içinde olmasını sağlar. Bu yardım olmasa idi, kullar ölümü tercih ederlerdi. Kullara akıl[63] nimetini ve diğer nimetleri bağışlaması; O΄nun dünya

---

[63]—Aklın hakikati ve ona tabi olan kemalatı kendisi ile anlaşılamaz. Anlamak için nübüvvet kandilinin nurlarından iktibas etmiş, sahih keşif ve açık ilham sahibi olmak lazımdır. Aklın yüksek terbiye ilminde fazla bir yeri yoktur. Onun için nübüvvet hali ve bilgileri, normal insanların aklının çok üstündedir.

[Akıl öyle bir şeydir ki, insan akıl ile ya dalâlete veya hidayete kavuşur. Bazıları aklın her zaman isabetli kararlar verdiğini kabul etmişler ve "aklın yolu birdir" "aklın süzgecinden geçmeyen nakil kabul olunmaz" hükmünü kabul etmişlerdir. Bu ise felaketten başka bir şey zuhur ettirmemiştir.

Kur΄an-ı Kerim΄de *"akletmek"* çok kere kullanılmıştır. Onun için akletmenin sınırını bilmek gerekir. Aklın sınırı ise hadisi şerifte şu şekildedir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki: "*Akıllı kimse, nefsini muhasebe eden ve ölümden sonrası için çalışandır. Aciz de, nefsini hevâsını peşine*

takan ve Allah Teâlâ'dan temennide bulunan kimsedir." (Tirmizî)

Aklın mükemmel olmadığını Nasreddin Hoca (ks) Hazretleri bir gün eşeğine ters binerek göstermiştir. Görenlerin yargısı hemen *"Hoca eşeğe ters binmiş"* olmuştur. Fakat Nasreddin Hoca (ks) onlara şöyle cevap vermiştir.

"Gerçektende hepiniz aklın yolu bir diyorsunuz ya; buna eşeğimde dâhil. Aklınız size benim eşekle olan ilişkimde bir terslik olduğunu söylüyor. Bir terslik var, ancak neyin ters neyin doğru olduğuna, meselenin hangi tarafında yer alırsanız öyle cevap verirsiniz. Sizler eşeğin tarafını tutup, bana "ters duruyor" dediniz. Oysa meseleyi benim açımdan gören insaf ehli benim değil, eşeğin altta ters durduğunu görecektir."

Akıl hüküm verir. Lakin hükümde eşek tarafını tutarsan eşekçe, insanın tarafını tutarsan hakikat tarafından hüküm verirsin. Bu sebeple aklın yolu bir olmayıp, hakikatin bir olduğudur. Hakikati görmek ise sadece akıl ile olmayıp vahiy yolu ile olur. Akıl ise bu vahyi anlamada bir vasıtadır. Tahrif edilmiş vahiyde ise

akılın hükmünü aramakta abesle iştigaldir. Fakat biz müslümanlar bu yönden şanslı bir durumda olduğumuz kesindir. Diğer din sahipleri eğer kendilerinde ki hakikî bilgiyi açığa çıkarsalardı, vahyin akıldan üstün olduğunu muhakkak görürlerdi. Şunu da unutma ki, inkâr ehline ne delil getirsen, yinede kabul etmez.

Akıl, Allah Teâlâ´nın bize, bizimde O´na sorumlu olmamız için verilmiştir. Çünkü akılda hüküm verme melekesi ve irade üzerinde büyük etkisi vardır. Yoksa her şeyde üstünlüğü olduğunu düşünmek yanlıştır. Akıl denen nesneyi eğer ilâhi ilimle beslemezsen akıl sapık görüşleri de hakikatten daha çabuk kabul eder. Fakat dersen ki hakikî ilimle birleşmesinin derecesini nasıl bileceğiz. Allah Teâlâ bu konuda kendine düşen Rabbanî vazifesini yapar. Kulunu manevî desteğinden mahrum etmez. Nebileri ile ona destek verir. Nebilere inanmayan için nasıl olur dersen de, Allah Teâlâ bütün insanların hidayetini takdir etmemiştir deriz. Allah Teâlâ adaletli davranmamıştır, diye bir söz söylersen; Allah Teâlâ´ya yemin ederim ki,

hayatını kolayca yaşamasını sağlamak içindir.

حَسْبُنَا اَللهُ اَلْكَرِيمُ لِمَا اَهَمَّنَا

"Bizim için mühim olan her işimizde, vesilesiz ve istemeksizin kereminden veren Allah Teâlâ, bize kâfidir."

Kulunu üzen şeyleri, kendisinin haberi olmadan kaldırır. Rızık konusundaki korkularını giderir. Mahlûkatın ona vereceği zararları yok eder. Bu his onu devamlı huzur sahibi kılar.

Aliyyü'l- Havas (ks) buyurdu ki;

"Kişinin uykuda ve ayıkken geçirdiği korkular Allah Teâlâ´dan gafil olmasından ve halktan korkmasından dolayıdır. Allah Teâlâ´yı çok anan kişi ise her şeye yakınlık

---

"Allah Teâlâ bir kulu hakkında hiçbir zaman haince davranmadı. Onu cehenneme atmak için fırsat aramadı. Kullarına ne gücünden fazla yük yükledi ve nede zulmetti. Fakat kulları O´nun bütün sözlerinin doğruluğunu anlamak için ölümü beklemektedirler. Bilmiş ol ki, Allah Teâlâ doğru söyler." Burada sözü bitirmek lazımdır.

"İnsanların en cahili, bildiği halde yapmayan ve en faziletlisi ise Allah Teâlâ'dan en çok korkandır." (Süfyan b. Uyeyne radiyallâhü anh)] (*Hâki´nin Gülnâmesi*)

ve ünsiyet duyduğu gibi, her şeyde ona yakınlık ve ünsiyet gösterir."

حَسْبُنَا ٱللهُ الْحَلِيمُ

"Hilm sahibi olan Allah Teâlâ'mız, bize yeter."

Cezası gelmeden, asi kulunu af eder. Neslinden bir salih gelmesini takdir ederde asi kulundan intikam almayı erteler. Layık olup olmadığına bakmadan, kuluna nimet bahşeder. Yaratılanlar kendine asi de olsalar, hep merhametini ön plana çıkarandır.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"İşittiği şeyin verdiği ezaya Allah Teâlâ'dan daha sabırlı kimse yoktur. Çünkü O'na şirk koşulur, evlatlar nispet edilir. O, yine de onlara afiyet ve rızık vermeye devam eder." (Buharî)

Allah Teâlâ'nın terbiyesi ile ahlaklanmış Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem'in Ciirrane'de hem de Uhud'da,

"Allah'ım kavmimi mağfiret et, çünkü onlar bilmiyorlar" diye dua ettiği bazı rivayetlerde gelmiştir.

Hilm sahibi olmak büyüklüğün işaretidir.

ٱلْقَوِيُّ لِمَنْ بَغٰى عَلَيْنَا

"Kudretli Allah Teâlâ'mız, sebepsiz yere zulmedenlerden, üzerimize gelenlerden intikamımızı almaya, kâfidir."

Kulu üzerine kibir ederek hakkını gasp ve zorla tahakküm etmeye çalışanlara karşı, kâfir ve mümin ayırmadan onların hakkını savunur ve alır.

Kâfir dahi olsa mazlumun duasına icabet eder.

Ancak çiftinin buğdayı samandan ayırdığı gibi Allah Teâlâ iyi ile kötüyü ayıracaktır.

حَسْبُنَا ٱللّٰهُ ٱلشَّدِيدُ لِمَنْ كَادَنَا بِسُوءٍ

"Kötülük düşünerek gelenlere ve bakanlara, Şedîd olan Allah Teâlâ'mız, bize yeter."

Kulların niyetleri katında bilindiği için, sevdiklerine düşman olanlara ve kötü niyet besleyenlere fırsat tanımaz. Tuzaklarını başlarına çevirir. Kullarını müsaade ettiği ruhsat dairesini de geçmelerine de fırsat tanımaz. Eğer zalimler zulümlerinde hadlerini aşarsa ilahi azabını onlara gönderir.

Bazen de *"Allah Teâlâ kullarından intikamını zalimler ile alır. Daha sonra zalimden kendi intikamını alır"* sırrınca âlemleri başıboş bırakmayarak hikmetle tecelli eder.

"Onlar (sana) tuzak kurarlarken Allah Teâlâ da (onlara) tuzak kuruyordu. Çünkü Allah Teâlâ tuzak kuranların en iyisidir." (Enfal, 30)

حَسْبُنَا ٱللّٰهُ ٱلرَّحِيمُ عِنْدَ ٱلسَّامِّ

"Ölüm anında, Rahim olan Allah Teâlâ'mız bize yeter."

Ruhu teslim ederken, mümin kulun velisi olan, evliyasına rahmetini bol, bol ihsan eden Allah Teâlâ'mız iman ve İslam ile bu dünyadan göçmemize yardım eder. Müslümanın Allah Teâlâ'ya karşı bu şekilde hüsn-ü zannı vardır.

Güvenmek, huzur veren bir duygudur. Allah Teâlâ'ya güvenmek ise yaşamanın en güzel teminatıdır.

حَسْبُنَا ٱللّٰهُ ٱلرَّؤُفُ عِنْدَ ٱلْمَسْأَلَةِ فِي الْجَدَثِ

"Kabirde sorulan sorulara cevap verirken Şefkatli Allah Teâlâ'mız, bize kâfidir."

Şah-ı Nakşibent (ks) Efendimiz ölüm anında Rahim sıfatını, kabir suallerinde Rauf sıfatını kullanması;

Raûf, şefkati ile iyiliği ihsan etmesi veya şerri ondan uzaklaştırmasıdır.

Rahîm ise, iyilik ettiği kimseyi düştüğü şiddet ve korkudan kurtarması veya hayır vermesidir.

Ölüm halinin iyi olması kabirde sualin kolay geçmesine işarettir. Kabirde sorulacak olan; *Rabb'in kim? Dinin ne? Nebin kim?* soruları kolay olmasına rağmen vaktin ve halin şiddetinden kul dehşete düşer, cevap veremez. Burada Allah Teâlâ'nın yardımı gereklidir. Bu sorular nebiler dışında her insan için tecelli edecektir.

حَسْبُنَا ٱللّٰهُ ٱللَّطِيفُ عِنْدَ ٱلْمِيزَانِ

"Hesap zamanında, Lütuf sahibi Allah Teâlâ'mız, bize kâfidir."

Mizan kurulup, kul yaptıklarından sorulunca, bir korku içine düşer. Allah Teâlâ'nın lütuf ve merhametini hesap anında gördükçe de, pişmanlığı artar. *Çalışanlar neden daha iyi çalışmadık, çalışmayanlar da neden biz çalışmadık diye*

üzüleceklerdir.[64]

Kul ne yapacağını şaşırır kalır. İşte kuluna Allah Teâlâ´nın yardımı, o an gelmez ise helak olur. Allah Teâlâ her zaman olduğu gibi orada kulun yardımına yetişir, onu sakin kılar. Onun için ahirette işimize yarayacak, mizanımızda ağır basacak salih ameller yapmak için çalışmalıyız. Dünya hayatında, zevk geçirmeye, kalacak servetler toplamaya uğraşmamalı, kazançlarımızı hayır uğrunda sarf eylemeliyiz. Çünkü dünya eğlenecek yer değildir.

حَسْبُنَا ٱللّٰهُ ٱلْقَدِيرُ عِنْدَ ٱلصِّرَاطُ

"Sırat-ı geçerken, Kudretli Allah Teâlâ´mız bize yeter."

Ahiret günü gelince her iş bitmiştir. İstikbal geçidi, sırat çok tehlikelidir. Cennete ulaşmak için, geçilmesi takdir edilmiş, cehennemin üzerine kurulmuş sırat kalmıştır.

Sırat, cehennem uçurumlarının üzerinden herkesin geçmeğe mecbur olacağı kıldan ince ve kılıçtan keskin inişli yokuşlu, düzlü bir köprüdür.

Bu köprüyü geçmek Allah Teâlâ´nın kudreti ile mümin ve salih kullara kolay gelecektir. Köprü denmesi aslında sıkıntının varlığındandır. Çünkü sıkıntı, geniş zamanı dar,

---

[64]—İmam Şibli (ks) buyurdu ki; "Ey Allah Teâlâ´m! Beni hangi şey için azaba atarsan at. Yeter ki beni utanç azabı ile azaba düşürme."

büyük yeri küçük gösterir. Korku insanda var olmayanı var ettiği gibi, yok olanı var eder. Ne mutlu o gün kendisine korku gelmeyene.

حَسْبِيَ ٱللّٰهُ لآ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيم 3

"(Eğer aldırmazlarsa deki): bana Allah Teâlâ yetişir O'ndan başka ilâh yoktur, ben O'na dayanmaktayım; O büyük Arşın sahibidir." (Tövbe 129)

Mümin kul, her işinde bu duada bulmalıdır.

"Her işimde Allah Teâlâ'm yetişir, O'ndan başkasını istemediğim gibi, başkasından yardım da istemem, tevekkülüm O'nadır. O'ndan başka yardım edecek ve ilah yoktur. Ancak O vardır. Bütün işlerimde O'na yönelirim. Benim Rabb'im olduğu gibi, Büyük Arş'ın Rabb'idir."

Bu duayı adet edinen kul asla mahzun olmaz. Onun için Kutsî Dua Bahâiyye'yi okuyandan hüzün ve kedere düşen görülmemiştir.

Ebu Derda radiyallâhü anh demiştir ki,

"Her kim sabah ve akşam yedi kere okursa Allah Teâlâ'nın emniyetinde olur."

Hasbünallah... İle başlayan dualar bir nevi sigorta demektir. Bu sebeple inanarak ve içten okunmalıdır.

مَرْحَبًا بِالْمَسَاءِ [بِالصَّبَاحِ]

"Geceye, güzellik ve rahatlıkla ulaştım.-Sabaha, güzellik ve rahatlıkla ulaştım."

Üzerimize düşen vazifeyi Allah Teâlâ'nın izni ile en güzel

şekilde yapmak nasip oldu. Keder ve üzüntüler üzerimizden uzaklaşarak hayatımıza devam ettiren Allah Teâlâ´ya şükürler olsun, demektir.

وَ بِالـَّيْلِ الْـجَـدِيدِ [وَبِاْلـيَـوْمِ الْجَـدِيدِ]

“Ne güzel bir gece. —Ne güzel bir sabah.”

Ulaştığım gün ve geceyi boş geçirmeyip taat ve ibadetle geçirmemi sağlayan Allah Teâlâ´ya şükürler olsun. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

Bir Şairin söylediği en doğru söz Lebîd'in söylediği şu sözdür: “Haberiniz olsun, Allah'tan başka her ey bâtıldır.” Ümeyye İbnu Ebi's-Salt müslüman olayazdı. (Buhârî)

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selem´in hadisi şerifini tefekkür ile Allah Teâlâ´yı her anımızda andığımız gibi şükrümüzü eda etmeliyiz.

وَ بِاْلاِبَّانِ

“Şu bulunduğum zaman, ne güzel zaman.”

Allah Teâlâ´nın hatırlandığı ve zikir edildiği zaman en güzel zamandır.

وَ الْفَيْنَةِ ٱلسَّعِيدِ

“İbadet halinde olduğum şu saat, ne mesut saattir.”

Saniyelerin hesaba gireceği kıyamet günü, bu sözlerin hakikati açığa çıkaracaktır.

An denen zamansızlık;[65] Allah Teâlâ′nın katında itibar gören zaman birimidir. O′nun için zaman olmadığından, zamanın takdirini ve kıymetini iyi bilen bir kul, bu duadan ayrı düşmez.

وَ بِالسَّافِرِ وَ ٱلشَّهِيدِ

"Gaibde ve yanımızda ki, din kardeşlerim için de bu istekleri diliyorum."

Dualara cemiyeti katmak, Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz′in sünnetidir. Kendi nefsimizin iyilik içinde olması, dünya saadeti için yeterli olmadığından, her konuda kardeşlerimizi de düşünmeliyiz. Dua etmenin yalnız sözle olmadığını da unutmamak gerekir.

İnsanın iyi olması başkalarının iyiliğini istemek demektir. Fakat ahir zamanda ise cemiyetlerin bozulması had safhaya ulaşınca ferdiyet üzerine dualar daha geçerli olacaktır.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

---

[65]—An; öncelik ve sonralığın arasında olmasından durumunun tayini mümkün olamaz. Zaman bu kelimede değerini kaybeder.

"Kıyametten hemen önce karanlık gecenin parçaları gibi fitneler var.[66]

Kişi o fitnelerde mümin olarak sabaha erer, akşama kâfir olur; mümin olarak akşama erer, sabaha kâfir çıkar.

O fitnede oturan, ayakta durandan hayırlıdır. Yürüyen koşandan hayırlıdır.

Öyle ise yaylarınızı kırın, kirişlerinizi parçalayın, kılıçlarınızı da taşa vurun.

Sizden birinin evine girerlerse Hz. Âdem aleyhisselâm´ın iki oğlundan hayırlısı olsun (ölen olsun, öldüren değil)" (Tirmizî)

Müslüman etrafında bulunan insanları uyarırken ben merkezli davranarak, onlara örnek olmaya çalışmalıdır. Eğer insanlar onun güzel halini görüp biri hidayete kavuşabilirse bunu nimet bilmelidir. Yoksa insanlar hidayete

---

[66]-Sahiheyn´de yine Huzeyfe radiyallâhü anh´dan gelen bir rivayet şöyledir: "Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Kıyamet günü, Havz- Kevserime bir kısım gruplar da gelecekler ki, onlar oradan uzaklaştırılacaklar. Ben:

"Onlar benim ashabımdır!"diyeceğim. Fakat:

"Sen, onların arkandan neler işlediklerini bilmiyorsun!" denilecek." (Buhârî, Müslim)

kavuşmadıkları gibi, dine karşıda düşmanlıklarını da artırırlar. Akrabanın ve dostların hidayeti için can sarf etmek başkalarına olan gayretten daha kolay olur. Onun için eş ve dostları artırmak müslümana farzdır. Çünkü Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Evleniniz! Çünkü ben kıyamet günü diğer ümmetlere karşı çokluğunuzla iftihar edeceğim."

Ahir zaman musibetlerinden biride evlilik ve çocuk sahibi olmanın azalmasıdır. Bu nedenle öyle bir zaman gelir ki, insanın çocuğuna dahi gücü yetmez olur. Onun için müslümanın tedbirli olması ve insanlığın iyiliğini düşünmesi gerekmektedir. Çünkü Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Müslüman kimseye, en hayırlı malın davar olacağı zaman yakındır. Fitnelerden kaçarak, dinini kurtarmak için dağların yağmur düşen otlak yerlerini takip etmek üzere peşine takıldığı davar onun en hayırlı malıdır." (Buharî ve Müslim)

Hadisten anlaşılacağı üzere kendi başına yaşamak cemiyet ile meşgul olmaktan iyi olacaktır.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem Ebu Zer radiyallâhü anh´aya buyurdu ki;

"Evine kapan, diline sahip ol, iyi bildiğin şeyi yap, kötü bildiğin şeyi de terk et, kendi yakınlarınla meşgul ol, toplumun işini terk et"[67]

---

[67]—*Eve kapanma emri;* zaruri olmayan işler dışında, halkla irtibatı kesmek mecburi temaslardan vazgeçilmemesi şeklinde anlaşılmıştır.

Yukarıdaki rivayette de görüldüğü üzere, yalnız eve çekilme yeterli değildir. Bir başka rivayette: *"Göze batıcı, dikkat çekici davranışlardan kaçınarak kendinizden az bahsettirin"* denmektedir.

Başka bir hadisi şerifte Abdullah İbni Amr İbni'l-Âs rivâyet eder ki;

Biz bir gün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in etrafında oturuyorduk. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem fitneden söz etti ve dedi ki: *"İnsanları vaatlerini tutmaz, emanetlere ihanet eder ve iyilerle kötüler şöyle karma karışık olup -parmaklarını kenetleyerek gösterir- birbirinden tefrik edilemez halde görürseniz işte o zaman fitne gelmiş çatmıştır."* Ben yanına giderek *"Kurbanın olayım, o zaman ne yapmamı tavsiye edersin?"* diye sordum.

اُكْتُبْ لَنَا مَا نَقُولُ

"Allah Teâlâ'm, bu dileklerimizi defterimize yaz."

Her yeni açılan sayfamıza iyi ve güzel niyetlerimizle başlamayı yazdığın gibi kaderimizde her yeni günün iyilik getirmesini nasip et, demektir.

بِسْمِ اللّٰهِ الْحَمِيدِ الْمَجِيدِ اَلرَّفِيعِ الْوَدُودِ الْمُحِيطِ الْفَعَّالِ فِي خَلْقِهِ لِمَا يُرِيدُ

"Hamde layık olan Allah Teâlâ'nın adıyla defterim açılsın. O, yüksek ve geniş kerem sahibi, şanı yüce, müminlerin sevgilisi ve yarattıklarına sevgi veren ve seven[68], ilmi ve kudreti ile her şeyi kuşatan, istediğini dilediği şekilde yaratandır."

Kutsi Dua Bahâiyye okuyanın defterinin ilk satırı bu besmele ile başlar. Sözün evveli bu güzellikte olursa, sonunun ne olacağı aşikârdır. Allah Teâlâ'nın kendine sığınana karşı verdiği bir söz vardır.

Dedi ki: *"Evine kapan, dilini tut, iyilikle amel et, kötülüğü de terk et, kendi nefsini ve yakınlarını kurtarmaya, korumaya çalış, başkasının işiyle meşgul olma."*

[68]—Allah Teâlâ'nın kulu sevmesi şaşılacak şeylerdendir. Aslında O hiçbir şeye muhtaç olmayan bir hükümdardır.

"Beni Rabb'i kabul edene, layık olmadığı nimetleri dahi ihsan edeceğim"

Onun için Allah Teâlâ'ya ve sevdiklerine savaş açan, sonunda yenilmeye mahkûmdur.

وَ هُوَ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِن حَبْلِ الْوَرِيدِ

"O insana şahdamarından daha yakındır." (Kaf 16)

Yani, Allah Teâlâ yakından bilir, yakından yetişir ve tesir eder. Allah Teâlâ ile mahlûku arasındaki nispet, mahlûkun kendi özü ile arasındaki nispetten daha önce gelir. Çünkü mahlûkun hayat bulması, yaratanın kudretiyledir.

Habl, ip ve bağ demektir. Damar manasına da gelir. Allah Teâlâ'nın ilmi ile ona damarındaki kandan daha yakındır, zira damarda engel vardır. Bazı şeyler ona gizli kalabilir. Lakin Allah Teâlâ'nın ilmine engel mümkün değildir.

Ayet için şu mana da söylenebilir: kendisine kudretimiz ile biz ona şahdamarından daha yakınızdır. Emrimiz onda damarlarındaki kanın cereyanı gibi cereyan eder. Bu sebepten Allah Teâlâ her yerdedir denilir. Aslında Allah Teâlâ mekânlardan münezzehtir. Ayrıca melekler de, insana şahdamarından daha yakındır, Fakat Allah Teâlâ onlardan dahi yakın bulunduğunu belirtmiştir.

Nerede bulunursak bulunalım, O bizimle beraberdir. O, bize bizden daha yakındır.

Allah Teâlâ'nın olmadığı, hiç bir şey yoktur, her şey

Allah Teâlâ´nındır. Ancak Allah Teâlâ´nın olmak, Allah olmak değildir. Onun, Allah Teâlâ olması da lazım gelmez. Sonra mekanî yakınlıkta, mutlaka arada bir ayrılık vardır. Mahlûkatta mekânla kayıtlıdır.

أَمْسَيْنَا [أَصْبَحْنَا] بِاللهِ مُؤْمِنًا

"Allah Teâlâ´m Sana iman ederek, akşamladık.-Allah Teâlâ´m Sana iman ederek, sabahladık.-"

Allah Teâlâ´nın yardımı ile iman üzere bulunuyoruz. Kullar üzerine öyle zaman gelecektir ki, sabah mümin kalkacak, kâfir olarak akşamlayacak. Akşam kâfir olarak yatacak, sabah mümin olarak kalkacaktır. Bu karışık hayatın içinde istikamet sahibi az bulunacaktır.

وَبِلِقَائِهِ مُصَدِّقاً

"Sana kavuşacağımızı, tasdik ederek akşamladık.-Sana kavuşacağımızı, tasdik ederek sabahladık.-"

Bu hayatın geçici olduğunu bilerek yaşıyoruz. Her an ölümü yakın hissederek huzuruna gelme hazırlığı içindeyiz.

وَ بِحُجَّتِهِ مُعْتَرِفًا

"Sen´in bizi uyarmak için gönderdiğin hüccetleri itiraf ve kabul ederek akşamladık.—Sabahladık."

İnsanın bir konuda uyarılması, hatasının affına ve acizliğin açığa çıkmasına sebep teşkil eder.

İtiraf edende aczini göstererek bunu tasdik etmesinden rahmeti kendine celp eder. İtiraz edende ise kibir ve enâniyet oluşması ile uzaklaşma olur.

وَلِسِوٰى ٱللّٰهِ تَعَالٰى فِي ٱلْأُلُـوهِيَّةِ جَاحِدًا

"Zat-ı ulûhiyetine layık olmayan şeyleri şiddetli inkâr ile akşamladık.—Sabahladık."

Allah Teâlâ′nın zat-ı başkasına muhtaç olmayan vacib-ül vücut′tur. Kullar Allah Teâlâ′yı tanırken layık olduğu sıfatlar ile bilmeli, layık olmadığı sıfatlardan tenzih etmelidir.

وَ عَلٰى اللهِ مُتَـوَكِّلاً

"Allah Teâlâ′ya tevekkül eder olduğumuz halde akşamladık. —Sabahladık."

Tevekkül, Allah Teâlâ′nın irade ve rızasına teslimiyetten ibarettir. Kim Allah Teâlâ′ya tevekkül ederse, başına gelen her hangi bir şeye karşı, O′nun kudretine itimat edip, yapacağı şeyde O′nun emrine teslim olursa, hükmünce giderse, O, ona yetişir.

Tevekkül, Allah Teâlâ′nın gösterdiği yolda gücü yettiği kadar vazifeye çalışmak, emirlerine riayet, yeri gelince kusurunu itiraf ile beraber, hakkında telaşa düşmeksizin O′nun iradesine teslimiyetle Allah Teâlâ′nın kudretine bağlanmaktır.

"Onu hiç hatırına gelmeyen bir yerden rızıklandırır. Her kim Allah Teâlâ′ya tevekkül ederse artık O, ona kâfidir, şüphe yok ki: Allah Teâlâ, emrini yerine getirendir. Allah Teâlâ her şey için bir miktar tayin buyurmuştur" (Talak, 3)

Rasulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurmuştur ki,

"İnsanların en kuvvetlisi olmayı arzu eden, Allah

Teâlâ´ya dayansın.”

Allah Teâlâ, muradını muhakkak yapar, hiç bir işinden geri kalmaz, hepsinin hakkından gelir. Hükmünü istediği gibi yürütür, tevekkül edilse de yürütür, edilmese de yürütür, sonuçta her şeyin eceli gelir. Ecel gelince takdir olan ölüm dakika geçirmeksizin pençesini takar, iyiler iyiliğiyle kötüler kötülüğüyle kalır, herkes ameliyle haşrolur. Ancak O´na tevekkül de, kendi emridir.

Allah Teâlâ, her şeyi bir kader ile takdir etmiş olduğu için, her şey gibi insanı da, durumlarına göre takdir buyurmuş, birer sınır koymuştur.

O halde kuvvet, sebeplere güvenmekte değil, Allah Teâlâ´ya dayanmakladır. Tevekkül, mağrurlukla kendini koyuvermekte değildir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Deveyi bağla da, tevekkül et”

نُشْهِدُ ٱللّٰهَ

“Bu halimize akşam ve sabah Allah Teâlâ´yı şahit tutarız.”

Her zaman bir olduğunu ikrar ile bize katından ihsanlar, buyurduğuna şahadet ederiz.

وَ نُشْهِدُ مَلٰٓئِكَتَهُ وَ اَنْبِيَائَهُ وَ حَمَلَةَ عَرْشِهِ

“Meleklerini, nebilerini ve arş-ını yüklenen melekleri şahit tutarız.”

Aslında bir konuda Allah Teâlâ´nın şahadeti yeterlidir. Lakin kulların imanını kuvvetlendirmek için Zat-ı onları şahit

tutulmasını istemiştir. Ayetlerde çoğu zaman, ben yerine biz gelmesi bu sebeptendir. Âlemde görünen her şey Allah Teâlâ'nın zatının, isimlerinin ve sıfatlarının tecellisidir. Öyle ki, Allah Teâlâ yaratılışı kendinden kendine dönen bir hal gibi yaptığından bir vasıtanın olması da düşünülmez. Ancak Allah Teâlâ rasülleri vasıtası ile insanlara, sonsuz kurtuluş yolunu göstermiş ve azaptan kurtarmıştır.

Allah Teâlâ bir şeye muhtaç değildir. İnsanlara acıdığı için, insanlara iyilik ederek, emir ve yasakları göndermiştir. Emirlerin ve yasakların faydaları insanlaradır. Allah Teâlâ'ya hiç faydası ve gereği de yoktur.

بِأَنَّهُ هُوَ ٱللَّهُ

"Şahidiz ki, muhakkak O Allah Teâlâ'dır."

Zat-ınla, meleklerinle, nebilerinle ve arş-ın melekleri ile Sen'in Allah Teâlâ'mız olduğuna iman ederiz.

لاَ اِلٰهَ الاَّ هُوَ وَحْدَهُ لاٰ شَرِيكَ لَهُ

"Ortağın ve benzerin olmadan, birliğinle Sen'den başka ilah olmayan olduğuna da, şahadet ederiz."

وَ أَنَّ سَيِّدَنَا مُحَمَّدًا صَلىَّ ٱللَّهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَ عَلٰى اٰلِهِ وَ
صَحْبِهِ وَ سَلَّمَ عَبْدُهُ وَ رَسُلُهُ

"Hz. Muhammed Mustafa Efendimiz kulun ve rasülün olduğuna şahadet ederiz. Allah Teâlâ'nın salât ve selamı O'nun, Âl-i'nin ve ashabının üzerinedir."

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'in kulluk vasfının, risaletten önce zikir edilmesi,

kulluk vasfının şerefindendir.

O her zaman şükreden bir kul olmanın misali idi. Kendisine acımazdı. Kullukta ise en ağır vazifeyi eda etti. *Bu manadan, kim ki Rasulullah´ı seviyorsa, onun emaresi Allah Teâlâ´ya karşı yaptığı ibadet ve taatta gizlidir.* Okunan bu şahadet büyük şahadet diye anılır. Bu şahadetimiz sebebi ile af olunacağımız muhakkaktır. Bu şahadetimiz karşılığı cennet olacaktır.

وَ أَنَّ الْجَنَّةَ حَـقٌّ

“Cennetin haktır.”

Muhakkak ki, Allah Teâlâ ahirette cenneti mümin kullarına hediye edecektir. Huzurun kaybolmayacağı ebedilik yurdudur. Öyle ki terk edilmesi ve usancı olmayan mükâfat yeri olacaktır.

وَ أَنَّ الْنَّارَ حَـقٌّ

“Ateşin haktır.”

Günahkârların, azap çekmesi haktır. Duada Cehennem kelimesi yerine o manayı çağrıştıran nâr (ateş) zikredildi. Çünkü eğer cehennem zikredilse idi, inananlar için çıkılması mümkün olmayan bir yurt olurdu.[69]

---

[69]—Şeyh´ül Ekber Muhyiddin Ârâbî (ks) Hazretleri Fusus-ul Hikem kitabından anlaşıldığına göre cehennemde kalışın sonsuz, azabın sonsuz denilebilecek kadar uzun olacağıdır.

Cehennemde olmak ile ateşe sunulmak ve azapta olmak ayrı ayrı şeylerdir.[70] Kur'an-ı Kerim'de ateşe ebedi sunulmak

---

"Bir zaman gelecek ki cehennemin dibinde suteresi bitecektir." Hadisi şerif, orada bir alışılacak bir yaşamın başlayacağıdır. Buna göre cehennemde negatif ama normal bir hayat oluşacaktır.

Alıştıkları şeyden ayrılanların yaşayamadıkları ve azap çektikleri bilinen gerçektir. Allah Teâlâ cehennemlikleri cehenneme ülfet edecekleri şekilde yaratmıştır.

[Dürr-ül Fahire'de İmam Gazali (ks) buyurdu ki;

"Müminin ruhu arı suretinde, kâfirin ruhu çekirge suretindedir."] Çekirge sıcak ortama daha iyi uyum sağlar.

Cehennem ehli ateşle ve cehennemle ülfet edip mutlu olacaklardır. (Haki'nin Gülnâmesi)

[70]—"Birçok velinin kelamında *"narında hoş nurunda hoş"* gelmiştir. Allah Teâlâ'm seninle olmaktan bizi uzak kılma, ayrı düşürmede bizi yeter ki cehennemine at, demektir. Çünkü âşıklar sevgilinin cevr-ü cefasından üzülmezler. Cehennemde yanmak bile olsa bir sonsuzluğun lezzeti vardır. Ahirette Allah

iki ayette[71] cehenneme ebedi sunulmak on bir ayette[72] geçmektedir.

Binaenaleyh, *Devamlı azap, ne adalet nede Allah Teâlâ´nın merhamet sıfatlarına uygun düşmektedir.*

وَ أَنَّ الْحَوْضَ حَقٌّ

"Havz-ı Kevser´in haktır."

Allah Teâlâ Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´e vaat ettiği mübarek bir nimettir. İnananlar O´nun elinden kana, kana içecekler.

Ebû Hureyre radiyallâhü anh, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´den naklederek şöyle rivâyet etmiştir:

"Evimle minberim arasındaki yer, Cennet bahçelerinden bir bahçedir. Minberim de, bana bahşedilen Kevser

---

Teâlâ´ya karşı bir kin hissi olmayacaktır. Bir şekilde Allah Teâlâ´nın rahmeti her şeye tecelli edecektir. Bu tecelliyât Rabb´imize layık olan şekilde olması iktiza eder. Her halde hiçbir şey O´nun emrinden ve fiilinden uzak olmayacaksa ancak O´nun rahmetini beklemek bize düşer." (Haki´nin Gülnâmesi)

[71]—(Haşr,17), (Tegâbün,10)

[72]—(Nisa,93–110),(Tevbe,63–68),(Nahl,29),(Mü'minun,103), (Zümer,72), (Mümin,76), (Zuhruf,74), (Cin,23), (Beyine,6)

Havz´ımın üzerinde kurulmuş bulunmaktadır"

Ukbe İbn-i Âmir radiyallâhü anh´ten rivâyet olunduğuna göre, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem irtihâline yakın bir gün çıkıp Uhud gazâsı şehitlerine cenaze namazı kılar gibi namaz kıldı. Sonra Medine´ye gelip minbere çıktı. Ölülere, dirilere veda eder gibi bir hutbe îrâd edip buyurdu ki:

"Ben sizden Kevser havuzuna ilk erişeniniz olacağım. Sizin Hak yolundaki hizmetlerinize şahadet edeceğim.

Vallahi ben, şu anda Cennet´teki havuzumu görüyorum. Emin olunuz yine şu anda, bana yerin anahtarları verildi, bütün cihana İslam nurunun intişarı tebşir edildi.

Vallahi ben, vefatımdan sonra sizin şirke döneceğinizi umarak hiç endişe etmem. Yalnız sizin ihtiras ile nefsinize düşüp didişmenizden korkarım."

Söyledikleri de çıkmıştır.

وَ أَنَّ ٱلشَّفَاعَةَ حَقٌّ

"Şefaat iznin haktır."

Allah Teâlâ´nın günahkâr kullarını affetmek için vaat ettiğin şefaat hakkını ummak, farzdır.

En büyük şefaat hakkı Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´e verilmiştir. Buna Makam-ı Mahmut adı verilir. Hatem-ül Enbiya Efendim´ize vaat olan ve onu hâmidiyetten, mahmudiyete terakki ettiren bir yüksek makamdır ki, büyük şefaat etme hakkıdır. Bu

makamda Liva-ül´Hamd O´nun eline teslim edilmiştir. Ahirette Makam-ı Mahmud´un feyzi, şefaat iledir.

Liva-ül Hamd altında toplanacak olan ümmet, Allah Teâlâ´nın lütfundan hisselerini alacak ve ehli cennetin sonun da şükürleri الحمد لله رب العالمين olacaktır.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´in Allah Teâlâ yanında çok yüksek bir derece ve makamı vardır. Huzur-u İlâhî´de müminler için şefaat edecek ve önlerine düşüp, cennetlerine girene kadar rehberlik edecektir. Allah Teâlâ kendine saklı tuttuğu şefaatini bile, Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´in gönlünden tecelli ettirecektir. Beşerden bir insana yani Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´e Allah Teâlâ´nın böyle makam vermesi, insanlık için bir şan ve şeref, bunu tasdik eden müminler için büyük mükâfattır.

Şefaat günlerinde küfretmiş olanlar ve inkâr edenler şefaat arzu edecekler.

—Keşke O´nun hükümlerine ve emrine uysaydık; diyeceklerdir.

Cehennemde; kâfirler, ateşte toplandıklarında, müslüman bir gurubu da beraberlerinde gördüklerinde;

"Siz müslüman değil mi idiniz?" diyecekler.

Onlar *"evet"* diyecekler.

"O halde gördünüz, İslâm´ınızın hiç faydası yokmuş. Siz de bizimle beraber ateşe yanıyorsunuz, diye aşağılayacaklar.

Onlar;

"Hayır, öyle değil, bizim bir takım günahlarımız vardı Allah Teâlâ, onunla cezalandırdı, cevabını verecekler.

Allah Teâlâ, alayları yüzünden kâfirlere gadap edecek ve şefaate izin verecektir. Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´in şefaati ve rahmet-i ilâhiyesi ile müslümanların azat edilmesini emredecek, ateşten çıkaracaktır. İşte o vakit kâfirler;

"Ah" ederek, *"keşke biz de müslüman olsaydık"* diyecekler.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in Allah Teâlâ´ya ricası o kadar artacak ki, Allah Teâlâ, müslümanları, peyderpey rahmeti ile şefaatine mazhar edecektir. Nihayet;

"Müslüman olan Cennete girsin," buyuracaktır.

O zaman yine kâfirler temenni edecekler ki, müslüman olsa idik,[73] cehennemde artık hiç müslüman kalmayacaktır.

En büyük saadet ve kurtuluş, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´e uymaktadır; isterse bu uyma ve Ona zahiri benzeme suret ve şekilde olsun.

Niyetimiz Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem tabi

---

[73] — *"İnkâr edenler zaman zaman, keşke biz de müslüman olsaydık, diye arzu ederler."*(Hicr,2)

uymaktan başka niyet olmamalıdır.

Öyle ki, Allah Teâlâ´yı, *“Efendimiz Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem´in Rabbi olduğu için seviyorum”* diyen İmam Rabbanî (ks)´nin sevgisi ile sevmeliyiz.

Her kimin Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´e sevgisi varsa, o Cehenneme gitmeyecektir.

Kısaca her şeyde;

وَمَا اتيكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهيكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

“*Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem size ne verdiyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının.”* (Haşr,7) ayeti kerimesini hep göz önünde bulundurmak gereklidir.

وَ أَنَّ مُنْكِرًا وَ نَكِيرًا حَقٌّ

“Münker ve nekir melekleri haktır.”

İnsanlar kabirde bazı sorulara muhatap olacak ve cevap veremeyenler azap görecek; cevap verenler cennet nimetlerinin hazzını duyacaklardır.

Bu nedenle azaba müstahak olanlar iki kere azap görmüş olurlar. Biri kabir azabı, diğeri ahiret azabına uğrayacağı korkusudur.

Hz.Âişe radiyallâhü anha´dan rivâyet olunmuştur.

Bir Yahudi karısı yanına gelip ona: *“Allah Teâlâ, seni kabir azabından korusun”* diyerek dua etmiştir. Bunun üzerine Âişe radiyallâhü anha Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´e;

“İnsanlar kabirlerinde azaba giriftar edilirler mi?” diye

sormuş.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´de:

"Kabir azabından, Allah Teâlâ´ya sığınırım" buyurmuş.

Sonra Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, kabir azâbından sığınmayı ashâbına emir buyurdu, demiştir.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle dua ederdi;

"Rabb´im, cimrilikten, ağırcanlılıktan, erzel-i ömürden, kabir azabından, deccalın ve yalancı insanların iğfalinden, diriliğin ve ölüm fitnesinden sana sığınırım."

Hazreti Ali kerremallahü veche demiştir ki:

"Biz kabir azabı hakkında, " ***Tekasür Süresi*** *" nazil olana kadar şüphe eder dururduk."*

İnsanlar kabre girdikleri veya girecekleri gün o gafletten uyanacak, bütün ömürlerince çoğaltmak için oyalandıkları fâni şeylerden ayrıldıklarını ve yalnız vebalini yüklenip kaldıklarını göreceklerdir.

وَ وَعْدَكَ حَقٌّ

"Sen´in vaatlerin haktır."

Ceza ve mükâfatlar hakkında ne buyurmuşsan hepsine iman ettik, demektir.

Sözlerin en doğrusu ve gerçeği Allah Teâlâ´ya aittir.

Allah Teâlâ vaadinden dönmez.

وَ أَنَّ ٱلسَّاعَةَ اٰتِيَةٌ لاَ رَيْبَ فِيهَا وَ أَنَّ ٱللّٰهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

"Muhakkak kıyamet gelicidir, onda şüphe yoktur.

Muhakkak Allah Teâlâ kabirlerde olanları diriltip kaldıracaktır." (Hac,7)

Kıyamet gününün saat olarak söylenmesi, elli bin senelik zamanın, Allah Teâlâ'nın katındaki değeri bir saat ve veya daha az bir zaman gibi olmasındandır.

Zaman Allah Teâlâ katında değersiz bir unsurdur. Bu ifade ile insanlar üzerinden kayda değer edilmeyecek bir zaman geçtiğini göstermek içindir. Bu sebeple kul, iyi olmanın yolunu aramalıdır.

Kıyametten sonra olacak haşır günü eşya aslı ile tekrar meydana getirilecektir.

Kıyamet günü insanlar beyaz, duru beyaz ve kepekten arınmış undan mamul çörek gibi bir saha üzerinde haşr olunurlar. Bir rivayete göre de, O sahada bir kimseye yol gösterecek dağ, taş gibi, nişan dahi olmayacaktır.

Aişe radiyallâhü anha'dan edilen rivayete göre, Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz;

—*İnsanlar ayakkabısız, vücudu çıplak, yani ilk yaradılışları gibi sünnetsiz haşr olunacaklar*, buyurdu. Ben de:

—*Ya Rasülallah, erkek, kadın beraber mi? Bunlar birbirlerine edep yerlerine bakarlar,* dedim. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem;

—*Ya Aişe, haşir işi çok güçtür, insanların birbirlerine bakmalarına müsait değildir,* buyurdu.

Ebû Hureyre radiyallâhü anh'den rivayete göre, Hz.

Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Kıyamet günü halk mahşer yerinde izdihamdan, şiddetten, güneşin yaklaşmasından terleyecektir. Öyle derecede ki, dökülen ter, yetmiş zira derinliğinde yere geçecek ve onların ağızlarına yükselip gemleyecek, hatta kulaklarına yükselecektir.”

عَلٰى ذٰالِكَ نَحْيٰى وَ عَلَيْهِ نَمُوتُ

“Bu itikat üzerine yaşayıp ve öleceğiz.”

İslam itikadını taşıyan için ölüm ve yaşam kardeşler gibidir. Çünkü o her an için hazırlıkta olduğundan ölümün üzüntü ve kederine düşmez.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Her kim Allah Teâlâ´ya kavuşup görmeğe muhabbet ederse, Allah Teâlâ´ da ona kavuşup görmesini sever.

Her kim de Allah Teâlâ´ya kavuşmaktan hoşlanmaz ise, Allah Teâlâ´da ona kavuşmaktan hoşlanmaz.”

Ölüm Allah Teâlâ´nın kullara vereceği en büyük acılardandır. Çünkü Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem dünyadan göçerken, arada bir iki elini su kabına batırıyor ve ıslanan elleriyle yüzünü sıvıyor,

“Lâilâhe illâllah, ölümün ne şiddetleri, vuruşları var” diyordu. Fakat Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem ellerini kaldırır ve ruhunu teslim edinceye kadar, *“Allah Teâlâ´m*

beni, Refîk-i A´lâ câmiasında kıl” duasına devâm etti.

“Kişi yaşadığı hal üzere ölür, öldüğü hal üzerede haşr olur”

Şunu bilmek gereklidir ki, mümine ölüm hali gelince Allah Teâlâ´nın kulundan hoşnutluğu, Allah Teâlâ´nın ikram ve ihsanı müjdelenir. Bu müjde üzerine artık mümini ölüm gibi kendisini karşılayacak hallerden sevimli bir şey olamaz. O anda mümin Allah Teâlâ´ya kavuşmaya muhabbet eder, Allah Teâlâ´da mümin kuluna kavuşmayı sever. Fakat kâfir öyle değildir. Ona ölüm hali hazır olduğunda Allah Teâlâ´nın azabı müjdelenir. O anda kâfire önündeki ölüm gibi, hallerden çirkin bir hal olamaz. Bu suretle kâfir Allah Teâlâ´ya kavuşmayı fena görür, Allah Teâlâ´da ona kavuşmayı fena görür.

وَعَلَيْهِ نُبْعَثُ غَداً

“Yarın kıyamette bu itikat üzere haşr olacağız.”

Yukarıda belirttiğimiz gibi insanlar nasıl haşr olacaklarsa, o şekilde yaşar ve ölürler. Geleceğin ne getireceğini görmek istiyorsak, bugünümüze bakmalıyız.

“Kişi sevdiği ile beraberdir.”

“Her cins kendi cinsini çeker”

“Kişi sevdiğinin gücüne malik olur”.

“Kıyamette dostlar birbirini terk etmez”

Allah Teâlâ bütün mümin kardeşlerimize dünyada ve ahirette yardım eder ve mahzun bırakmaz.

وَ لاَ نَرٰى عَذَابًا إِنْ شَاءَ ٱللّٰهُ تَعَالٰى

"İnşallah, azap görmeyeceğiz."

Enes İbn-i Malik radiyallâhü anh, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem′den şöyle rivayet etti. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor.

"İzzetim, celalim, cömertliğim, mahlûkatımın bana olan ihtiyacı ve yüce makamım için, erkek ve kadın kullarımın İslam üzere yaşayıp yaşlanmalarının ardından onlara azap etmekten hayâ ederim."

Yine Enes İbn-i Malik radiyallâhü anh diyor ki, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem′in bu esnada ağladığını gördüm.

—*Ya Rasülallah niçin ağlıyorsunuz?* Diye sordum. Bunun üzerine;

—*Allah Teâlâ ondan utandığı halde, kendisi Allah Teâlâ′dan utanmayana ağlıyorum,* buyurdu.

Şah-ı Nakşibent (ks) Efendimiz′in duanın bu kısmında böyle niyaz buyurması, başka evratlarda rastlanılmayacak bir özelliktir. Bu yolun müntesiplerinin kıyamette yüzleri gülecektir. Çünkü Allah Teâlâ buyurmuştur ki;

"Ben kulumun zannı üzerine hareket ederim"

Kutsi Dua Bahâiyye′yi okuyanın Allah Teâlâ′ya böyle hüsn-ü zannı vardır. Bu dua kurtulmuşların duasıdır. Bu ayrı

bir güvenıştir.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, ümmetin yetmiş üç fırkaya bölüneceği, yalnız bir fırkanın Naci (kurtulmuş) Fırka olacağını bildirmiştir. Naci fırka hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır.[74]

---

[74]—İsmail Hakkı Toprak İhramcızâde (ks) bir sohbetlerinde, Naci fırkasının olması gereken özelliklerini anlatarak şöyle buyurdular.

Kim ol deme buldu yol vasl oldu Niyazi ol
Naci denilen fırka bu zümre imiş ancak

"Naci denilen fırka işte sizlersiniz. Kardeşlerim, bakarsınız ki, bazı kişiler bir terbiye yoluna giriyor çok geçmeden acaibten, garaipten haber veriyor. Kendilerini bir adam olduklarını sanıyorlar. Fakat büyük kim, küçük kim sonra belli olur. Bizim terbiyemize gelen kimse uzun yıllar çalışır, ancak kendi küçüklüğünü fark eder. Yetmez mi bu fark. Keramet Kulu Allah Teâlâ'dan uzaklaştırmaya sebep olur. ***İnsan Ahlak-ı Muhammedi sallallâhü aleyhi ve sellem ile ahlaklanmalı, kuldan istenen budur. İnsanla***

اَللّٰهُمَّ إِنَّنَا ظَلَمْنَا اَنْفُسَنَا

"Allah Teâlâ'm, bizler nefislerimize zulüm ettik."

Âdem aleyhisselâm ve Havva Validemiz

"*Dediler ki: Ey Rabb'imiz! Biz kendi nefislerimize zulüm ettik, eğer bizi bağışlamaz ve merhamet buyurmazsan, elbette biz zarara uğramışlardan oluruz."* (Araf 23)

Bu dua sebebi ile kendilerini af ettirdiler. Suçun kendilerinde olduğunu kabul etmeleri bağışlanma sebebi olmuştur.[75]

---

ebedi âleme gidecek kazanç da ancak budur."

Harikaların çok olması, terbiyenin tamamlığını ve olgunluğunu göstermez. Harikaları daha az olduğu halde, kemal ehli olanlar, çok görülmüştür.

[75]—"Şeytan dahi Allah Teâlâ'nın rahmetinden ümit kesmediği bilinen bir gerçektir. Fakat kendini düzeltme, doğru yola getirme imkânından mahrum ve *"racîm"* sıfatına müstahak olduğundan yaptığı bütün kötülüklere de pişman olmuştur. Fakat Allah Teâlâ'nın gazabına Âdem aleyhisselâm'a secde etmemekle düşmüştür. Bu ise varlığının kibir ile yoğrulması ve kendine aşırı güvenden gelmiştir. Onun

Kullar Allah Teâlâ´nın emirlerini yapmayarak, yasaklarını çiğneyerek nefislerini helak ederler.

Kullar hatayı ve musibeti nefislerinde aramalıdırlar. Çünkü Allah Teâlâ kullarına zulüm etmez.

"Biz onlara zulmetmedik. Lâkin onlar zalimlerden oldular." **(Zuhruf 76)**

İnsan kendine çok zulmederek varlığından ve kendi ile birlikte var olanlardan bir iz ve eser kalmaz. Sonuçta yaratılış maksadını unutur.

"Emaneti göklere ve yere ve dağlara bildirdik, yüklenmek istemediler. Ondan çekindiler. Onu insan yüklendi. İnsan zalim oldu. Cahil oldu" (Ahzab,72)

فَاغْفِرْلَنَا اَوْزَارَنَا الْكَبَائِرَ وَ اَللَّمَمْ

"Allah Teâlâ´m, büyük ve küçük günahlarımızı bağışla."

Allah Teâlâ Üzeyir aleyhisselâm´a şöyle vahyetti.

— *"Ya Üzeyir!*

---

için hiçbir şekilde kendine güven getirmemek gereklidir.

Günahlarımız kulluğumuzun işaretidir. Sevaplarımızdan bize bir övünme gelecekse öyle sevaptan, şeytan gibi kovulmaktan Allah Teâlâ´ya sığınmak gerekir. (Haki´nin Gülnâmesi)

Küçük günah işlediğinde onun küçüklüğüne bakma; kime karşı isyan ettiğine bak.

Sana az bir hayır ulaştığında onun küçüklüğüne bakma; sana rızık verene bak!

Bela isabet edince kimseye şikâyet etme. Nasıl ki senin kabahatin bana yükselince seni meleklerime Ben şikâyet etmiyorum."

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'e sordular.

"İnsanlardan kimler en çok belaya uğrar?"

"Nebiler, sonra büyüklükte onlara ve bunlara yakın olanlar.

Kişi dindarlığı nispetinde belası da şiddetli olur.

Şayet dininde zayıflık varsa, Allah Teâlâ onu da dindarlığı nispetinde imtihan eder.

Bela kulun peşini bırakmaz.

Tâ ki o kul, hatasız olarak yeryüzünde yürüyünceye kadar." (Tirmizî)[76]

Kur'anı Kerim'de günahların affı ile ilgili en ümitli ayet ولسوف يعطيك ربك فترضي dir. Bu ayet için denilmiştir ki:

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem

---

[76]—**Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz sebebi ile bizleri bağışlamanı diliyoruz. Sen, O'nu seversin. O'da bizleri sever. Bu muhabbet aşkına bizleri af ve mağfiret buyur.**

Efendimiz rızasından birisi, ümmetinin hepsinin Cennete girmesidir. Bir rızası da ehli beytinden birinin cehenneme girmemesidir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in ümmetine karşı büyük şefkatinin neticesi de budur. Çünkü o ümmetine düşkün, müminlere Rauf-u rahîmdir.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, İbrahim aleyhisselâm´ın, *"bana uyan bendendir"*, sözü ile İsa aleyhisselam´ın *"sen onlara azap edersen kullarındır"* sözlerini okudu ve iki elini kaldırıp

"Allah Teâlâ´m ümmetim, ümmetim" diye çok ağlardı. Taki Allah Teâlâ´nın,

"Biz seni ümmetin hakkında razı edeceğiz ve seni utandırmayacağız" vahyi gelene kadar bu durum devam etmiştir.

Şunu da unutmamak lâzım gelir ki, Efendimizin rızası Allah Teâlâ´nın rızasındadır. Allah Teâlâ´nın rızası olmayan bir hususa Efendimizin de razı olması gerekmez. Allah Teâlâ´nın izni olmayınca da kimsenin şefaat etmesine ihtimal de yoktur. Allah Teâlâ ise küfre razı olmaz. [77]

---

[77]—Âşıklar *Aman* zikrini çok yaparlar. *Aman* lafzının sayısal değeri Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in Muhammed ismine eşit olduğundan *(92)* zikirleri *Aman Ya Muhammed* ´dir. Onun için

فَإِنَّهُ لاَ يَغْـفِرُهُمَا اِلاَّ اَنْتَ

"Büyük ve küçük günahlarımızı ancak sen af edersin."

"Onlar ki, bir büyük günah yaptıkları veya nefislerine zulmettikleri zaman Allah Teâlâ´yı zikrederler, hemen günahları için istiğfarda bulunurlar.

Allah Teâlâ´dan başka kimdir?

Günahları bağışlayan. Onlar yaptıklarında bile, bile ısrar etmezler." (Al-i İmran 135)

"De ki: Ey nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım, Allah Teâlâ´nın rahmetinden kesmeyiniz.

Şüphe yok ki, Allah Teâlâ bütün günahları bağışlar. Muhakkak ki, O, çok bağışlayıcıdır, çok esirgeyicidir." (Zümer 53)

Kullar o kadar haddi aşarlar ki, sanki kendi nefislerini elleri ile öldürmüş gibidirler. Fakat Allah Teâlâ, onları yukarıda zikredilen ayetler çerçevesinde yinede affeder. Bu ayetler, Kur´anda geçen en ümitli ayetlerden olduğu söylenmiştir. Bununla beraber dikkat edilmesi lazım gelir ki,

---

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in yoluna sarılarak nefsanî düşünceleri atıp, niyetlerini Hakikat-ı Muhammediye´ye yönelterek ve O´nun ruhaniyetinden yardım isteyerek terbiye yolunun büyüğüne tâbi olmaktır.

bu ümit, günaha teşvik için değil, günahkâr kimseleri bile bir an evvel tövbeye teşvik için olmasıdır.

“Eğer onlara azap edersen şüphe yok ki, onlar senin kullarındır.

Eğer onları bağışlarsan yine şüphesiz ki, aziz olan, hâkim olan ancak Sensin.” (Mâide 118)

وَ اهْدِناَ لِأَحْسَنِ اْلأَخْلاَقِ

“Allah Teâlâ´m, bizi güzel ahlaka ulaştır.”

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz güzel ahlakın temsilcisidir. Güzel ahlak dünya ve ahiret saadetidir.

“Sen şüphesiz pek büyük bir ahlâk üzerindesin”(Kalem 4)

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz ahlakını sorana, Hazreti Aişe radiyallâhü anha demiştir ki;

—Kur´anı okumuyor musun?

—Okuyorum.

—Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´in ahlakı Kur´an idi; buyurmuştur.[78]

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´i iki cihetten

---

[78]—“Kur´an-ı Kerim´i çok okuyan ve bilenden maksat, onunla diğerlerinden çok amel eden, geceleri çok ibadet eden ve yasaklardan sakınan demektir.” İmam Şarânî (ks)

incelemek gerekir.

İnsanlık yönü ve ruhanî nübüvvet yönü.

*Ruhanî yönü*nün insanlara teklifi olmadığı için, Allah Teâlâ, Sevgili Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´e insanlık tarafını fazla açıklamasını emir buyurdu[79]. Böylece, insanların faydalanmaları kolaylaştırıldı.

Mesela, *"Onlara söyle! Ben de sizin gibi insanım. Bana vahiy olundu"*(Kehf,111) buyruldu. *"Sizin gibi"* buyrulması, insanlığını kuvvetli bildirmek ve O´nun gibi hayatın yaşanabilirliğinin ifadesi içindir. Fakat maddî hayatından Kâbe hayatına geçince ruhani tarafı çoğaldı. İnsanlara bağlılığı azaldığı gibi sırların açılması ve dine çağırmak kuvvetinin yönü de değişmiştir.

Sahabe-i Kiram´dan birkaçı buyurdu ki;

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´i defin işini bitirmeden, kalplerimizde değişiklik duyduk".

Çünkü görerek olan imanları, görmeden olan imana döndü. Yüce Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´in

---

[79] —Mesela: Teheccüt namazı Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´e vacip olduğu halde bizlere vacip değildir. Sadaka ve zekât ümmetine caiz iken O´na caiz değildir. Onun için yolundan giden büyüklerin sünnete bağlılıkları bundan dolayıdır.

vefatından sonra, ruhani tarafı öyle kuvvetlendi ki, insani tarafını büsbütün örttü.

Bunun içindir ki, eski dinlerde, din sahibi rasûlün vefatından sonra bin sene içinde, yeni bir nebi gönderilirdi. Bunlarla, o rasûlün dini kuvvetlendirilirdi. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem Rasüllerin sonuncusu olduğu için ve O´nun dini hiç değiştirilmeyeceği için, O´nun ümmetinin âlimleri, nebiler gibi oldu. İslamiyet'i kuvvetlendirmek işi bunlara yaptırıldı. Bunlardan başka, din sahibi Hz. İsa aleyhisselâm´dahi, O´nun dinine tâbi olmaya mecbur oldu ve O´nun dinini kuvvetlendirmek işi, O´na da verilecektir.

Çünkü İslamiyet kıyamete kadar bakidir.

"Kuran-ı Kerim´i sana biz indirdik. Biz onu elbette koruyucuyuz" (Hicr,9)

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem vefatından sonra, ümmetinden gönderilen kâmil âlimlerin sayısı az ise de, İslamiyet´i tam kuvvetlendirmeleri için, çok yüksek mertebede olan Ashab-ı Kiram´ın yükseklerinde olacaklardır.[80]

---

[80]—Nebilerden sonra, en üstün Ashab-ı Kiram ise de, sonra gelenler, bunlara çok benzedikleri için, hangilerinin daha üstün oldukları anlaşılamaz gibi olmuştur. Belki de, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve

فَإِنَّهُ لاَ يَـهْـدِي لِأَحْسَـنِهَا اِلاَّ اَنْتَ

"Ahlakın en güzeline, Sen'in ihsanınla kavuşuruz."

Ahlakın yeri kalplerdir. Kalpleri yönlendiren, hükmü altında tutan Allah Teâlâ'dır. Eğer yardımı olmaz ise kul, dini üzerinde sabit kalamaz.

Biz Allah Teâlâ'yı arzu ederiz sanırız. Aslında O bizi arzu etmektedir.

لَبَّيْكَ وَ سَعْدَيْكَ

"Allah Teâlâ'm, emrine hazırım her saadet senindir."

İnsanlık derecelerinde, kulluk makamının üstünde hiçbir derece yoktur. Bunun için, terbiye mertebelerinin sonu, en yükseği *kulluk makamı*dır. Bu makamda, kul ile Allah Teâlâ arasında, kulun O'na muhtaç olmasından ve Allah Teâlâ'nın kendisinin ve sıfatlarının hiçbir şeye hiç muhtaç

---

sellem,

"Öncekiler mi daha üstündür, yoksa sonrakiler mi? Bilinemez" buyurdu.

Yoksa *"Öncekiler mi daha üstündür, yoksa sonrakiler mi? Bilmem"* buyurmadı. Çünkü hangilerinin daha üstün olduğunu biliyordu. Onun için, *"En üstün olanlar, benim zamanımda bulunan Müslümanlardır"* buyurmuştu. Fakat çok benzedikleri için, şüphe hâsıl olduğundan *"Bilinemez"* buyurdu.

olmamasından başka hiçbir bağıntı yoktur.

Bu ifade tarzı Arap lisanında, kayıtsız ve şartsız emre hazır olmak demektir. Kul her an melikin huzurunda emir bekleyen, asker gibi olmalıdır. Asker emri uygularken hiç bir zaman yorum yapmaz. Emri olduğu gibi uygular.

Kul, her zaman hac esnasında ki, telbiyeler gibi gönülden Allah Teâlâ´nın emirlerine boğun eğecek ve huzurda duracaktır.

"Ya Rabb´i! davetine icabet ettim, her emrini yapmak için huzuruna geldim.

Rabb´im! Sen´in her davetine icabet borcumdur. Sen´in saltanatında eşin ve ortağın yoktur.

Allah Teâlâ´m bütün varlığımla Sana yöneldim, hamd Sen´indir, nimet Sen´indir, mülk de Sen´indir, bütün bunlarda eşin ve ortağın yoktur."

Onun için kulluğu bilmek, emre hazır beklemek insanın üzerine olan mecburiyettir.

"İnsan, kement sahibinin peşinden gitmez ise, biçare ceylan gibi boyundan esir edilir."

وَ الْخَيْرُ كُلُّهُ بِيَدِكَ

"İyilik ve güzellik, hepsi Sen´inledir."

Kullar, menfaat verecek şeye ancak Allah Teâlâ katından gelen nimetle ulaşır. Allah Teâlâ´nın yardımı ve lütfü inayeti olmadan hiçbir iyilik kulda tecelli etmez.

Ebû Saîd Hudrî radiyallâhü anh´in rivayetine göre, Hz.

Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz şöyle demiştir. Allah Teâlâ, cennet ehline;

—*Ey Cennet ehli!* Diye hitap eder. Onlar da:

—*Ey Rabb΄imiz, emir buyurunuz, emrinizi yerine getirmeye her zaman hazırız*, derler. Allah Teâlâ;

—*Nasıl, şu halinizden razı mısınız?* Buyurur.

—*Rabb΄imiz nasıl razı olmayalım. Sen bize hiç bir kimseye vermediğin bunca nimetleri ihsan buyurdun.*

—*Size ben bunlardan daha şerefli bir nimet vereceğim.*

—*Rabb΄imiz, bu nimetlerden daha kıymetli nasıl bir nimet olabilir ki?*

—***Sizden razı ve hoşnut olmalığımın şerefi, size layık kılındı. Artık bundan böyle ebedî size darılmayacağım.***"

Hayırların en güzeli Allah Teâlâ΄nın sevgisine kavuşmaktır.

نَسْتَغْفِرُكَ وَ نَتُوبُ إِلَـيْكَ

"Allah Teâlâ΄m, günahlarımızın affını istiyor ve tövbe ediyoruz."

"Rabb΄ın bir cehaletle kötülük işleyen, sonra arkasından tövbe edip düzelen kimseler hakkında, şüphesiz ki Rabb΄in bunun arkasından elbette gafurdur, rahîmdir" (Nahl,119)

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurdu ki;

"Allah Teâlâ΄ya yaklaşınız.

Sakın sizin hiç biriniz salih olsun, fasık olsun ölümü

temenni etmesin. Çünkü O, hayır ve ihsan sahibi ise, hayrını ve ihsanını arttırması; eğer günahkâr bir kişi ise, yine yaşayıp günün birisinde tövbe ederek Allah Teâlâ´nın rızasını dilemesi umulur."

"Allah Teâlâ, kulunun tövbesinden şu kişinin ferahından çok ferahlanır ki, seferber bir halde olan bu kişi, yanında devesi, üstünde suyu, azığı olduğu halde varıp sahrada korkunç bir yere inmiş, başını yere koyarak hafif bir uyku uyumuştu. Uyanınca devesinin başını alıp gittiğini anladı. Adamcağız devesini aramağa çıktı. Hararet, susuzluk yahut Allah Teâlâ´nın dilediği ıztırab adamcağızın üzerinde şiddetle tesir edince, kendi kendisine eski yerime olsun döneyim, diye dönüp geldi. Az bir uyku kestirip sonra başını kaldırınca devesini yanında buldu. İşte bu kişinin sevinmesinden çok sevinir."

Dua eden kişi Allah Teâlâ ile her gün bu tatlı hatırayı yaşar.

اٰمَناَّ اَللّٰـهُمَّ بِمَا أَرْسَـلْتَ مِنْ رَسُولٍ

"Allah Teâlâ´m, gönderdiğin rasüllerini tasdik ve iman ettik."

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurdular ki;

"*Siz ehli kitabın sözlerini ne tasdik, ne de tekzip ediniz. Ancak deyiniz ki,*

'Biz Allah´a, bize indirilen Kur´an´a; İbrahim´e,

İsmail´e, İshak ´a, Yakup ve torunlarına indirilenlere, Musa´ya ve İsa´ya verilenlere ve bütün rasüllere Rabb´ ları katından gönderilen kitap ve ayetlere iman ettik. Onlardan hiçbirini kimine inanmak, kimini inkâr etmek suretiyle diğerlerinden ayırt etmeyiz. Biz Allah Teâlâ´ya teslim olmuş Müslümanlarız'." (Bakara 136)

Bütün nebilerin getirdiği din İslamiyet'in kendisidir. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Ben, Meryem oğlu İsa´ya dünya ve ahirette insanların en yakınıyım. Aslında rasüller baba bir kardeştirler, anaları ayrıdır, dinleri birdir. Dinleri Tevhit´tir"

وَ اٰمَنَّا اَللّٰهُمَّ بِمَا اَنْزَلْتَ مِنْ كِتَابٍ

"Allah Teâlâ´m, gönderdiğin kitapların hepsine iman ettik."

"Onlar o kimselerdir ki, sana indirilmiş ve senden evvel indirilmiş olan kitaplara da iman ederler ve onlar ahirete de kesin olarak inanırlar" (Bakara 4)

اَللّٰهُمَّ اَمْلَأْ اَوْجُهَنَا مِنْكَ حَيَاءً

"Allah Teâlâ´m, yüzlerimizi Sen´in hayân ile doldur ki, hakkı ile hayâ edelim."

Hayânın yeri yüzdür ve tevazu gibi parıldar. Hayâsı yüzüne vuranın kalbinde hakikati mevcuttur.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki,

"İman altmış bu kadar şubedir. Hayâ da, imanın bir şubesidir." "Hayâ ancak hayır getirir."

"Her kim hayâ örtüsünü atarsa artık onun gıybeti yoktur" buyurarak hayânın ne kadar kıymetli mefhum olduğunu bizlere anlatmıştır.

Sahabe-i Güzin Efendilerimiz, Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´in hayâsı hakkında,

"Hayâ cihetiyle kendi köşesinde oturan bakir kızdan daha çok utangaçtı" dedikleri rivayet olunmuştur.

وَ قُلُوبَنَا مِنْكَ حُبُورًا [3مَراَّتٍ]

"Allah Teâlâ´m, kalplerimizi sevinçle doldur."

Kalplerin huzurlu olması ibadet şevkini artırır. Sıkıntı ise insanı yoldan alıkoyduğu gibi, isyana da götürür. Müminin sevinci, ibadetinin çokluğudur. Çünkü kulluğun artması Allah Teâlâ´nın kula yakınlığının işaretidir. Eğer kul Allah Teâlâ´yı zikrediyorsa, muhakkak Allah Teâlâ´ta onu zikir ediyordur.[81]

Bu kısım üç defa okunacaktır. Okumada eller yüze sürülecek ve sağ el kalbin üzerine koyup mesh edilecektir. Bu usule devam edende üzüntü ve keder kalmaz.

Kalp Temizliği

Allah Teâlâ´dan başkasını unutmak terbiye olmanın ilk şartıdır. İnsan dünyevî iz ve işaretlerini taşıdığı müddetçe, kıymetsizdir.

---

[81] —(Bakara, 152)

Kalp ve diğer unsurların aynası beşeri paslardan temizlenmedikçe, ilâhi tecellilerin Onda görünmesi imkânsızdır. Çünkü yaratılmışın ilmi, ilâhî marifetler ile birleşmesi, zıtların bir araya gelmesi gibidir.

مَنْ أَخْلَصَ لله أَرْبَعِينَ صَبَاحاً ظَهَرَتْ يَنَابِيعُ الْحِكْمَةِ مِنْ قَلْبِهِ عَلى لِسَانِهِ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Kim kırk sabah Allah Teâlâ'ya ihlaslı olursa, kalbinden lisanına hikmet çeşmeleri akmaya başlar." (Câmiu's-Sagîr)

İfadeden murat işte bu kalptir. Yani et parçası olan yürektir.

Bir kararda kalmamak ve değişmek, hep, et parçası olan yürekte olmaktadır. Çünkü gerçek kalpte hiçbir zaman değişme olmaz.

"Bir zamanlar İbrahim de: -Ey Rabb'im! Ölüleri nasıl diriltiğini bana göster! Demişti.

Allah Teâlâ: *-İnanmadın mı ki?* Buyurdu.

İbrahim: *-İnandım, fakat kalbim iyice yatışsın diye istiyorum."* (Bakara,260) demekle, yürekteki değişikliğe işaret edilmiştir. Bundan başkası değildir. Çünkü İbrahim aleyhisselâm'ın hakiki kalbi mutmain olmuştu. Öyle ki nefsi bile, hakiki kalbinin hâkim ve galip olmasıyla itminana ermiştir.

Zamanla kalp üzerindeki incelik azaldığı hissi insanı üzer.

Aslında bu kemalat ve olgunluk işaretidir. [82]

Sonuca kavuşmuş olan kişiler, yolun başlangıcında, kazandığı şevki, arzuyu özleyebilir. Şiddetli arzunun azalması makamın daha yükseldiğini, daha yaman olunduğunu gösterir. Bu makam korku makamıdır. Korkan kişinin gözünden yaş düşmez. Düşerse, bu niyazın semeresidir.

Ateş ne kadar hararetli olsa da, pişmiş testi ter dökmeden kurtulmuştur.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا لُهْمُومًا

"Allah Teâlâ'm, bizleri cömert kıl."

Allah Teâlâ, kullarına karşı çok yumuşak ve çok cömerttir. Daima diri ve kullarına yumuşak davrananı da çok sever. Cömert kişi Allah Teâlâ'nın ahlakı ile ahlaklanmış tır. Öyle ki; "Büyüklerin ikramından cömertlik utanır " olmuştur.

İkram, ikram ile karşılanmalı ve her hangi bir iyilik

---

[82]—Bu konuda yanılmalar olmaktadır.

Hz. Ebubekir radiyallâhü anh bir kimsenin Kur'an-ı Kerim okurken ağladığını gördü.

"Biz de böyle idik, fakat şimdi kalplerimiz katılaştı" buyurdu. Bu söz, kötülemeye benzeyip, övünmek olan sözlerdendir.

mümkün olduğu kadar karşılıksız bırakılmamalıdır. Çünkü Allah Teâlâ ve Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem hediyeleşmeyi emir buyurmuştur.

"Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe iman edip inanan kişi, komşusuna eza etmesin.

Allah Teâlâ'ya, ahiret gününe iman eden her kişi misafirlerine ikram etsin. Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe iman eden her kişi, hayır söylesin yahut sussun." (boşboğazlık etmesin).

وَظَلِفًا

"Allah Teâlâ'm, muradımıza erdir." "Allah Teâlâ'm. beni dünyaya meyil etmeyen kişi kıl." "Allah Teâlâ'm, beni dinimi yüksek yaşayan kıl."

Bu manalara gelen bir kelimedir.

Aliyyü'l- Havas (ks) buyurdu ki;

"Dünya bütünü ile şeytanın bir kızıdır. Şeytan dünyayı sevene kızını verir. Sonra kızını görmek bahanesi ile damadın yanına gider gelir."

وَلاَ تَجْعَلْنا ضَنِينًا

"Allah Teâlâ'm, bizi cimri eyleme."

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz şöyle dua ederdi.

"Rabb'im cimrilikten, ağırcanlılıktan, erzel-i ömürden (başkalarına muhtaç olan ihtiyarlıktan) kabir azabından, deccalın ve yalancı insanların iğfalinden (kandırması)

yaşamın ve ölümün fitnesinden sana sığınırım,"

وَعَمِينًا

"Allah Teâlâ'm, kalbimizi kör etme."

Kalbin körelmesi hakikati ve hikmeti görememektir.

"Allah Teâlâ, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir, onların gözleri üzerinde de bir perde vardır. Onlar için büyük bir azap da vardır."(Bakara, 7)

"Allah Teâlâ kime hidayet ederse işte hidayete eren odur. Kimi saptırırsa artık onlar için Allah Teâlâ'dan başka asla yardımcılar bulamazsın. Onları kıyamet gününde körler, dilsizler ve sağırlar olarak yüzleri üzerine haşr ederiz. Onların varacakları yer, cehennemdir. Her ne zaman alev azalırsa, onlar için cehennem ateşini arttırırız."(İsra, 97)

وَنَمِيمًا

"Allah Teâlâ'm, söz getirip, götüren kılma."

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem 'den *"Kovuculuk eden kişi Cennet'e giremez"* buyurduğu rivayet olunmuştur.

Bundan başka bir de insanlar arasında nemimeler ile kovuculuk eden fesat kişilere

"aralarında odun taşıyor" denilir. Bu mana lisanımızda kundakçılık etmek tabiriyle ifade olunur.

"*Yangına körükle gitmek"* tabiri de buna benzer.

Bir gün Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, Mekke bahçelerinden birinin yanından geçiyordu. Kabirlerinde azap

gören iki insanın sesini duydu. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem

"Bunlar azap görüyorlar. Hem de azap görmeleri büyük bir şey için değildir" buyurduktan sonra yine devam ederek,

"Evet, günahları büyüktür; biri, bevlinden istibra etmez, yani sakınmazdı, diğeri de kovuculuk ederdi" buyurdu.

Ondan sonra yaprakları soyulmuş taze bir hurma dalı istedi. Dalı iki parça etti. Her birinin kabri üzerine birer parça dikti.

"Ya Rasülallah, bunu ne için yaptın" diye sordular.

"Bunlar taze kaldıkça azapları hafifler" cevabını verdiler.

Öyle ki, kazara yapılan gıybet, söylenilen yalandan, kovuculuktan, sövmek gibi günahlardan sonra abdest almak gereklidir.

"Gıybetin kefareti, gıybet ettiği kimse için mağfiret dilemektir" (Ramuz)

وَنَقًّاجًا

"Allah Teâlâ'm, bizi kibirli ve riyakâr kılma."

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur.

"Her kim işlediği bir hayrı, halka duyurursa, Allah Teâlâ'da onun gizli işlerini duyurur. Her kim de, işlediği hayrı gösterir mürailik ederse, Allah Teâlâ'da onun riyakârlığını teşhir eder."

"Her kim duyulsun diye dünyada bir iş işlerde riyakârlık

ederse, kıyamet gününde Allah Teâlâ da onun kötülüklerini duyurur."

Ahir zamanda iyiliklerin azalması yüzünden yapılan salih amellerin yayılmasında ve âlimlerin ibadetlerindeki çokluk ve açıktan yapmak, örnek alınması ve teşvik yerine geçtiği için günah olmayacağı ve riya olmayacağı rivayetleri mevcuttur.

وَدَاحِسًا

"Allah Teâlâ'm, dinimizi ifsat eden kılma"

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Bir kimse Allah Teâlâ için olursa, Allah Teâlâ onun için olur."

Müfsit özürsüz, kasten günah işler. Allah Teâlâ, müfsitleri sevmez. Müslümanlık, fesadı çoğaltmak için değil, huzuru çoğaltmak için Allah Teâlâ'nın bize ihsan kıldığı nimettir.

اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَعُوذُبِكَ مِنَ الْهَبْرَمَةِ

"Allah Teâlâ'm, oburluktan Sana sığınırız."

Çok yemek ve içmek insana zarar verdiği gibi maneviyatını da bozar. Kalbi katılaştırır. Yemek helalden bile olsa kalp huzuru ile yenmezse gaflet meydana gelir. Çünkü insan vücudundaki amellerin tohumu yemektir. Aliyyü'l-Havvas (ks) buyurdu ki;

"Yediğiniz yemek haram ise, bundan günah, helal ise salih ameller doğar. Bunun aksi bir şey olmaz. Hakikat budur."

Bitkiyi pislikle yetiştiren insanın yemek içmek için

kendini helak etmesi ne acayip bir şeydir.

وَالْجَأْوَةِ

"Allah Teâlâ'm, kaba olmaktan Sana sığınırız."

"Ona yumuşakça söz söyleyin, belki öğüt dinler veya korkar." (Taha 44)

Ayeti Hz. Musa aleyhisselâm'a, Firavun'a karşı yumuşak olması için indirilmiştir. Çünkü katılık öldürmeye eşdeğer bir haldir. İnanacak olan insanın, inanmasına mani olur. Konuşurken ciddiyetle dosdoğru söylemeli, sert olsa da makul, meşru ve güzel söz söylemelidir.

Herkes sözü kendi makamına göre söylemek gerekir.

وَمِنَ الْعُتُوِّ

"Allah Teâlâ'm, bizi kibirlenen ve haddi aşanlardan kılma."

Birçok ayette haddi aşanların helak olacağı bildirilmiştir. Haddi aşanların başında ise şeytan gelmektedir. Bu özellikleri taşımaktan Allah Teâlâ'ya sığınılmalıdır.

Terbiye yolundaki talebe hatalarından birisi; makamlara yükselirken, âlimlerin sözbirliği ile yüksekliklerini kabul ettikleri kimselerden kendini daha yüksek görmesidir.

Talebelerin makamı, bu büyüklerin makamlarından elbette aşağıdır. Fakat talebe, bazen kendini, insanların en üstünü oldukları açık olan nebilerden bile üstün görür. Onların önce inanmış, üstün iman sahibi olduğunu unutur.

Rasüllerin yüksekliğinde, evliyanın üstünlüklerinde şüpheye düşer. Bu makam, talebelerin ayaklarının kaydığı yerdir.

Muhyiddin Arabî (ks) buyurdu ki;

"Kibirlenmek, insanların ve cinlerin özelliklerindendir."

Bundaki hikmet, insan ve cinlerin yaratılışı *"Hannan, Latîf ve Rahmet sıfatları"* altında olduğundan kendilerinde bir rahatlık hissi duymalarından kibirlenme gafletine düşerler. Melekler ise *"Müntekım ve Cebbar sıfatları"* altında olduklarından kibirlenmeyi hatırlarına bile getiremezler.

وَ الْخَـطْرَبَةِ

"Allah Teâlâ'm, geçim darlığından Sana sığınırız."

Geçim darlığı insanın bütün hayatını alt üst etmektedir. Allah Teâlâ bunun hakikatini açıklamıştır.

"Her kim de zikrimden yüz çevirirse ona dar bir maişet vardır. Onu kıyamet günü kör olarak da haşr ederiz."

"*Diyecek ki: Ey Rabbim, beni niçin kör olarak haşrettin. Oysa ben, gören bir kimse idim?"* (Taha 123–124)[83]

"Günahlardan sakınınız. Çünkü kişi günah işler, bunun

---

[83]—Bir kul dünyada görmediği manevi nimeti ahirette göremeyecektir. Buna göre, Allah Teâlâ'yı dünyada görür gibi bilemezse ahirette göremeyecektir demektir. Maddî nimetler ise dünya şartlarına göredir. Ahiretteki nimetlerin dünya ile alakası yoktur.

sebebi ile de daha önce kendisine hazırlanmış bulunan rızıktan mahrum edilir"

Allah Teâlâ kulları yaratılış bakımından olduğu gibi, yaşayış ve maişet bakımından da farklı seviyede kimini zengin, kimini fakir, kimini orta halli yaratmıştır.

"Allah rızkı vermekte bazınızı bazınıza üstün kıldı" (Nahl 71) kaidesi unutulmamalıdır.

Fakat fakirlikte görülen hayır zenginlikte görülmediği gibi fakirlikte görülen küfürden şerlisi de olmamıştır.

Ancak dünya için ahireti terk etmemelidir. Kullar ellerinden gelen emeği dünya ve ahiret için sarf etmelidir. Çünkü Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdular ki;

"Günahlar içinde bazı günahlar vardır ki, onlara ne namaz, ne oruç, ne hac, ne de umre keffaret olabilir. Onlara yalnızca geçimini temin için çekilen sıkıntılar, katlanılan zorluklar keffaret olur."

وَ الْخَيْلُولَةِ

"Allah Teâlâ'm, kötü zandan, şüpheden Sana sığınırız."

"Zannın bazısı ağır günahtır." (Hucurat 12)

Kötü zan, hataların başıdır.

Zan, ihtimal üzere bir hüküm olduğundan bir kısmı doğruya hiç isabet etmez, etmeyince de, o suretle aleyhine hüküm, iftira veya bir günah olur. Zan nefsin istekleri doğrultusunda olduğu zaman ise hata daha büyük olur.

Zannın bazısı günah olunca da, bir vebal ve zarara düşmemek için tedbirli olmak, onun birçoğundan sakınmak lazım gelmektedir. Yasaklanan çirkinliklerden birçoğu da böyle düşüncelerden çıkmaktadır.

Zannın günah olmayanı yani Allah Teâlâ´ya ve müminlere hüsn-ü zan gibi vacip olan zan da vardır. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in bildirdiği bir Hadîs-i Kutside Allah Teâlâ buyurdular ki;

"Ben kulumun bana zannın yanındayımdır"

Yine Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurmuştur ki:

"Sizden bir kimse Allah Teâlâ hakkında hüsn-ü zanda bulunmadan ölmeyecektir"

"Her biriniz Allah Teâlâ´ya hüsn-ü zan ederek ölsün" "Hüsn-ü zan imandandır". "Her kul ne üzerine ölürse o şey üzerine diriltilir." (Müslim).

Allah Teâlâ´ya ve müslümanlara kötü zan haramdır. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurmuştur ki:

"Allah Teâlâ müslümanın kanını ve ırzını, kendisine sûi zan edilmesini haram kılmıştır."

Lâkin kötülüğü ile tanınan kimselere su-i zan ise haram olmaz.

وَ الْفَيْهَجِ

"Allah Teâlâ´m, içkiden ve onu içmekten Sana sığınırız"

Şarap, asıl huyları açığa çıkardığından haram edildi.

Çünkü insanların çoğu kötü ahlaklıdır. Allah Teâlâ kötülüğün ifşasını sevmediği gibi sebeplerini de yasaklamıştır. Çünkü akıl kadar kuvvetli dünyevi meleke yoktur.

İçki aklın hükümranlığını kaldırdığından terbiye olmamış duyguların açığa çıkmasına sebep olur. Akıl gidince sorumluluğun düşmesi bundandır.

وَ ٱلرَّتْعِ

"Allah Teâlâ'm, eğlence ve oyundan[84] sana sığınırım."

İnsan yaşarken niyeti ahiret için olmalıdır.[85] Eğer ki yaşamda heva ve hevesler galip gelirde, boş geçirilen bir zaman ve iş olursa bunun hesabını vereceğini unutmamalıdır.

---

[84]— *"Allah Teâlâ'nın nehyettiği her şey büyüktür. Çocukların kumara benzeyen oyunu bile."* (Ramuz)

[85]—Mesela; Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki; *"Herhangi bir kimse;*

Bir kadınla soylu olduğu için evlense, Allah Teâlâ o kimseyi zillete,

Malı için alsa fakirliğe,

Güzelliği için alsa alçaklığa düşürür.

Fakat gözünü haramdan yummak, edep yerini korumak ve kan yakınlığını devam ettirmek için evlenirse Allah Teâlâ eşi ile birlikte mutlu ve bereketli kılar"(Taberâni)

Hayvanlarda yaşam ancak bir hedefe bağlı iken, insanda bu hal bulunmamaktadır. En kıymetli zaman boşa geçen zamandır. Telafisi ise mümkün değildir.

وَ اَلرَّثَعِ

"Allah Teâlâ'm, hırstan Sana sığınırız."

Muhakkak ki insanlar yaratılış itibarı ile hırslıdırlar. Hâlbuki bu hırs, kıyamet gününde pişmanlık olacaktır. Hırslar sütanne gibidir. Emmekle doyulmaz, fakat kavuşamadığın hırsın üzüntüsü ise hiç çekilmez durumdadır.

Geçici olan şeye tamah etmemek lazımdır. Eğer hırslanmak gerekirse ahiret yolunda başarıya susamak olmalıdır.

Hırs kötü huydur. Fakat din yolunda olunca güzeldir. Yani ilim ve sevap kazanmadaki hırs gibi.

Kömürün ateşle ışık vermesi ile siyahlığı kaybolmaz.

Fakat Kötü huyları terbiye yolu ile menfaat yoluna ekmelidir.

İnsan kötü huyun olma sebebi bilirse yanlış yapmaktan kendini korur. Mesela; Aliyyü'l-Havvas (ks) buyurdular ki;

"Karı ve kocanın ahlakını inceleyince kadınının ahlak ve davranışı erkeğinki gibidir. Çünkü kadın ondan yaratılmıştır. Bir kimse kendi huyundan habersiz ise, kendi eşinin huy ve ahlakına bakmalıdır. O zaman kendi huy ve ahlakını aynada görmüş gibi kendisine göz kırpıp baktığını görür."

وَ الْعُتِلِّ

"Allah Teâlâ'm, şer'li insan olmaktan Sana sığınırım."

"Mümin şerrinden emin olunan kimseye denir" Kötüyle arkadaşlık kötülük getirir.

İyi ile kötüyü bir arada koymazlar. İyi olanın yeri baş üstünde taç olmaktır.

وَ الْعُتُلِّ (diye okursan)

"Allah Teâlâ'm, çok yemin etmekten sana sığınırım."

Çok yemin etmeğe alışmış olan, eğriye doğruya yemin eder durur. *Yemin* bir zaruret ve lüzum halinde hakkı kuvvetlendirmek ve açığa çıkarmak için yapılır. Hakikatte Allah Teâlâ'nın ismini tazim ile zikretmek sevap ve en büyük ibadettir. Fakat onu her şeyde bir vasıta gibi kullanmak sık sık şahit olarak çağırıp durmak ise tazim değil, O'nun kutsiyetine tecavüz etmek demektir. Bundan dolayı insan katiyen bildiği doğruda bile, çok yemin etmekten sakınmalıdır. Çünkü devamlı yemin eden, yalan yere, yemin etmeğe de alışır. Doğruya, eğriye yemin etmeğe alışmış olanlarda ise, kötü ahlaklar gelişim gösterir. Neticede güven ortadan kalkar.

وَ اَلرِّمَّاءِ

"Allah Teâlâ'm, riyadan Sana sığınırım."

"O kimseler ki, mallarını insanlara gösteriş için sarf ederler ve Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe iman etmezler. Allah Teâlâ onları da sevmez. Her kime ki şeytan arkadaş olursa, o ne fena bir arkadaştır." (Nisa 38)

"Ey iman etmiş olanlar sadakalarınızı başa kakmakla, incitmekle iptal etmeyiniz.

O kimse gibi ki, malını insanlara gösteriş için harcar da, Allah Teâlâ´ya ve ahiret gününe inanmış bulunmaz.

Artık o kimsenin hali, üzerinde biraz toprak bulunan bir kaygan taşın hali gibidir ki, ona şiddetli bir yağmur isabet ederek onu dümdüz bir halde bırakmış olur.

Onlar kazanmış olduklarından bir şeye sahip olamazlar. Allah Teâlâ kâfirler gurubuna hidayet etmez." (Bakara 264).

"Şüphesiz münafıklar Allah Teâlâ´ya karşı hilede bulunmak isterler. Hâlbuki kurulan tuzağa düşüren O´dur. Namaza kalktıkları zaman tembelcesine kalkarlar, insanlara gösterişte bulunurlar, Allah Teâlâ´yı pek az anarlar."(Nisa 142)

"Onlar ki, müraîlik ederler; ne amel yapsalar Allah Teâlâ için yapmazlar da, halka gösteriş için ve herkesin göreceği yerde yaparlar." (Maun 7)

Ayetlerde bize gösteriyor ki, riya ameli ateşin odunu yakması gibi helak eder.

وَ الْفِتْـنَةِ ٱلدَّهْـمَاءِ

"Allah Teâlâ´m, korkunç fitnelerden Sana sığınırım."

İnsan yaşamı boyunca birçok badirelerden geçer. Fitneler onun başının sıkıntılarıdır. İptilalar onun peşini terk etmez. Bu sebeptendir ki, olaylara bakarken Allah Teâlâ´nın rızası kapısından bakmalıdır. Eğer o türlü nazar kılınmaz ise, her

şey bir sorun ve fitne olur.

"Fitne, katl´den daha büyüktür." (Bakara 191)

Zaman olur ki, insanın malı[86] ve evladı fitne[87] olur.

Allah Teâlâ iptilaları kullara gönderirken azap veya rahmet olarak tecelli ettirir. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdular ki;

"Kulun günahları çoğalınca, bu günahları örtecek bir şeyi yoksa Allah Teâlâ onu bağışlamak için gam ve kederle iptila eder, yani imtihan eder"

"Nefsim kudret elinde olan Allah Teâlâ´ya yemin olsun, bir değneğin sıyırması, bir damarın çarpıntısı, bir taşın yaralaması, ayağın tökezlemesi mutlaka bir günah sebebi iledir"

Hz Ebubekir radiyallâhü anh kızı Esma radiyallâhü anha´nın, başı ağrıdığı vakit şöyle demiştir.

"Bu ağrı bir günahın sebebi iledir. Yüce Allah Teâlâ´nın bağışladığı ise daha fazladır"

مَنْ يُرِدُ اللّٰهُ بِهِ خيْراً يُصِيبُ مِنْهُ

---

[86] — *"Her ümmetin bir fitnesi vardır. Benim ümmetimin fitnesi de maldır."* Hâdis-i Şerif

[87] — *"Sizin mallarınız ve evlatlarınız fitne ve imtihandan başka bir şey değildir. Allah Teâlâ´nın katındaki mükâfat ise, büyüktür."* (Tegâbün, 15).

"Allah Teâlâ kime bir hayır vermeyi dilerse imtihan için başına belâ verir" (Tac: 3 cilt 644)

Yaşamın fitnesi ve belaları geçicidir. Kul her zaman ayık olmalıdır. Bu âlem geçici olduğundan üzülmemek lazımdır. İnsanın başlangıçta nokta olan vücudu ruhaniyetten cismaniyete, cismani hayat noktasından vefatına kadar bela dairesi içinde olur.

Bela Allah Teâlâ'dan istenmez. Fakat mükâfatı da çoktur.

Yeni bina yapılacaksa eski binayı yıkarlar.

Hasta iyileşsin diye acı ilaç verirler.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki;

"Kıyamet günü, afiyet ehli kimseler, bela ehline sevapları verilince, dünyada iken derilerinin makaslarla kazınmış olmasını temenni edecekler." (Tirmizi)

İptila âlemde var ikmaldir o etme cedel
Her kula nasip etmez anı Huda izz-ü cel
Başa gelse bil anı devlet ve nimet bi-bedel
Biz anı görmüş ve geçirmiş pak musaffa olmuşuz

İsmail Hakkı Toprak İhramcızâde Sivasî (ks)

وَ الْمَعِيشَةِ ٱلضَّنْكَاءِ

"Allah Teâlâ´m, geçimin darlığından Sana sığınırım."

Başkalarına muhtaç olan geçim, insanın fikrini, zikrini, aklını, güzel halini bozar. Bu bozulma sebebi ile Allah Teâlâ´ya kulluktan düşerde, hüsrana uğrar. Sıkıntısız ve dertsiz hayat bulunmaz. Önemli olan rıza makamından olaylara bakmalıyız.

Şah-ı Nakşibent (ks) Efendimiz ihvanları için şu kaderi duada bulunmuştur.

"Allah Teâlâ´m, ihvanıma zekât alacak kadar fakirlik, zekât verecek kadar zenginlik verme."

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ أَوَّلَ لَيْلِنَا [يَوْمِنَا] هٰذَا صَلاَحًا

"Allah Teâlâ´m, gecemizin (gündüzümüzün) evvelini ibadet ve taat ile başlat."

Kulun hayattaki ilk niyeti, Allah Teâlâ´ya iyi kul olmak olmalıdır. Çünkü ***niyetler amellerden hayırlıdır.*** Niyet hayır olursa, sonuç ancak hayır getirir. İyi niyetli olan kurtuluşa ve istediklerine kavuşur. Onun için ***Salih oldu,*** derler.

Nefsi ıslah olmuştur demek, insan sıfatına ermiş olmaktan başka bir şeyde değildir.

وَأَوْسَطَهُ فَلاَحاً

"Allah Teâlâ´m, gecemizin (gündüzümüzün) ortasını isteklerimize kavuşmuş kıl."

Allah Teâlâ´nın maddi ve manevi ihtiyaçlarımızı gidermesi ile huzur ve sükûna ereriz. Çünkü huzur bulmak

ihtiyaçların giderilmesi iledir. İhtiyaç sahibi olmak üzüntüden başka bir şey getirmez. İhtiyaçları gideren ancak Allah Teâlâ´dır.

وَ اٰخِرَهُ نَجَاحًا

“Allah Teâlâ´m, gecemizin (gündüzümüzün) sonunu kurtuluşumuz kıl.”

Allah Teâlâ´m bize sahip çık, bizi, bize bırakmadan günümüze sahip ol demektir. Allah Teâlâ´nın Zat-ının göndereceği her türlü ihsan bize kurtuluştur.

Bu dua ömür için düşünüldüğünde, önce ibadet ve dua hatıra gelmelidir. Bu şekilde yaşayan sonunda umduklarına kavuşmuş olarak ahirete kavuşur.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ أَوَّلَهُ رَحْمَةً

“Allah Teâlâ´m, (günümüzün, hayatımızın ve niyetlerimizin) evvelini rahmet kıl.”

وَ اَوْسَطَهُ زَهَادَةً

“Allah Teâlâ´m, (günümüzün, hayatımızın ve niyetlerimizin) ortasını kanaatkâr kıl.”

Züht sahibi, dünyadan gönlünü çektiği gibi, her halinde itidal sahibi kimseye denir. İhtiyaçlarını az bir şeyle gidermeye çalışır. Züht de en güzel misal Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´dir.

Hasan Basrî radiyallâhü anh´dan rivayet edilir ki;

Hazreti Osman´ın hilafetinde Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in hanımlarının evlerine girerdim, tavanlarına

elimle yetiştirdim, Abdülmelikin oğlu Velid zamanında, emriyle Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in mescidine kattılar. Bundan dolayı insanlar ağladı.O gün Said İbnil´Museyyeb radiyallâhü anh şöyle dedi:

"Vallahi arzu ederdim ki, hali üzere bıraksalar da, Medine ahalisinden bir takım kimseler bu durumu görseler ve sonra gelecek nesiller gelip, Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´in hayatında ne ile iktifa buyurduğunu görseler de, züht dersi alsalardı."

Züht sahibi olmak demek acizliği ele almak değildir.

Züht, Allah Teâlâ´nın sana takdir ettiğinde karar kılmak ve istek sahibi olmamaktır.

Züht, Hakk´a razı olmak demektir. Zengin zenginliğine, fakir fakirliğine, âlim de ilmine itimat etmemelidir. Doğrusu bir kimsenin her şeyde Allah Teâlâ´nın rahmetinden başkasına itimadı doğru değildir.

Züht, keskin dönemeçleri olan bir yoldur. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, zühdün en ağırını yaşadı ve bize kanaati öğretti. Ayrıca varlık temennisinin insanı helake götüreceğini, az veya çoğun takdirini Allah Teâlâ´ya bırakmak gerektiğini gösterdi. Bu sebepten dolayı nice yapmacık zahitler bu sırrı bilmediklerinden helak olmuştur. Onun için her zahidin, zühdüne de itimat etmemelidir. Çünkü onun zühdü Bel´am-ın zühdünden daha çok olamaz.

Dünyada züht, ahirete rağbeti ve ölüme hazırlanmayı gerektirir. Fakat bu züht ve takva derecesi herkesten beklenemez.

Herkesin bir ışığı olsa kimse kimseye çarpmazdı.

وَاٰخِرَهُ تَكْرِيمَةً

"Allah Teâlâ'm, (günümüzü, hayatımızı ve niyetlerimizi) sonumuzu hayırlı ve bereketli kıl."

Güzel ve mesut ömür isteyen, kullukla ve en başta namazla meşgul olmalıdır. Ne güzel bir hayat ki, her şey Allah Teâlâ'nın fikri, zikri ve önderliği ile geçmektedir. Bu şekilde geçen ömür bereketlenmiş ve uzamıştır.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki;

"Ömrün uzaması kula ihsan edilen zürriyet ile olur. Onlar arkasından dua ederler. Kabirde ona ulaşır. İşte ömür uzaması budur"

İbadetle geçen ömür ile kul, hem kendine, hem aslına ve hem nesline menfaat temin eder.

اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا مِنَ الْعَيْشِ أَرْغَدَه

"Allah Teâlâ'm, yaşantımıza yetecek miktarda rızık ver."

"Allah Teâlâ kulunu sevdiğinde rızkını yetecek kadar verir." (Ramuz)

İnsanın rızkının yeterli derecede olması gıpta edilecek hususlardandır. Azlık ve çoklukta, şeytanın hilesi ve kandırması çok olduğundan Allah Teâlâ, kendini rızkına kefil

bileni yalnız bırakmaz.

"Allah Teâlâ mümin kulunu ancak ummadığı yerden rızıklandırmayı diledi." (Ramuz)

Aliyyü'l- Havas (ks) buyurdu ki;

"Geçim sıkıntısı çeken fakir yön belirtmeden Allah Teâlâ'dan rızk istesin." Çünkü insan Allah Teâlâ'nın niyetini bilemez. Ancak Allah Teâlâ rızkı kullarından dilediğine bol, dilediğine de az vermektedir.

"Görmediler mi ki, muhakkak Allah Teâlâ dilediği kimse için rızkı yayar ve daraltır. Şüphe yok ki, bunda inanan bir kavim için elbette ibretler vardır."(Rum 37)

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem'in *"Allah Teâlâ'm Muhammed ailesine geçinecek kadar rızık ihsan buyur"* diye duası asıl hedefimiz olmalıdır.

Fakat rızık konusunda endişe çekenler Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'in şu tavsiyesini unutmamalıdır.

"Eğer sizin rızkınızı kesmiş olursa, sizi rızıklandıracak olan kimse, kimdir? Hayır. Onlar bir böbürlenme ve bir kaçınma içinde devam eder dururlar."(Tebareke 21)

"Her kim rızkın genişlemesi ve ecelin ertelenmesini istiyorsa, akrabalık bağını gözetsin"

وَ مِنَ الْعُمْرِ أَسْعَدَهُ

"Allah Teâlâ'm, hayırlı ve mesut ömürden bizi rızıklandır."

İnsan hayatın içinde bir andır.

Hayırlar getiren bir hayat, zenginlik ve kudrette olmayıp, Allah Teâlâ´yı en güzel şekilde tanıyıp, kulluk yapmakla geçirilen hayattır.

İnsanın ömrü, en kıymetli sermayedir. Ne kazanacaksa onunla kazanacaktır. İnsanlar kendilerine verilmiş kuvvet ve aklı şehvetler uğurunda kullanmamalıdır.

Kârsız geçen an, ömürden kaybolan bir ziyandır. Bununla beraber senelerce zayi edilen bir ömür, içinde bulunacağı son bir anda kendisine cenneti kazandıracak salih bir iş yapmağa muvaffak olabilirse, boşa geçmiş ömrü telafi ederek o hüsrandan kendini kurtarabilir.[88] Bu sayede insan

---

[88]—İbn-i Mes'ûd radiyallâhü anh demiştir ki:

Abdullah'ın hayatı kudretinde olan Allah Teâlâ´ya yemin ederim ki:

"Melek kaderini yazdıktan sonra, cenine ruh üflenir. Cenin canlanır. Sizden bir kişi fıtratı icabı dünyada iyi iş işler de hatta kendisiyle cennet arasında yalnız bir kulaç mesafe kalır. Bu sırada meleğin ana karnında yazdığı yazı gelir; o kişiyi önler. Bu defa o, cehennemliklerin işini işlemeğe başlar da cehenneme girer. Sizden bir kişi de fena iş işler. Hatta kendisiyle cehennem arasında ancak bir kulaç mesafe kalır. Bu sırada meleğin yazdığı kitabı gelir onu önler. Bu defa o

ömrünün içinde bulunduğu her anını fırsat bilerek boşa geçirmiş olduğu fırsatları telafiye çalışmalıdır. Böyle vaktinin kıymetini bilmeli, *vaktin çocuğu olmalıdır,* yani ömrünün içinde bulunduğu vaktin, halin kıymetini bilmeli ve onunla yarın ahireti için ne kâr elde edebilmek mümkün ise onu kazanmağa çalışmalıdır.

"Ya Rabb'i! Hayat'a hayat ver"[89]

Şeyh Hayat Harrânî (ks)

وَ مِنَ الرِّزْقِ اَوْسَطَهُ

"Allah Teâlâ'm, kifayet miktarı rızıkla rızıklandır."

Orta yolda gidenler için korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır. Orta rızık hayatın devam ettirilmesindeki yeterli miktardır. *Vaktinde gelen kifayetli miktar, zamansız gelen çok miktardan iyidir. Zamanı takip etmeyen rızık gibi tehlikeli bir fitne bulunmaz.*

Olgunlaşmadan ele geçen para, gençlikte elde edilemeyen izdivaç, sağlıkta olmayan seyahat vb. şeyler üzüntü, keder ve isyandan başka bir şey getirmez. *Her şeyin hayırlısı ortasıdır.*

---

kişi cennet ehli işini yani hayır iş işler, cennete girer."

Aman Ya Rabb'i!

[89]—Gerçek hayat; Allah Teâlâ'ya ait olduğundan duada talep edilende O'dur.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki;

"Başlarınız kımıldadığı müddetçe rızık hususunda korkuya düşmeyin.

Zira insan annesi kıpkızıl, üzerinde hiçbir şey olmadığı halde doğurur, sonra Allah Teâlâ onu her çeşit rızıkla rızıklandırır"

"Bir kimse Allah Teâlâ´ın ihsan buyurduğu az bir rızka razı olursa, Allah Teâlâ´da o kimseden az bir amel ve ibadetle ondan razı olur" (Kenz-ül İrfan)

Kulun, her yaptığı işte Allah Teâlâ´nın rızasını araması, İlâhi emirlere ve yasaklara uymak ve itaatinin neticesini verir. Böylece kulun şahsi hayatı, dinin gösterdiği istikamet üzere düzenlenirse, maddi ve manevi bir disiplin altına alınmış olmaktadır.

Her sözün bir vakti ve her nüktenin bir yeri vardır.

اَللّٰهُمَّ اعْفُ عَنَّا بِعَفْوِكَ

"Ey Allah Teâlâ´m, affını bize geniş kıl."

"Size musibetten her ne şey isabet ederse kendi ellerinizin kazandığı şey sebebiyledir. Allah Teâlâ bir kısmından ise afv eder." (Şura 30)

Allah Teâlâ´nın afv´ı günahları silen, onları hiç yokmuş gibi kabul eden günahları kökünden kazıyan;

Mağfiret ise günahları örtüvermek demektir.

Günahları kökünden kazımak, o şeyi örtmekten daha iyidir. Afv, ceza ve intikama kadir olanlardan olursa kıymeti haizdir. Aczin afv ettim demesi pek gülünç olur. Afv eden, intikama kadir olandır.

وَ اَحْلُمْ عَلَيْنَا بِفَضْلِكَ

"Allah Teâlâ'm, fazlından bize hilmin (yumuşaklık) ile muamele et."

Çünkü *El-Halim* olan Allah Teâlâ, cezamızı hemen peşinen göndermez ve zaman tanır.

Hilm, suçluların cezasını vermeye gücü yetip dururken bunu yapmamak, onlar hakkında yumuşak davranmak ve cezalarını geriye bırakmaktır. Allah Teâlâ, hak ettiğimiz cezayı geciktirerek, tövbe istiğfar yolunu açık tutar.

"Eğer Allah Teâlâ, insanların davranışlarının cezasını hemen verseydi yeryüzünde hiçbir canlı yaratık bırakmazdı. Fakat O, onları belirli bir sürenin sonuna kadar erteliyor. Söz konusu süreleri dolunca gereğini yapar. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ kullarının durumunu görmektedir." (Fatır,45)

سُبْحَانَكَ اَللّٰهُمَّ وَ بِحَمْدِكَ

"Allah Teâlâ'm, Sen'i noksan sıfatlardan tenzih ve takdis ederek hamd ederim."

İfadeye sığmaz Zat-ının karşısında Sen'i takdis ve tenzih ederim.

لاَ أُحْصى ثَنَاءً عَلَيْكَ اَنْتَ

“ Sayamayacağım medih ve senâ sanadır.”

Yaratan başka, mahlûk başka olunca, mahlûklar Allah Teâlâ´yı nasıl methedebilir?

Allah Teâlâ´da, mahlûk sıfatları yoktur. Mahlûklara hiç benzemeyeni, mahlûklarla aramamak gerekir.

Bu makamda Allah Teâlâ hakkında bilgi sahibi olamamak, mekânda ve zamanda anlayamamak, O´nu anlamaktır.

O´nun bilinmeyeceğini söylemek, bilmektir.

Allah Teâlâ´yı bilmemek, şaşıp kalmak, Onu tanımaktır.

أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلٰى نَفْسِكَ

“Ancak Sen´in nefsine layık gördüğün sena ne ise O´sun.”

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, Allah Teâlâ´nın yanında büyük itibar sahibi ve O´nu en iyi bilen iken bu duayı buyurmuştur. Yaratılmışın idrakine sığması mümkün olmayan Allah Teâlâ´nın zikri ancak Zat-ına layık gördüğü şekildedir. Bize düşen idraksizliğimizi idrak etmekten başka bir şey değildir.

عَزَّ جارُكَ

“Allah Teâlâ´m, Sen´in himayen büyük ve kuvvetlidir.”

Allah Teâlâ´nın himayesine giren kul, hiçbir şeyden korkmadığı gibi, her şey onun emrine girer.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Allah bir kulu sevdi mi, onu dünyadan korur. Aynı sizden birinin hastasına suyu yasaklaması gibi." (Tirmizî)

وَ جَلَّ ثَنَاؤُكَ

"Allah Teâlâ'm, senin methin yücedir."

Allah Teâlâ'nın kadrin yüce olduğu gibi, O'nu methetmekte yücedir.

وَلاَ يُهْزَمُ جُنْدُكَ

"Allah Teâlâ'm, askerlerin hezimete uğramaz."

Hakikatte galip olanlar ancak Allah Teâlâ'nın ordusu, dostları, yardımcıları, taraftarları veya Allah Teâlâ'nın fırkasıdır.

Asıl velâyet Allah Teâlâ'nındır. Diğerlerinin galibiyeti ise geçicidir.

"Her kim Allah Teâlâ'yı ve O'nun Rasûlünü ve iman edenleri dost edinirse, şüphe yok ki galip olanlar. Allah Teâlâ'nın fırkasıdır."(Maide 56)

"Onların üzerlerine şeytan galebe etmiş de onlara Allah Teâlâ'nın zikrini unutturmuştur. Onlar, şeytanın askerleridir. Haberiniz olsun ki, şüphe yok şeytanın askerleri, hüsrana uğramış olanlardır."(Mücadele 19)

وَلاَ يُخْلَفُ وَعْدُكَ

"Allah Teâlâ'm, Sen sözünden dönmezsin."

Sözler çıktığı yerle itibar kazanır. Allah Teâlâ ise sözünden dönmez.

"Ey Rabb'imiz, şüphe yok ki insanları kendisinde şüphe

olmayan bir gün için toplayan ancak Sen´sin, şüphe yok ki, Allah Teâlâ sözünden dönmez

"Ey Rabb´imiz rasüllerine karşı bizlere vaad ettiklerini bizlere ihsan buyur. Bizleri kıyamet gününde rezil etme. Şüphe yok ki, Sen verdiğin sözden dönmezsin." (Al-i İmran 9,194)

"Eğer bir Kur´an ki, onunla dağlar yürütülmüş veya onunla yer parçalanmış veya onunla ölüler konuşturulmuş olsa idi işte bu Kur'an ile olmuş olurdu. Fakat bütün işler Allah Teâlâ´nındır.

İman edenler anlamadılar mı ki, Allah Teâlâ dileyecek olsa idi, elbette bütün insanları hidayete erdirirdi.

Kâfirlere gelince onlara kendi kötü amelleri sebebiyle bir felaket isabet edip duracaktır.

Allah Teâlâ´nın vaadi gelinceye kadar, felaket yurtlarının yakınına inecektir.

Şüphe yok ki. Allah Teâlâ verdiği sözden asla dönmez."(Rad 31)

Nâfi' (rahimehullah)´nin anlattığına göre, İbnu Ömer´i radiyallâhü anh Safâ tepesi üzerinde şöyle dua ederken işitmiştir:

"*Ey Allah'ım, Kitab-ı Mübîn'inde: 'Bana dua edin size icabet edeyim!' (Gâfir 60) diyorsun, sen sözünden dönmezsin. Ben şimdi senden istiyorum:*

'Bana hidayet verip İslâm´ı nasip ettin, onu geri alma. Son

nefesimi Müslüman olarak vermemi nasip et"*(Âmin).* (Muvatta)

Allah Teâlâ´nın ezelde levhi mahfuza yazdığı,

"Kendime kul olanlara yardım edeceğim"

Sözü değişmeyecektir.

وَ لآ اِلٰهَ غَـيْرُكَ

"Allah Teâlâ´m, Senden başka ilâh yoktur."

Allah Teâlâ´m, Sen´i mabudum olarak kabul ettiğim gibi, bir kulun nasıl tapması gerekirse öylesine Sana tapıp, iman ve tasdik ettim, demektir.

سُبْحَانَكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ يَا مَعْبُودُ

"Tenzih ve takdis ettiğim Ma'budum, Zat-ı´na layık ibadet edemedim."

Şah-ı Nakşibent (ks) Efendimiz Allah Teâlâ´yı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´in sözleri ile sabit olan duaya geçerek, yeniden isteyeceği dilekleri için, medih ve senâ ile Allah Teâlâ´yı yüceltti.

Allah Teâlâ, yaratıcı olduğu için, ister istemez mahlûkatın yapacağı hizmet ve ibadet noksan olması mukadderdir. Kula düşen kibirden uzak olup acizliğini fikretmesi ve bilmesidir. Büyük Zat-ı Mutlak karşısında acizliği bilmek kula yeterli olur. Buna göre eksikliğimiz ile noksan amellerimizi kabul buyur demektir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in, *"ibadetlerinizden*

gücünüz yettiği derece yapınız" buyurması, Allah Teâlâ'ya layık bir ibadet etmemizin mümkün olamayacağındandır.

Allah Teâlâ, ibadet ve kulluk edilmeye en layık olan olduğu halde, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem vasıtasıyla bizden ibadetlerden gücünüz yetişebilecek ibadeti seçmemizi, ibadetlerin içinde en sevdiği namazı, az olsa bile devamlı kılınan, kılmaya başlayınca ona devamı olan namazı istedi.

Çünkü Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem;

"Siz ibadetten bezmedikçe Allah Teâlâ, sevabını kesmez"

İbadet ve Taat

İbadet, niyetli olarak yapılmasında sevap olan, Allah Teâlâ'ya yakınlaşmak ifadesi olan belirli fiillerdir. Her ibadette bir yakınlaşma vardır.

Taat, Kur'an-ı Kerim okumak, muhtaçlara yardım etmek sadaka vermek, vakıf yapmak, köle azat etmek ve emsali gibi niyete bağlı olmayan fiillerdir. Bunlar ibadet değildir. Fakat namaz, oruç, zekât, hac, cihat gibi niyet şart olan fiiller hem ibadet, hem taattırlar.[90]

---

[90]—Genelde birbirine yakın manalarda kullanılsa da ibadet borç ödeme, taat fazilet kazanma üzerinedir. İbadetteki mecburiyet taattakinden geniştir. Son zamanlarda taat ve ibadetler hususunda, insanların

İbadette, niyet şarttır. Niyet ise yapılacak filin yapılmasında ancak Allah Teâlâ'ya yakınlaşma ve taat olmalıdır.

Niyet ruh ve kalbin bir fiilidir. Bunun içindir ki ibadetlerin başı olan imanda sadece kalp tasdiki kifayet etmez. Bunun hiç olmazsa lisanen söylenmesi lazım gelir. Niyetsiz zahirde yapılan fiiller ne olursa olsun ibadet olmaz. Niyetsiz yatıp kalkmak, namaz değil, niyetsiz aç durmak oruç değil, niyetsiz sadaka vermek zekât değildir.

İbadet, Allah Teâlâ'nın razı olduğu şeyi yapmak, kullukta Allah Teâlâ'nın yaptığına razı olmaktır, diye de tefsir edilmiştir. Kulluk insanı Rabb'ine karşı hep zelillikte tuttuğundan, rahmete kavuşturur. Kulun hatalı işleri olsa bile Allah Teâlâ ona bir şekilde hidayeti nasip kılar.

---

ibadeti terk ederek taat üzere oldukları ve o yöne yöneltildikleri görülmektedir. Çünkü taatın sosyal içeriği olmasından dolayı Allah Teâlâ'nın rızası için olmasa bile dünyevi menfaati hemen görülmektedir. İbadetlerin mükâfatı genellikle ahirette olmasından dolayı, çok ibadet eden kişi dünyada zaruret içinde olması muhtemeldir. Kur'an-ı Kerim'de; *"Rasül'e itaat eden Allah Teâlâ'ya itaat etmiş olur."* (Nisa, 80) gelmiştir. Bu inceliği unutmamak gerekir.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurmuştur ki,

"Mümin taze ekin gibidir, rüzgâr estikçe yatar, fakat yine doğrulur kalkar, kâfir ise çam ağacına benzer, rüzgâr estikçe gürler amma, bir kere yıkılırsa, daha kalkamaz" çünkü kâfir ibadetsizlik yüzünden Rabb'inden bağı koparmıştır.

İbadeti kuvvetli olan insan, şuurlu olur. Hayatın üzüntülerinden üzüntü duymaz. Öyle ki, dünya hayatında müslümanlar üzerine gelmiş en büyük felaket varlık ve kurtuluş sebebimiz olan Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'in vefatıdır.

O'nun vefatı üzerine, bütün Ashab-ı kiram müteessir olmuş ve adeta şaşırmıştılar. Hazreti Ömer radiyallâhü anh bile;

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem vefat etmedi. Her kim böyle derse vururum." demişti. Fakat Ebubekir Sıddık-ı Âzam Efendimiz derhal Al-i İmran 144. ayetini okuyup;

"*Ey müminler eğer Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'e ibadet ediyorsanız işte o vefat etti. Eğer O'nu gönderen Allah Teâlâ'ya ibadet ediyorsanız, O ölmeyen diridir"* diye söyleyince Ashab-ı kiram kendilerini toplamışlardı. Onun için hayatın hiçbir halinden üzülmemek gerekir. Bu hakikat yani Allah Teâlâ'ya kulluk her zaman ve her vakit geçerli olan bir kanun ve emirdir.

Korku ve ümit içerisinde yaşayan insan ibadet ve taat sayesinde Hakk-ı bilmiş olduğu gibi kendine sığınacak bir kapı bulmuş olur. Kul her ne kadar ibadet etmek istese de, Allah Teâlâ'ya layık bir kulluğu olamayacağı kesindir. Ancak ibadet eksikliği bile kulu muhafaza eder. Çünkü fıtratta bulunan gurur ve kibir ibadetle terbiye edilir. Yoksa insanın başı beladan ve günahtan kurtulmaz.

"Nefsim kudret elinde olan Zat'a yemin ederim ki, eğer siz hiç günah işlemeseniz, Allah Teâlâ sizi toptan helak eder; günah işleyen, arkadan da istiğfar eden bir kavim yaratır ve onlar mağfiret ederdi."

"Nefsim elinde bulunan Zat-ı Zül celal'e yemin olsun ki, günah işlemediğiniz takdirde ondan daha büyük olan ucb'e (kendini beğenme günahına) düşeceğinizden korkarım." (Müslim)

"Cehennem şehvet perdesiyle örtülmüştür. Oraya şehvetler sebebi ile girilir. Cennet de nefsin hoşlanmadığı ibadetlerle korunmuştur, buraya da ibadet meşakkatleriyle girilir."

"Allah Teâlâ eşyanın güzellerini, fenalarını belirledi ve yazdı.

Sonra güzellerin güzelliğini, fenaların da çirkinliklerini açıkladı.

Her kim bir güzel hayır ve ibadet yapmak diler de onu yapamazsa, Allah Teâlâ, o kimse hesabına kendi divanında

meleklerine tam bir sevap yazdırır.

Eğer o kimse güzel bir iş yapmak ister ve yaparsa, Allah Teâlâ o kimse hesabına, kendi divanında on sevaptan yedi yüz misline ve daha çok sevap yazdırır.

Bir kimse de kötü bir iş işlemek ister de onu yapmazsa, o kimse de Allah Teâlâ divanında tam bir sevap yazdırır.

Eğer o kimse fena bir iş yapmak ister de, o fenalığı da yaparsa, Allah Teâlâ onun aleyhine bir kötülük günahı yazdırır."

İbadetler, nihayetinde bize Allah Teâlâ'nın dostluğunu kazandırır. Bu şükrü eda edilemez bir nimettir. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki;

"Kim beni tanıyan ve ihlâs ile bana ibadet eden bir kuluma düşmanlık ederse, Ben de ona harp ilan ederim.

Bana kulum hiç bir şey ile yaklaşamaz, ancak kendisine farz kıldığım şeyleri sevmesiyle yaklaşır.

Her zaman kulum bana nafile ibadetleriyle de yaklaşmak ister. Nihayet ben ona muhabbet ederim.

Artık ben kulumu sevince onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. Bu azalarıyla yapmak arzu ettiği bütün dileklerini veririm. Diliyle de her ne isterse muhakkak onları da ihsan ederim. Bana sığınmak isteyince de muhakkak kulumu himaye ederim."

سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوفُ

"Tenzih ve takdis ettiğim Ma'rufum, Zat-ını layık bir

şekilde bilemedim."

Hz. Ebubekir radiyallâhü anh *"idraksizliği idrak etmek, en büyük idraktir"* buyurdular.

Allah Teâlâ´nın varlığı açık ve bilindiği halde beşer noksanlığı icabı yeterli derecede Allah Teâlâ´yı tanıyamaz. Bu tanımamak hata değil, Vacib-i Mutlak´ın büyüklüğünden ileri gelmektedir. Allah Teâlâ´nın Zat-ını bilemememiz, bir şekilde noksanlığımızın affına sebep olur. Bu bir rahmet vesilesidir.

سُبْحَانَكَ مَا ذَكَرْنَاكَ حَقَّ ذِكْـرِكَ يَا مَـذْكُورُ

"Tenzih ve takdis ettiğim Mezkûrum, Zat-ını layık bir şekilde zikir edemedim."

Allah Teâlâ, mahlûkata birçok vazifeler vermiştir. Bunların başında gelen ise zikir yani kendinin unutulmamasıdır.

Zikir, ayık ve uyanık olmanın en büyük işaretidir. Melekler, bitkiler ve diğer cansız varlıklar Allah Teâlâ´nın kendilerine tayin ve tespit ettiği zikirleri noksansız olarak yaparlar. Fakat insanlar ve cinler ise bu konuda illa ki, bir eksiklik yaparlar. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in bile hatadan âri ve günahsız olmasına rağmen devamlı zikri telkin buyurması dikkate şayan bir meseledir. Allah Teâlâ buyurdu ki;

"Beni zikrediniz; layıkıyla anınız ki, Ben´ de sizi bana layık bir anışla anayım.

Bana şükrediniz, nimetlerime karşı, kalben veya lisanen

veya bedenen veya hepsiyle birden bana tazim ve benim emirlerime itaat ve nimetlerimi yerine sarf eyleyiniz.

İnkâr ve isyan ile Bana karşı küfranı nimet etmeyiniz, yani unutkan ve nankör olmayınız." (Bakara152)

Zikir ve şükür, *lisanî* ve *kalbi* veya *bedeni* olur. [91]

Lisan zikri; Allah Teâlâ'yı Esmâ-ı Hüsnası ile yâd etmek, hamd etmek, tesbih eylemek, kitabını okumak ve dua etmektir.

Kalp zikri; gönülden anmaktır.

Beden zikri; bedenin azasından her biri memur bulundukları vazife ile meşgul olmak ve nehy olundukları şeylerden kaçınmasıdır. Şükürde de durum aynıdır.

Ancak şükrün olması için insanın kendisine ulaşmış olan

---

[91]— Muhammed Bahâüddin Nakşibend (ks) dedi ki;

"Bir kimsenin dili susar, kalbi konuşursa günahları azalır.

Bir kimsenin dili konuşur, kalbi susarsa dili hikmet söyler.

Bir kimsenin dili ve kalbi beraber susarsa Hakk tecelli eder.

Bir kimsenin dili ve kalbi konuşursa şeytanın maskarası olur."

nimeti hissetmesi ve bunları o nimete karşılık bir tazim olarak yapması şarttır. Zikir de ise nimetin varlığı önemli değildir. Muhabbet, bir aşkın eseridir.

Muhabbet halkın öğretmesi ve tarif etmesi ile olmaz, Allah Teâlâ'nın bir ihsanıdır.

Zikir başlangıç, şükür bir sondur.

Allah Teâlâ zikreden kulunu şu şekilde karşılar.

"Beni taatım ve kulluk ile zikrediniz, ben de rahmetim ile zikredeyim".

"Beni dua ile zikrediniz, ben de icabet ile zikredeyim

"Beni senâ ve itaat ile zikrediniz, ben de sizi senâ ve nimet ile zikredeyim."

"Beni dünyada zikrediniz, ben de sizi Ahirette zikredeyim."

"Beni halvetlerde zikrediniz, ben de sizi sahralarda zikredeyim."

"Beni refahınız zamanında zikrediniz, ben de sizi bela ve musibetiniz zamanında zikredeyim."

"Beni benim yolumda mücâhede ile zikrediniz, ben de sizi hidayetimle zikredeyim."

سُبْحَانَكَ مَا شَكَرْنَاكَ حَقَّ شُكْرِكَ يَا مَشْكُورُ

"Tenzih ve takdis ettiğim Meşkûrum, Zat-ı'na layık bir şekilde şükür edemedim."

Şükür, iyiliği, iyilikle karşılamak demektir.

Şükür, Allah Teâlâ'ya karşı kulun yapması gereken bir vazifesidir. Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, *"hamd, şükrün başıdır. Allah Teâlâ'ya hamd etmeyen şükretmemiş olur"* buyurdu.

Şükür, nankörlüğü silen büyük bir fazilettir. Daha doğrusu hamd herkesin ermek istediği ve fakat pek az kimselerin erebildiği, en yüksek bir kemal mertebesidir. Çünkü bütün saadetler bu iki kelimede toplanmıştır.[92]

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz gece namazı kıldığında, iki ayağı yahut iki baldırı şişene kadar ayakta dururdu. Kendisine Hazret-i Aişe radiyallâhü anha tarafından;

—*Ya Rasülallah, Allah Teâlâ senin işlenmiş ve işlenmesi farz edilmiş günahlarını mağfiret etmiştir. İbadet hususunda niçin bu kadar meşakkat gösteriyorsunuz?* Denilirdi de, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem;

—*"Ben, Allah Teâlâ'ya karşı gece namazı ile şükreden*

---

[92]- *"Allah Teâlâ'nın nimetlerini saymaya kalksanız, değil tek, tek saymak, topyekûn bile sayamazsınız."* (Nahl 18) Bu ayet kulun şükrü hakkı ile eda edemeyeceğini gösterir.

bir kul olmayayım mı?" diye cevap verirdi.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'inde küçük sofra gibi yemek teknesinden yemek yediği, halis buğday unundan yufka ekmek yediği, yüksek masaüstünde yemek yediği görülmemiştir. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'in haline bakıp, şükrün nasıl edileceğine karar vermek gerekir.

Bu kadar sonsuz nimetler karşısında bizlere düşen vazife; nimet sahibi Allah Teâlâ'yı tanımak ve sevmek, ibadetle tanıyıp sevdiğimizi göstermek, verdiği nimetlerinden dolayı daima şükür ve minnet duyguları içinde bulunmaktır.

Dosta hediyesiz gitmek değirmene buğdaysız gitmektir.

Nimet şükür ile şükür de nimeti unutmamakla devam edeceğinden, şükrü artırmak lazımdır. Kul ne kadar şükür etmeye kalksa da eksik bir taraf kalmaktadır.

Yapmış olduğumuz ibadet ve şükürler, aslında bu dünyada bizlere verilmiş olan nimetlerin tam karşılığı olmaktan çok uzaktır. Hâlbuki Allah Teâlâ, iman edip ibadet yaptığımız takdirde, bizler için ayrıca ahirette daha büyük nimetler hazırlamış, cennette ebedi saadetler vaat etmiştir. Bu durumda Allah Teâlâ'nın ahirette vermeyi vaat ettiği bu nimetler, tamamen onun hususi lütuf ve ihsanı, fazlı ve ikramı olmaktadır. Yoksa bizim yaptığımız ibadet ve

şükürlerin karşılığı, ücreti değildir.

اَللّٰهُمَّ أَوْزِعْنَا شُكْرَ مَا اَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيْنَا

"Allah Teâlâ'm, üzerimize ihsan buyurduğun nimetlerin şükrünün ilhamını niyaz ediyoruz."

Kalplere düşen perdeler insanı gaflet içinde boğar. Öyle ki gören gözleri görmez, işiten kulakları duymaz olur.

"De ki: Haber veriniz, eğer Allah Teâlâ sizin kulaklarınızı ve gözlerinizi alıverse ve kalplerinizin üzerini mühürlese Allah Teâlâ'dan başka onu size getirecek hangi bir ilâh vardır? Bak biz ayetleri nasıl açıklıyoruz, sonra onlar yüz çeviriyorlar"(En'am 46)

Duymak ve görmek fıtratta olan kabiliyettir. Bir şey ne kadar açık olursa olsun, Allah Teâlâ mani olursa kulaklara ve kalplere nüfuz edemez. Nankörler nimetlerin içine gark olsalar da yine şükür edemezler. Gözler bakar, kulaklar dinler, fakat hiç bir şey görmez ve duymaz olurda, Allah Teâlâ'ya şükrü hatırına getiremez.

Hakikatte *Allah Teâlâ'nın kuluna karşı hiç bir mecburiyeti yoktur.* İsteyen kuluna, istediğini ve dilediğini verir veya vermez. Bize düşen acz içinde yalvarmaktır. Bu nedenle şükür etmek bile O'nun ihsanıdır.

فَإِنَّكَ اَنْتَ اللّٰهُ الَّذِي ارْتَفَعَتْ عَنْ صِفَةِ الْجِبِلِّ صِفَاتُ قُدْرَتِكَ

"Muhakkak ki Allah Teâlâ'm Sen'in kudretin mahlûkatın kudretinden yüksektir."

Sen, kudretinle olduğu gibi her sıfatınla da yüksek ve

ulvîsin.

وَ لاَ ضِدٌّ شَهِدَكَ حِينَ فَطَرْتَ الْمَأْرُوشَ

"Allah Teâlâ'm müfsit şeyleri yarattığın zaman, Sana karışacak ve zıt olacak ta yoktur."

Allah Teâlâ kötü ve zararlı bir şey yaratmamıştır. Muhakkak ne yaratmış ise onda hikmet olan bir şey vardır. Aciz kul bu hikmetleri ya sonunda anlar veya hiç aklı ona eremez.

"Eğer gökler ile yerde Allah Teâlâ'dan başka ilâhlar olsa idi, elbette ikisi de fesada uğramış olurdu. Arş-ın Rabb'i olan Allah Teâlâ, onların vasf ettikleri şeylerden yücedir."(Enbiya 22)

Allah Teâlâ güzeldir.

Zat-ı, sıfat-ı ve fiilleri ile de güzeldir.

Allah Teâlâ küfre razı olmaz. Ancak sırrına aşina olacakta bulunmaz. Çünkü küfrü kaza ve kaderin eseri olarak yaratmaktadır.

Çirkin şeyler ressamın çirkinliğini göstermez.

Her şey O'nun varlığının delilidir.

Allah Teâlâ Âdem aleyhisselâm yaratacağı zaman melekler *"yeryüzünde kan dökecek birisini mi yaratacaksın"* dediklerinde;

"Sizler benim bildiklerimi bilemezsiniz" buyurması bu

sebeptendir.

وَ لاَنِدٌّ حَجَزَكَ حِينَ بَرَئْتَ الْحُبَاتِ

"Allah Teâlâ'm Sen günahları yarattığın zaman, benzerin yoktur ki, o şeylere mani ola."

Allah Teâlâ âlemin düzeni için zıtlar sistemini getirmiştir. Bunda karar ve takdirde O'nundur. Mesela; şeytanı yaratarak insanlara musallat etmesi, rasülleri göndererek şeytana mani olması irade-i külliyesindendir. Bir hadisi kutside Allah Teâlâ buyurmuştur ki;

"İstiğfarlarınız hoşuma gitmese idi, sizleri yok edip sonra günah işleyip de istiğfar eden kullarımı yaratırdım"

اَللّٰهُمَّ إِناَّ نَعُوذُ بِكَ مِنْ حَجْمَةٍ لاٰ تَطْمَعُ

"Allah Teâlâ'm, Sen'in korkundan ağlamayan gözden Sana sığınırım."

Gözün ağlaması demek, katı kalpli olmamak demektir. Yumuşak ve hüzünlü kalp Allah Teâlâ'nın kula bir ikramıdır. Kalp üzülür göz yaşarır.

Dertsiz dua soğuktur. Dert duanın canıdır.

Ah minel aşk ve halatihî
Ahraka kalbî bi-harârâtihî

Vücudum müptelayı derdi hicran oldu, ser-tâ-pâ
Bana ağlayın ki yârin asistanından cüdayım ben

Acep mi gelse çeşmimden sirişkim böyle mahzundur
Ciğerde onulmaz bir derde müptelayım ben.

Leyla Hanım

Aşk, terbiye yolunda derinden derine şarttır. Aşk, sevgili için istekleri ve canı terk etmekle başlar. Sevgilinin isteklerinin dışındakileri terk etmekte yol büyükleri tarafından öğretilir. Bunun esası da madden ve manen teslimiyetteki kuvvete bağlıdır.

Hak yoluna ekmek verene, ekmek verirler.
Can verene, can verirler.

وَ مِنْ جَنَانٍ لاٰ يَفْزَعُ

"Allah Teâlâ'm, Sana yönelip yardım istemeyen kalpten Sana sığınırım."

Kalp öyle bir azadır ki, bir kararda duramaz çok zor sakin olur.[93] Kâinata sığmayan Allah Teâlâ ona misafir olur.

Kalpte manen ölüşler vardır.

Hasta kalplere ancak zikir hayat verir. Zikirden düşen kalbin devası ise ancak nübüvvet varislerinin göstereceği

---

93- *"Âdemoğlunun kalbi tencerenin kaynamasının tam haddini bulmasından daha çabuk değişir."* (Ramuz)

himmet ve telkindir.

İsmail Hakkı Toprak İhramcızâde (ks) buyurdular ki;

"Kardeşlerim, İnsan terbiye yolunda kalpten bir ders verirler. Çeke, çeke kalp ıslah olur. Kalp ıslah olunca da bütün vücuda dağılır. Vücut ıslah olunca bütün kâinat ve mükevvenat ıslah olur."

وَ مِنْ قَلْبٍ لاٰ يَخْشَعُ

"Allah Teâlâ'm, senden korkmayan kalpten Sana sığınırım."

Korku, insanı isyandan engelleyen, ümit ise şevkini artırıp sevdiğine yaklaştıran duygudur. Müslüman ümit ve korku arasında yaşarken, korkunun verdiği ezginliği ümitle telafi ederek yaşar. Korku ve ümit onun kanatları olup, menzile ulaşmasını sağlar. Birisi kırık olsa yol alamaz.

وَ مِنْ عَـوَادي الْـمَاعُـونِ

"Allah Teâlâ'm, muhtaçlara yardım etmeyen ve nankörlük eden kalpten Sana sığınırım."

"Maunu (ufacık bir yardımı) men ederler, yani zekâtı vermezler" (Maûn 7)

Herhangi bir kimsenin esirgemeyeceği az bir yardımlığı bile sakınır, kimseye bir damla bir şey vermek istemezler, hasis olurlar.

Onlar namaz kılar, dindar görünürler de az bir

yardımdan bile kaçınan kimselerdir. Merhameti kıt olan kimseler helak olmuşlardır.

"Gerçek fakir, malı olup sadaka vermeyedir." (Beyhâki)

Cennetin kapısını cömertler açacağı bilinen bir gerçektir. Cömert insanlar aldıkları hayır dualar karşılığında iyi bir sonla Allah Teâlâ'nın huzuruna varırlar.

Allah Teâlâ cömerttir, cömertleri sever

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurmuştur ki;

"Her müslüman müslümanın din kardeşidir.

Müslüman müslümana zulüm etmez.

Müslüman, müslümanı başına gelen musibette terk etmez.

Hangi müslüman ki, kardeşinin hacetini giderirse, Allah Teâlâ'da onun hacetini giderir.

Müslüman bir kul, din kardeşinin yardımında bulundukça Allah Teâlâ da ona yardımda bulunur.

Hangi müslüman ki, bir müslümandan dünya darlığını giderirse, Allah Teâlâ'da kıyamet gününde onun darlığını giderip sevindirir.[94]

---

[94]—Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Yâ Bilal, infak et, arş sahibi azaltır diye korkma."

Kim müslüman kardeşinin dünyada ayıbını örterse, Allah Teâlâ´da kıyamet gününde onun ayıbını örter"

Cömertlik huzur kaynağıdır.

Fakir ve zengin sınıflar arasında dayanışma ve yardımlaşma ortadan kalkarsa; sevgi ve saygı duyguları yok olur. Fertler birbirlerine düşman hale gelir. Günümüz toplumlarının hali buna açık bir delildir. [95]

---

[95] —Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Allah Teâlâ´nın emir ve yasaklarına giren meseleleri tatbik eden ve müsamaha ve gevşeklik göstermeyen iyi kimse ile yasakları işleyen kimselerin durumları, bir gemiye binip kur´a çekerek, geminin alt ve üst katlarına yerleşen yolculara benzer.

Öyle ki, alt katta oturanlar, su ihtiyaçlarını giderirken üsttekilerin yanından geçip onları rahatsız ediyorlardı. Alttakiler bu duruma son vermek için bir balta alarak geminin dibini delmeye başlasalar, üsttekiler hemen gelip:

'Ne yapıyorsunuz?' diye sorunca alttakiler:

'Biz su ihtiyacımızı görürken sizi rahatsız ediyorduk, hâlbuki suya muhtacız, şimdi sizi rahatsız

Her çeşit fitne, fesat karşısında nemelazımcılık iyileri de içine alan belaların gelmesine sebep olur.

"Öyle bir fitneden sakının ki, içinizden yalnız zulmedenlere dokunmakla kalmaz. Bilin ki, Allah Teâlâ´nın azabı şiddetlidir." (Enfal,25)

اَللّٰهُمَّ فَهِّمْنَا أَسْرَارَكَ

"Ey Allah Teâlâ´m, sırlarını anlama kabiliyeti ver."

"Allah Teâlâ, dilediğine hikmet verir. Kendisine hikmet verilmiş olan bir kimse ise, muhakkak ona birçok hayır verilmiş olur. Bunu ancak halis akıl sahipleri tefekkür eder." (Bakara 269)

Allah Teâlâ´nın her fiilinde muhakkak bir hikmet vardır. Bunu anlamak ise Allah Teâlâ´nın kula ayrı bir ihsanıdır.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurdu ki,

"İki haslet sahibinden başkasına haset olmaz.

Bunlar da Allah Teâlâ tarafından kendisine mal ihsan olunup, hak yolunda onu harcayan kimse ile kendisine

---

etmeden yerimizi delerek bu şekilde elde edeceğiz' deseler ve üsttekiler bu işte onlara mâni olsalar hem kendilerini kurtarırlar, hem onları kurtarmış olurlar. Eğer yaptıkları işte serbest bıraksalar, hem onları helâk ederler, hem de kendilerini helâk ederler."

hikmet ihsan olunup da onunla hükmeden ve onu öğreten kimseyedir."

Çünkü hikmetsiz bin şeyde bir hayra erilirse de, bir hikmet ile binlerce hayra ulaşılır.

Hikmet[96], dünya ve ahiretin hayrını toplar.

Hikmetsiz hayır ise, bir vardır bir yoktur.

Hikmete kavuşmanın şartı tefekkür ve zikretmektir. Bu da temiz akıl, temiz kalp ile olur. Bunlar hep Allah Teâlâ'nın ihsanıdır. Allah Teâlâ'nın verdiği aklı şehvetlere ve şeytanın vesveselerine kaptıranlar hikmeti anlayamazlar.

Allah Teâlâ, bir kimseye anlayış vermezse hiçbir şeyin hakikatine eremediği gibi, zevkten de yoksun kalır. Hikmet sahibi olan bir kişi, ilminden de bir menfaat da bulur. Hikmet sahibi amelini kalbine indirdiğinden, isteyerek yaptığı amelden bir fayda görür.

Kamil hikmete kavuşan, çok hayra kavuşmuş demektir.

"Hikmet müminin yitiğidir nerede bulursa alır"

وَ اَلْبِسْنَا مَلاَبِسَ اَنْوَارِكَ

"Allah Teâlâ'm, nurdan elbiselerini bize giydir."

Elbise, kalp, ahlak, nefis ve ameldir.

---

[96]—Hikmet ile felsefeyi birbirinden ayırmak gerekir. Hikmet ilâhi, felsefe aklî kaynaktan ilham almaktadır.

İnsan üzerini hicaplar perde, perde sarmışken bunlarını zulmetten değil de nurdan kılınmasını istemesi gerekir. Nurlar asıl itibarı ile Allah Teâlâ'ya daha yakınlık gösterir. Melekler Allah Teâlâ'ya yakındırlar. Çünkü meleklerin nurdan yaratılmıştır. Ulvî olan şeylerin aslında da nurlar vardır. Elbisede ki güzellik kalp, ahlak, nefis ve amelin güzel ve nurlu olması demektir.

İnsanın yaratılışı nurdan olmasa da, nur üstü makam olan ruhî ilâhiyatı kazanma kabiliyeti vardır. Melekler ruhun üstünlüğüne erişemezler. Bu kabiliyettendir ki en yüksek makamlara ulaşanlar sadece insan olmuştur. Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem bunun en bariz örneğidir.

وَ أَغْمِسْنَا فِي رَامُوزِ الَّطَائِفِ

"Allah Teâlâ'm, bizi lütuflar deryasına gark et."

Lütuf ve ihsanlarını tatmak değil, onun içinde boğulmak gerekir. Ancak o zaman Allah Teâlâ daha iyi tanınır ve şükür ehlinden olunur.

Kutsî Dua'da *gark olmak* tabirinin kullanılması vasıta cinsinden olan bir şeyle elde edilen kazançta ayrılık olmasındandır.

وَ أَفِضْ عَلَيْنَا مِنْ عَوَارِفِ الْمَعَارِفِ

"Allah Teâlâ'm, marifet ve ihsanlarını üzerimize dök."

Feyz, su kaynakları gibi düştüğü yere hayat ve canlılık getirir. Marifet kaynakları açılınca ve feyz musluklarından içilince ibadet ve taat kat, kat artar. Maneviyat isteyenin önce

feyz talebinde bulunması bu sebepledir. Eğer feyzde kesinti zuhur ederse, hemen bir noksanlık zuhur eder. Feyzin olmadığı yerde bir kuruluk kendini hemen gösterir.

Feyz, marifet miktarı ile artar ve çoğalır.

Marifet irfan ile olur.

İrfan ile Allah Teâlâ tanınır.

Tanımak ile yakınlık artar.

Yakılığın artması ile terakki edilir.

Gaye ilmi laftan hal indirip, hakikatine varmaktır.

يَا نُـورَ ٱلْأَنْـوَارِ

"Allah Teâlâ'm, nurların hakikatisin."

Yukarıda da belirttiğimiz gibi nurlar ulviyete yakın olduğu için nurların aslı yine Allah Teâlâ'dandır. Nurun olmadığı yerde zulmet çıkar. Zulmet ise şeytanı çağrıştırır.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurdular ki;

"Allah Teâlâ âlemleri yaratmadan önce benim nurumu yarattı. Benim nurumdan sonra diğer mahlûkatı yarattı"

Burada şu manada vardır.

"Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem nurdur, Sende O nurun, Nurusun."

Nurların çıkış yeri için bilinen hakikat Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in olduğudur. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'in bir adı da *"Nur"* dur.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem diğer şeyler gibi yaratılışın mertebelerinden inerken nurunu kaybetmedi. Mesela; arş ise sahip olduğu nurları Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'den emanet alarak durur. Yoksa hariçten nûrâniyeti yoktur.

Nuru talep etmek her müslümana bir görevdir. Beşerde nur artma ve eksilme gösterir. Noksanlık Allah Teâlâ ile olan bağın kopmasına sebep olur. Bu sebepten dolayı bizlere uyarmak için, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle dua buyururlardı.

"Allah Teâlâ'm, kalbimde bir nur kıl, gözümde de bir nur kıl, kulağımda da bir nur kıl, yine böyle sağımda bir nur, solumda bir nur, üstümde bir nur, altımda bir nur, önümde bir nur, arkamda bir nur kıl. Benim için umumî ve büyük bir nur yarat."

يَا لَطِيفُ يَا سَتَّارُ

"Günahlarımızı ve hatalarımızı kapatan, lütuf ve ihsan sahibi Allah Teâlâ'm."

Allah Teâlâ, Latîf dir.

Latif; En ince işlerin bütün inceliklerini bilen;

Nasıl yapıldığına nüfuz edilemeyen en ince şeyleri yapan;

İnce ve anlaşılmayan yollardan kullarına çeşitli faydalar ulaştıran; nasıl yapıldığı bilinmeyen, gizli olan en ince şeyleri yapan demektir.

Allah Teâlâ, Settar'dır.

Settar; Örten, üstünü kapatan demektir. Allah Teâlâ kulların, kendi nefisleri ve melekler tarafından bilinen günahları kapatarak mağfiret etmesi ve yüzüne vurmamasıdır. Kul bu bağışlamanın karşısında çok mahzun ve üzgün olur. Çünkü *"Ayıpları örten"* olan Allah Teâlâ'nın karşısında pişmanlığı kat, kat artar. Eğer Allah Teâlâ kul üzerine Latif sıfatını bu sıfat ile beraber tecelli etmese idi, kullar bu kapatma helak muhakkak olurdu.

نَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

"Allah Teâlâ'm, Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'in üzerine salât ve selam eyle."

"Muhakkak ki, Allah Teâlâ ve melekleri nebi üzerine salâtta bulunurlar. Ey iman etmiş kimseler, O'nun üzerine salâtta, teslimiyetle selâmda bulunun." (Ahzab 56)

Allah Teâlâ, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in şerefini yüksek tutmuş ve diğer insanlara vermediği makam ve iltifatta bulunmuştur. Öyle ki Allah Teâlâ anıldıkça, O'nun da adının anılmaktadır.

Hadisi kutside Allah Teâlâ buyurdu ki;

"Bilir misin, senin zikrini nasıl yükselttim. Ben anıldıkça sen de beraberimde anıldın"

Fahri Âlem Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'in makamının yüksekliği aşikârdır. Lailahe illallalah denilince beraberinde Muhammed'ür Rasûlüllah denilir.

"Kim rasüle itaat ederse, Allah Teâlâ'ya itaat etmiş olur" buyruldu.

Übey radiyallâhü anh buyurdu ki;

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem gecenin üçte ikisi geçince kalkar ve:

"Ey insanlar!

Allah Teâlâ'yı zikredin! Allah Teâlâ'yı zikredin!

"Sarsıcı" kesinlikle gelecektir; "takipçi" de onun arkasından gelecektir.

Ölüm, içindeki şiddet ve sıkıntılarla gelecek, öyleyse ahirete hazırlanın!" derdi. Übey radiyallâhü anh dedi ki:

"Ey Allah Teâlâ'nın Resulü dedim, ben sana çok salât okumak istiyorum. Duamda ne miktarını sana salât-u selam yapayım?"

"Dilediğin kadar!" buyurdular.

"Dörtte bir yeter mi?" dedim.

"Dilediğin kadar!" buyurdular,

"Eğer artırırsan, bu senin için daha hayırlı!" dediler.

"Üçte ikiye ne dersiniz?" dedim.

"Dilediğin kadar!" buyurdular, *"Eğer artırırsan, bu senin için daha iyi!"* dediler.

"Kendim için dua ettiğim vaktin tamamını size salât u selam okumaya ayırayım mı?" dedim.

"Bu takdirde, dünyevî ve uhrevî dilediğin kabul edilir, günahın affedilir!" buyurdular." (Tirmizî)

(Duamız)

"Ey Allah Teâlâ'm, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'e salât ve selâm etmemizi bize emir buyurdun.

Bizde emrine itaat ettik. Ne var ki, O'nun şanına layık bir salât ve selâm etmeye gücümüz yoktur. Aciz olduğumuzdan tarafından yardımını talep ederiz. Bizzat Sen, şanına layık salât ve selâm kıl. Bizler işlerini Zat-ı Âli'ne ısmarlamakla huzur bulmuşuz. Salât ve selâm işimizi dahi Sana ısmarlıyoruz."

نِبْرَاسِ اْلأَنْبِيآءِ

"Enbiyanın ışığı, Fahri Âlem Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'dir."

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem yaratılışın evveli, hiçbir mahlukat olmadan Allah Teâlâ'nın sevgilisi ve rasûlü olandır.

O elçilerin ve ümmetlerinin şefaatçisidir.

Kıyamet günü rasüller dahi, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'den nefisleri ve ümmetlerine şefaat için ricacı olacaklardır. O'nun için Kur'an-ı Kerim'de buyruldu ki;

"Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." (Enbiya,107)

Allah Teâlâ'ya kavuşma yolları O'na bağlanmıştır.

Ahiret günü kabirden ilkönce Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem kalkacaktır.

Diğer bütün insanlar çıplak olurken üzerinde cennet elbisesi bulunacaktır.

Burak üzerinde mahşer yerine gidecektir. Elinde ***"liva-ül-hamd"*** denilen bayrak olacaktır. Nebiler ve bütün insanlar bu bayrağın altında duracaktır.

Kıyamette huzuru ilâhide aslî şefaat makamına ancak O çağırılacaktır.

وَ نَيِّـرِ اْلأَوْلِيـَاءِ

"Velileri nurlandıran güneş, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem′dir."

Velâyet mertebesinde olan bir kul ancak O′nun izni ile Allah Teâlâ′ya yol bulur.[97] Kim ki Allah Teâlâ′ya dost olmak

---

[97]—[Şah Hâşim Risâlesinde yazıyor ki; Allah Teâlâ kullarından birini veli yapmak dilerse, onun Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem′in huzuruna götürülmesini emreder. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem emreder ve;

"Oğlum Seyyid Abdülkadir Geylânî (ks) Hazretlerine götürün, velâyete layık olup olmadığını araştırsın" buyurur.

Seyyid Abdülkadir Geylânî (ks) Hazretlerine götürülür. Eğer o zat-ı velâyete layık görürse, ismini *Muhammedî Defterine* yazar. Mübarek mührü ile mühürler ve bunu Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve

sellem′in emri ve tasdiki konur. O zat-a velâyet, berat ve hilâfet tertip edilip zamanın gavs-ı vasıtasıyla sahibine ulaştırılır. O veli makbul ve korunmuşlardan olur. Bu vazife kıyamete kadar Abdülkadir Geylânî (ks) Hazretlerine verilmiştir. Başka görevlisi de yoktur. Bu işe yalnız bakmaktadır. Her asırda kutuplar, gavs ve bütün veliler O′ndan feyz almaktadırlar."

Önce şunu bilmek lazımdır. Hazreti Abdülkadir Geylânî (ks), 1077 (hicri470) yılında, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem′in vefatından 445 yıl sonra, Hazar denizinin güneyinde Geylânî kasabasında doğmuş, 1165 (hicri 562) yılında 91 yıllık muhteşem bir ömürden sonra, yani 833 yıl önce bu âleme veda etmiştir. Soy itibariyle hem Seyyid, hem de Şerif idi. Yani soyu, babası Seyyid Musa tarafından İmam-ı Hasan radiyallahü anh Efendimiz'e, annesi Fatma Hatun tarafından da İmam-ı Hüseyin radiyallahü anh Efendimiz'e dayanmaktadır.

Onun için şu ibare meşhur olmuştur:

"Veliler Sultanı Abdülkadir Geylânî, aşk ile doğdu,

isterse, O güneşi rehber edinmelidir. Güneşsiz nasıl beşer kendini dahi göremezse, Fahri Âlem Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz olmadan Allah Teâlâ yanında bir karar tutamaz.[98] Çünkü her eşyanın vücudu

---

Kemal ile ömür sürdü ve kemal-i aşk ile Rabb'ine vasıl oldu.

(Aşkın sayısal değeri 470, kemalin sayısal değeri 91 dir. Aşk yılından sonra 91 yıl yaşamıştır.) İsmail Hakkı Toprak İhramcızâde Sivasî Hazretleri (Vefat: 02.08.1969) bu konuya devamla şöyle buyurmuştur.

'1955 senesinde Seyyid Abdülkadir Geylânî (ks) Hazretleri yukarıda bahsettiğin vazifesini bi-zâtihî temessül ederek beşeri âlemde bize teslim etti. Yukarıdaki söz bizim zamanımızdan önce yazıldığını da unutma. Biz bu makamı bir üstünlük saymayız. Ne mutlu bizlere ki, Onlar bizi sever, bizde Onları severiz. Sende bizi sevdiğin için bu sevgide beraberiz.'] (Haki'nin Gülnâmesi)

[98]—Mevlana Abdurrahman Cami (ks)'nin Nefahât'ü-l Üns Kitabı- Mecdüddin Bağdâdî (ks) menakıbında İbn-i Sina hakkında Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurmuştur ki;

bütün mertebelerde bizzat Allah Teâlâ'dan feyz alma kabiliyetine sahip değildir. Böyle olmasa idi, nebilerin gelmesine gerek kalmazdı. Bu mana üzerine bağı O'ndan koparmamak lazım gelmektedir. Bu bir hakikattir.

وَ زِبْرِقَانِ ٱلْأَصْفِيَآءِ

"Pak insanların ay'ı, Fahri Âlem Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'dir."

Terbiye yolunun müntesipleri ilk anlarda feyizlere dayanamayacağı ve çirkin hallerinin kendisi ve diğer insanlar tarafından görülmemesi için, gece doğan ayın loşluğunda ve güzelliğinde çalıştırılır. Bu durum talebeler için rahmettir. Zamanla öyle bir hal meydana gelir ki, bu kişiler güneşin ziyasına dahi takat getirirler. Çünkü dost kapısından içeri

---

"*O, benim vasıta ve aracılığım olmadan Allah Teâlâ'ya vasıl olmak istedi. O'nu elimle şöyle engelledim ve cehenneme düştü.*"

Yine; *"İlimle Allah Teâlâ'nın sapık kıldığı kimsedir"*

Aliyyü'l-Havvas buyurdu ki;

"Allah Teâlâ'yı keşif yolu ile değil, düşünce ve akıl yolu ile öğrenmeye çalışan bir kimse, muhakkak O'nu bir şeye benzetir. Bu hatadan ancak keşif yolu ile kurtulabilinir."

girmişlerdir.

وَ يُوحِى ٱلثَّقَلَيْنِ

“İnsanlar ve cinlere rehber olan güneş, Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem'dir.”

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz insanlar ve cinlere rasül olarak gelmiştir. Diğer rasüllerde durum böyle değildir. Cinler Fahri Âlem Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'in risaletinden sonra azgınlıklarına ceza ve insanlar ile olan ilişkilerine sınırlama gelmiştir.[99] Daha önce cinler insanları aldatmak, kandırmak ve aşağılamaktan zevk alırlardı.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'in ümmetine verilen özellik, onlara can yakıcı azap olarak tecelli etmektedir.

وَ ضِيَاءِ الْخَافِقَيْنِ

---

[99]—(Cinler, dediler ki): “*Biz göğe dokunduk, onu kuvvetli bekçiler ve alevlerle dolu bulduk.*” “*Hâlbuki (daha önce) biz onun bazı kısımlarında (haber) dinlemek için oturacak yerler (bulup) oturuyorduk; fakat şimdi kim dinlemek isterse, kendisini gözetleyen bir alev huzmesi buluyor.*” (Cin,8–9)

"Doğu ve batının ışığı[100], Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'dir."

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz bu sayılan vasıfların daha üstünde vasıflara sahiptir. O'nun sırlarını ve güzide vasıflarını ancak Allah Teâlâ bilir. Hepsine iman getirip, tasdik ederiz.

Allah Teâlâ'yı bulmak isteyen, O'nu bulmadan önce Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'i bulmalıdır. O'nu bulmadan boşa emek harcamalıdır. İmam Rabbanî (ks) ne güzel söylemiştir:

"Seni Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem'in Rabb'i olduğun için seviyorum"

Geçmiş ümmetler maneviyat ilmini yıllarca çalışmaları sonucunda bulamaz iken, Ümmet-i Muhammed O'nunla

---

[100]—Doğu; İslam âlemi, Batı; Ehl-i Kitap ve diğerleri, yorumu da getirilebilir. Şirk ehli bile kıyamette Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'in şefaatini bekleyeceklerdir. Fakat Allah Teâlâ'nın Müslümanlara olan vaadi vardır.

"Eğer dileseydik bütün insanlara hidayet verir, doğru yola koyardık. Lâkin «Cehennemi cinlerden ve insanlardan bir kısmıyla dolduracağım» hükmü kesinleşmiştir." (Secde,13)

sırlara kolayca kavuşmuştur.

Binaenaleyh, hakikati Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´siz görmek isteyen aldanır.

Hakikat ilminden bahsedende *O´nun varlığı* görülmezse, bilinmeli ki, o kişi dalâletten bahsetmektedir. Çünkü Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´e yol vardırmadan önce görülenlerin hayal olduğu, ancak O tanınınca anlaşılır.

Çünkü hakikat kendini ancak O´nunla açıklayabildi.

Kasîde-i Ercûze´de Hz. Ali radiyallâhü anh bu konudan şöyle bahseder.

"Hamd, bizi dalaletten hidayete sevk eden ve bu yolu seçenedir. Salât ve selam kesintisiz, bizlerden kadri ve kıymeti yüce olan Nebi´nin üzerine olsun. Kıyamete yakın gönderilen Hz. Muhammed´e sallallâhü aleyhi ve sellem ikram layıktır.

O iyilik hazinesi, cömertlik denizidir. Huda'nın nurudur. Vasıfta Efendi, sıfatta kâmil, nuru zat-ı´ndandır, bakanlarından değildir.

O ´nun nuruyla Levh-i Mahfuz'da satırlar parıldar. Bize bu haber geldi.

O her şeye muttali olduğu halde, bilinmeyeni bildiği halde hakkına tecavüz etmez ve etmemiştir.

Her şeyin sahibi O´na dostum dedi; O´nu, O´nunla anlattı. Sırları, O´na anlattı. Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz bir sözü sakladıysa

edebindendir.

"O´nun göğsünde toplanan ilim gelmiş ve geleceğin ilmidir. Vera sahibine bu sıfatla kim kıyas edilebilir. Bu bendeki olan O´nun feyiz deryasından avuçladıklarımdır. Kudret ve zengin Mevla'mız affina ulaşan Kulu'na sarılarak bu sözleri söylüyorum."

وَ أَنْ تَرْفَعَ وُجُودَنَا اِلٰى فَلَكِ الْعِرْفَانِ

"Allah Teâlâ´m, vücudumuzu, irfan göklerine yükselt."

Günahlar ve hatalar sebebi ile kirlenen vücudumuzu temizleyip, güzel hasletlere kavuşmuş olarak, marifet göklerine çıkmayı nasip kıl, demektir.

Ebû Osman el-Mağribî (ks) şöyle demiştir. *"Arif o kimsedir ki, ilmin nurları ile kendisini aydınlatır, o da bu aydınlık altında gizli acayip hakikatlere bakar"*

Marifete ulaşmak, nefsi tanımak ile olur.

Nefsini tanıyan Allah Teâlâ´yı bilir.

Marifet mektebinin hocası da Allah Teâlâ´nın bizzat kendisidir. Bu mektepte okuyan nihayetinde sonunda yetişir ve sırlara erer. Çünkü hocası Allah Teâlâ ve Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´dir. Fakat bu mektebe girmek ise kolay değildir.

Hadisi şerifte; *"Kim çizgisini o nebinin çizgisine muvafık düşürürse, bu takdirde isabet eder"* yani tıpkı o nebinin ferasetiyle o hâli bilir denmek istenmiştir. Buna göre

yaşayışını nübüvvet çizgisine sokan, Onlar gibi düşünmeye ve cevap vermeye başlar.

"Müminin dünyaya bakışı öyledir ki dünyada ki zevk ve sefaya bakar arkasındaki cehennemi görür. Meşakkate bakar arkasındaki cenneti görür. Yani müminin nazarı dünyaya takılmaz."

وَ تُثَبِّتَ شُهُودَنَا فِي مَقَامِ ٱلإِحْسَانِ

"Allah Teâlâ´m, müşahedelerimizi ihsan makamında sabit kıl."

"Gözler O´nu görüp idrak edemez. O ise bütün gözleri idrak eder. Eşyayı pekiyi bilen, her şeyden haberdardır."(Enam 103)

Kendinden başka hiç bir göz her şeyi kavrayamaz. Gözler kendini bile idrak etmez iken onları idrak eden, ettiren, gören, gösteren, hakikati bilen ancak Allah Teâlâ´dır.

Hakikatte görme yoktur. Görürmüş gibi olmak vardır. İnsana görmek gibi gördüğünü anlaması gereklidir. Bütün bu şeyler ancak Allah Teâlâ´nın lütuf ve ihsanıdır.

Kul taklitten hakikate erince görmenin aslı olan idrake yani anlayışa geçer ki, bu ihsan makamıdır. Bu makamda kul ibadetten bir şevk ve zevk duyar. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´e ihsan sorulunca;

"İhsan, Allah Teâlâ´ya, görür gibi ibadet etmendir. Her ne kadar sen onu görmesen de O seni görür" buyurdu.

İbadette en yüksek derece ihsan derecesidir. İhsan

derecesine ulaşan bir kul, ibadette ihlâsı, tam olarak kazanmış demektir. Allah Teâlâ´nın her zaman kendisini gördüğünü düşünerek, her an O´nun huzurunda olduğunu hissederek yapılan ibadete, ancak Allah Teâlâ´nın rızasını kazanmak ve emirlerine itaat etmek düşüncesinden başka hiçbir duygu karışmaz. İnsan böylece ibadetin ruhu olan ihlâsa en mükemmel şekliyle ulaşır.

İhsan makamına erdikten sonra, sabit kalmayı temenni etmek lazımdır. Çünkü geri dönmek, gaflete ermek olur ki, bu ise kazancın ziyanıdır. Çünkü ihsan fena makamlarına açılan yolun başlangıcıdır.

يَا اَللّٰهُ

"Ey Allah Teâlâ´m."

Allah Teâlâ´nın, özel ismidir. Daha doğrusu İsm-i Zat-tır ve alemdir.

Allah ismi, bütün hislerimizin, tasavvurlarımızın şartı olan derin hislerin gösterdiği zatına işaret eden, bir has ismidir.

Allah ismini bir zat ismi olarak ele alınmalıdır.

Allah Teâlâ´nın diğer isimleri, Tecelli-i zat, tecelli-i sıfat, tecelli-i ef´al, tecelli-i esmadan biri ile alakadardır.

Allah ismini, ism-i has olarak bir toplam mana ile anlayabilmek için, bütün sıfatlarını yani selbi, sübûti, zatiye ve filiyesini tasavvur etmek ve sonra onları toplamak lazım gelir.

Allah İsmi´nin fiil çekimi yoktur. Diğer isimler için böyle değildir.

Allah, ismine benzeyen hiç bir kelime yoktur. Kendi içerisinde ki her harf bir mana ifade eder. اللّٰه = لِلّٰه = له = هـ

يَا نُورُ

"Ey Nur´um."

"Allah Teâlâ, göklerin ve yerin nurudur.

Nurunun misali, içinde güzel bir çırağ bulunan bir kandil gibidir, o çırağ ise bir kandil içindedir.

O kandil ise sanki bir incimsi yıldızdır, doğusu ve batısı olmayan mübarek bir zeytin ağacından tutuşturulmaktadır.

Onun yağı bir halde ki, kendisine ateş dokunmasa bile hemen, hemen ışık verecektir.

Nur üstüne nurdur.

Allah Teâlâ, nuruna dilediğini kavuşturur. Allah Teâlâ insanlara misaller getirir ve Allah Teâlâ her şeyi hakkıyla bilicidir."(Nur 35)

Bütün âlemleri yaratan, gösteren, hakikati bildiren, gözleri gönülleri şenlendiren O´dur. O olmasa idi, hiç bir şey bulunmaz hiç bir hakikat sezilmez, hiç bir neşe duyulmazdı.

Burada Allah Teâlâ´nın, nurun kendisi değil, yaratıcısı olduğu mana murat edilmesi lazım gelir. Bu sebeptendir ki, nur isminin idraki gözden çok akıl ve idrak ile sabit olur. Bununla beraber akıl da kusurdan tamamen salim değildir. Akıl da bir mürşide muhtaçtır. En büyük mürşit ise Allah

Teâlâ sözü ve Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in irşadıdır. Kuran ayetleri, beşer gözünde Güneş nuru mesabesindedir. Güneşin ziyasına nur denildiği gibi Kur´an-ı Kerim´e de, Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem´e de nur adı verilir.

Hakikaten mutlak nur Allah Teâlâ´dır. O´ndan başkası için nur mecazdır. Bu böyle olunca şunu da bilmek lazım gelir ki, her şeyin oluşumu ancak nur ile olması ve gözde görüşün nur ile zahir olması ancak Allah Teâlâ ile olur. Allah Teâlâ´nın nuru ise her şey ile beraber bulunur da fark olunmaz. Nuru yapan, nurun üstündedir. Lakin bundan dolayı nuru yaratan için söylenmesi mecaz yolu ile olur. Hakikat o nurun sahibi olmasıdır.

يَا وَاسِعُ

"Vasi' olan Allah Teâlâ´m."

Allah Teâlâ´nın iyi olarak bilinen her şeyde lütfunu sonsuzlukla ihsan etmesidir. Bu isim, başka bir ismi ile beraber kullanılır. Mesela; geniş ve sonsuz rahmet sahibi, sonsuz rızık verici vb.

Allah Teâlâ´nın keremi çok, kudreti geniş bir ganîdir. Dilediğine ümit edilmedik yerden keremiyle geniş rızık, büyük ve umulmadık rahmet verir.

يَا غَفُورُ

"Mağfiret sahibi Allah Teâlâ´m."

Mağfireti çok demektir.

Allah Teâlâ'nın mağfireti çoktur. Bir kulun kusuru ne kadar büyük ve çok olursa olsun onları örter, meydana çıkarıp da sahibini rezil etmez. Kusurları insanların gözünden gizlediği gibi, melekût âlemi sakinlerinin gözünden de gizler.

İnsanların görmediği bazı şeyleri melekût âlemi sakinleri görürler. Gafûr ism-i şerifi, kusurların onların gözünden de gizlenmesini ifade eder.

يَا مَنِ السَّمَاءُ بِأَمْرِهِ مَبْنِيَّةٌ

"Gökleri emri ile üzerimizde kubbe kılan, Allah Teâlâ'm."

"Bir de semaya bakın biz onu kuvvetle bina ettik ve şüphe yok ki biz onu genişletiyoruz." (Zâriyat 47)

Allah Teâlâ, semaya yükseklik vererek, direksiz olarak yükseğe kaldırmış ve sonra da onu tesviye etmiştir.

وَ الْغَبْرَاءُ بِقُدْرَتِهِ مَدْحِيَّةٌ

" Yeri kudreti ile düzgünce seren, Allah Teâlâ'm."

"Arzı da döşedik, bakınız biz ne güzel döşeriz" (Zâriyat 48)

Yeryüzü, bir beşik ve karyola gibi döşenmiştir. Önce bu döşek hazırlanmış, Âdemoğlu bu döşekte doğmuş ve bu döşekte yaşamakta, yine bu döşekte yol almaktadır.

وَ الشَّوَاهِقُ بِحِكْمَتِهِ مَرْسِيَّةٌ

"Hikmeti ile yüksek dağları yerlerinde tutan, Allah Teâlâ'm."

"Dağları da tespit etti." (Nâziat 32) *"Dağlar ki, nasıl dikilmiş?"* (Gaşiye 19)

Dağlar yere çakılan çivi ve kazık gibidir. Direkleri olmadan bir ev kurulamayacağı gibi, kazıklar sağlam çakılmadan da bir direk dikilemeyeceğinden, dağlar yer için yaratılmıştır.

Eğer dağlar kaldırılsa döşekte huzurun kalkacağı; yeryüzü deniz seviyesinde olursa da tabiatta ıstırabı sürekli olan bir yaşantı içinde olacağına ayetle işaret edilmiştir. Onun için gök kapılarının açılması ve dağların yürütülüp yerin düz haline getirilmesi kıyametin kopması demektir.

وَ الْقَمَرَانِ بِفَضْلِهِ مُضِيئَةٌ

"Güneş ve Ay'a lütfundan ziya veren, Allah Teâlâ'm."

Allah Teâlâ'nın, *yeryüzü, gökyüzü, dağlar, Güneş* ve *Ay*'ı Kur'an da anlatması ve bilgilendirmesi, bu mahlûkların büyük olması, göz ile fark edilmesi ve içtimai hayatta her zaman onlarla iç içe olunmasındandır. Allah Teâlâ, bu saydıklarımızın Rabb'i ve onlarda tasarruf edendir.

نَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ ٱلَّذِي تَرَقْرَقَتْ مِنْهُ الْخُنَّسُ وَ ٱلْأَزْهَرَانِ

"Gökyüzündeki galaksilerde olan uydular, güneşler ve yıldızları nurlandıran isminle istiyoruz."

Havas kitaplarında yıldızların Allah Teâlâ'nın isimleri ile olan irtibatlarından genişçe bahsedilir. Yeryüzü ve gökyüzünde bütün mahlûkat, bir esmanın tesiri altında hayat bulur. Bu ilmin sırrına erenler, o eşyada tasarruf sahibi olabilir. Bu âlem Allah Teâlâ'nın isimlerinden doğduğu için, hiçbir şeyi O'nsuz düşünemeyiz.

وَ تَجَلْجَلَتْ مِنْهُ الْعَنَانُ

"Sen´in isminden gökyüzünün ufukları aydınlandı."

Nurların çıkış yerleri Allah Teâlâ´nın isimleri ve sıfatlarıdır.

Bu konuda Hz. Ali radiyallâhü anh *Celcelutiyye* isimli kasidesinde Allah Teâlâ´nın isimlerinden bahsetmekte ve bilgilendirmektedir. Kasidenin feyzi ve nuru çok olduğundan maddî ve manevi âleme tesiri olmaktadır. Kutsi Dua Bahâiyye bu sözle remzen Celcelutiyye Kaside´sine işaret etmektedir.

حِرْزًا مَانِعًا

"Gökyüzün zarar verecek şeylerden bizi koruyan kalkandır."

Günümüz teknolojisi bunu çok iyi açıklamaktadır. Ayrıca gökyüzü vazifeli melekler ve ateş topları ile de korunmuştur. Bu koruma insanların menfaatine olan bir korumadır.

وَ نُورًا سَادِعًا

"Gökyüzün nuru ile de bizi aydınlatır."

Atmosferin ışık yansımasına ve son zamanlarda iklim şartlarına etkilerinin nasıl olduğu bariz şekilde görülmektedir.

Maddi semaların nihayetinden sonra gelen meleklerin iskân edildiği ve beşerin idraki ile anlatmanın mümkün olmadığı, ruhun desteği ile fark olan semaların nurları ile de insanlar aydınlanmaktadır. Bu aydınlanma ceseden fark edilmediği gibi, anlatılmasında ancak rumuzlar kullanılır. Bu anlatış ise zevksiz olduğundan ancak hal ehlince

anlaşılmaktadır.

يَكَادُ سَنَابَرْقِهِ يذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ

“Az kalıyor ki, şimşeğinin parıltısı, gözleri gideriversin. (Nur 43)

Gökyüzündeki şimşeklerinin nuru bakanların göz nurunu siler götürür. Aslında bu haddi aşanlar için söylenmiştir.

Bundan anlaşılır ki; kemâlat yolunda önüne bakıp giden zarardan emin olur demektir. Bu yolda edep öne bakmaktır. Uzak emeller, hırslar, haddi aşmaların sonu helak olmaktan başka bir şey değildir. Gökyüzü ulviyetin temsili olduğundan edep dairesindekilere rahmet, edepsizlere en büyük felaket olmuştur.

يُقَلِّبُ ٱللَّهُ ٱلَّيْلَ وَ ٱلنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِأُولِي ٱلْأَبْصَارِ

“Allah Teâlâ geceyi ve gündüzü çeviriyor. Şüphe yok ki, bunda gözleri olanlar için elbette bir ibret vardır.” (Nur 44)

Allah Teâlâ, yarattıklarını başıboş bırakmamıştır. Çünkü âlem ve zaman durgun değildir. İnişli ve çıkışlı, iyi ve kötü, saadetli huzurlu, sıcak ve soğuk vb. arasıda gelip gider. Bütün bu olanlar Allah Teâlâ´nın emri ile olan şeylerdir.

“Göklerde ve yerde her kim var ise O'ndan dilerler. O, her gün bir iştedir.” (Rahman 29)

طسٓمٓ

“Tâ Sîn Mîm”

İsm-i Âzam´ın sırları vardır. Hakikatini Allah Teâlâ bilir.

وَ نَعُوذُ بِاللهِ الْعَظِيمِ مِنَ الْمَعَازِفِ

"Boş şeyler, eğlence ve oyunlardan azîm olan Allah Teâlâ´ya sığınırım."

Dünya hayatı Kur´an-ı Kerim´de oyun olarak geçmiştir.

Oyun çocuklar içindir.

Dünyevî zevklerden kurtulmayan buluğ çağına ulaşmamış demektir.

"Âdemoğlunun, emr-i bi'lma'ruf veya nehy-i ani'lmünker veya Allah Teâlâ´yı zikir hariç bütün sözleri lehine değil, aleyhinedir." (Tirmizî)

"Dinlerini bir oyuncak ve bir eğlence edinen ve kendilerini dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak.

O´nunla öğüt ver ki, hiçbir kimse kazandığı şey sebebiyle helake düşmesin, onun için Allah Teâlâ'dan başka ne bir dost ve ne de bir şefaatçi yoktur.

O bütün varını fidye olarak verecek olsa ondan alınmaz.

Onlar o kimselerdir ki, kazanmış oldukları şeyler sebebiyle azaba maruz kalmışlardır.

Onlar için küfrettikleri şey sebebiyle pek sıcak sudan bir içki ve pek incitici bir azap vardır."(En´âm 70)

"O kimseler ki, dinlerini bir eğlence ve bir oyun edindiler ve onları dünya hayatı aldatmış oldu. Artık onlar bu günlere yetişeceklerini unuttukları gibi ve bizim âyetlerimizi inkâr eder oldukları gibi biz de onları bugün unutacağız." (A´raf

51)

"Eğer biz bir eğlence edinmek istese idik. Eğer yapacak olsaydık elbette onu kendi tarafımızdan edinirdik." (Enbiya 17)

وَ الْعِضَةِ

"Allah Teâlâ'm, yalan ve iftiradan Sana sığınırım."

"Onların kalplerinde bir hastalık vardır. Allah Teâlâ'da onlar için hastalığı artırmıştır. Onlar için yalan söylemeleri sebebiyle gayet acı bir azap vardır." (Bakara 10)

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Münafığın alametleri üçtür.

—Söz söylerken yalan söyler.

—Vaad ettiği vakit sözünde durmaz.

—Kendisine bir şey emniyet edildiği zaman hıyanet eder."

"Kim ki, yalan söylemeği ve yalanla amel etmeği bırakmazsa, Allah Teâlâ o kimsenin yemesini, içmesini, bırakmasına hiç kıymet vermez, iltifat buyurmaz."

İftira ise yalandan daha dehşetli bir günahtır. Yalan günahının sermayesi hiçbir şey olmadığından bulaşması ve işlenmesi kolaydır. Diğer günahlar ise ancak bir külfet ile meydana geldiğinden zorluk vardır. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, müminin her günahı işleyebileceğini yalan söyleyemeyeceğini teyit etmiştir. Çünkü mümin basit şeyler karşısında imanını satmaz.

وَ الْمَخْطُورِ

"Allah Teâlâ'm, korkudan ve helakime sebep olacak şeylerden Sana sığınırım."

İnsanlar hayat boyunca bir korkunun tesiri altında kendine baskı uygular. İslam, korku ve ümit durumunu beraber uygulamıştır. Çünkü korku dozunu aşınca yuvasını yıkan sel olur. Allah Teâlâ korkusu bile rahmetle beraber düşünülmez ise kişiyi helak eder.

Şeytan, insandaki korkuyu çok iyi kullanır. Korku ve vesvese onun silahlarıdır. Şeytan kişiye günah işletir sonra *'sen günahkâr oldun, artık kendini kurtaramazsın'* diyerek o kişiyi acze, korkuya ve perişanlığa düşürür. Çok kişi bu sebeple helak olmuştur.

Tükenen insan, korkan insandır.[101]

---

[101]—Psikiyatrik vakaların temelinde olan şeyler korkular ile başlar ve ümitsizlikle meyvesini verir. Bu nedenle insandaki ilmin değeri burada çıkar. Çünkü ilim aklın sapkınlığını teskin etmektedir. Akıl nebevi bilginin desteği ile mükemmelleşmesiyle kendisini koruduğu gibi bedeni ve başkalarını da korur. Fakat herkesin ilim ehli olması mümkün olmadığı için, âlimlerin yanında bulunmak onlardan faydalanmayı doğurur ki, insan için kurtuluş sebebidir.

وَ الْمَحْظُورِ

"Allah Teâlâ'm, haramlardan Sana sığınırım."

Haramlar temeli yıkan, nefsanî ve Allah Teâlâ'nın razı olmadığı şeylerdir. *'Haramın binası olmaz'* sözü budur.

Kul hakkı ve haram, hüsrandan başka bir şey getirmez.[102] Kul hakkı kıyamete cezası kalmayan tehlikeli haramlardandır. Allah Teâlâ kâfir olsun, mümin olsun, kulunun velisi durumunda olduğu için gasp edilen kulunun hakkını bir şekilde tahsil eder. Bu ise elim verici azaptan başka bir şey olmaz.

وَ الْمُمَاحَلَةِ

"Allah Teâlâ'm, düşmanlarının hilesinden Sana sığınırım."

"Hilekârlık yaptılar. Allah Teâlâ da hilelerine karşılık verdi, Allah Teâlâ hile yapanların hayırlısıdır." (Al-i İmran 54)

"Onlar bir hile yaptılar, biz de hiç bilgileri olmaksızın bir hile yaptık. Onları ansızın hilelerin cezasına kavuşturduk."

---

[102]—Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Bir kimse haram yoldan kazanıp, topladığı maldan sadaka verirse, hiçbir sevap kazanamayacağı gibi suçu ve günahı da kendisine ait olur."

(Neml 50)

"Böylece her bir beldenin günahkârlarını büyükler kıldık ki, orada hilede bulunsunlar. Hâlbuki onlar hilekârlık yapmazlar, ancak kendilerine yapmış olurlar da farkına varamazlar." (En´âm 123)

Allah Teâlâ, hile yapanların hilesini kendilerine çevirir. İmandan, istikametten çıkan, küfre sapanların belalarını verir. Allah Teâlâ´nın hilesi, bilinen şer manası ile değil, aslında bir hayırdır. Allah Teâlâ´nın hilesi belki de tövbe etmelerine sebep olur.

وَ الْغِـمَارِ

"Allah Teâlâ´m, hasetten Sana sığınırım."

"Yoksa onlar Allah Teâlâ´nın lütfundan insanlara verdiği şey üzerine haset mi ediyorlar?" (Nisa 54)

"Haset ettiği zaman haset edenin şerrinden Rahîm olan Allah Teâlâ´ya sığınırım." (Felak 5)

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Ashabım, birbirinize buğz düşmanlık etmeyiniz, birbirinize haset etmeyiniz, birbirinizden yüz çevirip arkalaşarak ayrılmayınız.

Ey Allah Teâlâ´nın kulları, birbirinizle kardeş olunuz. Kardeş sevgisi gösteriniz. Bir müslümanın din kardeşini üç günden fazla bırakması küs durması helal değildir."

"Haset hiç bir şeyde caiz değildir, ancak iki huy hakkında caizdir:

O kimseye haset ve gıpta olunur ki, Allah Teâlâ ona Kur´ân öğretmiş, o da gecenin kutlu saatleriyle, gündüzün muayyen zamanlarında Kur´ân okur ve komşusu işidir de:

"Keşke komşum filâna verilen Kur´ân nimeti gibi bana da ihsan olunsaydı. Onun gereği ile amel ettiği gibi ben de amel etseydim" der.

Başka bir kimseye de gıpta olunur ki, ona da Allah Teâlâ mal vermiştir, o da malını hak yolunda sarf etmektedir. Şimdi birisi:

"Keşke şu hayır seven kişiye verilen mal gibi bana da verilse idi de onun hayır işlediği gibi ben de işlemiş olsaydım" diye imrenir."

Şu bir hakikattir ki, hasetli kişilerin nazarları dahi insanı perişan eder. Nazarlarından sığınmak gerekir.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki;

"Kaderi bir şey geçecek olsa idi, nazar geçerdi. Nazar değmesinden dolayı yıkanma istenirse yıkanınız."

"Yıkandıktan sonra yıkanılan kabı ters çeviriniz."

"İnsanların ve cinlerin nazarından Allah Teâlâ´ya sığınınız"

وَ مِنْ كَـيْدِ الْفُـجَّارِ

"Allah Teâlâ´m, fasıkların ve asilerin hilelerinden Sana sığınırım."

"Ey iman etmiş olanlar, eğer size bir fasık bir haber ile gelirse hemen onu araştırınız. Belki, bilmeksizin bir kavme

saldırırsınız da sonra yaptığınızın üzerine pişman olmuş olursunuz."(Hucurat 6)

Fâcir ve fâsık biri öldüğü zaman, onların bulunduğu yerdeki bitkiler, hayvanlar rahatladığına dair rivayetler vardır.

وَ مِنْ حَـوَادِثِ الْعَـصْرَانِ

"Gecenin, gündüzün, kuşluk vaktinin, ikindi vaktinin ve zamanların hadiselerinden Sana sığınırım."

Vakitler her an bir olaya gebedir. Vakitleri belirtilen zamanlar (kuşluk, ikindi) ise, sıkıntı ve meşakkatin arttığı zamanlardır. Bu vakitlerin sıkıntısından sığınmak lazımdır. Çünkü bu vakitlerde gaflet artar ve hatalar çoğalır. Onun için bu vakitlerdeki ibadetler kıymete haizdir.

Mesela; ikindi vakti gündüzün sonuna doğru insanların daha çok ticaret için dünya işlerine daldıkları zamandır.

Ayrıca gençliğin ve ihtiyarlığın, boş zamanın ve dolu zamanın fitnelerinden Allah Teâlâ'ya sığınmakta gereklidir.

وَ مِنْ شَـرِّ اْلأَجِـرَّانِ

"Allah Teâlâ'm, insanların ve cinlerin şerrinden Sana sığınırım."

Yaşanan hayatın gereği insanlar bir şekilde zarar ve ziyan içerisinde kalırlar. Bunlara sebep olarak insanlar ve cinler olabilir.

Mesela; insan dini inancın eksikliği yüzünden yanlış arkadaş edinir. Dolayısı ile bir takım zararlar görür. Zahirde insanların zararını fark etse de, cinlerden gördüğü daha

büyük zararlar vardır. Çünkü cinlerden gelen zararın yönü tam kestirilemez.

Zararların defedilmesi ancak ve ancak Allah Teâlâ´ya yakınlaşmak ve dua ile olur. Kulluğun artması iyi dostlara, sonra güzel hayata ve güzel hayat cennete kavuşturur.

"Ey iman edenler, Allah Teâlâ´dan korkunuz ve doğrular ile beraber olunuz." (Tövbe 119)

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki,

"Kişi dostunun dini üzeredir."

يَا حَفِيظُ احْفَظْنَا

"Hafız olan Allah Teâlâ´m, bizi muhafaza et."

Yapılan işleri bütün tafsilatıyla bilen, her şeyi son vaktine kadar belalardan saklayan ve hayatını koruyan Allah Teâlâ´dır.

Hıfz, korumak, demektir.

Bu koruma iki şekilde olur.

Birincisi, varlıkların devamını sağlamak, muhafaza etmektir.

İkincisi, birbirlerine zıt olan şeylerin, birbirlerine saldırmasını önlemek, birbirlerinin şerrinden onları korumaktır.

Allah Teâlâ her mahlûkuna, kendine zararlı olan şeyleri bilecek bir his ilham buyurmuştur. Bu Hafız isminin tecelliyatındandır. Bir hayvan kimyevî tahlil raporuna muhtaç olmadan kendine zararlı otları bilir ve onları yemez.

Kulların amellerinin yazılması, zayi olmaktan korunması da Hafız isminin gereğidir. Bu bakımdan ahirette yeniden dirilme ve yaptıklarından hesaba çekilme ile Hafız isminin yakından ilgisi vardır.

يَا وَلِيُّ يَا وَالِى

"İyi kullarına dost olan, güzel şekilde idare eden Allah Teâlâ'm."

Vâli; eşyanın sahibi;

Mahlûkatın işlerini yoluna koyan;

Bu muazzam kâinatı ve her an biten olayları tek başına tedbîr ve idare eden Allah Teâlâ'dır.[103]

Diğer valiler ve hükümdarların idaresi, O'nun izni ve müsaadesi iledir. Onların velayet ve idareleri, son derece noksandır. Allah Teâlâ'nın velayet ve tedbiri ise sınırsız, gerçektir. Her şey emri ve iradesi altındadır. Her şeyi bilir. Ondan habersiz mülkünde hiçbir şey vücuda gelmez.

Veli; sevdiği kullarının dostudur.[104] Onlara yardım

---

[103]—"Bilmez *misin ki, göklerin ve yerin mülkü muhakkak Allah Teâlâ'nındır. Sözler için Allah Teâlâ'dan başka ne bir dost ve ne de bir yardımcı vardır."* (Bakara 107)

[104]—"*Sizin dostunuz ancak Allah Teâlâ'dır. O'nun Rasülü ve iman etmiş olanlardır. O iman edenler ki,*

eder.[105] Sıkıntılarını, darlıklarını kaldırır, ferahlık verir. İyi işlere muvaffak kılar.[106] Her çeşit karanlıklardan kurtarır, nurlara çıkarır.[107]

Artık onlara korku ve hüzün yoktur. Herkesin korktuğu zaman, onlar korkmazlar.

يَا عَلِيٌّ يَا عَالِي

---

namazı dosdoğru kılarlar ve zekatı verirler ve onlar rükû'a varanlardır." (Maide 55)

"Şüphe yok ki, benim koruyucum, o kitabı indirmiş olan Allah Teâlâ'dır. O bütün salih kullarını gözetir." (Araf 196)

[105]— *"Sizin mevlânız Allah Teâlâ'dır. O yardımcıların en hayırlısıdır."* (Al-i İmrân 150)

[106]— *"Allah Teâlâ iman edenlerin velisidir. Onları zulmetlerden nura çıkarır. Kafir olanların velileri ise tağuttur. Onları nurdan zulmetlere çıkarırlar. İşte onlar cehennem ehlidirler. Onlar ateşte ebedi olarak kalan kimselerdir.* (Bakara 257)

[107]—Allah *Teâlâ sizin düşmanlarınızı daha çok bilicidir. Allah Teâlâ bir veli, bir yardımcı olarak da kâfidir."* (Nisâ 45)

"Şanı yüce, delili yüksek olan Allah Teâlâ´m."

Âli, her şey kendisinin altında, emrinde ve hükmü altında olan Zât demektir. Şerefli, yüksek olması özünden olan başkasından olmayan demektir.

Allah Teâlâ´dan daha üstün bir şey düşünülmesi imkansızdır.

Her hususta, her şeyden yüce ve yüksek olandır. Yani bir benzeri veya ortağı veya yardımcısı olmayan, şanına yaraşmayan her şeyden uzak olan; kudrette, bilgide, hükümde, iradede ve diğer bütün kemal sıfatlarında üstün olandır.

يَا مَنْ لآ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ

" Ey kendinden başka ilah olmayan, Allah Teâlâ´m."

لاَيَعْلَمُ اَحَدٌ كَيْفَ هُوَ اِلاَّ هُوَ

"Nasıl olduğunu kendisinden başkası bilmeyen, Allah Teâlâ´m."

"*O, gökleri ve yeri yaratan, sizin için kendi cinsinizden eşler, hayvanlardan da çiftler yaratmıştır. Bu suretle çoğalmanızı sağlamıştır. O´nun misli gibi bir şey yoktur ve O hakkıyla işiticidir, görücüdür."*(Şura 11)

Doğrudan doğruya O´nun aynısı bir şey olmadığı gibi, benzeri bir şeyde yoktur. O´nun yaptığı gibi de yapacak yoktur.

O´nun Zat-ında;

Varlık ve yokluk;

Zaman ve zamansızlık;

Mekân ve mekânsızlık;

Vücut ve vücutsuzluk;

Zıtlar bir şeye muhtaç olmadan vardır.

Var olan şeyde olduğu gibi, yok olanda da aynı şekilde varlığı ile zat-ı kaimdir.

Mahlûkat ise zıtlar ile mevcudiyetini ispat eder.

O´nun varlığı ise karşılıksız olarak vardır.

يَا اَللّٰهُ [3 مَرَّاتٍ]

"Ey Allah Teâlâ´m."

Üç defa okunacaktır.[108]

يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ [3 مَرَّاتٍ]

"Hakiki hayat sahibi, mahlûkatın kendisine muhtaç olduğu Allah Teâlâ´m."

Hayy; diri, her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten demektir. Allah Teâlâ ölmez, daima hazır ve nazırdır. Yaşayan mahlûkatın hayatını veren de O´dur. O, olmasaydı hayattan eser olmazdı. O daima yok olmadan, kaybolmadan, hatadan

---

[108]—"Üç defa söylenmesi zât, sıfat ve fiillere işâret içindir. Birincisi ile gafilleri ikaz, ikincisi ariflere tarif, üçüncüsü vuslat lezzeti için söylendi. (Salat-ı Meşiş İsmail Hakkı Bursevî)

eksiklikten münezzehtir.

Kayyum; gökleri, yeri, her şeyi ayakta tutan, her şey üzerinde kaim, yani bir şeyin bir varlık sahibi olarak durabilmesi neye bağlı ise, onu veren demektir.

Allah Teâlâ, her şeyin takdir edilen vaktine kadar durması için sebeplerini ihsan etmiştir. *Onun için her şey Allah Teâlâ ile kaimdir.*

يَا حَـقُّ

"Hak olan Allah Teâlâ'm."

Varlığı hakikî olan zatın ismidir. Varlığı hiç değişmeden durandır. Yani, varlığı daima sabittir. Allah Teâlâ'nın zatı, yokluğu kabul etmediği gibi, herhangi bir değişikliği de kabul etmez. Hakikaten var olan yalnız Allah Teâlâ'dır.

يَا وَاحِـدُ

"Vahid olan Allah Teâlâ'm."

Zatında ortaklığı, çokluğu ve parçası yok demektir.

Zatında, sıfatlarında, işlerinde, isimlerinde, hükümlerinde asla ortağı veya benzeri ve dengi bulunmayandır.

يَا اَحَـدُ

"Ehad olan Allah Teâlâ'm."

Evvel ve ahirde ortaktan münezzeh, ikincisi olmayan yegâne birdir.

Bu isim beraberinde zikir olunabilecek adedi nefy için kullanılır.

Ehad, Allah Teâlâ'nın sıfatlarından bir sıfattır O'nda

O´na hiç bir şey ortaklık edemez.

Ehad lafzı bir demek olan *Vahid* manasında dahi kullanılır ise de aralarında mühim farklar vardır.

Ehad, Vahid´dir, lakin her *Vahid* Ehad olmaz. Ehad denilmekle Vahid denilmiş olur, Vahid denilmekle Ehad denilmiş olmaz.

Birlikten başkasını nefy etmek manasında *Ehad* uygundur. *Ehad* zatında hiç bir adet kabul etmeyen, iki olması ihtimali olmayan hakikî birdir. *Ehadiyyet*, Allah Teâlâ´dan başka bir şeye sıfat yapılamaz. *Vahid* ise kullanılır.

Allah Teâlâ hakkında Vahid ve Ehad birbirinden ayrılmamak itibariyle ikisi de birdir diye tefsir etmek herkesin anlaması için daha kolay olur. Çünkü Ehad Vahid´dir. Fakat bununla arada hiç fark yoktur zan edilmemelidir.

Vahid; muhtelif mertebelerde *birlik*lere söylenebilir, Ehad ise onun mükemmelidir

Allah Teâlâ birdir demek gerek zatı, gerek sıfatı, gerek esması hangi nokta-i nazarla mülahaza edilirse edilsin hep birdir, hiç ortağı olmayan hakikattir. Onun için ilahlık O´na mahsustur, O ilahiyesinde de hakikati ve zatı ile birlikle birdir, demek olur.

Allah Teâlâ´nın birliği sayıda birlik dediğimiz birlik değildir. Allah Teâlâ´nın birliği ise ne içinde ne dışında sayılma mümkün olmayan ve her manasıyla çoğalmayı kabul etmeyen birliktir. Onun için O´na evvel demek ikincisi var

demek değildir. O΄na son demek de başka gelecek var demek değildir O΄nun için ona evvel ve ahir isimleri söylenirken birlikte söylenmelidir.

يَا صَمَدُ

"Samed olan Allah Teâlâ΄m."

Ortağı veya benzeri ve dengi bulunmayan her şeyin O΄na muhtaç olduğu demektir

Allah Teâlâ ihtiyaç ve ıstırapların giderilmesi için tek merci, dileklerde kendisine müracaat edilen, kendisine arzular sunulandır.

Yerde, gökte bütün ihtiyaç sahipleri yüzlerini O΄na döndürmekte, gönüllerini O΄na bağlamakta, el açarak yalvarmalarını O΄na arz etmektedirler. Buna layık olan da yalnız O΄dur.

يَا وَهَّابُ

"Vehhâb olan Allah Teâlâ΄m."

Çeşit, çeşit nimetleri devamlı bağışlayıp duran, demektir.

Vehhâb, kelimesi hibe kökünden gelmektedir.

Hibe, "*herhangi bir karşılık ve menfaat gözetmeden birine bir malı bağışlamak"* manasınadır. *Vehhâb* ise, *"Her zaman, her yerde ve her şeyi çok ve bol veren ve karşılık beklemeyen"* demektir.

Vehhâb ismini *Rahman* ismi ile karıştırmamak gerekir. Vehhâb, Rahman gibi has değildir. *Rahman* kelimesi; *Vehhâb* veya *Afüv* manalarını ifade eden bağışlayıcı sıfatı ile de

tercüme edilmez.

يَا فَتَّاحُ

"Fettah olan Allah Teâlâ'm."

Müşkül şeyleri açan ve kolaylaştıran demektir. *Fettah* kelimesi, feth'den gelmektedir. Feth ise, *"kapalı olan şeyi açmak"* manasınadır.

Kapalı bir şeyi açmak:

—Maddî olur; bir kapıyı, bir kilidi açmak, vb;

—Manevî olur; kalpten tasaları, kederleri atıp gönlü açmak vb.

Bitkilerin çiçek açması, tohum ve çekirdeklerin sümbül vermesi, rızık ve rahmet kapılarının açılması hep *Fettah* ism-i şerifinin tecellisindendir.

يَا مُحْيِي

"Hayat veren Allah Teâlâ'm."

Hayat veren, can bağışlayan, sağlık verendir

Allah Teâlâ, cansız maddelere hayat ve can verir. Her gün, her saat, her saniye varlıklar O'nunla hayat bulurlar. Bütün bunlar ise, Allah Teâlâ'nın emri, yaratması ve izni ile olmaktadır. Allah Teâlâ yoğu var edip hayat verdiği gibi, ölüyü de tekrar canlandırır. Buna ihya, yani diriltme denir.

Hayatı hiç yoktan veren zatın, ölülere yeniden hayat verip diriltmesi elbette son derece kolaydır.

يَا مُمِيتُ

"Hayatı sonlandıran Allah Teâlâ'm"

Canlı bir mahlûkun ölümünü yaratan Allah Teâlâ'dır. Allah Teâlâ, yarattığı her canlıya belirli bir ömür takdir etmiştir. Canlı varlıklar için ölüm mukadder ve muhakkaktır. Hayatı yaratan Allah Teâlâ olduğu gibi, ölümü yaratan da yine O'dur.

Ancak bu ölüm, yok oluş, hiçliğe gidiş değil, aksine fani hayattan baki hayata geçiştir.

يَا قَــهَّارُ

"Kahhar olan Allah Teâlâ'm."

Her şeye, her istediğini yapacak ve yaptıracak surette galip ve hâkim olan ancak Allah Teâlâ'dır.

Kahr; bir şeye, onu hor ve hakir kılacak veya mahv ve helak edebilecek surette galip olmaktır.

Allah Teâlâ *Kahhar*'dır, her yönü ile üstün ve daima galiptir. Kuvvet ve kudretiyle her şeyi içinden ve dışından kuşatmıştır. Hiçbir şey O'nun bu hükmünden dışarı çıkamaz. O'na karşı her şeyin boynu büküktür. Kahrına yerler, gökler dayanamaz. Kahr ile nice azıp sapmış ümmetleri ve milletleri mahv ve perişan etmiştir.

يَا سَـلاَمُ [7 مَرَّاتٍ]

"Selam olan Allah Teâlâ'm."

Her türlü tehlikelerden kullarını selamete çıkaran demektir. Her çeşit sıkıntı ve hadiselerden salim kılacak ancak Allah Teâlâ'dır. Cennetteki mutlu kullarına selam eden, O olacaktır.

سَــلاَمٌ قَــوْلاً مِنْ رَبّ ٍرَحـيمٍ [7 مَرَّاتٍ]

"Merhametli olan Rabb'in söylediği bir selâm da vardır." (Yasin58)

Selam, Rahim olan sonunda müminleri rahmetiyle, murada erdiren ve ortağı olmayan bir Rabb'den doğrudan doğruya söylenen bir selamdır.

Cennet ehli nimetleri içinde zevklenirken kendilerine bir nur parıldar, başlarını kaldırır bakarlar ki, etraflarından Rabb'leri kendilerini cemali ile mükâfatlandırmış ve *"Selam size Cennet ehli"* dediğini görürler.

İşte bu manayı ifade eden "سَلاَمٌ قَوْلاً مِنْ رَبٍّ رَحيمٍ" kelam-ı ilahisidir.

Cennetlikler Allah Teâlâ nazar eder, onlar da O'na nazar ederler ve nazar ettikleri müddetçe diğer nimetlerden hiç bir şeye iltifat etmezler, taki gaip olana kadar, o vakitte üzerlerinde ve etraflarında nur ve bereketi baki kalır. Ancak o zaman cennet hakiki kıymetine kavuşur.

Büyüklerin istemedikleri cennet Allah Teâlâ'ya nazar kılınmayan cennettir. Yoksa nimeti inkâr olur ki, bu isyandır. Büyükler için ise böyle bir şey düşünülmez.

Yedi tamu dedikleri katlanmaya bir âhıma
Sekiz uçmak aldamaya bunda neye eğleneyim

Yunus Emre

فَسَـيَكْفِيكَـهُمُ اللهُ وَهُوَ ٱلسَّـمِيعُ الْعَـليـمُ [3 مَرَّاتٍ]

"O halde Allah Teâlâ onlara karşı sana yetecektir ve O işitendir, bilendir." (Bakara 137)

Mahlûkatın şerrine karşı Allah Teâlâ kâfidir. Yardımını biraz geciktirse bile muhakkak onların hakkından gelecektir, demektir.

Allah Teâlâ duaları ve her türlü sözleri işitir. Niyetlere varıncaya kadar her şeyi bilir ve hükmünü icra eder. Hakka ihlâs ile bağlanmanın hükmü zafer, hakka karşı gelmenin hükmü de, erinde veya sonunda helaktir.

Kutsî Dua Bahâiyye'yi okuyanın niyetinin olması için Allah Teâlâ kâfi gelecek demektir.

Üç defa okunacaktır.

هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لآ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ

"O öyle bir Allah Teâlâ'dır ki: Ondan başka ilâh yoktur."

Bütün kemal sıfatlarını toplayan vacip-ül vücut ve ülûhiyet kendinin hakkı olan bir zattır. Bütün ilâhi isimleri toplayan zat ismi olan Allah ismi Celâli'dir.

ٱلرَّحْمٰنُ ٱلرَّحِيمُ

"Allah Teâlâ Rahman ve Rahim'dir." (Haşır22)

Rahman ismi, sıfat ismi olmakla beraber Allah Teâlâ'dan başkasına söylenmesi caiz olmayan has ismidir. Rahmet-i Rahmaniye, öyle bir rahmeti ilâhiyedir ki, mümine de kâfire de, çalışana da çalışmayana da şamil olur.

Meselâ vücut, bu rahmetin eseridir. Rahimdeki ceninler ve bütün hayvanat bu rahmet ile beslenir. Yine bu rahmet ile

Allah Teâlâ kâfirlere dahi dünyada rızık, akıl vb. gibi nimetler verir.

Rahîmî Rahmet, güzelce yaşayana ve çalışanlara verilen sınırsız rahmettir. Dinin, takvanın, çalışmanın ehemmiyeti burada zahir olacaktır. Demek ki, rahîm sıfatı iman ile imansızı, iyi ile kötüyü, korunanlarla korunmayanları ayırt ederek iyileri mükâfat ile murada erdirmek manasını ifade eder. Buna karşılık rahmeti rahmaniye ise, kötülerin de mahrumiyet ve ceza ile mesuliyetlerini göz önüne almaz. Onun içindir ki, Rahman ile başlamıştır.

"Rahmetim, gazabımı geçmiştir"

Hâdis-i kutsi´si buna işarettir. Bir hadis-i şerifte Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"*Rabb´imiz, sıkıntılı durumun değişeceği zaman yakın olmasına rağmen kullarnn ümitsizliğe düşmesine güldü.*"

Ebu Rezin radiyallâhü anh devamla der ki: *"Ey Allah´ın Rasulü dedim hiç Rab Teala güler mi?"*

"Evet!" buyurdular. Ben de: *"Öyleyse gülme vasfı bulunan bir Rabb'ten bize iyilik eksik olmayacaktır."* dedim.

الْمَلِكُ

"Mülkün sahibi Allah Teâlâ´dır."

Bütün mahlukatın hakiki sahibi ve mutlak hükümdarı Allah Teâlâ´dır.

Allah Teâlâ´nın, ne zatında ve ne de sıfatında hiçbir varlığa ihtiyacı yoktur. Aksine her şey zatında, sıfatında,

varlığında ve varlığının devamında O'na muhtaçtır. Bütün kâinatın hakiki sahibi, mutlak hükümdarıdır.

الْقُدُّوسُ

"Allah Teâlâ Kuddus´dür."

Hatadan, gafletten, acizlikten ve her türlü eksiklikten çok uzak ve pek temiz olan Allah Teâlâ´dır.

Allah Teâlâ, hissin idrak ettiği, hayalin tasavvur ettiği, vehmin hayal kurduğu, fikrin tasarladığı her vasıftan münezzeh ve yücedir.

O hatadan, gafletten, acizden ve her türlü eksiklikten çok uzak ve pek temiz olandır. Bu bakımdan her türlü takdise layıktır.

İnsanın kötü düşüncesi karışmadığı müddetçe kâinatta yaratılış olarak bulunan genel temizliğin hakikati de, Allah Teâlâ´nın Kuddus isminin tecellisidir.

السَّلاَمُ

"Allah Teâlâ Selam´dır."

Allah Teâlâ hadiselerden salim kalan, her türlü tehlikelerden kullarını selamete çıkaran, cennetteki bahtiyar kullarına selam edendir.

Bu ismi şerif, Kuddus ismi ile yakın bir mana ifade etmekte ise de Selam ismi, daha ziyade geleceğe aittir. Yani, Allah Teâlâ´nın gerek zatı, gerek sıfatı ileride en ufak bir

değişikliğe, bir zaafa uğramaktan münezzehtir. O, ezelde nasılsa gelecekte de öyledir.

Her selametin kaynağı ve aslı, kendisi ayıptan, kusurdan, eksiklikten, fena ve zevalden, her eksiklikten salim olduğu gibi, selamet umulan ve arayanları selamete erdirecek olan da, O´dur.

الْمُؤْمِنُ

"Allah Teâlâ Mü´min´dir."

Gönüllerde iman ışığı yakan, uyandıran, kendine sığınanlara aman verip onları koruyan, rahatlandıran, kalplere iman ve hidayet bağışlayarak oralardan şüphe ve tereddütleri kaldıran Allah Teâlâ´dır.

Her şüpheden tereddütten münezzeh, her vasfında mükemmel, sınırlamaya tasvire sığmayan, hiç bir leke kabul etmeyen, tertemiz olan Allah Teâlâ´dır.

Emniyet ve eman verici, şüpheleri, tereddütleri kaldıran, kendine yönelenlere iman, korkanlara emniyet veren ve verecek olan da O´dur.

الْمُهَيْمِنُ

"Allah Teâlâ Müheymin´dir"

Gözetici ve koruyucu olan Allah Teâlâ´dır.

Yarattığı mahlûkatının amellerini, rızıklarını, ecellerini bilip muhafaza eder. Bütün varlığı görüp gözeten, yetiştirip varacağı noktaya ulaştıran ancak O'dur. Hiçbir zerre, hiçbir an, O´nun lütfundan, rahmetinden ve sevgisinden boş

değildir.

الْعَزِيزُ

“Allah Teâlâ Aziz´dir.”

Mağlup edilmesi mümkün olmayan, galip olan ancak Allah Teâlâ´dır.

Bu isim, kuvvet ve galebe manasına gelen *izzet* kökünden gelir. Allah Teâlâ mutlak surette kuvvet ve üstünlük sahibidir.

İzzet sıfatı, Kur´an-ı Kerim´de birçok yerlerde azap ayetleri bahsinde gelmiştir. Fakat bu isimin yine birçok defa *Hâkim* ismi ile birleştiği görülür. Bunun manası: *Allah Teâlâ´nın kudreti galip´dir, fakat hikmeti ile kötülerin cezasını geciktirir, kötülük edip durmakta olan insanları cezalandırmakta acele etmez*, demektir.

Allah Teâlâ izzetli, onurlu şanlıdır. Hiç bir şekilde mağlup edilmez, her işinde galiptir. Benzeri yok, gayet yüksek ve dilediğini yapar. Bununla beraber alçaklığı, ahlaksızlığı, küfür, zulüm, fesat, isyan gibi fenalıkları sevmez.

الْجَبَّارُ

“Allah Teâlâ Cebbar´dır.”

Kırılanları onaran, eksikleri tamamlayan, dilediğini zorla yaptırmaya muktedir olan ancak Allah Teâlâ´dır.

Bu isim *cebr* kökünden gelmektedir. *Cebr*, kırık kemiği sarıp bitiştirmek, eksiği bütünlemek manasına geldiği gibi, icbar etmek, yani zorla iş gördürmek manasına da gelir.

Bu manaya göre Allah Teâlâ Cebbar´dır. Yani, kırılanları

onarır, eksikleri tamamlar, her türlü perişanlıkları düzeltir, yoluna koyar.

Allah Teâlâ zayi olanı yerine getiren, halkın eksikliklerini tamamlayan, ihtiyaçlarını gideren, dertlerine derman olan, işlerini düzelten, kırılanları onaran, yoksulları zengin eden, perişanlıkları yoluna koyup düzelten çok iktidarlı olan hâkimdir.

Cebbar'ın bir başka manasına da;

Allah Teâlâ kâinatın her noktasında ve her şey üzerinde dilediğini yaptırmağa muktedirdir. Hüküm ve iradesine karşı gelinmek ihtimali yoktur.

Allah Teâlâ'nın *Kahhar* ismi gibi, halkı iradesine mecbur eden, dilediğini ister istemez zorla yaptırmağa kadir olan, hükmüne karşı gelinmek ihtimali bulunmayan ceberut sahibi demektir. Bununla beraber kullara hiç zorlama yapmaz, her emri de cebr ile yürütür. Bundan insanların ihtiyari yoktur, manasını da, çıkarılmamalıdır. Çünkü O, emirlerini kulların iradelerine bağlı kılmış olduğunu *"Allah Teâlâ'ya yardım ederseniz O'da size yardım eder"* gibi birçok ayetle açıklar. Ancak bundan şu manayı anlamalıdır ki;

Allah Teâlâ insanlara birçok fiillerde irade vermiş, hür yaratmış olmakla beraber bütün iradelerini yapmaya mecbur değildir. Dilerse dilediği anda iradelerini kaldırır. Nitekim bir hadisi şerifte buyrulmuştur ki;

"Allah Teâlâ kaza ve kaderinin infazını murat ettiği vakit,

akıl sahiplerinin akıllarını kaldırıverir ki, kazası ve kaderi onlarda yer bulsun, emri yerini bulunca akıllarını geri verir ve pişmanlık olur"

Dilerse onların akıl ve iradelerini kaldırmakla beraber isteklerinin aksi olarak kendi hüküm ve iradesini zor ile üzerlerinde icra eder. Allah Teâlâ'dan korkmayan, emirlerine karşı gelmek isteyen asiler, azaba yanaşmak istemedikleri halde vakti gelince cezalarını çekmeğe mecbur olurlar. Allah Teâlâ'nın mutlak iradesi altında ve mecbur kalmayacak hiç bir şey tasavvur olunmaz.[109]

الْمُتَكَبِّرُ

"Allah Teâlâ Mütekebbir'dir."

Her şeyde ve her hadisede büyüklüğünü ve ululuğunu gösteren, ancak Allah Teâlâ'dır. Varlığı ile yokluğu Allah Teâlâ'nın bir tek emrine ve iradesine bağlı bulunan kâinattan hiçbir mevcut, bu sıfatı takınamaz.

---

[109]—Cebbar ismi celilinde bu iki ma'nadan başka bir açıklama daha beyan etmişlerdir. İbni Enbari demiştir ki: Allah Teâlâ'nın sıfatında cebbar, kendisine erişilmez, el uzatılamaz demektir.

Bir de İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olunduğu üzere el cebbar, büyük melik, yani çok büyük azametli padişah manasına gelir.

O çok büyüktür. Her hususta büyüklüğünü gösterir. Büyüklük, ululuk, kibriya, azamet kendisine mahsustur ve kendisinin hakkıdır.

Kibirlenmek, mahlûkun hakkı değildir, onun için mütekebbir sıfatı halk hakkında çirkin görülmüştür. Çünkü mütekebbir, kendisinde kibir izhar eden, büyüklenen demektir. Hâlbuki mahlûkta haddi zatında büyüklük ululuk yoktur, aksine hakaret, zillet, ihtiyaç vardır, Hatta bir sinek, bir mikrop, bir Nemrut un işini bitirmeğe kâfi gelir. Böyle birçok ihtiyaçtan kendilerini kurtaramayana ise büyüklük, ululuk taslama cehaletten ve yalancılıktan başka bir şey olmaz. Fakat Allah Teâlâ zatında, sıfatında, fiilerinde büyüklüğün, ulviyetin, kutsiyetin her türlüsünü cami´dir. O´nun bu sıfatını göstermesi ise, hiç bir şekilde ortak kabul etmediğinin, kendisinin celal ve cemalini kullarına tanıtmak ve bilgilendirmek istediği bir sıfatı olmasındandır.

اَلْخَالِقُ

“Allah Teâlâ Halik´tır.”

Her şeyin varlığını ve varlığı boyunca görüp geçireceği halleri, görüp gözeten, her şeye şahit ve koruyandır. Allah Teâlâ hadiseleri tayin ve tespit eden ve ona göre yaratan ve yoktan var edendir.

Bu ismin manasında çıkan iki husus vardır:

a- Bir şeyin nasıl olacağını tayin ve takdir etmek,

b- O takdire uygun olarak o şeyi icat etmek.

Halik, yok olan şeye vücut vermek, hiç bir asıl ve misali yok iken icat etmektir. Buna göre Allah Teâlâ´dan başka her şey mahluktur.

Bazen bir şeyden diğer bir şeyi icat etmek manasına da kullanılır. Lakin bu manaya daha ziyade *inşa* eyledi, denir. Mahlûklara nispet edilebilen en yüksek sanatlar, Allah Teâlâ´nın takdir buyurduğundan ileri geçemez. Çünkü mahlûk fiilinin bütün tafsilatını takdir edemez, yoktan var edemez. Yoktan bir yaratış sınırsız bir kudrete bağlıdır. Mahlûk ise bunu başaramaz. Her şeyi tam manası ile takdir ve icat ederek yaratan Allah Teâlâ´dır.

اَلْبَارِئُ

"Allah Teâlâ Bari´dir."

Eşyayı ve her şeyin aza ve organlarını birbirine uygun bir halde yaratan Allah Teâlâ´dır.

Allah Teâlâ, her şeyin vücudunu uygun, yani, azasını, hayat organlarını ve unsurlarını nitelik ve nicelik bakımından birbirine münasip olarak yarattığı gibi, hizmeti ve faydası da umumi ahenge uygun yaratmıştır.

Öyle temiz yaratıcı ki, halk ettiklerini temiz ve sağlam bir nizam üzere seçip tesviye ve tekâmül ettirerek birbirinden farklı evsaf ve özellik ile açığa çıkarır. Yaratılışın tekâmül mertebelerindeki icatlar da O´nun bilgisi içindedir.

اَلْمُصَوِّرُ

"Allah Teâlâ Musavvir´dir."

Tasvir eden, her şeye bir şekil, suret ve özellik veren Allah Teâlâ´dır. Her şeyin kendisine göre şekli, dıştan görünüşü vardır ki, başkalarına benzemez.

Mesela: İnsanlar arasında tamamıyla birbirinin aynı iki insan yoktur.

Bundan daha garibi, parmak uçlarındaki çizgilerdir. Bu çizgiler, insanların sayısı kadar değişik ve hiçbiri ötekine uymamaktadır. Şu halde insanın hiç taklit olunamayacak imzası, bastığı parmak izidir. İşte bunlar, Allah Teala'nın Musavvir isminin tecellileridir.

Mahlûkatın suret ve keyfiyetlerini dahi takdir edip dilediği yönde icat ederek tasvir edici ancak O´dur.

اَلْغَفَّارُ

"Allah Teâlâ Gaffar´dır."

Mağfireti pek bol olan ancak Allah Teâlâ´dır.

Gafr, örtmek ve korumak manasınadır. Allah Teâlâ müminlerin günahlarını örter. Dilediği kullarını da günahlardan, korur. Bu, onlar için en büyük nimetlerden biridir.

اَلْمُبْدِئُ

"Allah Teâlâ Mübdi'dir."

Mahlukatı maddesiz ve örneksiz olarak ilk baştan yaratan Allah Teâlâ´dır.

Mübdi, bir manada icat demektir. *Muîd* ismi de icat manasına gelir. İcadın bir benzeri daha evvel yaratılmış,

meydana getirilmiş ise *iade;* değilse, yani, benzeri, maddesi olmayan yeni bir şey ise *ibda* denir.

الْمُعِيدُ

"Allah Teâlâ Muîd'dir."

Yaratılmışları yok ettikten sonra tekrar yaratan ancak Allah Teâlâ'dır.

Her şey takdir edilen ömrünü tamamlayıp öldükten sonra, Allah Teâlâ'dan başka kimse kalmaz. Varken yok olan bu insanları ahiret günü Allah Teâlâ diriltip yeniden hayat vererek yaratır. Sonra da dünya hayatlarında yaptıkları işlerden hesaba çeker.

الْبَرُّ

"Allah Teâlâ Berr'dir."

Kulları hakkında kolaylık isteyen; iyilik ve bahşişi çok olan yalnızca Allah Teâlâ'dır.

Allah Teâlâ kulları için daima kolaylık ve rahatlık ister, zorluk istemez, zorluk çıkaranları da sevmez. Yapılan kötülükleri bağışlar, örter. Bir iyiliğe en az on kat mükâfat verir. Kul gönlünden iyi bir şey geçirmiş ve onu yapmamış olsa bile, yapmış gibi kabul edip yine mükâfat verir. Aksine kötülükleri ise yapmadıkça cezalandırmaz.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Ben bir ayet biliyorum. Eğer insanların hepsi onu tutsaydılar hepsine kâfi getirdi."

Ashab: *"Ey Allah'ın Resulü, bu hangi ayettir?"* dediler. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şu ayeti okudu.

وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً

"Kim Allah Teâlâ'dan korkarsa, Allah Teâlâ o kimseye (darlıktan genişliğe) bir çıkış yolu ihsan eder" (Talak 2)

اَلْمُحْصِي

"Allah Teâlâ Muhsî'dir."

Her şeyin sayısını bir bir bilen yalnızca Allah Teâlâ'dır.

İlmi her şeyi kapsayan ve her şeyin miktarını bilip eksiksiz tastamam sayabilen Allah Teâlâ'dan başkası olamaz. Allah Teâlâ, her şeyi olduğu gibi görür ve bilir. Bütün mevcudatı toptan bir yığın halinde birbirinden seçilmez karışık bir şekilde değil; cinslerini, türlerini, sınıflarını, fertlerini, zerrelerini birer birer saymış gibi gayet açık görür ve bilir.

اَلرَّزَّاقُ

"Allah Teâlâ Rezzâk'tır."

Yaratılmışlara, faydalanacakları şeyleri ihsan eden Allah Teâlâ'dır.

Rızık, Allah Teâlâ'nın bilhassa yaşayan mahlûkatına faydalanmalarını nasip ettiği her şeydir. Rızık yalnız yenilip içilecek şeylerden ibaret değildir. Kendisinden faydalanılan her şeye rızık denir.

Maddi rızık, her türlü yiyecek ve içecek, giyilecek ve kullanılacak eşya, para, mücevher, çoluk çocuk, vücudun

çalışma kudreti, bilgi, mal mülk, servet vb. gibi şeylerdir.

Manevi rızık ise, ruhun ve kalbin gıdası olan şeylerdir. Başta iman olmak üzere insanın manevi hayatına ait bütün duygular ve o duyguların ihtiyacı olan şeyler, hep manevi rızıktır.

اَلْقَادِرُ

"Allah Teâlâ Kâdir´dir."

İstediğini, istediği gibi yapmağa gücü yeten yalnızca Allah Teâlâ´dır.

Allah Teâlâ, kudretine bir ayna olmak üzere kâinatı yaratmıştır. Gök boşluğunun ölçülmesi mümkün olmayan genişliği içinde, akıllara hayret ve dehşet verecek derecede birbirlerine uzak mesafelerde milyarlarca güneşleri, galaksilerde sayısı belirsiz yıldızları birbirine çarpmadan seyr ettirmek O´na mahsustur. Bir damla suyun içinde, birbirine temas etmeden hesapsız hayvanatı yüzdürmek de *Kadir* isminin tecelliyatındandır.

اَلْقَابِضُ

"Allah Teâlâ Kâbiz´dir."

Sıkan, daraltan demektir. Kulların rızıklarını dilediği gibi daraltır. Yaşama sevinçlerini kaldırıp karamsar kılar. Bütün varlıklar Allah Teâlâ´nın kudret elindedir.

Allah Teâlâ kulunda kudretini iki şekilde gösterir.

—İşlediği günah sebebi ile dünyevi işlerin aksi gitmesi,

—Sevap vermek için başına bir musibet bela vererek darlık ve sıkıntı içinde bırakması.

Öyle ki istediği kulundan, ihsan ettiği serveti, evlat ve ayali yahut hayat zevkini, gönül ferahlığını alıverir. O adam zenginken fakir olur veya evlat acısına boğulur veya iç sıkıntısına, ıstırap ve huzursuzluk içine düşer.

Bu isim imtihan makamının tecellisidir. Kul bu sıfatla imtihan edilmekten Allah Teâlâ'ya sığınmalıdır. Çünkü helak olmakta vardır. Fakat bu terbiye yolunun müntesipleri bu ismin tecellisi ile gafletten ayıklığa geçerek kendilerini uyarırlar.

Eğer bu ismin tecellisi zuhur ederse rıza makamından Allah Teâlâ'ya razı olmalı ve tevekkül etmelidir.

"Her kim ki benim kazama rıza göstermez ve belâma sabır etmezse, Benden başka Rabb arasın." (Râmuz)

"Hiçbir kul yoktur ki, onun razı olduğu veya olmadığı bir hüküm vereyim de onun için hayırlı olmasın." (Râmuz)

"Allah Teâlâ için kızıp, Allah Teâlâ için razı olmadıkça, kul imanın hakikatine kavuşamaz."

"Ey Âdemoğlu! Beni zikrettikçe şükürdesin. Unuttukça küfürdesin." (Râmuz)

"Günah yapıp ta onu affimın yanında büyük görene, gazaplandığım gibi hiçbir kimseye gazaplanmam.

Eğer cezayı acele verici olaydım veya acele etmek şanımdan olaydı, rahmetimden ümit kesenlere cezayı acele verirdim.

Eğer kullarıma merhamet etmeseydim bile, benim huzurumda durmak kendilerini korkutanlara bundan dolayı rahmet ederdim. Sevaplarını verirdim, korktuklarından emin ederdim.” (Râmuz)

الْبَاسِطُ

“Allah Teâlâ Bâsıt'tır.”

Açan, genişleten demektir.

Allah Teâlâ, istediği kuluna da yepyeni bir hayat, neşe, rızık bolluğu verir, bu da *Bâsıt* isminin tecelliyatıdır. Bu ismin neticesi olan güzellikleri gören kul, şükür üzere olmalıdır.

Allah Teâlâ nasıl ki zamanı gece ve gündüz ile devir ettiriyorsa kullarını da bir genişlik ve darlık ile devir ettirir. Çünkü yaşamaktaki zevk durağan olanda değil hareketli olan şeylerdedir.

Mesela; her zorlukla beraber bir kolaylık vardır. Öyle ise her genişlik bir sıkıntının neticesidir.

Bu iki isim (Kâbiz-Bâsit) kulların kanatları gibidir. Onunla maneviyat ve maddiyat yolunda ilerler.

الْخَافِضُ

“Allah Teâlâ Hâfid'dır.”

Yukarıdan aşağıya indiren, alçaltan demektir.

Allah Teâlâ istediği kulunu yukarıdan aşağı atıverir. Şan

ve şeref sahibi iken, rezil ve rüsva eder. Bu muamelesi çok defa, kendisini tanımayan, emirlerini dinlemeyen asiler, başkalarını beğenmeyen mütekebbirler, hak, hukuk tanımayan zalim zorbalar hakkında tecelli eder.

ٱلرَّافِعُ

“Allah Teâlâ Râfi´dir.”

Yukarı kaldıran, yükselten demektir.

Allah Teâlâ istediği kulunu indirdiği gibi, istediği kulunu da yükseltir. Şan ve şeref verir. Bazı gönülleri iman ve irfan ışığı ile parlatır, yüksek hakikatlerden haberdar eder.

Allah Teâlâ´nın yükselttiği insanlar, çok defa melek huylu, tatlı dilli, insanların ayıplarını, kusurlarını örtüp eksiklerini tamamlayan; onlara malıyla, bedeniyle, bilgisiyle, nasihatiyle yardım eden nazik, kibar insanlardır. Onlar bu istikametten ayrılmadıkça Allah Teâlâ da bu nimeti kendilerinden almaz.

الْمُعِزُّ

“Allah Teâlâ Muizz´dir.”

İzzet veren, ağırlayan demektir. Bu isim ile Allah Teâlâ kullarından bazılarını kendine dost seçer. O´nu diğer varlıklar arasında seçilmiş kılar. Bu yakınlık ile mahlûkat o seçilene medyun olur.

Mesela Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz böyle birisidir.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Allah Teâlâ bir kulu sevdi mi Hz. Cebrail aleyhisselâm'a:

"Allah Teâlâ falanı seviyor, onu sen de sev!" diye seslenir. Onu Cebrail de sever. Sonra o, gök ehline:

"Allah falanı seviyor, onu siz de sevin!" diye nida eder. Böylece bütün sema ehli de onu sevmeye başlar. Sonra onun için yer halkı arasına güzelce kabul etme hissi konur." (Buhârî)

"Allah Teâlâ, bir kula da buğz etti mi Cebrail Aleyhisselâm'a: *"Ben falancaya buğz ettim sen de buğz et!"* diye seslenir.

Ona Cebrail de buğz etmeye başlar. Sonra Cebrâil gök ehline nida eder:

"Allah Teâlâ falan kimseye buğz etti, siz de buğz edin!" Sonra yeryüzüne onun için buğz hissi konur." (Müslim)

الْمُـذِلُّ

"Allah Teâlâ Müzill'dir."

Zillete düşüren, hor ve hakir eden demektir.

İzzet ve zillet, birbirine zıt manalardır. İzzet kelimesinde şeref ve haysiyet, zillet kelimesinde ise alçaklık manası vardır.

Bunlar hep Allah Teâlâ'nın, mahlûkatı üzerindeki tasarrufları cümlesindendir.

Bu isim sebebi ile iblis alçaltılmıştır. Kıyamete kadar hor kalacak ve cehenneme atılacaktır.

الْمُقِيتُ

“Allah Teâlâ Mukît′dir.”

Her yaratılmışın yiyeceğini ve gıdasını tayin eden, ihtiyaçlarını ve kuvvetlerini beden ve kalplere gönderen ancak Allah Teâlâ′dır.

Bu manaya göre *Mukit,* Rezzak manasınadır. Yalnız *Mukit*, Rezzak′tan daha hususidir. Rezzak, yiyecek olanı da olmayanı da içine alır. *Mukit* yaratılmışların ihtiyaçlarını giderdikten sonra hâsıl olacak kuvvetleri göndermesidir.

ٱلصَّادِقُ

“Allah Teâlâ Sâdık′tır.”

Allah Teâlâ′nın sözü doğrudur.

Şüphe yok ki, Allah Teâlâ doğru yol üzerindedir. Doğruluğun hamisi, doğruların yardımcısıdır. Rızası adalet ve istikamet üzeredir. Mahlûkat söz verdiğinde ya yapar veya yapamaz. Fakat ***Allah Teâlâ kullarına ne söz verdi ise gerçekleştirecektir.***

الْبَاقِي

“Allah Teâlâ Bâki′dir.”

Varlığının sonu olmayan ancak Allah Teâlâ′dır.

Bu isim varlığın devamını bildiren bir kelimedir. Allah Teâlâ′nın varlığı, devamı, önü ve sonu olmamakladır. Önü olmamak manasıyla Allah Teâlâ′ya *Kadim*, sonu olmamak manasıyla *Baki* denir. Bu manalara yakın *Ezeli* ve *Ebedi* isimleri de vardır.

Allah Teâlâ′nın varlığı, devam bakımından zaman öğesi

içine girmez. Çünkü zaman denilen şey, kâinatın yaratılmış olduğu andan itibaren sonsuzluğa doğru akışının derecelerini gösteren bir mahlûktur. Buna göre zaman yaratılmışlar ile başlamıştır ve onlarla bitecektir. Kâinat yok iken zaman da yoktu, fakat Allah Teâlâ vardı. *Kâinat biter, zaman da biter, fakat Allah Teâlâ bakidir.*

ٱلرَّؤُفُ

"Allah Teâlâ Raûf′dur."

Çok merhamet ve şefkat sahibi demektir.

Mahlûkat içinde bilhassa insanlar için, Allah Teâlâ′nın yardımı, kerem ve şefkati hiçbir ölçüye ve ifadeye sığmayacak kadar geniş ve büyüktür.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurdular ki;

"Allah Teâlâ mahlûkatı yaratınca, Allah Teâlâ′nın yanında Arş-tan üstün levh-i mahfuzuna, O ***"Rahmetim, intikamıma galiptir"*** *diye yazmasını kaleme emretti."*

"Allah Teâlâ rahmetini yüz parça yaptı da, doksan dokuz parçasını kendi yanında tuttu, bir parçasını yeryüzüne indirdi. İşte bu bir parça rahmet sebebiyle bütün mahlûklar birbirlerine acırlar, sevişirler. Hatta kısrak yavrusunu emzirirken dokunur korkusuyla bir ayağının tırnağını yukarı kaldırır."

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bir hutbesinde;

"Ashabım, Sizden hiç birinizin ibadeti asla kendisini

kurtaramaz, buyurdu. Bunun üzerine Ashab:

—*"Ya Rasülallah, Seni de mi ibadetiniz kurtaramaz?" Diye sorduklarında;*

—*"Evet, beni de. Ancak Allah Teâlâ beni rahmeti ile korumuş ve muhafaza etmiştir."*

—*"Ashabım, doğruluğun taraftarı olunuz. İbadetinizde aşırılığa gitmeyiniz. Gündüzün ilk ve son saatlerinde yürüyünüz, gecenin bir saatinden de istifade ediniz. Her hal ve hareketinizde ölçülü olunuz ki, maksadınıza eresiniz."*

النَّافِعُ

"Allah Teâlâ Nâfi'dir."

Hayır ve menfaat verici şeyleri yaratan yalnız Allah Teâlâ´dır.

Hayır ve şerleri yaratan Allah Teâlâ´dır. İnsana menfaat ve zararlar belli bazı sebepler altında geliyorsa da, o sebepler o menfaat ve zararların sahibi ve müessiri değil, birer perdesidir. Gerçekte zararın da faydanın da, hayrın da şerrin de yaratıcısı Allah Teâlâ´dır.

اَلضَّارُّ

"Allah Teâlâ Dârr´dır."

Elem ve zarar verici şeyleri yaratanda Allah Teâlâ´dır.

Darr ismi yalnız olarak söylenmez *Nafi'* ismi ile beraber söylenmesi lazım gelir.

Mesela; *Darr* isminin tecellisi şeytan, *Nafi'* isminin tecellisi Hızır aleyhisselâm'dır.

Allah Teâlâ rahmeti icabı *Darr* ismini, *Nafi'* isminin altında tecelli ettirir. Çünkü O'nun yaptığı her işte rahmet ön plandadır.

الْمُهْلِكُ

"Allah Teâlâ dilediğini helak edendir."

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki;

"Hiç bir kimse yoktur ki, kıyamet günü hesaba çekilsin de helak olmasın"

Allah Teâlâ bir şeyi helak etmek istediğinde onun sebeplerini hazırlar. Çünkü yaratılmışlarda noksan ve eksiklik vardır. Allah Teâlâ'nın azap edeceği kullarına hesaptan önce vereceği yok edilme cezasıdır. Helak edilmenin neticesindeki hesapsa çetindir.

"O ülkeler ki, biz onları zulmettiklerinde helak etmişiz ve helaklerine bir zaman tayin eylemişiz." (Kehf 59)

"Hem onlardan evvel nice kasabalar helak ettik, hiç onlardan birini hissediyor musun yahut gizli bir seslerini işitiyor musun?" (Meryem 98)

الْمُقَدِّمُ

"Allah Teâlâ Mukaddim'dir."

İstediğini ileri geçiren, öne alan demektir

Allah Teâlâ bütün mahlûkatı yaratmıştır. Fakat seçtiklerini ileri almıştır. İnsanların bazısını dince veya

dünyaca bazısının üzerine derece derece yükseltmiştir. Fakat bu yükseltme ve seçme, kulların kendi amelleri ile ona layık olmaları neticesinde olmuştur.

الْمُؤَخِّرُ

“Allah Teâlâ Muahhir ′dir.”

İstediğini geri koyan, arkaya bırakan demektir.

Allah Teâlâ istediğini ileri, istediğini geri aldığı gibi, bazen de kullarının teşebbüslerini, onların bekledikleri zamanda mükâfatlandırmaz, maksatlarını arkaya bırakır. Bunda birçok hikmetleri vardır. Bu hikmetleri araştırmalı, sezmeğe çalışmalıdır.

Yine Allah Teâlâ cezası verilmesi gereken kulların cezalarını dilediği zamana kadar erteler.

الْعَفُوُّ

“Allah Teâlâ Afüv′dür.”

Affı çok olan ancak Allah Teâlâ′dır.

Allah Teâlâ günahları silen, onları hiç yokmuş gibi kabul edendir.

Bu manaya göre bu isim, *Gafur* ismine yakındır. Ancak arada şu fark vardır:

Gufran, Günahları örtüvermek demektir. *Afv* ise, günahları kökünden kazımaktır. Günahları kökünden kazımak, o şeyi örtmekten daha iyidir. Kulun kendisinden ve meleklerden dahi saklamasıdır.

الْغَنِيُّ

"Allah Teâlâ Ganî'dir."

Çok zengin ve her şeyden müstağni demektir.

Gani, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, her şey yanında mevcut bulunduğu için hiçbir şekilde başkasına müracaat mecburiyetinde kalmayan zat demektir. Allah Teâlâ'ya her şey muhtaçtır. Yaratılanlar ihtiyaçları için ona müracaat ederler.

الْمُغْنِى

"Allah Teâlâ Muğni'dir."

İstediğini zengin eden Allah Teâlâ'dır.

Allah Teâlâ dilediğini zengin eder, ömür boyunca zengin olarak yaşatır.

Dilediğini de ömür boyunca fakirlik içinde bırakır.

Bazı kullarını zenginken fakir, bazılarını da fakirken zengin yapar.

Yahya bin Muaz şöyle demiştir.

"Kıyamet günü fakirlik ve zenginlik tartılmayacak; fakirliğe ne ölçüde sabredildiği, zenginliğe de ne ölçüde şükredilmiş olduğu hesap edilecek. Asıl mesele, çok fakir veya çok zengin olmak değil, çok sabretmek veya çok şükretmektir."

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem fakirlikle öğünmüştür. Çünkü fakirlik, nefsin isteklerini yaptırmaz. Onu dinlemez. Nefsi kırar. Rasüllerin gönderilmesi ve İslamiyet'in emirleri, yasakları, hep, nefsi kırmak, ezmek

içindir. Onun taşkınca isteklerini önleyip fakirleştirmek içindir. İslamiyet'e uyuldukça, nefsin istekleri azalır. Bunun içindir ki, İslamiyet′in bir emrini yapmak, nefsin isteklerini yok etmekte, kendi düşüncesi ile yapılan binlerle senelik riyazet ve çalışmadan daha kuvvetli tesir etmektedir.

Mesela; *İki rekât sabah namazını cemaat ile kılmak sünnet olduğu için, gece sabaha kadar, nafile namaz kılarak, sabah namazını cemaatsiz kılmaktan daha iyidir.*

اَلْمُنْتَقِمُ

"Allah Teâlâ Müntekım′dir."

Suçluları, adaleti ile müstahak oldukları cezaya çarptıran ancak Allah Teâlâ′dır.

Allah Teâlâ′nın intikamı vardır. Asilerin belini kıran, canilerin hakkından gelen, taşkınlık yapan azgınlara hadlerini bildiren şüphesiz O′dur.

اَلتَّوَّابُ

"Allah Teâlâ Tevvab′dır."

Tövbeleri kabul edip, günahları bağışlayan demektir.

Bu isim, tövbenin çokluk ifade eden sığasıdır. Tövbenin asıl manası dönmektir. Kulun isyan yolundan dönmesi demektir. [110]

---

[110] — *"Ancak tövbe edenler, kendilerini düzeltenler ve doğruyu açıklayanlar müstesna. İşte ben onların tövbelerini kabul ederim. Tövbeyi çokça kabul eden,*

"Âdem Yüce Rabb'i tarafından bir kısım kelimeler aldı.

Onun üzerine tövbe eyledi.

Tövbeleri ziyadesiyle kabul eden, pek ziyade merhamet sahibi olan ise ancak O Kerem sahibi Rabb´dır."(Bakara 37)

Şu halde insanı mahvedecek şey, işlenen günah değil, günahta ısrar etmek ve tövbeyi unutarak şeytana tabi olmaktır. İnsan Allah Teâlâ´ya, fıtratına iftira etmemeli, şeytana ve şeytanlığa karşı mücahede etmelidir. Nitekim Hazreti Âdem aleyhisselâm, zellenin neticesi olarak

---

esirgeyen ancak benim." (Bakara 160)

"Onlar bilmediler mi ki, muhakkak Allah Teâlâ, O kerem sahibi mabut kullarından tövbeyi kabul eder ve sadakalarını alır. Şüphe yok ki tövbeleri kabul eden, pek merhametli olan ancak Yüce Yaratıcıdır"(Tövbe 104)

"Eğer üzerinize Allah Teâlâ´nın lütfu ve rahmeti olmasa idi haliniz ne olurdu? Şüphe yok ki, Allah Teâlâ tövbeleri kabul edicidir, hikmet sahibidir."(Nur 10)

"Artık Rabb´ine hamd ederek tesbihte bulun ve O´ndan mağfiret dile, şüphe yok ki: O tövbeleri çok kabul edici olmuştur"(Nasr 3)

yeryüzüne inince ilahi lütuf ile kendini topladı ve fıtratı ile ulaştığı kelimelerle amel etti, kusurunu itiraf ve iman ile

"Ya Rabb beni kendime bırakma" diye yalvardı, Allah Teâlâ´da ona tekrar rahmeti ile iltifat etti, tövbesini kabul eyledi. Çünkü Allah Teâlâ Tevvab ve rahimdir. O, o kadar merhametli bir Allah Teâlâ´dır ki, kulunu hatası yüzünden bir kere terk edivermekle ilelebet terk edivermez. Kulu dönüp tövbe ettikçe, İblis gibi ısrar etmedikçe yine bakar, yine bakar, sonsuz bakar, bir oldu, iki oldu, nihayet üç oldu, yetişir artık demez, sayısız olarak döner bakar, çünkü rahimdir.

Tövbe esasen aslına dönmek, demektir.

Kula nispet edildiği zaman; musallat olan günah halini bırakıp asli olan temiz haline dönmek demek olur.

Allah Teâlâ´ya nispet edildiği zaman da; gadap nazarından, asli nazarı olan rahmete dönmek manasını ifade eder. Bunun için tövbenin manası, kulun günahını itiraf ve ondan pişman olup bir daha yapmamağa azmeylemesi, Allah Teâlâ´nın da bu tövbeyi kabul ile günahı mağfiret etmesidir.

Günah gerek özellik itibariyle ne kadar çok ve ne kadar büyük olursa olsun, Allah Teâlâ´nın tövbeyi kabuldeki lütfu ve rahmeti yanında bir hiçtir.[111]

---

[111]—Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Beni İsrail içinde bir kimse vardı. Doksan dokuz

insan öldürmüştü. Sonra, bu adam evinden çıkıp, o zamanın büyük âlimlerine bu cinayetlerin tövbe ile afvı imkânını sormağa başlamıştı. Önce bir rahibe varıp sordu. Acaba benim için tövbeden istifade ihtimali var mıdır? Dedi. Rahip:

—Hayır, yoktur, diye cevap verdi. Bu menfi cevap üzerine katil, rahibi de öldürdü. Sonra bu adam yine sormağa başladı. Sorduklarından bir kişi ona:

—Sen filan köye Nusrat köyüne ve oradaki filan mabede git. Orada birtakım insanlar Allah Teâlâ'ya ibadet ederler. Sen de onlarla beraber Allah Teâlâ'ya ibadet ve günahlarından tövbe et sonra memleketine bir daha dönüp gitme. Çünkü orası kötü bir yerdir, dedi. O da Nusrat köyüne yönelip gitti. Nihayet yolun tam yarısına vardığında ölüm erişti. Tövbekâr olmak için gittiği köye doğru göğsü ile yönelerek öldü. Şimdi rahmet Melekleriyle azap Melekleri tartışmaya başladılar;

Rahmet Melekleri:

—Bu adam tövbe ederek ve kalbiyle Allah Teâlâ'ya yönelerek bize doğru geldi, diyorlardı.

"Bir kula bilmeyerek bir günah isabet edip veya bir günah işleyip de:

Azap Melekleri de:

—Bu adam asla hiç bir hayır işlememiştir, diyorlardı. Bu sırada insan suretinde bir Melek geldi. Her iki taraf bu Meleği aralarında hakem yaptılar.

O Melek:

—Şimdi siz buradan itibaren geldiği köy ile gideceği köyün mesafelerini ölçüp birbirine kıyas ediniz. Bunun öldüğü bu yer, iki köyden hangisine yakın ise ölü o köye ait olur, dedi.

Bunun üzerine Allah Teâlâ tövbe için gideceği köye:

"Biraz yaklaş!" diye,

Ölünün kendi köyüne de:

"Biraz uzaklaş!" diye vahyetti.

Rahmet ve azap Meleklerine de:

—Haydi, şimdi her iki tarafı ölçerek ikisi arasındaki mesafeyi mukayese ediniz, diye emretti. Ölü tövbe köyüne bir karış daha yakın bulundu. Bu cihetle mağfiret olundu."

—*Ya Rabb΄i ben bilerek bir günah işledim yahut bilmeyerek ben bir günahla beraber oldum, hatamı af ve mağfiret eyle,* diye günahını itiraf ve niyaz ederse, o kulun Rabb΄i:

—*Demek ki, kulum, dilerse günahını afv edecek, dilerse cezalandıracak bir Rabb΄i olduğunu bildi. Şu halde ben de kulumu mağfiret ettim,* buyurur.

Sonra bu kul Allah Teâlâ΄nın dilediği kadar bir zaman günahsız yaşar. Sonra bir günah daha isabet edip veya bir günah işleyip de:

—*Ya Rabb΄i ben bilerek bir günah işledim yahut bilmeyerek bir günahla beraber oldum. Hatamı af ve mağfiret eyle,* diye niyaz ederse, o kulun Rabb'i:

—*Demek ki, kulum, günahını affedecek veya cezalandıracak bir Rabb΄i bulunduğunu gereği gibi bildi, şu halde ben de bu kulumu mağfiret ettim,* buyurur.

Sonra bu kul Allah Teâlâ΄nın dilediği kadar bir zaman günahsız yaşar. Sonra bir günah isabet edip veya bir günah işleyip de:

—*Ya Rabb΄í ben bir günah işledim veya bir günahla beraber oldum, hatamı af ve mağfiret eyle,* diye Allah Teâlâ΄ya yalvarırsa, o kulun Rabb΄i:

—*Demek ki, kulum, günahını affedecek veya cezalandıracak bir Rabb΄i olduğunu bildi,* ben de üç defa kendisini afv ü mağfiret ettim.

Artık günah işlediğinde tövbe etmesini bilen bu kulum dilediği işi işlesin, buyurur."

Sonuçta kul günah işlemekten vaz geçer.

ٱلسَّـمِيعُ

"Allah Teâlâ işitendir."

Allah Teâlâ işitir. Kalplerimizdeki sözleri ve işitilmek sıfatından olan her şeyi işitir. Mesafeler, onun işitmesine perde olamaz. Birini işitmesi, ötekilerini işitmesine mani olmaz. Her hadiseyi aynı derece aynı anda açık olarak yönsüz olarak işitir.

الْعَلِيمُ

"Allah Teâlâ Alîm'dir."

Her şeyi çok iyi bilen ancak Allah Teâlâ'dır.

Allah Teâlâ, her şeyi tam manasıyla bilir. Her şeyin, içini, dışını, inceliğini, açıklığını, önünü, sonunu, başlangıcını, bitimini çok iyi bilendir. O olmuşları bildiği gibi, olacakları da aynı şekilde bilir. Onun için, olmuş olacak, gizli açık söz konusu değildir. Bunlar, insanlar hakkında geçerli olan unsurlardır. İnsanların bilmesi izafî ve geçicidir. Allah Teâlâ'nın bilmesi ise, bütün isim ve sıfatlarında olduğu gibi zatidir. Onun için Onun bilmesinde dereceler bulunmaz.

الْبَصِيرُ

"Allah Teâlâ görendir."

Allah Teâlâ herkesin gizli açık yaptığını ve yapacağını görüp durmaktadır. Karanlıklar O' nun görmesine mani olamaz. Karanlık gibi, yakınlık uzaklık, büyüklük küçüklük gibi insanların görmelerine engel olan şeyler de O' nun görmesine mani olmaz.

حَسْبُنَا ٱللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

"Allah Teâlâ bize kâfidir ve ne güzel vekildir."

"Onlar ki, insanlar onlara, halk sizin için kuvvet topladılar, artık o düşmanlardan korkunuz dediler de, bu onların imanını arttırdı. Allah Teâlâ bizlere kâfidir ve ne güzel vekilidir, dediler." (Al-i İmran173)

İbn-i Abbas radiyallâhü anh'dan şöyle dediği rivâyet olunmuştur:

"Allah Teâlâ bize yetişir, o ne güzel vekil'dir" kelamını İbrahim aleyhisselâm Nemrut'un ateşine atıldığı sırada söylemiştir.

Başka bir rivayet ise Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz kendisiyle, ashabından bazı kimselere *'müşrikler aleyhinizde toplandılar'* dedikleri ve bu suretle müslümanları korkutmak istedikleri zaman söylemiştir. Hâlbuki bu korkutmak teşebbüsü müslümanların imanlarını ve iradelerini arttırmaktan başka bir şeye sebep olmamıştır.

İlk dönemlerde korkular inancın kuvvetli olmasından dolayı fazla tesiri olmamıştır. Fakat ahir zamanda

müslümanların yıkılmasında en büyük etken korkuların sinelere yerleşmesidir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Size çullanmak üzere, yabancı kavimlerin, tıpkı sofraya çağıran yiyiciler gibi, birbirlerini çağıracaklar zaman yakındır." Orada bulunanlardan biri:

"O gün sayıca azlığımızdan mı?" diye sordu:

"Hayır" buyurdular.

"Bilakis o gün siz çoksunuz. Fakat sizler bir selin getirip yığdığı hiçbir ağırlığı olmayan çerçöpler durumunda olacaksınız. Allah Teâlâ, düşmanlarınzn kalbinden size karşı korku duygusunu çıkaracak ve sizin kalplerinize zaaf atacak!"

"Zaaf da nedir ey Allah Teâlâ´nın Rasulü?" denildi.

"Dünya sevgisi ve ölüm korkusu!" buyurdular." (Ebu Davud)

نِعْمَ الْمَوْلٰى وَ نِعْمَ اَلنَّصِيرُ [3مَرَّاتٍ]

"Allah Teâlâ ne güzel Mevla (Sahip) ve ne güzel yardımcıdır."

"Eğer yüz çevirirlerse artık biliniz ki, Allah Teâlâ muhakkak sizin sahibinizdir. O, ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır." (Tövbe 40)

"Muhakkak Allah Teâlâ iman edenlerin yardımcısıdır. Şüphe yok ki, kâfirlere gelince onlar için yardımcı yoktur." (Muhammed 11)

Allah Teâlâ´nın yardım etmesi demek, hayırlı şeylerde

destek olması, şerli olan şeylerde ona mani olmasıdır.

يَا دَائِمًا بِلاَ فَنَاءٍ

"Allah Teâlâ'm, sonu olmayan devamsın."

Allah Teâlâ'nın varlığının sonu olmaması, daima var bulunması demektir.

Allah Teâlâ'nın varlığının başlangıcı olmadığı gibi, sonu ve nihayeti de yoktur. O hem kadim ve ezelî, hem de baki ve ebedîdir.

وَ يَا قَائِمًا بِلاَ زَوَالٍ

"Allah Teâlâ'm, yokluğu zevali olmayan Vücudu-Mutlak'sın."

Allah Teâlâ'nın varlığı başka bir varlığa bağlı olmayıp, zatının gereğidir. Yani vücudu, zatıyla kaimdir. Bu sebeple Allah Teâlâ'ya Vacibü'l-Vücut denilmiştir. Vücut'un zıttı olan adem (yok olma) Allah Teâlâ hakkında düşünülmez.

Allah Teâlâ'nın yok olduğunu iddia etmek, kâinatı ve içindeki varlıkları inkâr etmeyi gerektirir. Çünkü her şeyi yaratan ve var eden O'dur.

وَ يَا مُدَبِّرًا بِلاَ وَزِيرٍ

"Allah Teâlâ'm, yardımcıya ihtiyacın olmadan işleri bitirensin."

Allah Teâlâ başka bir varlığa ve hiçbir mekâna muhtaç olmadan zat-ı ile kaimdir.

Mevcudatın hepsi, sonradan vücuda gelmiştir. Bu sebeple de bir Yaratana ve bir mekâna muhtaçtırlar. Buna karşılık her

şeyin yaratıcısı olan Allah Teâlâ´nın vücudu, zat-ının gereğidir ve varlığı hiçbir şey´e muhtaç değildir.

Eğer Allah Teâlâ da var olabilmek için başka bir varlığa muhtaç olsa idi, O da mahlûk olur ve her şeyin Halikı ve başlangıcı olmazdı. Hâlbuki O, her şeyin yaratıcısıdır. O´ndan başka her şey mahlûktur. Halik ise, mahlûkuna asla muhtaç olmaz.

Allah Teâlâ zatında, sıfatlarında, fiillerinde bir olduğu; saltanat ve icraatında ortaksız bulunduğu mutlak bir hakikattir.

سَهِّلْ عَلَيْنَا وَ عَلٰى أَبَوِيْنَا كُلَّ عَسِيرٍ [3مَرَّاتٍ]

"Allah Teâlâ´m, bizim ve anne ve babalarımızın zor işlerini kolay kıl."

İçinde anne ve babaya niyaz yapılmayan duanın kabul olmayacağına dair rivayetler vardır. Öyle ki namazda bu duanın yapılması sünnettir.

"İkisi için merhametten tevazu kanadını indir. De ki, Ya Rabb´i İkisine de merhamet buyur. Nasıl ki, onlar beni çocuk iken besleyiverdiler." (İsra 24)

"Ey Rabb'imiz, hesap olunacağı gün beni, anamı, babamı ve müminleri bağışla." (İbrahim 41)

Ayrıca Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´e bir kişi geldi ve O´ndan cihada gitmek hususunda izin istedi. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem;

—*Anan, baban sağ mıdır?* Diye sordu. O,

—*Evet,* diye tasdik etti. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem;

—*Şu halde sen onların rızasın kazanmaya çalış,* buyurdu.

اَللّٰهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَعْتَ

"Ey Allah Teâlâ'm, verdiğine kimse mani olamaz."

وَ لاَ مُعْطِىَ لِمَا مَنَعْتَ

"Allah Teâlâ'm, mani olduğunu kimse zorla alamaz."

Kulların iyi ve kötü şeylerden pek çok arzuları vardır. Biri bitmeden diğeri ortaya çıkar. Yaşadığı müddetçe bunlar ne biter, ne de tükenir. Arzularını elde etmek için çalışır durur. Her arzu bir takım sebeplere, sebepler de Mâni' ve Mu'tî olan Allah Teâlâ'nın emrine bağlıdır.

Allah Teâlâ isteyenlerin isteklerini, dilerse verir. O zaman isteyenin tuttuğu sebepler çabucak meydana gelir. *Mu'tî* isminin manası budur.

Allah Teâlâ bazı isteklere de müsaade etmez. O zaman isteyenin yapıştığı sebepler kısır kalır, ne kadar çabalanırsa çabalansın netice vermez. Bu da *Mâni'* isminin tecellisidir.

Kullarının başına gelecek felâket ve musibetleri önlemek, geri çevirmek de yine *Mâni'* isminin tecelliyatındandır.

وَ لاَ رَادَّ لِمَا قَضَيْتَ

"Allah Teâlâ'm, kazâ'nı kimse kaldıramaz."

Kaza hiçbir sebeple değişmez, değişse idi, *"dua ile ret olurdu"* hükmünce Allah Teâlâ'nın emri ve müsaadeleri ile

olurdu. Bu ise külli iradenin tasarrufudur yorumu yapılmaz.

"Deki, Sizin ibadetiniz, duanız olmayınca Rabb'im size ne kıymet verir." (Furkan 77)

Allah Teâlâ dilerse kuluna dua ettirir sonra duasını kabul eder. Dilemez ise de dua ettirmez, kazasını tecelli ettirir.

وَ لاَ مُبَدِّلَ لِمَا حَكَمْتَ

"Allah Teâlâ´m, hüküm ve kaderini kimse değiştiremez."

Allah Teâlâ´nın bir şeyin şöyle olup da böyle olmamasını dilemesine kimse karşı çıkamaz. Allah Teâlâ kâmil bir irade sahibidir. Bu kâinatta olmuş ve olacak her şey Allah Teâlâ´nın dilemesi ve irade etmesiyle olmuş veya olacaktır. O´nun her dilediği mutlaka olur, dilemediği de asla vücut bulmaz. Kur´an-ı Kerim´de buyruldu ki;

"Allah dilediğini yaratır. Bir işe hükmederse yani onu dilerse ona ancak " ol "der, o da oluverir." (Âl-i İmrân 47)

Hadîs-i şerîfte de: *"Allah Teâlâ´nın dilediği oldu, dilemediği de olmadı"* denilmiştir.

Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem´e biri gelip salihe bir kadınla evlenmek için dua talebinde bulundu. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem *"melekler arasında dua etsem onlar âmin deseler bile kaderin değişmez"* buyurdular.

"Sakınmak kaderden kurtulmaya fayda vermez. Lakin başa gelen ve henüz gelmeyene de dua fayda eder. Öyle ise Allah Teâlâ´nın kulları duaya sarılın." (Ramuz)

وَ لاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ

" Allah Teâlâ'm, hiçbir zenginin zenginliği ve kudretlinin kudreti, onlara fayda veremez."

"Benim muvaffakiyetim ancak Allah Teâlâ iledir. Yalnız ona dayandım ve ancak ona döneceğim." (Hud 88)

"De ki, ben kendi nefsim için Allah Teâlâ'nın dilediğinden başka ne bir zarara ve ne de bir faydaya malik olamam." (Yunus 49)

"O gün, ne mal fayda verir ve ne de oğullar." (Şuara 88)

[سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

"Büyük, yüksek, alî Rabb' im, Sen'i takdis ve tenzih ederim."

Hakiki büyüklük Allah Teâlâ''a mahsustur. Yerde, gökte, bütün varlık içinde mutlak büyüklük, ancak O'nundur. Her şey O'nun büyüklüğüne şahittir.

Rabb, aslında terbiye manasına bir mastar olduğu halde çokluk ifadesi niyeti ile mürebbi (terbiyeci) olarak kabul edilmiştir. Mastarında rubûbiyet denilmiştir. Terbiyenin bütün gereklerine malik, kuvvetli ve mükemmel bir mürebbi demektir.

Allah Teâlâ'dan başkasına Rabb ve umum ifade eden Rabb'ül âlemin kullanılamaz

Terbiye, bir şeyi yavaş yavaş, azar azar kemaline eriştirmektir. Bunun neticesi tekâmül olur. Âleminin her kısmında ise terbiye ve tekâmül kanunlarının cereyanı her an görülmektedir.

Terbiye, İslamiyet´in emirlerinden biridir. Mana bakımından (İslamiyet ve terbiye) birbirinden başka, ayrı iki şey değildir. Ayrı gibi görünen durumlar ise, bilgi yönünden olmaktadır. İslamiyet'e uymayan her şey bozuk olduğu gibi terbiyenin kapsam alanı dışına da çıkmaktadır. İslamiyet'e yapışarak yaşamak, terbiyeye kavuşmak demektir.

Nefsinin arzularına tâbi' olan, terbiye olmamış insan Allah Teâlâ´ya nasıl kul olur?

وَلاَ تَاْيْـَسُوا مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ اِنَّهُ لاَ يَاْيْـَسُ مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ اِلاَّ الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ

"Allah'ın rahmetinden umut kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah Teâlâ´nın rahmetinden umut kesmez." (Yusuf,87) ayeti ile terbiye yolunda çalışmak ve ilâhi ilimlere kavuşmak lazımdır.

Anası çocuğu ne kadar dövse, çocuk yine döner, anasına sarılır. İnsan da, Rabb´ine karşı böyle olmalıdır.

Fakat insan terbiye konusunda serbest bırakılmıştır.

"Ant olsun ki; Biz cin ve insanlardan birçoğunu cehennem için yarattık.

Onların kalpleri vardır; anlamazlar,

Gözleri vardır; görmezler,

Kulakları vardır; duymazlar.

Onlar; hayvanlar gibidirler, hatta daha da sapıktırlar.

İşte onlar; gafillerin ta kendileridir (Âraf,179) ayeti korkumuzun artmasına sebep olduğu gibi;

يحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ

"Allah onları sevdiği gibi onlar da O´nu severler" (Mâide,54) sevincimize sevinç katmalıdır.

Terbiye edilmiş insan demek kuvvetler dengesini sağlamış insan demektir. [112]

Terbiye vahşi atın seyis altında koşuya çıkarılacak hale gelmesidir. Çünkü terbiye olmadan insan uzun hayat yolunu aşıp ilâhi mertebelere kavuşamaz.

Aslında bütün yaratılmışlar Allah Teâlâ´yı tanırken, insanın kendini terbiyeden mahrum bırakması ne büyük şansızlıktır.[113]

---

[112]—İyilik ve kötülüğün varlığı ancak kıyas neticesinde açığa çıkar. İnsan kadar karışık yani zıtları birbirinde bulundurabilecek bir mahlûk yoktur. Bu nedenle nefsin ve ruhun beden kafesinde tutulması Allah Teâlâ´nın yüceliğini ortaya koymaktadır. Eğer insanın yaratılışında ruhun varlığı olmasaydı, ilâhi zevklerin manasını kavrayamazdı. Onun için terbiyede bu dengenin sağlanmasını sağlar.

[113]- تُسَبِّحُ لَهُ السَّموَاتُ السَّبْعُ وَا ْلاَرْضُ وَمَنْ فيهِنَّ وَاِنْ مِنْ شَىْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِه

وَلكِنْ لاَ تَفْقَهُونَ تَسْبيحَهُمْ اِنَّهُ كَانَ حَليمًا غَفُورًا

"Yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar,

Terbiyenin Gerekliliği

Melekler akıldan, hayvanlar şehvetten, insanlar her ikisiyle birlikte yaratılmıştır.

Terbiye yüksek kemal mertebesi olduğu gibi Allah Teâlâ yanında büyük imtiyaz ve sırlara kavuşma sebebidir.

رَبَّنَا مَاخَلَقْتَ هذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Ey Rabbimiz, sen bunu boşuna yaratmadın, seni bütün eksiklerden tenzih ederiz; o halde bizi o ateş azabından koru." (Al-i İmran, 191)

İnsanın niyetine göre de ihtiyaçlar şekillenmiştir. Nefis terbiyesi yoluna girenlere de yol gösteren gereklidir. Çünkü rehbersiz makam ve isteklere kavuşulmaz.

Mesela; bir kişi geceleyin bir şehre girmek isterse, yolu bilmezse, yol üzerinde haydutlar olduğu bildirilse veya bilse, iki şeye muhtaç olur.

Biri fener, ikincisi rehber´dir.

Buna göre nefis yolunda; fener *esaslar*, yol *usul*, rehber *yol gösteren* dir. Terbiyede gideceği şehirde *insanlık* tır.

Eğer feneri olsa, rehberi olmazsa isteğine kavuşamaz.

Allah'ı tesbih ederler.

O´nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir varlık yoktur. Fakat siz, onların tespihlerini iyi anlamazsınız. Şüphesiz O, halimdir çok bağışlayandır." (İsrâ,44)

Fenersiz gidecek olursa bu sefer de yolunu kaybedip telef olur. Rehberi olsa feneri bulunmazsa, rehberini göremez yolu kaybeder.

Eğer bu yola giren hakikî üstada yolu uğramazsa, o zamanda hak olana ulaşması da mümkün değildir.[114] Çünkü şeytanın hak yolundan görünüp azdırmaları çok olmaktadır. İnsan terbiye edilmeden önce şeytanın yönlendirmelerine karşı istekli olduğundan hataya düşme ihtimalleri çok olmaktadır. Çünkü dış âlemdeki kötülüklerin bir benzeri insanın içinde de bulunmaktadır.

Göz gönül, gönül göz olup, öğretmenin eteğine yapışan muhakkak Hakikate vasıl olur. O kişinin güneşi batmaz. Sabrının neticesinde bütün bilgilerin dinle aynî şeyler

---

[114]— Onun için terbiye yolunda önderlere ihtiyaç vardır. İhtiyacın sırrını bilmeyenler, *"Allah Teâlâ insanı kimseye muhtaç etmesin"* diye dua ederler. Hâlbuki bu âlemde ihtiyaçsız kimse bulunmaz. Büyük bir ayet olan insan dahi ana ve babaya muhtaç olarak yaratılmıştır. Bu nedenle öğrenci öğretmene, öğretmen öğrenciye, efendi hizmetkâra, hizmetkâr efendiye muhtaçtır. Öğrenci olmasa öğretmen kimi irşat edebilir. Yaratılmış şeyler için ne gerekli ise onu Allah Teâlâ ′ yaratmıştır.

olduğunu görür. Bu sayılanların bir olduğunu anlayabilmek için insanın terbiyeden geçmesi gerekir.

İnsan ruhanî hayatın terbiyesini alınca latif âlemin bilgilerinden haberdar olur. Bilgi bakışa derinlik kazandırdığından, cismanî eşyayı gören gözler artık soyut âlemin manzaralarına bakmaya başlar. Gözler kalp, ruh, nefis ve akıl gözlerinin desteği ile ilâhi temaşa başlar.

Dışta görünen haller içe tanıktır.

Bir şeyin bir şeye tesir etmesi ancak karşılık bulununca tecelli eder.

Terbiye Ediciler;

Sırayla Allah Teâlâ, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, evliyalar ve âlimlerdir. Terbiye yoluna girenler için sayılan sıranın alt makamından yukarıya doğru adım atmak gerekmektedir.

Âlimler Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´den alınan bilgilerini aktararak yoldan haberdar ederler.

Evliyalar bilgiyi yaşatırlar.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´de kişideki bilgiyi kontrol edip uygunluğuna bakıp Allah Teâlâ´ya havale eder.

Allah Teâlâ´da yetişmiş olanı dilerse kabul eder, dilerse etmez. Fakat Allah Teâlâ yoluna baş koyanları mahzun bıraktığı olmamıştır.

اَلاَ اِنَّ اَوْلِيَاءَ اللّٰهِ لاَخَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ

"Haberiniz olsun ki, muhakkak Allah Teâlâ´nın dostları için bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır." (Yunus,62)

Öyle bir hale gelirler ki ayrılık düşünülmez hale gelir.

"Benim dostlarım evliyalar şunlardır ki, Benim zikrolunuşumla zikrolunur. Onların zikrolunuşu ile Ben zikrolunurum." (Râmuz)

وَاَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرٰى

"Şüphesiz kendi (emek ve) çabası da görülecektir." (Necm, 40)

Allah Teâlâ´nın insanda serkeşliği çok bırakmış olması, insanın ıslah ve ilerlemesi içindir. Çünkü insan noksan ve kusuruyla ve yapılması gereken şeyi yapamamaktan dolayı pişmanlık duyar ve tövbe ederek sayısız yükselmelere kavuşur.

Terbiye Edilmiş İnsanlar

a-Terbiye olur. Fakat terbiyesinin bereketi kendini aşmaz. Yani kendisini insanlara faydalı duruma getiremez.

Mesela; kısır insan gibi. Erginlik çağına ulaşır, evlenir, çocuğu olmaz. Aslında bu terbiye eksik kalan bir terbiyedir.

b-Terbiye olur. İnsanlara varlığı nimet gibidir. Bu insandan her şey menfaatlenir. Bunların içi Allah Teâlâ ile dışı insanlar ile olur. Bu insanın terbiyesi kemal bir terbiyedir.

Meyve niyeti ile ağaç dikerler.

الْحَسِيبِ

“Hasib olan Allah Teâlâ΄yı, takdis ve tenzih ederim.”

Herkesin hayatı boyunca yapıp ettiklerinin, bütün tafsilat ve teferruatıyla hesabını iyi bilen, her şeye ve herkese her ihtiyacı için kafi gelen yalnızca Allah Teâlâ΄dır.

Allah Teâlâ neticesi hesapla bilinecek ne kadar miktar ve şey varsa hepsinin neticelerini hiçbir işleme muhtaç olmadan doğrudan doğruya ve apaçık bilir.

Allah Teâlâ her şeyin, her ihtiyacı için kâfidir. Bu kifayet, O΄nun varlığının devam ve kemalini gösterir.

الْحَكَمِ

“Hakem olan Allah Teâlâ΄yı, takdis ve tenzih ederim.”

Allah Teâlâ hükmeden, hakkı yerine getirendir. Hâkim΄dir, her şeyin hükmünü O verir ve hükmünü eksiksiz icra eder. Hâkimlerin hâkimliğine, hükümdarların hükümdarlığına hüküm veren de ancak O΄dur. O΄nun hükmü olmadan hiçbir şey, hiçbir hadise meydana gelemediği gibi, O΄nun hükmünü bozacak, geri bıraktıracak, infazına mani olacak hiçbir kuvvet, hiçbir hükümet, hiçbir makam da yoktur.

Bazı kimseler kendi idarecilerini kendileri tayin ettiklerini sanırlar. Aslında amirlerini Allah Teâlâ onların hali üzere tayin eder.

“Şüphe yok ki, Allah Teâlâ bir kavme ihsan etmiş olduğu bir nimeti değiştirici değildir, onlar kendi nefislerinde olanı

değiştirinceye kadar. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ hakkıyla işiticidir, tamamıyla bilicidir. (Enfal 53)

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selem buyurdular ki;

"Başınızdakilere küfür etmeyin, onlar sizin hallerinizle hallenmişlerdir" Bu hikmete binaen hâkimler hâkimine itaat edip gerçeğin geldiği mecrayı görmek lazımdır. Seçilenleri seçen, bizzat kendisidir.

الْعَدْلِ

"Adil olan Allah Teâlâ'yı, takdis ve tenzih ederim."

Allah Teâlâ mutlak adildir. Adalet, zulmün zıttı dır. Zulümde incitme, can yakma vardır.

Adalet; zulmetmeyerek herkese hakkını vermek, her şeyi akıl ve mantığa, hikmet ve yaratılışına uygun olarak yapmaktır.

Allah Teâlâ zalimleri sevmez. Zalimlerle düşüp kalkanları ve hatta sadece uzaktan onlara imrenenleri ve sevenleri de sevmez.

"Bu, sizin ellerinizin takdim ettiği şey sebebiyledir. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ kullarına zulmedici değildir. (Al-i İmran182)

"Denilir ki, bu azap senin iki elinin evvelce yaptığı şeyden dolayıdır. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ kulları için hiçbir zulmeden değildir." (Hac 10)

"Benim katımda söz değiştirilmez ve ben kullarım için zulümkâr değilim." (Kaf 29)

الرَّقِيبِ

"Rakîb olan Allah Teâlâ'yı, takdis ve tenzih ederim."

Allah Teâlâ bütün varlıklar üzerinde gözcü, bütün işler murakabesi altında bulundurandır.

Bir şeyi koruyan ve devamlı kontrol altında bulundurana Rakîb denir. Bu da bilgi ve muhafaza ile olur.

Allah Teâlâ bütün varlıkları her an gözetip duran bir şahit, bir nazırdır. Hiçbir şeyi kaçırmaz. Her birini görür ve herkesin yaptığına göre karşılığını verir.

الْبَاذِخِ

"Mütekebbir, Azim ve Kebir olan Allah Teâlâ'yı, takdis ve tenzih ederim."

Büyüklükte kendisinden daha büyüğü, yükseği mükemmeli düşünülemez. Allah Teâlâ kibriya sahibidir. Kibriya, zatın kemali demektir. Her bakımdan büyük, varlığının kemaline sınır yoktur. Bütün büyüklükler Allah Teâlâ'ya mahsustur.

الشَّامِخِ

"Muteâli ve kadri en yüksek olan Allah Teâlâ'yı, takdis ve tenzih ederim."

Yaratılmışlar hakkında aklın mümkün gördüğü her şeyden, her hal ve tavırdan en yüce ve münezzeh kudret sahibi Allah Teâlâ'dır. O'nun hakkında kötü hallerin olacağı tasavvur edilemez. Eksiklik ve noksanlıktan münezzehtir.

İsteyenleri çoğaldıkça ihsanı artar, herkese hikmet ve

iradesine göre verir. Verdikçe hazineleri tükenmez. Çünkü muhtaçların ihtiyaç kapısıdır.

الْمُجِيبِ

"Mucib olan Allah Teâlâ'yı, takdis ve tenzih ederim."

Kendine dua edip yalvaranların isteklerini işitip cevap veren, onları cevapsız bırakmayan Allah Teâlâ'dır.

"Kullarım, sana Benden sordukları zaman şüphe yok ki, ben pek yakınım.

Bana dua ettiği vakit dua edenin davetine icabet ederim.

Artık onlar da benim için icabet etsinler. Bana iman eylesinler ki, doğruyu bulmuş olalar" (Bakara 186)

O bize bizden daha yakındır.

İşitmemiz, görmemiz, vb şeyler O'nunladır. Allah Teâlâ'nın olmayan hiç bir şey yoktur, hepsi Allah Teâlâ'nındır, lakin Allah Teâlâ'nın olmak, Allah Teâlâ olmak değildir.

"Nerede olursanız olun Allah Teâlâ yanınızdadır."

Yukarıda geçen ayet-i kerimedeki *icabet*, Allah Teâlâ tarafından her duaya cevap verileceği vaat edilmiştir. Fakat kabul edileceği vaat edilmemiştir. Bu sebeptendir, bir şeye cevap vermek ayrıdır, kabul etmek ayrıdır. Çünkü kabul edip etmemek Allah Teâlâ'nın hikmetine bağlıdır. Hikmeti gereği istenenin aynısını, aynı zamanda kabul eder. Dilerse istenenin daha iyisini verir. Dilerse o duayı ahiret için kabul eder, dünyada neticesi görülmez. Dilerse de kulun menfaatine

uygun olmadığı için hiç kabul etmez.[115] Bu kabul etmeme ise hikmetin doruk noktasıdır.[116] En çok dua edenler dilencilerdir. Fakat duaları netice vermez. Çünkü dua eden, sebeplerin sahibini istemezse, sebeplerde istek sahibine kurtuluş olmaz.

---

[115]—Allah Teâlâ beddualara geç cevap verir. Çünkü bazen insan sevdiklerine bile beddua eder ve bir zaman geçince pişman olur. Buda ayrı bir üzüntü olur. Allah Teâlâ kullarına çok merhamet eder.

[116]—Bir gün Davut aleyhisselâm kendisine zulmeden birine beddua etmiş icabet geç olmuştu. Davut aleyhisselâm bu duruma çok üzüldü. Allah Teâlâ "Ey Davut! Sende bir kimseye zulmedersen, o da sana beddua ederse; Ben sana geç icabet ettiğim gibi onada geç icabet edeyim diye, isteğine geç cevap verdim"

Kul Allah Teâlâ'dan bir şeyi ister. Allah Teâlâ;

"Peki, fakat ben bunu sana, gerektiği bir vakitte vereceğim" der. Bu ya dünyada veya ahirette olur. Ahirette olan ise daha makbuldür. Çünkü ahirette isteme makamı olmayıp ceza ve mükâfat makamı vardır.

الْغَنِيِّ

“Gani olan Allah Teâlâ´yı, takdis ve tenzih ederim.”

Allah Teâlâ çok zengin ve her şeyden müstağni, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, her şey yanında mevcut bulunduğu için hiçbir şekilde başkasına müracaat mecburiyetinde kalmayandır.

الرَّشِيدِ

“Raşid olan Allah Teâlâ´yı, takdis ve tenzih ederim.”

Bütün işleri ezeli takdirine göre yürütüp, bir nizam ve hikmet üzere akıbetine ulaştıran, her şeyi yerli yerine koyan, en doğru şekilde nizama sokan yalnız Allah Teâlâ´dır.

Raşid doğru ve selamet yolu gösteren, hiçbir işi boş ve faydasız olmayan, hiçbir tedbirinde yanılmayan, hiçbir takdirinde hikmetsizlik bulunmayan zat manasındadır.

Maddi ve maneviyat yolunda bir rehbere ihtiyaç vardır.[117]

---

[117]—Maneviyat yolundada ulaşılacak en yüksek makam irşat makamıdır. Bu makam her kula nasip olmaz. Çok kimseler Velayet mertebelerini aşsa da bu makama erişememişlerdir. İrşat makamına oturan büyükler Allah Teâlâ´nın bu ismi ile talebelerini irşat ederler.

Büyükler ise talebelerini iki halde yetiştirirler:

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, kâinatın sultanı olduğu halde Cebrail (a.s) sorardı.

Mürşitsiz yola gidenin rehberi şeytan olur, denilmesini hikmeti budur.

Allah Teâlâ bir kulunu irşat etmek isteyince şartlarını ve ortamını hazırlar. *Hadi* isminin tecellisi ile kulunu istediği seviyeye çıkarır.

ٱلصَّبُورِ

---

a-Bilgiden haberdar ederek.

b- Bilgiyi bilmiyor gibi olarak.

Bunların birbirlerinden üstünlük ve farklılıkları yoktur. Tıpkı iki kişinin birçok yol ve konaklardan sonra Kâbe׳ye ulaşmaları gibidir. Bunlardan biri her yerde, her şeye bakar, her şeyi görmeğe çalışır ve bir şeyler öğrenir ve öylece Kâbe׳ye ulaşır. Diğeri ise, bu konakladıkları yer ve şehirlerde bir şeye bakmaz, incelemez ve gözü kapalı gibi Kâbe׳ye varır. İşte Kâbe׳ye kavuşmada bunların ikisi de aynıdır. Kâbe׳ye kavuşmada birinin diğerine üstünlüğü yoktur. Yolda ilerlerken gördükleri ve görmedikleri farklıdır ve fark bu kadardır. Çünkü her ikisi de aynı bilgiye kavuşmuştur.

“ Sabur olan Allah Teâlâ´yı, takdis ve tenzih ederim.”

Allah Teâlâ bir işi, vakti gelmeden yapmak için acele etmez. Yapacağı işlere muayyen bir zaman koyar ve onları koyduğu kanunlara göre zamanı gelince icra eder. Önceden belirlediği zamandan geciktirmediği gibi zamanı gelmeden yapmağa kalkmaz. Aksine her şeyi, hangi zamanda yapılmasını takdir buyurmuş ise, o zaman yapar.

Hakikat ilminin sahipleri, Allah Teâlâ´nın Sabur isminin tecellisi olan kişilerdir. Çünkü onlar olmuş olayı veya olacak olayı hakikati ile bilirler. Allah Teâlâ´nın kullarına sabrı tavsiye etmesi ise, kulların cehaletinden dolayı hataya düşmemeleri içindir. *İşin sonunu görmeyene sabır en güzel şeydir.* Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem *“ilmin başı sabırdır”* buyurması, neticeye iyi şekilde ulaşmanın tek formülü olduğundandır. Sabur isminin gereğince Allah Teâlâ´ya razı olmak ile mutlu sona ulaşırız.

Olaylar karşısında sabır ve metanet sahibi olmamız gerektiği gibi, her şeyde bir hikmetin var olduğunu hatırdan çıkarmamamız gerekir. Bunu ise Hz. Musa aleyhisselâm ile Hızır aleyhisselâm arasında geçen olayda, Allah Teâlâ´nın nasıl muamele ettiğini görmek açısından çok önemlidir.[118]

---

[118]—Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bu kıssayı şöyle anlattılar.

“Musa aleyhisselâm bir vakit Benî İsraîl içinde

hutbeye kalkmıştı. Kendisine:

“En çok âlim olan kimdir?” diye soruldu.

“En âlim benim.” diye cevap verdi.

Bu husustaki ilmi Allah Teâlâ bilir diyerek Allah Teâlâ´ya havale etmediğinden dolayı Allah Teâlâ ona ıtab etti. Allah Teâlâ,

“İki denizin bitiştiği yerde kullarımdan biri var. O senden daha âlimdir.” diye ona vahiy etti.

“Ya Rabb´i, ona nasıl yol bulayım?” dedi.

Ona giderken *“Bir zembil içinde bir balık taşı. Onu nerede kaybedersen o kulum oradadır.”* denildi.

Hz. Musa aleyhisselâm gitti. Arkadaşı Yuşa b. Nun aleyhisselâm´ı [İstanbul´da kabri bulunmaktadır]da birlikte götürdü. Bir zembil içine de bir balık koyup yüklendiler. İki denizin bitiştiği yerdeki kayanın yanına varınca başlarını yere koyup uyudular. Derken tuzlanmış ölü balık zembilden sıyrılıp kurtuldu. Deniz içinde kendine su küngü gibi bir boşluk bırakarak yol açtı. Deniz içinde böyle bir yolun açılması Hz. Musa aleyhisselâm ile arkadaşı şaşırtan bir şey olmuştu. Uyandıktan sonra o gecenin kalanı ile bütün gün

gittiler. Sabah olunca Hz. Musa aleyhisselâm arkadaşına

"Kuşluk yemeğimizi ver. Bu seferimizden yorgunluk duymağa başladık." dedi. Hâlbuki Hz. Musa aleyhisselâm emr olunduğu o yerin ötesine geçmedikçe yorgunluk duymamıştı. Arkadaşı,

"Bak hele, taşın dibinde barındığımız zaman balığın gittiğini haber vermeği unutmuşum." dedi Hz. Musa aleyhisselâm,

"Zaten istediğimiz de bu idi" dedi.

Bunun üzerine kendi izlerine baka baka geriye döndüler. Taşın yanına varınca bir de baktılar ki elbisesine bürünmüş bir zat duruyor Hz. Musa aleyhisselâm selam verdi. Hızır aleyhisselâm,

"Acayip, bu senin bulunduğun yerde selam ne gezer?" dedi.

"Ben Hz. Musa ´yım" dedi. O:

"Benî İsraîl Hz. Musa´sı mı?" diye sordu.

"Evet." dedi.

Hz. Musa aleyhisselâm sonra yine söze başlayıp:

"Sana talim olunan rüşt ve hidayetten bana bir şey

talim etmek üzere sana uyayım mı?" dedi.

Hızır aleyhisselâm,

"Sen, benimle hiç mi hiç edemezsin ya Hz. Musa aleyhisselâm Bende Allah Teâlâ´nın kendi ilminden bana verdiği öyle bir ilim vardır ki, sen onu bilemezsin. Sende de Allah Teâlâ´nın verdiği öyle bir ilim vardır ki onu da ben bilemem." cevabını verdi. Hz. Musa aleyhisselâm,

"Beni inşallah sabırlı bulursun. Sana hiçbir işinde de karşı gelmeyeceğim." dedi. Gemileri olmadığı için deniz kıyısında yürüyerek gittiler. Bir gemi geçti. Alsınlar diye gemicilerle söyleştiler. Hızır aleyhisselâm gemiciler tanıdılar. Onları parasız gemiye aldılar. O sırada bir serçe, geminin kenarına konup denizden bir iki yudum su aldı. Hızır aleyhisselâm,

"Ya Hz. Musa aleyhisselâm, benim ilmimle senin ilmin, Allah Teâlâ´nın ilmini bu serçenin denizden aldığı bir yudum kadar bile eksiltmez." dedi. Ondan sonra gemi tahtalarından birine el atıp söktü. Hz. Musa aleyhisselâm,

"Adamcağızlar bizi gemilerine parasız almışlarken

sen, gemilerine kastedip içindekileri batırmak için mi deliyorsun." dedi Hızır aleyhisselâm,

"Sen, benimle hiç sabır edemezsin demedim mi?" dedi. Hz. Musa aleyhisselâm,

"Şu dalgınlığımdan dolayı beni muaheze edip de bana güçlük gösterme" cevabını verdi. Olayda da Hz. Musa aleyhisselâm bu ilk muhalefeti dalgınlık eseri idi. Yine gittiler. Bir de baktılar ki bir çocuk diğer çocuklarla oynuyor. Hızır aleyhisselâm çocuğun başını eliyle kopardı. Hz. Musa aleyhisselâm,

"Aman, hiç bir nefse bedel olmaksızın günahsız pak bir canı telef mi ediyorsun?" dedi. Hızır aleyhisselâm yine:

"Ben, sana benimle sabır edemezsin demedim mi?" cevabını verdi. Yine gittiler. Nihayet bir köye gelince ahalisinden yemek istediler. Ahali onları misafir etmekten imtina ettiler. Orada yıkılmağa yüz tutmuş bir duvar buldular. Hızır aleyhisselâm eliyle işaret ederek doğrulttu. Hz. Musa aleyhisselâm,

"İsteseydin hiç olmazsa bunun için bir ücret alabilirdin." deyince Hızır aleyhisselâm,

"Bu andan itibaren artık ayrılalım." dedi. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem kıssayı buraya kadar hikâye buyurduktan sonra:

"Allah Teâlâ Hz. Musa aleyhisselâma rahmet etsin. Ne olurdu sabredeydi de aralarında geçecek maceralar Allah Teâlâ tarafından bize hikâye olunaydı." Buyurdu.

Kıssanın devamı Kur'an-ı Kerim'de şöyle geçer.

"Hızır aleyhisselâm dedi ki:

İşte bu, benim seninle aramızın ayrılışıdır. Üzerine sabra muktedir olamadığın şeylerin izahını sana haber vereceğim.

Şöyle ki: Gemi, denizde çalışan bir takım zayıflara ait idi. Artık ben onu kusurlu yapmak istedim ve onların ötesinde bir hükümdar vardır ki, her sağlam gemiyi zulmederek alıvermektedir.

Oğlana gelince onun anası ile babası iki mümin kimselerdir. Onları bir azgınlığa, bir küfre bürümesinden korktuk. Artık biz istedik ki, Rabb'leri onlara ondan temizlikçe daha hayırlısını ve merhametçe daha yakınını bedel olarak versin.

Duvara gelince şehirde iki yetim oğlanındı. Altında

الْجَلِيلِ

"Celil olan Allah Teâlâ'yı, takdis ve tenzih ederim."

Allah Teâlâ ululuk ve heybet sahibi, celal sıfatları ile muttasıftır. Ululuk, Allah Teâlâ'ya mahsustur. Onun zat-ı da büyük, sıfatları da büyüktür. Fakat bu büyüklük, cisimlerdeki gibi hacim veya yaşlılık itibarı ile olmayıp, zamanla

---

ise onlara ait bir hazine var idi. Babaları da iyi bir kimse idi.

Rabb diledi ki, Onlar erginlik çağına ersinler de hazinelerin çıkarıversinler. Bu Rabb'inden bir rahmet olarak böyle yapılmıştır. Bunları kendi görüşümle yapmış olmadım. İşte bu, üzerine sabra takat getiremediğin şeyin izahıdır." (Kehf 78–82)

Muhyiddin Arabî (ks) Hızır aleyhisselâm ile görüştüğünde şöyle demiştir.

"-Hz. Musa aleyhisselâm doğumundan görüşme zamanına kadar olan hayatı ile ilgili bin mesele hazırlamıştım. Bunları kendisine soracaktım. Fakat o bunlardan üç meseleye sabredemedi."

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kardeşim Musa aleyhisselâm sussaydı ve Allah Teâlâ bize onların kıssalarını hikâye etse idi."

ölçülmeyen, mekânlara sığmayan büyüklüktür.

الْبَدِيعِ

"Bedi' olan Allah Teâlâ'yı, takdis ve tenzih ederim."

Allah Teâlâ örneksiz ve hayret verici âlemleri icat eden, aslında, sıfatında, fiillerinde, benzeri görülmemiş olan yaratıcıdır.

Bedi', Mübdi manasınadır. *Mübdi,* örneği bulunmayan bir şeyi icat eden demektir. Yarattıkları nihayetinde yine kendine kalacak mutlaktır.

اَلنُّورِ

"Nur olan Allah Teâlâ'yı, takdis ve tenzih ederim."

Allah Teâlâ, âlemleri nurlandıran, gönüllere nur yağdıran, bütün eşyayı aydınlatan ve nur sahiplerinin nuru'dur.

Çünkü göklerin ve yerin nuru Allah Teâlâ'dır. Nasıl ki, güneşin aydınlattığı her zerre, güneşin varlığına bir delildir, kâinatın her zerresinde görünen aydınlık da, o aydınlığı yaratan varlığın mevcut olmasına bir delil teşkil etmektedir.

الْمُقْسِطِ

"Muksit olan Allah Teâlâ'yı, takdis ve tenzih ederim."

Allah Teâlâ bütün işlerini denk, birbirine uygun ve yerli yerinde yapan, mazluma acıyıp zalimin elinden kurtaran, en üstün bir adalet ve merhametin sahibidir. Her işi birbirine uygundur. Zerre kadar da olsa haksızlık yapmaz.

Kullarına muamelesi merhamet ve adalet üzeredir. Yapılmış olan hiçbir iyiliğin zerresini bile karşılıksız

bırakmaz. İnsanların birbirlerine karşı işledikleri haksızlıkları da düzelterek hakkı yerine getirir.

“Onların kalplerinde bir hastalık mı vardır? Yoksa şüphe mi ediyorlar? Yoksa onlara Allah Teâlâ´nın ve rasülünün haksızlık edeceklerinden mi korkuyorlar? Hayır, onlar zalim kimselerdir. (Nur50)

الْجَامِع

“Cami´ olan Allah Teâlâ´yı, takdis ve tenzih ederim.”

Allah Teâlâ istediğini, istediği zaman, istediği yerde toplayan, birbirine benzeyen, benzemeyen ve zıt olan şeyleri bir araya getirip tutandır.

Cem, dağınık şeyleri bir araya toplamak demektir. Öyle ki Allah Teâlâ vücutlarımızın çürüyerek suya, havaya, toprağa dağılmış zerrelerini tekrar birleştirecek, bedenlerimizi yeni baştan inşa edecektir.

Allah Teâlâ birbirine benzeyen şeyleri bir araya getirip topladığı gibi, birbirinden ayrı varlıkları da bir araya getirmektedir. Onların iç içe birlikte yaşamalarını temin etmektedir. Sıcaklık ile soğukluk, kuruluk ile nemlilik gibi birbirine zıt unsurları bir arada tutması da yine Allah Teâlâ´nın *Cami* isminin tecellisindendir.

Bu isim olmasa idi, aileler, kavimler ve milletler oluşmazdı. Çalışanlar çalıştığının karşılığını bu isimle bulurlar. Allah Teâlâ´nın tecelliyatı bu isim ile mahlûkatta tezahür eder.

الْمُعْطِى

“ Mu’tı olan Allah Teâlâ′yı, takdis ve tenzih ederim.”

Allah Teâlâ kullarına dilediği kadar veren, vaad ettiği zaman sözünü yerine getiren, verdiği zaman son derece bol verendir.

Çok çalışanlar vardır ki, az kazanır. Az çalışanlar vardır, çok kazanır. Onlara kendi menfaatleri gereği en iyi şekilde lütuf ve ihsan eden Allah Teâlâ′dır.

الْمَانِعِ] بِنَفْسٍ وَاحِدٍ]

“ Mani’ olan Allah Teâlâ′yı, takdis ve tenzih ederim.”

Olması gereksiz olan şeyi yaratmayan ancak Allah Teâlâ′dır. Çünkü O ne işlerse doğru ve isabetlidir ve kararları uygundur.

“Bazen bir şeyden hoşlanmazsınız. Hâlbuki o şey sizin için bir hayırdır. Bazen de bir şeyi seversiniz hâlbuki o şey sizin için bir şerdir. Allah Teâlâ bilir, sizler ise bilmezsiniz.” (Bakara 216)

Allah Teâlâ iyi kul olsun veya olamasın, kullarının başına gelecek felaket ve musibetleri önlemek, geri çevirmek de Rabb′ları olarak tasarrufunu kullanır. Musibetlerini belirli zamana erteler veya layık oldukları cezayı indirir.

Bir Hadisi Kutsi′de Allah Teâlâ buyurdu ki,

“Kullarımdan bazılarını fakir yaptım. Eğer zengin yapsa idim, kendileri için fena olurdu. Bazılarını da hasta yaptım, eğer devamlı afiyette yapsa idim onlar için fena olurdu. Ben

kullarımın ihtiyaçlarını bilirim. Ona göre tedbir alırım"

***Bu isimleri bir nefeste okumak gerekmektedir.**

Çünkü bu isimler topluca İsm-i Âzam'ın sırlarını taşımaktadırlar. Hepsi bir nefeste okunursa bir isim zikir edilmiş gibi olur.

لآ اِلٰهَ اِلاَّ اَللّٰهُ الْوَكِيلُ اَلشَّهِيدُ

"Vekîl ve Şehid olan Allah Teâlâ'dan başka ilah yoktur."[119]

Usulüne uygun şekilde, kendisine tevdi edilen işleri en güzel şekilde neticelendiren, kendisine iş ısmarlanan zata vekil denir. Allah Teâlâ en güzel ve en mükemmel vekildir. İşlerin hepsini çeviren, tedbir ve idare eden O'dur. Fakat kendisi hiçbir işinde vekile muhtaç değildir. Allah Teâlâ kendisine tevekkül edenlerin işlerini en iyi neticeye ulaştırır.[120]

Kullar Allah Teâlâ'ya tevekkül ve itimat etmeli ve kendiişlerinde muvaffak olmak için ona müracaat edip teslim

---

[119]—*"Göklerde olanlar da, yerde olanlar da Allah Teâlâ'nındır. Bir vekil olarak da Allah Teâlâ yeter"* (Nisa 132)

[120]—"Artık *onlardan yüz çevir ve Allah Teâlâ'ya tevekkül et. Allah Teâlâ vekil olarak yeter"* (Nisa 81)

olmalıdır.[121] Çünkü O´ndan başka dayanacak, işleri düzene koyacak yoktur. Zira O´nun koruduğuna başkası zarar edemez, O´nun vereceği zarardan başkası da koruyamaz.

Allah Teâlâ şahittir.[122] Her zamanda hadiselerin dış ve iç yüzünü bilen ve her yerde hazır ve nazır olan ancak Allah Teâlâ´dır.

Allah Teâlâ mutlak şekilde her şeyi bilir. Eşyanın ve olayların sırlarını, içyüzünü bilmesi yönünden *Habir'* dir. Dışyüzünü bilmesi yönünden de *Şehid* dir.

Hakiki şahit ancak Allah Teâlâ´dır.[123] Allah Teâlâ başka hiç bir âlim ne kendine, ne de başka eşyaya tamamen şahit değildir.

Rivayet olunur ki, Şam´ın Hıristiyan ulemasından iki zat gelmişlerdi, Medine'yi gördükleri zaman biri diğerine;

—*Bu kasaba ahir zamanda çıkacak rasülün kasabasına*

---

[121]— *"Tevekkülde bulun, vekil olmaya Allah Teâlâ yeter."*(Ahzab 3)

[122]— *"Fakat Allah Teâlâ senin rasüllüğüne sana indirmiş olduğu Kur´an-ı Kerim ile şahitlik ediyor ki, onu kendi ilmiyle indirmiştir. Melekler de şahitlik ediyorlar. Allah Teâlâ şahit olmaya kâfidir."* (Nisa 166)

[123]— *"Hâlbuki Allah Teâlâ yaptıklarınıza hakkı ile şahittir."* (Al-i İmran 98)

ne kadar benziyor, dedi;

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in huzuruna girince O´nu tanıdılar. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´e

—*Sen Muhammed´ sin?* Dediler,

—*Evet* buyruldu.

—*Hem de Ahmed´sin?* Dediler,

—*Ben Muhammed ve Ahmed´im,* buyruldu. Bunun üzerine;

—*Biz sana bir şey soracağız, haber verirsen iman edeceğiz,* dediler,

—*Sorunuz*, buyruldu. Onlar da;

—*Bize Allah Teâlâ´nın kitabındaki en büyük şahadeti haber ver,* dediler,

"Allah Teâlâ, kendisinden başka bir ilâh bulunmadığına adaletli olarak şahitlik etmiştir. Melekler de, İlim sahipleri de şahitlikte bulunmuşlardır. O aziz, hakîmden başka asla bir ilâh yoktur." (Al-i İmran 18)

Bu ayeti kerime nazil oldu. Bunun üzerine ikisi de müslüman oldular.

لآ اِلٰـهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْمَـتِـينُ الْـمَجِيدُ

"Metin ve Mecid olan Allah Teâlâ´dan başka ilah yoktur."

Çok sağlam, kuvvet, tam bir kudrete sahip olmak Allah

Teâlâ´ya aittir.[124] Allah Teâlâ´nın kuvveti de öteki sıfat ve isimleri gibi sonsuzdur. Tükenmez, gevşemez, sınırlanamaz ve ölçüye gelmez. Allah Teâlâ´nın kudreti konusunda zorluk kolaylık söz konusu değildir. Bir yaprağı yaratmakla âlemleri yaratmak da birdir.

Allah Teâlâ, tam bir kuvvet sahibi olmak bakımından, *Kavi'*, gücünün çok şiddetli olması bakımından *Metin*´dir.

Zatı şerefli, işleri güzel olan, her türlü övgüye lâyık bulunan *Mecid* olan Allah Teâlâ´dır.[125]

Bu isim sahibinde, azamet ve kudretinden dolayı yaklaşılamaz olmak, yüksek huylarından, güzel işlerinden dolayı övülüp sevilmek vardır.

لآ اِلٰهَ اِلاَّ ٱللّٰهُ الْوَاحِدُ الْوَاجِدُ الْوَالِى

"Vahid, Vacid ve Vâli olan Allah Teâlâ´dan başka ilah yoktur."

Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, istediğini, istediği vakit bulan, kendisi için lüzumlu olan şeylerin hiç birinden

---

[124]— *"Şüphe yok ki, Allah Teâlâ, rızkı veren, güç ve kuvvet sahibi olan O´dur."* (Zâriyat 58)

[125]— *"Allah Teâlâ´nın rahmeti ve bereketleri sizin üzerinizdedir. Şüphe yok ki, o övülmeye layıktır, iyiliği boldur."* (Hud73)

mahrum olmayan Allah Teâlâ *Vâcid*'dir.

Ulûhiyet sıfatları ve bunların kemali hususunda kendisine gerekli olan her bir şey, şanı yüce olan Allah Teâlâ'nın zatında mevcuttur.

Vahid olan Allah Teâlâ, zat-ı ile tekdir. Zatında, sıfatlarında, fiilerinde, isimlerinde, hükümlerinde asla ortağı, benzeri ve dengi bulunmayandır.

Mahlûkatın işlerini yoluna koyan, eşyayı tek başına idare eden ancak *Vâli* olan Allah Teâlâ tır.

Allah Teâlâ'nın idaresi, tedbirsiz, sınırsız, gerçek ve hakikidir. Her şey emri ve iradesi altındadır. O'nun bilmediği şey olmadığı gibi, O'ndan habersiz mülkünde hiçbir iş ve hareket meydana gelmez.

لآ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْمَاجِدُ الْمُتَعَالِى

"Macid ve Muteâli olan Allah Teâlâ'dan başka ilah yoktur."

Kadri büyük, kerem ve cömertliği bol *Macid* olan Allah Teâlâ'dır.

Allah Teâlâ'nın kendisiyle yakınlığı olan kullarına kerem ve iltifatı ifadeye sığmaz, ölçüye gelmez. Onları temiz ahlak sahibi olmaya, iyi işler yapmaya muvaffak kılar, sonra yaptıkları o güzel işleri, haiz oldukları seçkin vasıfları sebebiyle onları över, kusurları varsa afv eder, kötülüklerini

mahveder.[126]

Yaratılmışlar hakkında aklın mümkün gördüğü her şeyden, her hal ve tavırdan pek yüce ve pek münezzeh aşkın olan, *Müteâl* Allah Teâlâ'dır. O'nun katında makamlar sonsuzdur.

Bir zengin bir gün fakir düşebilir, sıhhatli hasta olabilir. Fakat Allah Teâlâ hakkında, bu gibi ihtimallerin düşünülmesi mümkün değildir. O, her türlü noksanlık, eksiklik, hata ve kusurdan münezzehtir. Onun için hidayet O'na aittir. O'nun kudretinden hariç kalacak, çıkmayacak iş ve hiç bir şey yoktur.[127]

اَعْدَدْنَا لِكُلِّ هَوْلٍ لآ اِلٰهَ اِلاَّ ٱللّٰهُ

"Kendisinden korktuğumuz her bir korku için, kendisinden başka ilah olmayan Allah Teâlâ'dır, diye söyleriz."

Bir müslüman Kelime-i Tevhid'in manasını düşünerek ve temiz itikat ile söylerse, Allah Teâlâ şüphesiz onu

---

[126]— *"Rabb'in dilediğini yaratır ve seçer, onlar için ise seçim hakkı yoktur. Allah Teâlâ onların ortak koştuklarından münezzehtir ve şanı yücedir."* (Kasas 68)

[127]— *"O Yüce yaratıcı gizliyi de, açıkta olanı da bilicidir. Pek büyüktür, her şeyden üstündür."*(Rad 9)

korktuklarından emin kılar.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurdu ki:

*"**Lâilâhe illallah** söyleyip de kalbinde bir arpa ağırlığınca hayır yani iman bulunan kimse cehennemden çıkacaktır.*

Lâilâhe illallah *söyleyip de kalbinde bir buğday ağırlığınca hayır yani iman bulunan kimse cehennemden çıkacaktır.*

Lâilâhe illallah *söyleyip de kalbinde bir zerre ağırlığınca hayır yani iman bulunan kimse cehennemden çıkacaktır."*

Ebu Hureyre radiyallâhü anh;

"Ya Rasulullah, kıyamet gününde Sen'in şefaatin en fazla kime olacak?" diye sordu. Buyurdu ki:

*"-Ya Eba Hureyre, hadis bellemek için sende gördüğüm hırsa göre bu soruyu senden evvel kimsenin bana sormayacağını zaten tahmin ediyordum. Kıyamet gününde halk içinde şefaatime en ziyade mazhar olacak kimse kalbinden yahut içinden halis olarak **Lâilâhe illallah** diyendir."*

Ebu Zerr Gıfari radiyallâhü anh, Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bir kere Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'i ziyarete gitmiştim. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem üzerinde beyaz bir örtü bulunduğu halde uyuyordu. Döndüm sonra yine geldim. Bu defa uyanmıştı. Sohbet esnasında Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem,

—***Lâilâhe illallah**, **söyleyip sonra bu ikrar ve iman üzerine vefat eden hiç bir kul yoktur ki, muhakkak o kul, cennete dâhil olacaktır,*** buyurdu. Ben:

—***O kul zina etse, hırsızlık etse de mi?*** Diye sordum. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem;

—***Zina etse de, hırsızlık etse de, tövbe eder ve pişman olursa,*** buyurdu. Ben hayret ederek:

—***Zina etse de, hırsızlık etmiş olsa da mı?*** Diye tekrar sordum. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem,

—***Zina etse de, hırsızlık etse de,*** buyurdu. Ben üçüncü defa:

—***Zina etse de, hırsızlık etse de mi?*** Diye sordum. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem;

—***Evet, Ebu Zer'in burnu toprakta sürtülmesine rağmen, o kul zina etse de, hırsızlık etmiş olsa da cennete girecektir,*** buyurdu. (Ebu zer istemese bile)

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, kıyamet günü

"Ben dördüncü defa dönüp şefaat için geleceğim. Allah Teâlâ'ya hamd ve sena edip sonra secdeye kapanacağım. Bunun üzerine bana:

—Y*a Muhammed, Başını kaldır ve söyle; sözün dinlenecek, iste, dileğin verilecek. Şefaat et, şefaatin de kabul olunacaktır*, denilecek. Ben de:

—*Ya Rabb'i, bana müsaade buyur da* ***Lâilâhe illallah,***

diyen bütün ehli Tevhid hakkında şefaat edeyim, diye niyaz edeceğim. Bunun üzerine Allah Teâlâ:

—İzzetim ve celalim, kibriya ve azametim hakkı için ***Lâilâhe illallah****´ı, söyleyen tevhit ehlinin hepsini muhakkak surette cehennemden çıkaracağım”* buyuracaktır.

Lâilâhe illallah söylendiğinde;

La, derken dışındaki ve içindeki Allah Teâlâ´dan başka tapılan, gönül verilen, kulluk edilen her şeyi silip yok etmek lazımdır.

İllallah, derken, hatırına ve düşüncesine gelen her şeyi ***La*** ile kast ettiklerine dâhil etmeli, Allah Teâlâ´nın varlığını açığa çıkarmalıdır. Bu makamda vücut bile yolda kalıyor ve vücudun ötesini aramak gerekiyor.

وَ لِكُلِّ رَغْسٍ ××الْحَمْدُ لِلّٰهِ

“Tüm nimetleri geniş ihsan ile bulduğumuzdan, hamd Allah Teâlâ içindir diye söyleriz.”

Hamd, bir ihsana veya onun sahibine tazim ifade eden bir güzel bir zikirdir. Kısmen övünç ve kısmen şükür ile birleşen bir tazim ifadesi için kullanılan sözdür

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selem

“Hamd, şükrün başıdır. Allah Teâlâ´ya hamd etmeyen şükretmemiş olur.” “En faziletli zikir ***Lâilâhe illallah****, en faziletli dua* ***Elhamdülillah****´tır”* buyurdular.

“Ya Rabb´i, her hamd Sen'in içindir.

Sen, göklerin ve her yerin ve bunlardaki her şeyin

gözetenisin.

Her hamd Sen'in içindir.

Sen, göklerin ve her yerin ve bunlardaki her şeyin nurusun.

Her hamd Sen'in içindir.

Sen göklerin ve her yerin ve bunlarda bulunan her şeyin sahibisin."

وَ لِكُلِّ رَخَاءِ اَلشُّكْرُ لِلّٰهِ

"Huzur ve güzel yaşantımız için, şükrümüz Allah Teâlâ'ya dır, diye söyleriz."

Şükür nimetin artmasına ve ziyadeleşmesine sebeptir. Bu halin başı zikir, sonu da şükürdür. *Şükür* nimeti tutar, artmasına sebep olacak halleri zuhur ettirir. Kuldaki kibri söndürür, rızayı celp eder. *İnsanlara şükür etmeyen, Allah Teâlâ'ya da şükür etmez.* Fakat kul Allah Teâlâ'ya hangi hal üzere şükür etse bile, şükrü eda edemez.[128]

"Bir kimse belaya uğramış birini görüp 'Çok şükür Allah Teâlâ'ya seni uğrattığı beladan beni muaf tuttu ve birçoklarına vermediğini bana verdi' derse sağ oldukça o beladan muaf

---

[128]— *"Her kim şükür ederse ancak kendi nefsi lehine şükür eder. Kim de nimete karşı nankörlükte bulunursa, şüphe yok ki, Rabb'imin hiç bir şeye ihtiyacı yoktur, çok kerem sahibidir."* (Neml 40)

yaşar." (Ramuz)

Hz Ebubekir radiyallâhü anh *"Afiyette olup şükretmeyi, imtihanda olup sabretmeye tercih ederim"* demiştir.

وَ لِكُلِّ أُعْجُوبَةٍ سُبْحَانَ ٱللّٰهِ

"Acayibimize giden ve şaşırdığımız şeyler için, Sübhânallah söyleriz."

Allah Teâlâ´nın hakkında acayibimize bir şey gitmez, çünkü O her türlü noksanlıktan münezzehtir. Kullar hakkında acayip bir şeyde görürsek, biliriz ki her şey Allah Teâlâ´dandır.

Bu üç zikrin hakkında şöyle bir rivayet vardır.

Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´e Muhacirin fakirleri gelip dediler ki:

—*"Ya Rasülallah, servet ve saman sahipleri en yüksek dereceleri kazanıp, fazilet ve saadeti alıp gittiler: Hem bizim kıldığımız gibi onlar da namaz kılıyor, bizim oruç tuttuğumuz gibi onlar da oruç tutuyorlar. Hem de onların artık malları var da onunla haccediyor, umre yapıyor, cihat ediyor, sadaka veriyorlar."* Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

—"*Size bir şey haber vereyim mi ki, siz onu yaptığınız takdirde hem bu hususlarda sizi geçmiş olanlara yetişesiniz, hem de sizden sonraya kalanlardan hiçbir kimse size yetişemesin? İçlerinde bulunduğunuz cemaat içinde en hayırlı ümmet siz olasınız? Meğerki onların içinde size tavsiye*

ettiğim amelin mislini yapan biri buluna: Her farz namazdan sonra ***otuz üçer*** *kere* ***tesbih*** *ve* ***tahmid*** *eder,* ***tekbir*** *alırsınız."*

وَ لِكُلِّ لَزَنٍ حَسْبِيَ ٱللهُ

"Darlık ve sıkıntılı zamanlarımızda, Allah Teâlâ bize kâfidir deriz."

"Allah Teâlâ kuluna kâfi değil midir?

Seni O´ndan başkalarıyla korkutuyorlar.

Allah Teâlâ kimi sapıklığa düşürürse artık onun için bir hidayet rehberi yoktur. (Zümer 36)

Allah Teâlâ kulunun zannına göre muamele eder. Kul Allah Teâlâ´yı nasıl bilirse, karşılaşacağı muamelede odur.

وَ لِكُلِّ إِثْمٍ اَسْتَغْفِرُ ٱللهَ

"Günahlarımız için Allah Teâlâ´ya istiğfar ederiz."

İstiğfara devam edene Allah Teâlâ kuvvetine kuvvet verir.[129] Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem *"Vallahi ben Allah Teâlâ´ya günde yetmiş defadan çok istiğfar ve tövbe*

---

[129] —"Öyle zatlar ki, bir büyük günah yaptıkları veya nefislerine zulmettikleri zaman Allah Teâlâ´yı zikrederler, hemen günahları için istiğfarda bulunurlar. Kimdir Allah Teâlâ´dan başka günahları bağışlayan? Onlar yaptıklarında bile bile ısrar etmezler." (Al-i İmran135)

ederdim" buyurarak istiğfarın önemini vurgulamıştır.

Allah Teâlâ'nın Nuh aleyhisselâm'a tavsiyesi de budur.

Hz. Hasan radiyallâhü anh çocuğu olmayana istiğfarı tavsiye etti.

"Onlar istiğfarda bulundukları halde de Allah Teâlâ onları azaplandırıcı değildir." (Enfal 33)

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurmuştur ki;

"Başlangıçta bir günah yapıldığı zaman kalp de bir kara bir leke olur, eğer sahibi pişman olur, tövbe ve istiğfar ederse kalp yine parlar, istiğfar etmez de günah tekrarlanırsa ederse o leke de artar nihayet arta, arta bir hale gelir ki leke bir örtü gibi bütün kalbi kaplar."

"Her kim gecenin bir kısmında, bir taraftan öbür tarafa dönerek uyanır da, sonra peşinden,

Lâilâhe illallahu vahdehu la şerike leh, lehül-mülkü ve lehül-hamd, ve hüve ala külli şeyin kadir. Elhamdülillah ve Sübhânallah, ve Lâilâhe illallahu vallahü ekber. Ve la havle ve la kuvvete illa billah, *söyleyip sonra:*

Allahümmeğfir li*; 'Allah Teâlâ'm, beni yarlığa', derse mağfiret edilir veya dua ederse, onun duasına icabet edilir. Abdest alıp namaz kılarsa, o da kabul olunur."*

وَ لِكُلِّ شَجْوٍ مَا شَاءَ ٱللَّٰهُ

"Üzüntülü ve sevinçli hallerimizde, Maşallah söyleriz."

Olan şeylerin hepsi Allah Teâlâ'nın dilemesidir. İyi halimizde sevincimizden, kötü halimizde kendimizi teskin

etmek için, **Maşallah (*Allah Teâlâ´nın dilediği oldu)*** deriz.

"Allah Teâlâ´nın dilediği müstesnâ, şüphe yok ki: O, aşikâr olanı da, gizliyi de bilir."(A'la, 7)

Allah Teâlâ, kâmil bir irade sahibidir. Bu kâinatı ezeli olan iradesine uygun olarak yaratmıştır. Bu kâinatta olmuş ve olacak her şey Allah Teâlâ´nın dilemesi ve irade etmesiyle olmuş veya olacaktır. O´nun her dilediği mutlaka olur, dilemediği de asla vücut bulmaz.[130]

Allah Teâlâ´nın iki kula aynı tecellisi hiçbir zaman olmadığı gibi, bir kula yaptığı bir tecelliyi ikinci defa göstermez. Fakat farkını görmek mümkün değildir.

Allah Teâlâ kullarını dardan genişe çıkarır, sevindirir. Genişten dara sokar, üzüntü verir. Bu hadiselerde hep kulunun hayrını gözetir. Kul hepsini Allah Teâlâ´dan bilirse kendisini kurtarır. Sevinçli anında şükrederek, üzüntülü anında Allah Teâlâ´m böyle dilemiş diye söylerse mutlu ve rızayı kazanan kul olur.

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَأْنٍ

"O, her gün yeni bir iştedir." (Rahman,29)

Hiçbir şey yoktur ki, birbirine benzesin. Hatta O´nu sevmek bile herkeste ayrı bir numunedir. İlâhi aşk birdir,

---

[130]—"Allah dilediğini yaratır. Bir işi dilerse ona ancak 'ol' der, o da oluverir" (Al-i İmran, 47)

fakat tecellisi farklılık gösterir.

وَ لِكُلِّ قَضَاءٍ وَ قَدَرٍ تَوَكَّلْتُ عَلَى ٱللّٰهِ

"Kaza ve kaderden ne olursa hepsi için Allah Teâlâ'ya tevekkül ettiğimizi söyleriz."

Kader, Allah Teâlâ'nın ezelden ebede kadar olmuş ve olacak, iyi ve kötü her şeyin oluş zamanını, yerini ve her türlü özelliklerini ezelden bilmesi, öylece takdir ve tespit etmesidir.

Kaza ise, zamanı gelince ezeli ilmine ve takdirine uygun olarak eşya ve olayları yaratmasıdır. Bu tariften anlaşıldığına göre, *kader* Allah Teâlâ'nın ilim ve irade sıfatının bir tecellisi, *kaza* da tekvin (oluşturma) sıfatının eseridir.

İmanlı insan, başına ne derece büyük bir hadise gelirse gelsin, imanın verdiği tevekkül ve teslimiyetle, kadere rıza duygusu ile o hadise ve musibetleri metanetle karşılayabilir; sabır ve tahammül ile göğüs gerebilir. Ümitsizliğe, düşmez. İsyan ve feryada başvurmaz. Bu onun imanının kazandırdığı güç ve kuvvetten ileri gelmektedir. İmansız insanların basit bir hadise, küçük bir musibet yüzünden intihar edip hayatlarına son verecek derecede korku ve ümitsizliğe kapıldıkları ise çok sık görülen olaylardandır.

Bizler her halimizde Allah Teâlâ'dan razı olarak O'na dua etmeli ve yardımını istemeliyiz. Çünkü Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem *"dua ibadetin iliğidir" "ibadet duadan ibarettir"* buyurmuştur. ***Bu sebepten dikkat edilirse görülür ki, duayı önemsemeyenler, ibadeti de önemsemezler.***

Dua etmeyen insanlar genellikle kadere ve kazaya isyan eder ve Allah Teâlâ'ya yalvarmaktan kaçınırlar.

Allah Teâlâ bizden dua etmemizi istemiştir.[131] Dua eden tevekkül edendir.[132]

وَ لِكُلِّ طاَعَةٍ وَ مَعْصِيَةٍ لاَ حَوْلَ وَ لاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ

"Allah Teâlâ'ya yakınlığımızı sağlayan ibadet için, Allah Teâlâ'dan uzaklaştıran isyan için La havle vela kuvvete illa billah söyleriz."

La havle vela kuvvete illa billah, güç ve kudret ancak Allah Teâlâ'nın demektir. Her halimiz Allah Teâlâ'nın emri ve kudreti iledir. İyilikte O'nun yardımı, kötülükten muhafazamız O'nun engellemesi iledir. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem;

"Allah Teâlâ'm beni göz açıp kapayana kadar nefsimle baş başa bırakma" buyurarak kuvvetin idaresini Allah Teâlâ'ya teslim etmeyi tavsiye etmiştir.

وَ لِكُلِّ مُصِيبَةٍ إِناَّ لِلّهِ

"Musibetlerimizde *'inna lillah ve inna ileyhi raciûn'*

---

[131]— *"Kullarım sana benden sorarlarsa ben yakınım, bana dua ettiği zaman dua edenin duasına icabet ederim"*(Bakara,186)

[132]— *"Allah Teâlâ'ya tevekkül et. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ tevekkül edenleri sever."*(Al-i İmran 159)

söyleriz.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´in buyurduğu *"Mümine eza verecek her şey ona bir musibettir"* hadisi şerifi gereğince eza görecek her hangi bir zarara müptela olduğumuz zaman *"inna lillahi ve inna ileyhi raciun"* demeliyiz. ***"Bizler her halde Allah Teâlâ´nız ve ona dönüp varacağız"*** diye Allah Teâlâ´ya teslimiyet ile sabretmeliyiz. Bunu yalnız lisanen değil, bütün kalp ile söylemeliyiz. Bunda kaza ve kadere rıza vardır ki bu makam büyük bir makamdır.

Kullar Allah Teâlâ´nın koyduğu kanunlar çerçevesinde bazı şeylerle imtihan olunacağı açık bir gerçektir.

Resimdeki noksanlık ressamın isteğidir.

"Allah Teâlâ´ya ant olsun ki:

Mallarınız ve nefisleriniz hakkında imtihan olunacaksınız.

Elbette sizden evvel kendilerine kitap verilmiş olanlardan ve müşriklerden birçok incitici sözler işiteceksiniz.

Eğer sabrederseniz ve korunursanız, şüphe yok ki, bu metaneti gerektiren işlerdendir." (Al-i İmran 186)

"Yoksa Cennete gireceğinizi mi zannettiniz?

Sizden evvelki geçmiş ümmetlerin hali sizlere gelmedikçe. Onları nice şiddetli ihtiyaçlar, hastalıklar kapladı ve sarsıntılara uğradılar.

Hatta rasülleri ve onunla beraber iman edenler, ***Allah'ın***

yardımı ne zaman? *Diyecek bir hale geldiler.*

Haberiniz olsun Allah'ın yardımı şüphe yok ki pek yakındır." (Bakara 214)

"Görmüyorlar mı ki, onlar her yıl mutlaka bir defa veya iki defa bir fitneye, bir belaya tutuluyorlar da sonra tövbe etmiyorlar.

Onlar düşünüp ibret de almıyorlar."(Tövbe 126)

"Size musibetten her ne şey isabet ederse kendi ellerinizin kazandığı şey sebebiyledir ve birçoğundan ise afv eder."(Şura 30)

"Allah Teâlâ´nın izni olmadıkça musibetten bir şey isabet etmez. Her kim Allah Teâlâ´ya iman ederse kalbini hidayete erdirir.

Allah Teâlâ her şeyi hakkıyla bilendir." (Teğabun 11)

Ümmeti Muhammed'in üzerine gelecek belaların durumu Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem tarafından beş grupta incelenmiştir.

"***Beş şey, beşle birlikte olur***. *Bir kavim ki;*

Ahdini bozarsa, *Allah Teâlâ düşmanlarını onlara hâkim kılmasın.*

Allah Teâlâ´nın hükümleri ile hükmetmezler *ise, fakirlik yaygınlaşmasın.*

Fuhşiyat yaygınlaşıp *göz yumarlarsa, ölümler artmasın.*

Ölçüde hile yaparlarsa, *bitkiler azalıp ve kıtlık artmasın.*

Zekâtı vermezlerse, *yağmurlar kesilmesin"*

اَسْتَعَنْتُ بِاللّٰهِ ×وَ لِكُلِّ شَىْءٍ

"Elem ve üzüntülerimizde Allah Teâlâ'm yardım et deriz.[133]"

İptila; dünya isteklerimizin zamanın hadiselerine ve olaylarına bitiştiğinde istenmeyen şekilde olmasıdır.

Doğum ve ölüm arası kısa bir yol olmasına rağmen düzenli bir akış görülmez. Allah Teâlâ bir şekilde kulunu imtihan ve sıkıntılardan geçirir.[134] Kulun ise Allah Teâlâ'yı sınaması hiç yoktur.

Sevgilinin acı ikramını kabul etmeyen, sır perdesinin açılmasını beklemesi boş hevestir.

İnsanda istekler bittiğinden kederde kalmamıştır. Ne zamanki nefis dünyaya meylederse kederler başlamış demektir.

---

[133]— *"Allah Teâlâ buyurdu ki; "Kulum benden isterse veririm. İstemezse gazap ederim."* (Ramuz)

[134]— ***"İnsanlar "iman ettik" demeleriyle bırakılacaklarını ve kendilerinin imtihan edilmeyeceklerini mi, sanıverdiler."*** Ankebut 2

"Vallahi biz sizleri elbette biraz korku ile açlık ile mallardan, canlardan, mahsulâttan biraz eksiklik ile imtihan edeceğiz. Sabredenleri müjdele." (Bakara155)

İptilaya sabır ile varılan yol en kestirme yoldur. Çocuğu ana sütünden keser gibi nefsin hoşuna giden rahatlık hissinden uzaklaşmalıdır. Rahat insanı gaflete iter. Maddi ve manevi halimize kanaat edip maneviyattan ayrılmamalıdır. İnsan her bir sıkıntıyı ganimet bilip Allah Teâlâ´nın kemalat yoluna kendisini sevk ettiğini bilmelidir.

Yanmadan pişmek olmaz.

Bizlere düşen musibetin ilk anında sabır ile Allah Teâlâ´ya yönelmeli;

'Bundan öncekiler geçti, bu da geçer Ya Hû' demeliyiz.

Müslümana iptila bir sermayedir. Kemal derecesini gösterir.[135] İnsanlar üzerine gelebilecek en büyük iptilalar rasüller üzerine gelmiştir. Onların hali başkadır.

Bu bölüme İsmail Hakkı Toprak İhramcızâde Sivasî´ nin (ks) bir mektubunu koymayı yerinde bulduk.

---

[135]—Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem

"Ya Rasulullah seni seviyorum," diyene;

O zaman belalara hazır ol. Yine

"Ya Rasulullah, ben Allah Teâlâ´yı seviyorum, dediğinde;

O zaman iptilalar elbisesini giyin" buyurmuştur.

Dil-gamı ha-hed cüda-i zi-tu amma çu-kunem
Derd-i eyyam bir faide-i dil hahest

Hayali Yar ile her-dem benim rüyalarım vardır
Kemend-i buy-i zülfünden uzun sevdalarım vardır.

Kardeşlerim,

Dâhil *(içten)* ***ve hariçten*** *(dıştan)* ***bunca hücumlara rağmen mücahede yolunda bulunmak, meyus*** *(mahzun)* ***olmamak icap eder.***

Kabz *(sıkıntı)* ***ve bast*** *(genişlik)* ***ikisi birer kanat olduğu ve salikin onlarla ikmal-i hal ve makam eylediği birçok zevatın zahir ve batın birçok iptilalara göğüs gerdikleri meşhurdur.***

Siz de muhabbet ve muhalasat yolunda devamla her biriniz büyük azim ve ihtimam edesiniz. Vukuat-ı âlemden *(âlemin olaylarından)* ***mükedder*** *(üzülmemek)* ***olmamak lazım. Çünkü biz bu cihan muvakkat bir zıl-dan*** *(geçici bir gölge)* ***ibarettir. Âlemi-ukba*** *(ahiret)* ***ise ebediyettir.***

Dünyanın fani olduğunu yakinen bilenler nîk-u bednine *(iyiliğine kötülüğüne)* ***aldanmazlar. Zenginlik ve fakirlikte böyle olmak lazımdır.***

Talib-e zat-ı ahadiyet gerektir ki, değil bu faninin iyş-u nuş-u *(zevk ve sefasına)* ***izz-ü cah-ı*** *(makam ve mertebesine)* ***hatta bir cümle müşahedat*** *(gördüklerinden)* ***ve tecelliyattan*** *(olaylardan)* ***geçip " La"*** *(yok)* ***tahtında idhal eyle ki anın***

kâffesi *(hepsi)* ***zılâlen müstesnadır.*** *(gölge gibidir- hakikat değildir)*

Yani esma ve sıfat arifin melhuzu *(düşünce ve meşguliyeti)* ***olmaya ancak zikr-i kesir*** *(çokça zikir)* ***ve murakabe-i dil*** *(rabıta)* ***ve hayr ile meşgul ola, her kesin halini göre hoş görüp, insan kendi yakınlığını temine çalışmayı adet etmelidir***

Vesselam-ü ala men-i´ttebea´l Hüda

(Selam Allah Teâlâ´ya tabi olanlar üzerinedir)

İsmail Hakkı Toprak İhramcızâde Sivasî (ks)

اَللّٰهُمَّ إِناَّ أَمْسَيْنَا [أَصْبَحْناَ] نُشْهِدُكَ

“Ey Allah Teâlâ´m Sen´i şahit kılarak geceledik. (sabahladık)”

Allah Teâlâ´m bizler geceye dâhil olduğumuz zaman ulûhiyetini ikrar, rububiyetini itiraf, birliğini ispat ettiğimize Sen´i şahit kılarız;

Bizim bu halimize vakıf olduğuna kalben inanıyoruz; demektir.

وَ نُشْهِدُ مَلٰٓئِكَتَكَ

“ Meleklerini de şahit kılarak geceledik. (sabahladık)”

وَ حَمَلَةَ عَرْشِكَ

“Arş-ı´nı taşıyan meleklerini de şahit kılarak geceledik. (sabahladık)”

وَ أَنْبِيَاءَكَ

“Nebilerini de şahit kılarak geceledik. (sabahladık)”

وَ جَمِيعَ خَلْقِكَ

"Bütün mahlûkatı da şahit kılarak geceledik. (sabahladık)"

بِأَنَّكَ اَنْتَ اللّٰهُ الَّذِي لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ

"Şahadetimiz Sen'den başka ilah olmayan Allah Teâlâ olduğundur."

"Eğer gökler ile yerde Allah Teâlâ'dan başka ilahlar olsa idi elbette ikisi de fesada uğramış olurdu. Arş'ın Rabb'i olan Allah Teâlâ, onların vasf ettikleri şeylerden yücedir"(Enbiya 22)

وَحْدَكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ

"Şahadet ederiz ki, Zat-ında birsin, ortağın da yoktur."

"Onunla Allah Teâlâ ile birlikte hiçbir ilah yoktur. Eğer olsaydı her ilah kendi yarattığını kabullenir ve korurdu. Mutlaka birisi diğerine galebe eder üstün gelirdi." (Müminun 91).

Hâkimiyetin en esaslı ve vazgeçilmez kanunu, bağımsızlıktır. Bu ortak ve bağımlı olmaktan kurtulmak ile olur. Ortak sahibi iradesizdir. Eğer uyum olmaz ise istikrar kaybolur ve düzen bozulur. Allah Teâlâ âlemi istikrar içinde yönetiyorsa bunun bir sebebi her konuda tek güç ve kudret sahibi olmasındandır.

"De ki; Allah Teâlâ birdir" (İhlas 1)

وَ أَنَّ سَيِّدَنَا مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَ عَلٰى اٰلِهِ وَ صَحْبِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ

"Yine şahadet ederiz ki, Allah Teâlâ'nın salât ve selamı âli

ve ashabı üzerine olan Hz. Muhammed Mustafa Efendimiz Sen'in kulun ve rasulündür."

Muhakkak ki, Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem mahlûkatın en şereflisidir.

Hakkı ile tebliğ ve irşat etti.

Sana layık kul olarak bize örnek oldu.

Bize O şahit olacak kıyamet günü cennete girmemize sebep olacaktır.

Diğer ümmetler ve nebileri dahi Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem'i kendi nefisleri için şahit tutacaklar.[136]

وَ لاَ حَـوْلَ وَ لاَ قُـوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ اْلعَـلِيِّ الْـعَظِيمِ

"Güç ve kudret yalnız yüksek ve büyük olan Allah Teâlâ'nındır."

---

[136] —*"Nasıl olacak, her ümmetten bir şahit getireceğimiz, seni de onların üzerine bir şahit getireceğimiz zaman?"* (Nisa, 41)

"*O gün her ümmet için de üzerlerine kendilerinden birer şahit göndereceğiz, seni de bunların üzerine bir şahit olarak getirdik. Sana kitabı her şey için bir apaçık beyan ve bir hidayet ve bir rahmet ve müslümanlar için bir müjde olmak üzere indirdik"* (Nahl 89)

Bizim bu şahadetimiz Allah Teâlâ'nın yardımı ve kudreti iledir.

Şahit getirmedeki hikmet, davanın kuvvetine ve samimiyetin izharı içindir. Çünkü davasında zayıf olan şahadetten ve şahitten kaçınır. Allah Teâlâ bile kıyamet günü kulun her halini en ince ayrıntısına kadar bildiği halde azalarını kula şahit olarak getirecektir.

"Nihayet oraya geldikleri vakit onların aleyhine ne işlemiş olduklarına dair kulakları ve gözleri ve derileri şahitlikte bulunmuş olurlar. Derilerine derler ki:

—Ne için aleyhimize şahitlik ettiniz? Derileri de, derler ki:

—Her şeyi söyleten Allah Teâlâ, bizi söyletti. O sizi ilk defa yarattı ve O' na döndürüleceksinizdir. Sizin aleyhinize ne kulaklarınızın ve ne gözlerinizin ve ne de derilerinizin şahitlik etmesinden sakınmıyordunuz. Lakin zannetmiştiniz ki, Allah Teâlâ, sizin yaptıklarınızdan birçoğunu bilmez" (Fussilet 20–21–22)

يَا رَحْمٰـنَ ٱلـدُّنْيَا يَا رَحِيـمَ ٱلْاٰخِرَةِ

"Ey dünyada Rahman, ahirette Rahim olan Allah Teâlâ'm."

Rahman, Allah Teâlâ'nın bir ismi olmak itibarı ile manası ezel ve ebedi içine alır. Bu cins rahmet kullardan olması düşünülemez.

Rahim ise O'na has olmadığından ezeliyeti gerekli

değildir. Bu cins merhametin kullardan olması mümkündür. Demek rahmeti rahman şartlı iken, rahmeti rahimin şartı yoktur.

Rahmaniyet ezele, *rahîmiyet* ebede bakar.

Mahlûkat, merhameti önce rahmaniyeden, sonra rahimiyeden alır. Bu noktaya işaret için dünyanın rahmanı, ahiretin rahimi denilmiştir.

Allah Teâlâ dünyanın da, ahiretin de hem rahmanı, hem rahimidir. Fakat her ikisinde öncelik dünya yönü ile rahman, ahiret yönü ile rahim olduğuna işaret için Dünya rahmanı ve Ahiret rahimi denilmiştir ki *"hem müminlerin, hem kâfirlerin rahmanı ve yalnız müminlerin rahimi"* denilmesi de bu nedendir.

Allah Teâlâ rahman sıfatında rahmeti umumidir. Bu itibar ile rahmani rahmetinden hiç bir mahlûk mahrum kalmaz. Fakat ilk yaratılış beğenme ile değil, yalnız rahmaniye ile husule gelir. Taşın taş, ağacın ağaç, insanın insan olması böyle bir rahmetin eseridir. Bu noktadan âlemde her şey Allah Teâlâ´nın rahmeti rahmaniyesine gark olmuştur. Canlısından cansızına, taşından ağacına, bitkisinden hayvanatına, hayvanatından insanlarına, mümininden kâfirine, melaikesinden şeytanına varıncaya kadar âlemlerin hepsi rahmeti rahmandan istifade eder.

Allah Teâlâ´nın çalışana, çalışmayana bakmadan rahmeti, rahmaniyedir. Çalışanlara çalıştıkları içinde mükâfat vermek

rahmeti rahîmiyedir.

Buna göre rahmeti rahmaniye olmasaydı, mahlûkat yaratılmaz malik oldukları güçten mahrum kalırlardı.

Rahmeti rahîmiyede olmasaydı, mahlûkat ahiret sermayeleri olan ibadetleri yapamazdı.

Buna göre dünya ve ahiretin rahmanı ve ahiretin rahimi yahut mümin ve kâfirin rahmanı, müminin rahimi denilmesinin yönü budur.

وَ اعْفُ عَنَّا

“Allah Teâlâ´m, günahlarımızı mahvet.”

Günahlarımızı af ederken kendimize dahi unuttur. İçlerimiz ferahlansın demektir. Öyle günahlarımız vardır ki, biz bile hatırlamaktan iğreniriz.

وَ اغْفِرْلَناَ

“Allah Teâlâ´m, bizi mağfiret et.”

Mağfiret olunan günahlarımızın varlığını hissettirerek Sana şükran ve kulluğumuzun artmasına sebep ol, demektir. Çünkü minnet ve teşekkür itaatı ve hizmeti artırır. Kul daha çok ibadet ederek Allah Teâlâ´nın rızasını kazanır.

“Sevgiliden gelen haber, sana verilen hizmettir.”

وَارْحَمْناَ

“Allah Teâlâ´m, bize acı, merhamet et.”

Sana layık kul olamayacağımızdan, bize rahmetini indir. Çünkü bütün mahlûkat ancak rahmetinle hidayet bulacaktır.

Kötülüğe kötülük etmek kulların vasfıdır. ***Allah Teâlâ ise kullarına karşı kötülük etmeyecektir. Cehennem azabı ise Allah Teâlâ'nın kulların birbirindeki hakkı tahsil etmesidir.*** Çünkü aczin kuvvetliye faydası ve zararı olmaz. ***Bir kulun Allah Teâlâ'ya isyanında bile salih kulun hakkı vardır. Çünkü günahın zararı yapana olduğu gibi çevreyededir.***

اَنْتَ مَوْلٰينَا

"Sen bizim Efendimiz'sin."

Efendiliğe layık olan sıfat, kulu bağışlamak ona merhamet etmektir. En güzel Efendi Allah Teâlâ olduğu için kuluna rahmet etmesi O'ndan beklenilen şeydir.

وَ اَنْتَ خَيْرُ اَلرَّحِمِينَ

" Çünkü Sen merhametlilerin en merhametlisisin."

Allah Teâlâ kuluna gelecek zararı kaldırarak onu emniyete aldığı gibi, dilediği zamanda istemeden kuluna layık olsun olmasın lütufta bulunur.

Allah Teâlâ'nın emirlerini tutup, yarattıklarına merhamet etmek en güzel yoldur.

Merhamet eden, merhamet olunur.

بِسْمِ اَللّٰهِ اَلشَّافِي هُوَ اللّٰهُ

"Şâfî olan Allah Teâlâ'nın ismi ile istiyorum."

Dertlerin sahibide, şifa vereni de ancak Allah Teâlâ'dır.

بِسْمِ اَللّٰهِ الْكَافِي هُوَ اَللّٰهُ

"Kâfi olan Allah Teâlâ'nın ismi ile istiyorum."

Daha öncede bahislerde geçtiği üzere eşyadaki eksikliğin tamamlayıcısı ve desteği yalnız Allah Teâlâ´dır.

Mahluka düşen Allah Teâlâ´dan istemeyi bilmesidir. Allah Teâlâ´dan istemeyi bilmeyip de Allah Teâlâ bana yardımını göndermedi diyen ancak yalancılardır.

İsteyenlerin hiçbir zaman boş çevrilmeyeceği kapı Allah Teâlâ´nın kapısıdır.

بِسْـمِ ٱللّٰهِ الْـمُـعَافِي هُوَ اللّٰهُ

"Muâfî olan Allah Teâlâ´nın ismi ile istiyorum."

Tövbeleri kabul eden Allah Teâlâ´dan başka kim olabilir. ***Hatayı kendi nefsinde bulanların günahlarını af etmek Allah Teâlâ´nın kendini mecbur ettiği hususlardandır.***

"Allah Teâlâ, O zattır ki, kullarından tövbeyi kabul eder ve günahlardan afv eyler ve ne yaptıklarınızı bilir."(Şûra 25)

"Her kim bir kötülük yapar veya nefsine zulmeder de sonra Allah Teâlâ´dan mağfiret dilerse Allah Teâlâ´yı çok bağışlayan, pek esirgeyen bulur" (Nisa 110.)

بِسْـمِ ٱللّٰهِ ٱلَّذِي لاَ يَضُرُّ مَعَ ٱسْمِهِ شَيْءٌ فِي ٱلْأَرْضِ وَ لاَ فِي ٱلسَّـمَاءِ وَهُـوَ ٱلسَّـمِيعُ الْعَـلِيمِ [3مَرَّاتٍ]

"İsmi ile beraber olduğumuz da yerdekiler ve göktekiler bize zarar veremediği Allah Teâlâ´nın ismi ile istiyorum. O her şeyi bilen ve işitendir."

"Allah Teâlâ, O zat´dır ki, gökleri ve yeri altı günde yarattı, sonra arş üzerine istiva buyurdu.

Yerde dâhil olan şeyi ve ondan çıkan şeyi ve semadan

iniveren şeyi, ondan yükselen şeyi bilir.

O, her nerede olsanız sizinle beraberdir. Allah, ne işlediğinizi hakkıyla görücüdür" (Hadid 4)

Âlemleri yaratan kendine yönelenleri ve dostlarını düşmanları karşısında korur ve isteklerini yerine getirir. Allah Teâlâ´nın

"Kim benim dostlarıma düşman olursa, onlara harp ilan ederim" buyurması bunun en açık misalidir.

فَٱللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ ٱلرَّاحِمِينَ [7مَرَّاتٍ]

"Allah Teâlâ en hayırlı koruyucu ve merhamet edenlerin en merhametlisi.(Yusuf 64)

Allah, koruduğu takdirde en hayırlı bir koruyandır. Korumak murat edince nerede olursa olsun en hayırlı bir surette korur. Onun için her şeyi Allah Teâlâ´nın hıfzına emanet etmek daha hayırlıdır.

O, *erhamürrahimîndir*. Rahmetindendir ki, muhafaza etiğine de bir musibet vermez.

'Allah Teâlâ´ya emanet ol' bu güzel bir emniyet kelamıdır. Çünkü Allah Teâlâ emanetine ihanet etmez. Kuluna ne dilerse hayırlı olur. Allah Teâlâ buyurdu ki;

"Hiçbir kul yoktur ki, onun razı olduğu ve olmadığı hüküm vereyim de onun için hayırlı olmasın." (Ramuz)

وَ ٱللَّهُ مِنْ وَرَائِـهِمْ مُحِيـطٌ بَلْ هُوَ قُـرْآنٌ مَجِيدٌ فِي لَـوْحٍ مَحْفُوظٍ

"Onları Allah Teâlâ, arkalarından kuşatıcıdır. Hayır o,

yalanladıkları, şeref ve kadri pek büyük olan, bir Kur′an′dır. Korunmuş olan bir levhadadır. (Buruc 20–22)

Bu ayetin manası; Allah Teâlâ bütün mahlûkatı hükmü altına almış, amel kitaplarını arkalarından verecek, onun ilminden, kudretinden çıkıp kurtulmalarına imkân yok, demektir.

Kâfirler yalanlıyorlar, fakat bunları anlatan bu kitap yüksek şanlı bir Kur′andır. Kitaplar içinde şeref ve şanı en yüksek; üslubu hepsinden âli, töhmetten arî, iman ile okunup amel edilmesi lazım gelen bir kitabıdır. Kur′an Levh-ı mahfuzdadır. Allah Teâlâ′nın koruması ile tahriften, yanlışlıktan korunmuş, bir levhada sabit ve mahfuzdur. Bu levha, buyrulduğu üzere bütün eşyanın yazıldığı asıl sahifedir. Onun ve kitapların aslı olan ise Allah Teâlâ′nın ilmidir.

Buna göre bütün mahlûkat O′nun ilminden ayrı olmadığı gibi, olan ve bitecek her şeyi kendi ilminde saklı tutmaktadır.

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَ الصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى وَ قُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِينَ

“Namazlara ve orta namaza devam ediniz. Allah Teâlâ için onu zikredici olarak kıyamda bulununuz.”[137] (Bakara 238)

---

[137]—Beş ***vakit namazı,*** nafile namazları ve orta namazı üstlerine düşerek muhafaza ediniz. Her birini dikkatle gözetip vaktinde eksiksiz olarak edaya devam ediniz. Allah Teâlâ için kıyam edip divan durunuz,

yani Allah Teâlâ için kalkıp önünüze bakarak, ellerinizi güzel bir vaziyette tutup oynatmayarak sekinet ile Allah Teâlâ diyerek namaza durunuz.

Kunut, bir şeye sureti ile devam edip durmaktır ki, taat, huşu, sükût, kıyam manalarını taşır. Lisanımızda divan durmak tabir olunur. Bunun için kunut, taattır, Kunut uzunca kıyamdır, kunut sükûttur, kunut huşudur. Uzun kıyam demektir. Bir hadisi şerifte *"en faziletli namaz kunutu uzun olandır"* buyrulmuştur. Namazda kıyam ve kıraati, duayı veya huşu ve sükûtu uzatmağa da kunut denilir. Bu suretle kıyam, namazın ilk rüknüdür. Her namazda evvela divan durmak vardır. Bu sebeple namaz esasen bir kunuttur. Fakat vitir namazı gibi bazı namazda kıyam esnasında bir tekbir ile daha dua için kıyamı uzatmağa da kunut denilir ki, kunut içinde kunut demek olur, Asıl kıyam daha ziyade zikrullah ile durup huşu ile sükût manasına gelmektedir.

Vusta, orta veya efdal demektir. Bunun için salât-ı vusta hakkında mana itibariyle orta namaz veya efdal namaz diye çeşitli görüşler vardır. Bu namaz için;

1-İkindi namazıdır Rasulullah Efendimiz *"Ahzab muharebesi günü bizi salât-ı vusta olan salât-ı asırdan meşgul ettiler, Allah Teâlâ kalplerine ve evlerine ateş doldursun"* buyurmuştur. Çünkü düşmanların hücumlarından dolayı korku namazı suretiyle dahi olsun, vaktinde kılamamışlar, güneş battıktan, sonra kılmışlardı. Hazreti Ali radiyallâhü anh da *"biz salât-ı vustayı, sabah namazı zannederdik, nihayet Rasulullah söyledi de bunun ikindi olduğunu tanıdık"* demiştir. İkindi namazı vakti herkesin ticaret ve maişet için en ziyade meşgul oldukları bir vakittir. Meleklerin görev teslim alma verme zamanıdır.

2-Sabah namazıdır. Bunun hakkında da Rasulullah'ın bir gün sabah namazını kılıp rükûdan önce kunut de yaptığı ve elini kaldırıp dua ettiği ve sonunda *"bu orta namazdır, bunda kunut yapmamız emredildi"* buyurduğu rivayeti vardır.

3-Öğle namazıdır. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem öğle sıcağında namaz kılar, insanlar da evlerinde: sıcaktan korunmaya çalışırlar, cemaate gelmezlerdi, Rasulullah bu hususta söylendi, cenabı

Allah *"orta namazı koruyun"* inzal buyurdu ki, murat öğle namazıdır. Yine rivayet olunmuştur ki o zaman öğleyin Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem arkasında ancak bir iki saf cemaat bulunurdu, Rasulullah *"vallahi şu namaza gelmeyen kavmin üzerlerine evlerini yakayım diye gönlüme geldi"* buyurmuş, bunun üzerine bu ayet nazil olmuştur. Öğle namazı Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´in Cebrail aleyhisselâm imametiyle kıldığı ilk namazdır. Bundan başka Cuma namazı bu vakittedir, bunun fazileti ise malumdur.

4-Akşam namazıdır. Zira bu namaz hazarda ve seferde hep üç rekât sabittir.

5-Yatsı namazı olduğu da bazı zevattan nakledilmiştir.

6-Beş vakit namazın hepsidir ki, Muaz ibni Cebel radiyallâhü anh buna kail olmuştur. Öyle ise namaz terk edilmeyecek bir ibadettir.

7-Beş vakit namazdan birisidir. Allah Teâlâ, Ramazanda Kadir Gecesini, Esma-i Hüsna´sında İsmi A´zam´ını, Cuma günü icabet saatini gizlediği gibi

namazlar içinde de salât-ı vustayı gizlemiş ve bununla beraber muhafazasını emretmiştir. Namazların hepsine devam ve muhafazasına itina olunsun.

8-Cuma günü Cuma namazı, diğer günlerde öğle namazıdır, Bu da Hazreti Ali radiyallâhü anh den rivayet edilmiştir:

9-Yatsı ve sabah namazlarıdır ki Ebu Hayyan′ın zikrine göre Hazreti Ömer radiyallâhü anh ve Hazreti Osman radiyallâhü anh buna kail olmuşlardır.

10- Sabah ve ikindi namazlarıdır.

11- Cuma namazıdır.

12- Farz namazların hepsinde cemaattir.

13- Salât-ı havftır.(Korku namazı)

14- Vitir namazıdır.

15- Kurban bayramı namazı,

16- Ramazan bayramı namazı

17- Kuşluk namazıdır.

Orta namaz her kul için ayrı ayrı tecelli eder. Bir kul hangi namazda tembellik ediyorsa, bu onun orta

En büyük dua namazdır.

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurdu ki;

"Bana ulaştığına göre, kıyamet günü kulun ilk bakılacak ameli namazdır.

Eğer namazı kabul edilirse, geri kalan amellerine bakılır.

Eğer kabul edilmezse diğer amellerin hiçbirine bakılmaz." (Muvatta)

"İstikamet üzere olun. Bunun sevabını siz sayamazsınız. Şunu bilin ki, en hayırlı ameliniz namazdır. Abdestli olmaya ancak mümin riayet eder."(Muvatta)

"İlim dindir. Namazda dindir. Bakınız, ilmi kimden alıyorsunuz ve namazı nasıl kılıyorsunuz.

Şu namaz var ya, siz kıyamet gününde bundan sorulacaksınız." (Râmuz)

Namazın önemli olması hakkında Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in son vaktini göz önüne alıp değerlendirmek gereklidir.

"Hz. Aişe radiyallâhü anha Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in vefat anını şöyle anlattı.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ve:

---

namazıdır.

Namaz iman ve küfrü ayıran tek unsurdur.

"Halk namazını kıldı mı?" diye sordu. Biz:

"Hayır! Ey Allah'ın Resûlü, onlar sizi bekliyorlar!" dedik.

"Leğene benim için su koyun!" emrettiler. Hemen dediğini yaptık, o da yıkandı. Sonra kalkmaya çalıştı, fakat üzerine baygınlık çöktü.

Sonra kendine geldi ve tekrar:

"Cemaat namaz kıldı mı?" diye sordu.

"Hayır!" dedik, "*onlar sizi bekliyorlar Ey Allah'ın Resulü!"* Tekrar:

"Benim için leğene su koyun!" emretti. Dediğini yaptık, yıkandı. Sonra tekrar kalkmak istedi. Yine üzerine baygınlık çöktü. Sonra ayılınca:

"İnsanlar namaz kıldı mı?" diye sordu.

"Hayır! Dedik, onlar sizi bekliyorlar, Ey Allah´ın Resulü!

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selem;

"Benim için leğene su koyun!" dedi ve yıkandı. Sonra kalkmaya yeltendi, yine üzerine baygınlık çöktü, sonra ayıldı.

"Halk namazı kıldı mı?" diye sordu.

"Hayır, onlar sizi bekliyorlar Ey Allah'ın Resulü!" dedik. Halk mescide çekilmiş, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´i yatsı namazı için bekliyorlardı.

Fahri Âlem Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, Hz. Ebubekir radiyallâhü anh´ya adam göndererek halka namaz kıldırmasını söyledi.

Elçi gelerek ona:

"Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem halka namaz kıldırmanı emrediyor!" dedi. İnce duygulu bir kimse olan Ebubekir radiyallahü anh:

"Ey Ömer halka namazı sen kıldır!" dedi. Hz. Ömer:

"Buna sen daha ziyade hak sahibisin!" cevabında bulundu.

O günlerde namazı Ebu Bekir radiyallahü anh kıldırdı.

Sonra Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, kendinde bir hafiflik hissetti. Biri Abbas radiyallâhü anh olmak üzere iki kişinin arasında, öğle namazı için çıktı. O sırada namazı halka Ebubekir radiyallâhü anh kıldırıyordu. Ebubekir, Rasûlüllah´ın geldiğini görünce, geri çekilmek istedi. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem geri çekilme diye işaret buyurdu.

Kendisini getirenlere:

"*Beni yanına oturtun"* dedi.

Onlar da Hz. Ebubekir radiyallâhü anh'ın yanına oturttular. Hz. Ebubekir radiyallâhü anh, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´in namazına uyarak namaz kılıyordu. Halk da Hz. Ebu Bekir'in namazına uyarak namazını kılıyordu. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem oturmuş vaziyette idi."

Fahri Âlem Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz´in namaz konusunda titiz davranması, bizim de titiz durmamızı gerektirir. Eğer böyle olmasa idi,

son isteği namaz olmazdı. Onun varislerinin de son istekleri de namaz olmuştur.

“Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´i herhangi bir şey üzecek olursa namaz kılardı.” Öyle ki,

“Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´in arkadaşları ameller içerisinde sadece namazın terkinde küfür görürlerdi.” (Tirmizî)

Bunun ötesini düşünmemek lazımdır. İnsanda değer vereceğin tek şey namazı ve dünya isteklerine olan meylinin durumu olmalıdır.

Dünyada secdeye varmayan yüzler kıyamet günü yüzleri üzere cehenneme sürüleceklerdir. Onların namazlarını ahirette eda etmeleri de onlara fayda vermeyecektir. Çünkü ahiret hasat yeridir. Böylece onlar karışılacakları eza ve cefaya karşı ancak vücutlarının yüz azaları ile korunabileceklerdir. Yani ayakları ve elleri onları koruyamayacaktır. Allah Teâlâ´nın hedeflerine gidişini ayakları yerine yüzlerine yaptırması, dünyada iken yüzlerini secdeye koymadıklarından dolayıdır.

"Biz onları kıyamet günü körler, sağırlar olarak yüzükoyun haşr ederiz. Onların varacağı yer cehennemdir. Ateşi yavaşladıkça biz onun alevini artırırız. (İsrâ 97)

Hırsızın ibadethanesi zindandır.

اِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ

"Hiç bir nefis yoktur ki, onun üzerinde bir gözetici olmasın. (Tarık 4)

Her nefis üzerinde mutlak koruyucular vardır. Onu her halinde bütün varlığı ile fiilerini ve ona yönelen her şeyi görür gözetir, hepsi onu korumak için, hareket ederler. Levhi mahfuzu da koruyan da Allah Teâlâ'dır.

Bir nefis ne kadar yüksek olursa olsun her halinde, üzerinde bir muhafız bulunmaktadır. İnsan hiç bir zaman kendi kendine yalnız ve terk edilmiş bırakılmaz, her an kontrol altındadır. İnsanlar üzerine her yaptıklarını bilerek, yazan ve Allah Teâlâ'nın emriyle her insanı önünden ve arkasından muhafaza ederek takip eden muhafız Melekler bulunmaktadır.

Kirâmen kâtibin melekleri insanın nefsindeki her gizli vesveseye nüfuz edemez. Fiillerini, sözlerini, kararlarını kayıt ederler ise de bütün olarak içini ihata eylemezler. Ancak Allah Teâlâ hepsinin üzerinde muhafızdır. Bütün muhafızlar O'nundur. İnsanın muhafazası da O'nun korumasının

delillerinden biridir. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyurmuştur ki:

"Mü'mine yüz altmış Melek müvekkil kılınmıştır, onlar bal çanağından sinek kovalar gibi müminden şeytanları kovarlar. İnsan göz açıp kapayana kadar kendine bırakılsa şeytanlar onu kapışıverirlerdi"

Bazıları ayetteki muhafızı, bu koruyucu muhafaza Melekleriyle, bazıları da amelleri kaydeden Kirâmen kâtibin ve gözetici melekler ile tefsir etmek istemişlerse de asıl murat her iki mana ile hepsinin üzerinde muhafızı, akıl diye anlamak isteyenlerde olmuştur. Lâkin söylediğimiz gibi akıl korunması gereken şeylerden biridir.

نِعْمَ الْحَافِظُ ٱللّٰهُ

"Allah Teâlâ ne güzel koruyucudur."

Her şeyin bir muhafızı vardır. Muhafızların muhafızı ise Allah Teâlâ'dır.

يَا حَفِيظُ ٱحْفَظْنَا

"Kâinatı koruyan Allah Teâlâ'm, bizi muhafaza kıl."

Mahlûkat her an Allah Teâlâ'nın koruması altındadır. Eğer bir an Allah Teâlâ tasarrufunu çekmiş olsa düzen bozulur ve âlemler birbirine girer. İşte Hâkim-i Mutlak muhafazasında tutarak kendi varlığının hakikatini göstermektedir.

ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُعَاسًا يَغْشٰى طَٓائِفَةً مِنْكُمْ وَ طَٓائِفَةٌ قَدْ اَهَمَّتْهُمْ اَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنْ

ٱلْاَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ اِنَّ ٱلْاَمْرَ كُلَّهُ لِلّٰهِ يُخْفُونَ فِي اَنْفُسِهِمْ مَا لاَ يُبْدُونَ لَكَ
يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ ٱلْاَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هٰهُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ
ٱلَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ اِلٰى مَضَاجِعِهِمْ وَ لِيَبْتَلِيَ ٱللّٰهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَ لِيُمَحِّصَ
مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَ ٱللّٰهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ

“Sonra o üzüntünün ardından üzerinize bir emniyet, hafif bir uyku indirdi ki, sizden bir gurubu örtüp kaplayıverdi. Sizden bir gurubu da nefisleri kaygıya düşürmüştür. Allah Teâlâ′ya karşı cahiliye düşüncesi gibi, hakka muhalif bir zanda bulunuyorlardı.

Diyorlardı ki: *Bize bu emirden bir şey var mıdır?* De ki:

***Şüphesiz emrin hepsi de Allah Teâlâ′nındır.* Onlar sana açıklamayacakları şeyleri kendi nefislerinde gizleyiverirler. Derler ki,**

***Eğer bizim için bu emirden bir şey olsaydı burada öldürülmezdik.* De ki,**

Eğer sizler evlerinizde olsaydınız, üzerlerine öldürülmeleri yazılmış olanlar yine çıkar, ölüp yatacakları yerlere kadar muhakkak giderlerdi.

Allah Teâlâ göğüslerinizin içinde olanı meydana koymak ve kalplerinizde olanı temizlemek için, bu hadiseyi vücuda getirirdi. Allah Teâlâ göğüslerde bulunanları hakkıyla bilendir.” (Al-i İmran154)

Bilindiği üzere insanı, şiddetli korku içinde uyku tutmaz, uykusuzluk devam ettikçe de perişanlığı artar. Böyle bir hal içinde uyuyabilen korkuyu unutmuş, bir emniyet duymuş,

sükûnet bulmuş demektir. [138]

---

[138]—Rivayet olunur ki, müşrikler, Uhud′tan açılırken yine geleceğiz diye tehdit savurarak açılmışlardı. Müslümanlar da çekilmelerine rağmen emin olamıyorlardı. Düşmanın sahte bir ricatla tekrar hücum etmesinden veya giderken Medine′ye bir baskın yapmasından pek ziyade endişe ediyorlardı. Hatta düşman dönüp şiddetle bir hücum daha yapacak olursa bütün, bütün mahvolmak tehlikesinin bile baş göstereceğinden korkanlar bulunuyordu. Bunun için kalkanlarının altında savaşa hazır bir halde duruyorlardı. İşte bu korku ve üzüntü içinde bulundukları bir sırada idi ki, Allah Teâlâ bir emniyet verdi. Uyuklamağa başladılar. Hazreti Zübeyr radiyallâhü anh demiştir ki,

"Korkunun şiddetlendiği sırada ben Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile beraberdim. Allah Teâlâ bize bir uyku verdi ki beni uyku basıyordu ve uykum arasında rüya gibi "Muttlaib ibni Kuşeyr" in

"لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْاَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَهُنَا" *dediğini vallahi itişiyordum".*

Ebu Talha Hazretleri radiyallâhü anh de demiştir ki

"Uhud günü başımı kaldırdım kimi gördümse kalkanının altında uykudan eğilmiş idi, o gün ben de uyku basanlardan idim, elimden kılıcım düşerdi alırdım. Sonra kamçım düşerdi alırdım."

Bu şekilde bir emniyet uykusu Bedirde dahi vakı′ olmuştur. Bu uyku alel′âde bir uyku olmayıp, orada bütün müminleri hepsini birden kaplamıştı.

Askerin içinde iki taife vardı: Müminler, münafıklar.

Müminler Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz′ín Allah Teâlâ tarafından hak rasül olduğuna ve sözleri hevadan olmayıp vahyi hak bulunduğuna inanmış ve Allah Teâlâ′nın bu dine yardım edeceğini ve bütün dinlere galip kılacağını da Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem′den dinlemiş bulunduklarından bu kötü durumu atlatacaklarına ümitleri vardı. Bu sayede o korkulara rağmen emniyetleri tecelli etmiş bulunduğundan kendilerini uyku tutabilmiş ve bununla bütün bir sekinet bularak

korkuları tamamen zail olmuş ve kendilerini toplamışlardı.

Diğer bir taife de münafıklar idi; nefisleri derdine düşmüş kendilerinden başka bir şey düşünmüyor ve dine, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve seleme ehemmiyet vermiyorlardı. Şüphe üzerine bulunuyorlar. Muharebeye ganimet hevesi ile gelmişlerdi. Ekserisi daha başlangıçta Abdullah ibni Übey ile beraber savuşup gitmişti. Bir kısmı da kaçamamış kalmıştı. Vak΄a bu hale dönünce, önce gönüllerinde intikam almış gibi bir memnuniyet hissettiler. Sonra da her iki taraf için şüpheli mevkide bulunduklarından dolayı korkuları gittikçe arttı. Gözlerine uyku girmedi. Cahiliye kafası ile Allah Teâlâ΄ya haksız kötü zanda bulunuyorlardı. Artık Nebi΄nin işi bitti, *"Muhammed hak nebi olsa idi, Allah Teâlâ ona böylece kafirleri musallat etmezdi"* diyorlardı. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem΄e güya danışıyorlarmış, talimat istiyorlarmış gibi hareket ediyorlardı.

Ya Muhammed sallallâhü aleyhi ve selem!

"Deki emrin hepsi Allah Teâlâ΄nındır. Sonuç ve

zafer O'nun ve onun dostlarınındır, bütün tedbir onundur. Ezelde ne hükmetmiş ise o olacaktır"

Ya Muhammed sallallâhü aleyhi ve selem!

"O münafıklar, nefislerinde yani gönüllerinde veya kendi aralarında bir şey, bir fikri, bir küfür gizliyorlar ki onu sana açmazlar."

Denilmiş ki, müslümanlarla beraber bir muharebeye geldiklerine nedamet ediyorlardı. Aralarında bizim için,

"O va'd olunan emirden bir şey olsa idi, Muhammed'in va'di doğru olsa idi yahut bizim görüşümüzü alsa idi, re'yimimle hareket edilse idi, burada böyle ölüme maruz kalmaz, içimizden bu kadar ölü vermezdik" diyorlardı.

Münafıklar bu kinle besleniyorlar. Açığa da çıkaramıyorlardı. Hâlbuki Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz münafıkların başı olan Abdullah ibni Übey'yi istişareye davet etmiş idi, kendisi de rüyasını anlatmıştı. Aynı görüşte bulunmuş, fakat şûranın ekseriyeti çıkmak görüşünde ısrar ettiklerinden dolayı o görüş hâkim olmuştu. Bu olay

ile tecrübe, göstermişti ki, münafıkların istişareye alınması doğru değildir. Bu noktan da, hakikat gösterilmiştir. Bunlara rağmen İslam devletinde istibdat olmadığını, ayrıca açıklamak için de *"işlerinizde istişare edin"* emri gelecektir. Şimdi *"böyle ölüler vermezdik"* iddialarına da,

Ya Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem de ki;

"Uhud"a çıkmayıp da evlerinizde yani Medine'de bulunsa idiniz ölümleri yazılmış olanlar, her halde devrildikleri yerlere çıkacaklar, yine öldürüleceklerdi"

Çünkü takdiri İlahî değişecek değildir. Bundan dolayı Allah Teâlâ'ya sui-zanda bulunmamalıdır. Allah Teâlâ bunları müminlere inayeti olmadığından değil, nice hikmeti göstermek, imtihana çekmek ve kalplerinizdeki gizli şeyleri vesveseleri, şüpheleri, günahları temizlemek için böyle yapmıştır.

Allah Teâlâ sinelere saklananı ve onlardan ayrılmayan fikirleri bilir. İmtihana çekmesi de bilmediğinden değildir. Bunda Rabb'lık sırları vardır, bununla müminleri belirler, münafıkların da halleri meydana çıkar.

Bu ayette 28 harfin hepsi mevcuttur.

Bu ayet İsm-i Âzam´ın harflerini taşıdığından bu ayetle yapılan dua ret olmaz.

İsm-i Azam kaderi etkilediğinden bu ayet kader sırlarını açıklayan ayettir.

Dikkatli okunmalı Allah Teâlâ´nın kullar üzerindeki tecelliyatını anlamaya çalışmalıdır.

ٱلَّذينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اِنَّنَا اٰمَنّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَ قِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ اَلصَّابِرينَ وَ الصَّادِقِينَ وَ الْقَانِتِينَ وَ الْمُنْفِقِينَ وَ الْمُسْتَغْفِرينَ بِاْلاَسْحَارِ شَهِدَ ٱللّٰهُ اَنَّهُ لآ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَ اُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ لآ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ اِنَّ ٱلدِّينَ عِنْدَ اللهِ اْلاِسْلاَمُ

“Onlar ki, *Ey Rabb’imiz; biz muhakkak iman ettik, artık bizim için günahlarımızı bağışla ve bizleri o ateş azabından koru,* derler.

Onlar, sabır eden, sadık olan, ibadetlere devam eden, infak eden, seher vakitlerinde de istiğfarda bulunanlardır.

Allah Teâlâ, kendisinden başka bir ilâh bulunmadığına adaletle kaim olarak şahitlik etmiştir. Melekler de, İlim sahipleri de şahitlikte bulunmuşlardır. O aziz, hakîmden başka asla bir ilâh yoktur.

Şüphe yok ki: Allah Teâlâ katında din, İslam´dan ibarettir." (Al-i İmran 16–19)

Hakiki şahit ancak Allah Teâlâ´dır. Allah Teâlâ´dan başka hiç bir âlim ne kendine, ne de diğer eşyaya tamamen şahit değildir. Ben, benim diyebilen insanın bile nefsine şahadeti tam ve mutlak değildir. İnsanın kendisinde bilmediği, şahadet edemediği nice gerekçeler vardır. İnsanın gerek kendinde gerek eşyada hakikaten bilebildiği bilgileri, şahadeti sezebildiği şeyler kadardır.

İnsanda hakiki bir ilim varsa, o da Allah Teâlâ´nın bildirdiği İlâhi ilimdir. Çünkü bu ilim gerek kendisine ve gerek eşyaya olan ilimlerin hepsinin aslıdır. Bundan başka her hangi bir ilimde kâmillik yoktur. Nefislerinde Hakk Teala´nın bu şahadetini sezemeyenler âlimde olamazlar.

Allah Teâlâ ülûhiyetine, birliğine kendisi de şahadet etmiş olmakla ile İslam´ın Allah Teâlâ´nın dini olduğunda şüpheyi kaldırır.

İşte İslam dini Allah Teâlâ ile kullar arasındaki birliktir. Meleklerin ve ilim ehlinin, dini de budur. İlimde bundan başka bir din yoktur.

İslam dinin başı ilmi hak, hak ilmin başı da İslam´dır. **İslam´dan başka bir din aramak veya Allah Teâlâ´nın emrinin dışına çıkmaya çalışmak, Allah Teâlâ´dan başkasına teslim olmak demektir ki, dinsizlik ve küfürdür. İsyan ve felakettir. Her kim küfreder, İslam Dini´nden kaçınırsa Allah Teâlâ**

cezalarını vermekten çekinmez.

فَسُبْحَانَ ٱللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَ حِينَ تُصْبِحُونَ وَ لَهُ الْحَمْدُ فِي ٱلسَّمٰوَاتِ وَ
ٱلْاَرْضِ وَ عَشِيًّا وَ حِينَ تُظْهِرُونَ يُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَ يُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ
الْحَيِّ وَ يُحْيِي ٱلْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَ كَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ

"Artık akşamladığınız vakit ve sabahladığınız vakit Allah Teâlâ'ya tenzih ve tesbihte bulunun.

Hamd, göklerde ve yerde O'na mahsustur ve gündüzün nihayetinde de ve öğle vaktine vardığınızda da, Allah Teâlâ'ya tesbihte bulunun.

Ölüden diriyi çıkarır, diriden ölüyü çıkarır ve yeri ölümünden sonra diriltir. İşte siz de öylece çıkarılacaksınız. (Rum 17–19)

Tenzih, kalp ile veya onunla beraber dil ile olur. Çünkü insan, kalbinden bir şeye itikat edince, dilinden zahir olur. Söylediği zaman da doğruluğu, fiilerinde açığa çıkar. Lisan, kalbin tercümanı, amel de lisanın burhanıdır. *Amellerin en faziletlisi ise, lisan ile zikri ve kalp ile niyeti taşıyan namazdır.*

Onun için namaz hem zikirdir, hem bir tenzih ve tesbihtir. Tesbih denilince her türlü zikri içine alan namaz akla gelmelidir.

Onun için burada zamanın ahirete doğru akışını gösteren en mühim anları takip eden bereketli beş vakit namazın saatleri açıklanmıştır.

Ayetteki *Ölüden diri çıkarır* bitkiden hayvan, yumurtadan civciv, nutfeden insan, cahilden âlim, kâfirden mümin gibi,

uyuyandan uyanık çıkarır. Diriden ölü çıkarır ve ölümünden sonra hayat verir.

يَا سَمِيعُ يَا بَصِيرُ [10 مَرَّاتٍ]

“ İyi işiten ve iyi gören Allah Teâlâ′m.”

On defa okunacaktır.

Allah Teâlâ işitir. Kalplerimizdeki sözleri ve işitilmek şanından olan her şeyi işitir. Her hadiseyi aynı derece açık olarak işitir.

Allah Teâlâ herkesin gizli açık yaptığını ve yapacağını görüp durmaktadır. Karanlıklar O'nun görmesine mani olamaz. Karanlık gibi, yakınlık uzaklık, büyüklük küçüklük gibi insanların görmelerine engel olan şeyler de O'nun görmesine mâni olmaz.

اِنِّى تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ رَبِّى وَ رَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلاَّ هُوَ اٰخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا اِنَّ رَبِّى عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

“Şüphe yok ki, ben, benim Rabb′im ve sizin Rabb′iniz olan Allah Teâlâ′ya tevekkül ettim.

Hiç bir hareket sahibi canlı yoktur ki, onun perçeminden tutan ancak O′dur.

Muhakkak ki, benim Rabb′im dosdoğru bir yol üzerinedir.” (Hud 56)

Sizin de, benim de Malikim, Efendim O′dur, O′nun irade ve dilemesi olmadan, sizden bir fayda, ne de bana bir zarar erişebilir, Çünkü hiç bir dabbe (bir deprenen) yoktur ki

O, O´nun perçeminden tutmuş olmasın. Ben her halimde Allah Teâlâ´ya tevekkül ettim. O´nun emniyetine dayandım. Allah Teâlâ Rabb´im ve Rabb´inizdir, demektir.

Allah Teâlâ, dilediği gibi tasarruf eder, hiç birini kaçırmaz, isterse hiç kımıldatmaz.

Şüphe yok ki, Allah Teâlâ doğru yol üzerindedir. Doğruluğun koruyucusu, doğruların yardımcısıdır. Rızası adalet ve istikamet üzeredir.

وَ مَا لَنَا اَلاَّ نَتَوَكَّلَ عَلٰى ٱللّٰهِ وَ قَدْ هَدٰينَا سُبُلَنَا وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلٰى مَا اٰذَيْتُمُونَا وَ عَلٰى ٱللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

“Biz niçin Allah Teâlâ´ya tevekkül etmeyelim ki, bize yollarımızı dosdoğru göstermiştir.

Elbette bize yaptığınız eziyetlere sabrederiz.

Tevekkül edenler de artık, Allah Teâlâ´ya tevekkülde bulunsunlar.”(İbrahim 12)

Her halimizde tevekkül etmek üzerimize vaciptir. Kulun başındaki sıkıntılar olgulaşmanın olacağı işaretidir.

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا اِلاَّ مَا كَتَبَ ٱللّٰهُ لَنَا هُوَ مَوْلٰينَا وَ عَلٰى ٱللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

“Deki: Bize Allah Teâlâ´nın yazmış olduğu şeyden başkası isabet etmez.

O bizim Mevlâ´mızdır. Mümin olanlar artık Allah Teâlâ´ya tevekkül etsinler.” (Tövbe 51)

Acı tatlı her ne başımıza gelirse hepsi Allah Teâlâ´nın yazdığıdır. Ne sizin, ne de başkalarının değil, ancak olan şeyler Allah Teâlâ´nın takdiridir. O da lehimizedir.

Maddî ve manevî iyiliğimiz, menfaatimiz, hayrımız içindir.

O bizim Mevlâ´mızdır, sahibimiz, yardımcımız ve her şeyimizdir. Üzerimizde bütün tasarruf ve hüküm O´nundur.

Nasıl dilerse öyle yapar ve ne yaparsa hakkımızda hayırlısını yapar. O, bize hayat ve ölümümüzde kendimizden daha evladır.Bütün müminler Allah Teâlâ´ya tevekkül ederler.

Allah Teâlâ´ya ne kadar tevekkül ve itimat olunursa da, O daha ziyadesine şayan ve layıktır. O´ndan başka tevekkül edilecek, kuvvet bağlanacak yer yoktur.

Kâfirler bunu bilmedikleri için bir insana gerekli olan şeyin kuvvet ve nefis olduğunu zannederler. Kulların yönetimini elimize aldık, diye sevinirler. Bu suretle her biri bir amir olmak, yönetimden bir hisse almak isterler, Dünyada karışıklık, nifak saçarlar. Aslında az bir aklı olan bir kimse idrak eder ki, Allah Teâlâ´ya dayanmayan bir fâninin kendi kendine yetecek kuvveti ve hiç bir şeyi yoktur. O bir seraptan ibarettir. Bundan dolayıdır ki, kâfir ne kadar kendine güvenirse güvensin, bir gün zayi olur gider. Fakat hiç bir şeye değil de, ancak Allah Teâlâ´ya tevekkül eden hakikî mümin ölümden bile korkmayarak imanı kâmil ile Rabb´inin huzuruna varır. Fakat şunu unutmamak lazım gelir ki tevekkül, vazife değil, emirdir. Birçokları ise bundan gaflet

ederek tevekkülü terk edilecek vazife gibide görürler.

وَ اِنْ يَمْسَسْكَ اَللّٰهُ بِضُرٍّ فَلاَ كَاشِفَ لَهُ اِلاَّ هُوَ وَ اِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلاَ رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ هُوَ الْغَفُورُ اَلرَّحِيمُ

"Eğer Allah Teâlâ sana bir zarar dokundurursa artık ondan başka onu bir giderecek yoktur.

Eğer sana bir hayır dilerse artık onun lütfunu ret edecek de yoktur.

Bunu kullarından dilediğine eriştirir ve O bağışlayandır, esirgeyendir." (Yunus107)

وَ مَا مِنْ دَابَّةٍ فِي اْلاَرْضِ اِلاَّ عَلَى اَللّٰهِ رِزْقُهَا وَ يَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَ مُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

"Yeryüzünde hiçbir yürüyen hayat sahibi yoktur ki, onun rızkı ancak Allah Teâlâ'ya aittir.

Onun duracağı yeri de, emanet bırakılacak yeri de bilir. Hepsi de apaçık bir kitaptadır." (Hud 6)

Yerde hiç bir dabbe: yani deprenen hiç bir hayvan yoktur ki, her halinde rızkı Allah Teâlâ üzerine olmasın. İnsan da bu sınıftandır. Yani gerek insan, gerek hayvanın rızkı, kuvveti, gıdası, bütün geçimi Allah Teâlâ'ya aittir. Allah Teâlâ yaşatmak istemediği vakitte rızkı kesiverir. O kesince kimsenin vermesine imkân ve ihtimal yoktur. Fakat yaşatmak istediği müddetçe de bütün âlem mani olmağa çalışsa yine göndereceği rızkı gönderir.

Her birinin duracağı yeri de, emanet bırakılacak yeri de bilir. Sulbünü bilir, rahimini de, yatağı yeri, öleceği yeri de,

vaktini de bilir. Hep bunları bilir ve ona göre rızkını verir. Hepsi bir Kitab-ı Mübin´dedir.

Bütün dabbeler, rızkları, duracağı yeri de, emanet bırakılacak yeri levh-ı mahfuza yazılmış, bu kitabı görebilen Melekler, o yazıyı açıktan açığa okur anlarlar. İşte Allah Teâlâ´nın ilmi, kudreti böyle geniş ve kaplayıcıdır.

İnsan rızkını Allah Teâlâ´dan istemeli ve rızk için değil, Allah Teâlâ için çalışmalıdır.

Rızk meselesi o kadar endişe edilecek bir şey değildir. Allah Teâlâ´dan başkasından rızk beklemek, boşa emek sarf etmektir.

وَ كَأَيٍّ مِنْ دَابَّةٍ لاَ تَحْمِلُ رِزْقَهاَ اَللّٰهُ يَرْزُقُهاَ وَ اِيَّاكُمْ وَهُوَ اَلسَّمِيعُ الْعَلِيمِ

“Yeryüzünde yürüyen nice hayvanlar vardır ki, rızkını taşıyamıyor.

Onları da sizleri de Allah Teâlâ rızıklandırır. O, hakkıyla işiticidir, bilicidir.” (Ankebut 60)

Yarattığı mahlûkun hayat garantisi Allah Teâlâ´nın teminatı altındadır. Sebepleri birbirine bağlıyarak isteyerek ve istemeyerek birbirlerinden rızıklanırlar. Öyle bir zincir oluşturur ki, ***birinin yaşam için mücadelesi, diğerine hayat garantisi olur.*** Yeri gelir acizden kuvvetli, yeri kuvvetliden aciz istifade eder.

مَا يَفْتَحِ اَللّٰهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلاَ مُمْسِكَ لَهَا وَ مَا يُمْسِكْ فَلاَ مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“Allah Teâlâ, insanlara rahmetten neyi açarsa sonra onun

için tutacak yoktur.

Neyi tutarsa artık bundan sonra onu salıverecek yoktur. Aziz, Hakîm olan O´dur." (Fatır 2)

وَ لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ ٱلسَّمٰوَاتِ وَ ٱلاَرْضَ لَيَقُولُنَّ ٱللّٰهُ قُلْ اَفَرَأَيْتُمْ مَاتَدْعُونَ مِنْ دُونِ ٱللّٰهِ اِنْ اَرَادَنِىَ ٱللّٰهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ اَوْ اَرَادَنى بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِىَ اللّٰهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ

"Ant olsun ki, onlara soracak olsan,

***Gökleri ve yeri kim yarattı?* Elbette diyeceklerdir ki;**

***Allah Teâlâ.* Deki;**

O halde gördünüz mü?

Bana haber veriniz. Allah Teâlâ´dan başka kendilerine ibadet ettiğiniz şeyler, eğer Allah Teâlâ bana bir zarar verirse; onlar, O´nun zararını açabilecek kimseler midir?

***Yahut bana bir rahmet dilese; onlar, O´nun rahmetini tutabilir kimseler midir?* De ki,**

Allah Teâlâ buna kâfidir.

Tevekkül edenler, ona tevekkülde bulunurlar." (Zümer 38)

وَ مَا جَعَلَهُ اللّٰهُ الاَّ بُشْرٰى لَكُمْ وَ لِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِه وَ مَا ٱلنَّصْرُ اِلاَّ مِنْ عِنْدِ ٱللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

"Allah Teâlâ, bunu size sırf bir müjde olsun ve kalpleriniz bu sayede rahatlasın diye yaptı. Zafer, yalnızca mutlak güç ve hikmet sahibi Allah katındandır." (Al-i İmran 126)

Allah Teâlâ´nın koyduğu kanunlardan biri de, kulun artık tükendiği yerde ona yardım etmesidir. Çünkü çaresizlikte kuluna yardım etmemek yüce şanına yakışmaz.

Kullar üzerine teklifte bulunurken güçleri miktarınca ister. Gücünü aştığı zaman Zat-ı devreye girer.

"O da Rabb´ine dua etti. Şüphe yok ki, ben mağlûbum, artık intikam al, diye niyazda bulundu." (Kamer 10)

كٓهٰيٰعٓصٓ حٰمٓعٓسٓقٓ [3 مَرَّاتٍ]

"Kâf Ha Ya Ayn Sâd, Ha Mîm Ayn Sîn Kâf."

Üç defa okunacaktır.

Hz. Ali radiyallâhü anh´ın rivayetine göre bunlarda İsm-i Âzam sırları vardır. Şiddetli zamanlarda bu isimler ile Allah Teâlâ´ya dua edilmelidir. Sırları çok olan bu isimlerden istifade etmek için, kalbin inanması ve istenen şeyin Allah Teâlâ yanında muteber bir şey olması gereklidir.

Hz Ali radiyallâhü anh Ercûze Kasidesi´nde buyurdular ki;

"Ey talip; ona ulaşmak istiyorsan arif ol, cahillerden olma. O´na ait olan nasları yerli yerince koy, başka bir şeyde kast etme.

Allah Teâlâ´ya karşı korkun olsun. Bir kimse İsmi-Azam´ı yerine kor ve dua ederse bilmeli ki kâinat onunladır. O´nunla tutunur ve her iş onunla hallolur. Ondan faydalanmanın tek şartı inanman ve kabullenmendir.

İnancında zayıflık olursa, onun büyüklüğü zayıflığa döner.

Bu isimler, azametine yemin olsun ki; Rabb´ım tarafından inanç sahibine verildi. Bunların çok büyük

olduğunu kabul et. Hidayetine vesile olur. Bu harfleri heceleyerek teker teker yaz. Hükümdarları sabah fakir olarak kaldırır."

Kutsi Dua Bahâiyye'de İsm-i Âzam sırlarından çok bahsedilmektedir. Asıl hedef isimleri yeri ve zamanına göre zikir etmektir. Bu nasip meselesidir. Çalışıp ermek isteyenler çok olmasına rağmen az kişi bu devlete ermiştir. Bu yolun rehberi Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz ve dostlarıdır.

إِكْفِنَا وَ ٱرْحَمْنَا

"Allah Teâlâ'm, bizi düşmanların şerrinden koru ve bize rahmet et."

هُوَ ٱللّٰهُ

"O, Allah Teâlâ'dır."

Allah Teâlâ, birliği ile taptığımız, azameti ile müminlerin kalbinde yer tutandır. O'nun zikri ile kalpler terbiye olur ve fena makamlarında yol alınır.

الْقَادِرُ

"Allah Teâlâ Kâdir'dir."

İstediğini, istediği gibi yapmağa gücü yeten Allah Teâlâ, kudretine bir ayna olmak üzere kâinatı yaratmıştır.

Kuvvet ve kudret sahipleri üzerinde istediği gibi tasarruf eden de O'dur.

Allah Teâlâ her şeye karşı mutlak kadirdir.

Her şeye kadir olduğu içindir ki, dilediği şeyi yaratır ve

isterse onda dilediği kadar kuvvet ve kudret de yaratır.

الْقَاهِرُ

“Allah Teâlâ Kâhir΄dir.”

Her şeye, her istediğini yapacak surette galip ve hâkim olan ancak Allah Teâlâ΄dır.

Kahretmek, bir şeye, onu hor ve hakir kılacak veya mahv ve helak edebilecek surette galip olmaktır. Kuvvet ve kudretiyle her şeyi içinden ve dışından kuşatmıştır. Hiçbir şey O΄nun hükmünden dışarı çıkamaz. Ona karşı her şeyin boynu büküktür. Kahrına yerler, gökler dayanamaz. Kahr ile nice azıp sapmış ümmetleri ve milletleri mahv ve perişan etmiştir.

اَلظَّاهِرُ

“Allah Teâlâ Zâhir΄dir.”

Kesin delillerle ve tecellisi ile bilinen Allah Teâlâ΄nın varlığı her şeyden aşikârdır

Duyularımız ve hislerimizle bildiğimiz her şey, O΄nun varlığına, birliğine, kemal sıfatlarına delildir. Eşyayı O΄nunla hisseder, eşyadaki tecelli ile O΄nu buluruz. Güneş aynadaki aksi ile kendi varlığını bize gösteriyorsa, kâinat ise varlığı ile Allah Teâlâ΄yı bize bildirmektedir. Varlığın aslı yine O΄nunladır.

اَلْبَاطِنُ

“Allah Teâlâ Batın΄dır.”

Gizli olan; duyu organları ile idrak edilemeyen Vücudu

Mutlak Allah Teâlâ´dır. Allah Teâlâ´nın varlığı hem aşikârdır, hem gizlidir.

Zat-ı mevcut olmasına rağmen ulaşılmaz bir sır perdesi altında gizlenmiştir. Çünkü biz O´nu aslı ile bilemeyiz. Fakat varlığını kati surette biliriz. Öyle bir yakîn ile biliriz.

"*Görülmesi anında bile bu yakinimizden başkası olmazdı.*"

Hz. Ali radiyallâhü anh

Allah Teâlâ´nın zahir ve batın olması aynı anda hususiyet gösterir. Zıt faktörlerin aynı anda bulunması ancak Allah Teâlâ için geçerlidir. Mahlûkatta ise bu durum böyle olamaz. Biri gelirse diğeri gider.

اَلْفَاطِرُ

"Allah Teâlâ Fâtır´dır."

Fatır ve fıtrat kelimesi de aynı kökten gelmektedir. Dilimizdeki *"Yaratmak"* kelimesi manasına uygun düşmektedir. Yoktan varlık sahasına çıkaran demektir.

"De ki; Göklerin ve yerin yaratıcısı olan Allah Teâlâ´dan başkasını dost edinir miyim?

Hâlbuki o besliyor ve kendisi beslenmekten uzak bulunuyor. De ki;

Ben muhakkak emr olundum ki, müslümanların birincisi olayım ve sakın müşriklerden olma buyruldu."(En´am 14)

اَلَّطِيفُ

"Allah Teâlâ Lâtif´dir."

En ince işlerin bütün inceliklerini bilen, nasıl yapıldığına nüfuz edilemeyen en ince şeyleri yapan, ince ve sezilmez yollardan kullarına çeşitli faydalar sağlayan ancak Allah Teâlâ´dır.

Eşyanın inceliklerini bilir. Çünkü onları yaratan O´dur. Nasıl yapıldığı bilinmeyen, gizli olan en ince şeyleri yapar.

الْخَبِيرُ

"Allah Teâlâ Hâbir´dir."

Allah Teâlâ, her şeyin iç yüzünden, gizli taraflarından, en küçüğünden en büyüğüne kadar bütün eşya ve hadiselerden haberdardır. Onun haberi olmadan hiçbir hadise cereyan etmez.

قَوْلُهُ الْحَقُّ وَ لَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي ٱلصُّورِ عَالِمُ الْغَيْبِ وَ ٱلشَّهَادَةِ وَ هُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

"Allah Teâlâ´nın sözü haktır ve sura üfürüleceği gün mülk O´nundur.

Gizli olanı da açık olanı da bilendir.

O hikmet sahibidir, her şeyden haberdardır. (En´am 73)

Allah Teâlâ´nın bize vahyettiği sözlerin hepsi gerçekleşecektir. Bu iman ile O´na yönelip yardım isteriz. Asıl çetin günler kıyamet günü olacaktır.

يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ [3 مَرَّاتٍ]

"Hannân ve Mennân olan Allah Teâlâ´m."

Hannân, geniş rahmet ve karşılıksız iyilik eden, kullarını zarar veren şeylerden himaye eden, kendinden yüz çevirenin

dönüşünü kabul buyuran, hatasını kulun başına kakmayan demektir.

Mennân, kullarına inam ve ihsanını minnetsizce layık olup olmamasına bakmadan istemesinden önce veren demektir.

Bu iki isim 99΄lük Esma-ül Hüsna içerisinde geçmez. Lakin bu iki ismin zikrine çalışanlar sırrını görünce hayretler içinde kalırlar. Öyle ki dua içinde zikredilsin de o dua ret olsun. Tecrübe ile sabit olduğu müşahede edilmiştir.

Üç adet okunmalıdır.

يٰا بَديعَ ٱلسَّمٰوَاتِ وَ ٱلأَرْضِ

"Yeri ve gökleri yoktan var eden Allah Teâlâ΄m."

Zatında, sıfatında, fiillerinde, emsali görülmemiş olan ve benzeri olmayan şeyleri yaratan ancak Allah Teâlâ΄dır.

Allah Teâlâ yok olan bir şeyi çalışma ve araştırma yapmadan *'ol'* diyerek yaratandır. Kâinat yaratılırken öncesi ve benzeri olmadan iradesine uygun yaratılmıştır.

يٰا حَيُّ يٰا قَيُّومُ [3 مَرَّاتٍ]

" Hayy ve Kayyum olan Allah Teâlâ΄dır."

Hayy, diri demektir, Öyle bir diri ki, her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten demektir.

Allah Teâlâ için ölüm düşünülmez. Daima hazır ve nazırdır. Yaşayan mahlûkatın hayatını veren de O΄dur. O olmasaydı hayattan eser olmazdı. Var olanın muhtaç olduğu Vücut-u Mutlak΄tır.

Kayyum, her şey üzerinde kaim, eşyayı ayakta tutan demektir.

Bir başka manası da, bir şeyin kıyamı, yani, varlık sahibi olarak durabilmesi neye bağlı ise, onu veren demektir.

Allah Teâlâ her şeyin takdir edilen vaktine kadar durması için sebeplerini ihsan etmiştir. Onun için her şey Hak ile kaimdir. Allah Teâlâ´nın bir an tasarrufunu çektiği tasavvur olunsa idi âlem helak olurdu.

Üç defa okunmalıdır.

يَا ذَاَ الْـجَلاَلِ وَ اْلإِكْـرَامِ [7 مَرَّاتٍ]

“Zül-Celâl ve Zül-İkrâm olan Allah Teâlâ´m.”

Allah Teâlâ büyüklük ve kerem sahibidir.

Celal; büyüklük, ululuk manasınadır. Büyüklük alameti olan ne kadar kemaller varsa hepsi Allah Teâlâ´ya mahsustur.

Allah Teâlâ aynı zamanda büyük bir fazl-ı kerem sahibidir. Mahlûkat üzerine akıp taşmakta olan sayıya gelmez, sınır kabul etmez nimetler hep O´nun ihsanı ve ikramıdır. O nimetlerin zerresinde olsun hiç kimsenin hakkı yoktur. Bu isimleri mahlûkat için düşünmek mümkün olmayan şeylerdir. Bu iki isimde İsm-i Âzam sırlarının olduğu rivayeti vardır.

Yedi adet okunmalıdır.

نَسْ َألُـكَ بِعِظَمِ الاَّهُوتِـيَّةِ اَنْ تَـنْقُلَ طِبَاعَنَا مِـنْ طِـبَاعِ الْـبَشَـرِيَّةِ

“Allah Teâlâ´m, azamet-i Lahûtiyen ile Sen´den beşeri tabiatımızın hayvaniyetini, fıtratımıza dönmesini istiyoruz.”

Lahût; keyfiyeti, belirtisi olmayan gözlerin idrakinden

gizli olan demektir. *'Hu'* ismi buna işaret eder. Yani O, zatının bildiği, bizim bilmediğimiz gibidir.

O, O'dur.

Bu sıfatla Allah Teâlâ'dan istenmesi sırrına bizim vakıf olamadığımız bir hal yine aynı özellikten zahir olacağındandır.

İnsan yaratılışta melek ve hayvan tarafını haiz olarak dünyaya gelir. Fakat Allah Teâlâ'nın yardımı ile hayvanı tarafını terbiye ve tahvil ederek, melekiyet sıfatına erer. Burada değiştirilmesi istenen kötü ahlakın, güzel ahlaka tahvili ve fıtratın bozulmamasıdır. Çünkü nefis başıboş bırakılırsa aşısız meyve ağaçları gibi, meyvesinden yoksun veya olgun olmayan meyveler verir.

Bıyıkları, tırnakları kesmek, koltuk ve kasıkları temizlemek vb. fıtrat amellerindendir. Bunlar bile terk edildiğinde noksanlıklar zuhur eder.

Mesela, Benî İsrail'de erkekler bıyıklarını uzatmaya başlayınca kadınlar zinaya yönelmişlerdir. Çünkü kadın tabiatı uzun bıyığı sevmez. Bu sebepten dolayı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bir şeyi tavsiye etmişse bunda ancak bir hayır ve hikmet aranmalıdır.

Nefis terbiye edilmediği zaman insanın fıtratı bozulur.

Kadına erkek huyu verirsen sevici, erkeğe kadın huyu verirsen lûti olur.

Ancak yaratılıştaki noksanlık tedavi olmaz. Bülbüle gülistan, böceğe çöplük gereklidir.

Aslı noksan olanın, halleri de noksandır.

Yeni testi sidiği çekerse artık su ondan pisliğini gideremez.

الْعُلْوِيَّةِ وَ أَنْ تَرْفَعَ مُهَجَنَا مَعَ مَلَئِكَتِكَ

"Allah Teâlâ'm ruhlarımızı ulviyette olan meleklerin katına çıkarmanı isteriz."

Burada asıl istenilen şey yaratılışı ulviyet ve süfliyyet olan insanın tercih yönüdür. Katade (ks) demiştir ki; melekler akıldan, hayvanlar şehvetten, insanlar akıl ve şehvetten yaratılmışlardır. İnsanda hangi yön galip olursa insan o hal üzere olur.

Bir başka manada, melekler ulviyet ve süfliyyet ile memur olduklarından dolayı kötü kişileri cehenneme, iyileri cennete ulaştırırlar.

Allah Teâlâ kullarına ihsanlarını kat kat artırır, kendine dost seçer. Bu ihsanlarından kendisini bile haberdar etmez. İmam Rabbanî (ks) buyurdular ki;

"Allah Teâlâ dostlarını öyle saklamıştır ki, zahirleri bile kalplerindeki kemalattan habersizdir. Nerede kaldı ki, başkaları onların halini bilsin"

يَا مُحَوِّلَ الْحَوْلِ وَ الْأَحْوَالِ حَوِّلْ حَالَنَا اِلٰى أَحْسَنِ الْحَالِ

"Halleri değiştiren Allah Teâlâ'm, hallerimizi iyi ve güzel olanlara çevir."

Manasından da anlaşılacağı üzere; kul avam sınıfından ise kötü huylardan iyi huylara, havastan ise ileri makamlara yükselmesi olarak gerçekleşir. Çünkü *'Ebrarların iyilikleri, mukarrebler yanın da günah gibidir'* sözü bu gerçeği göstermektedir.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in

"Ben günde yetmiş kere istiğfar ederim" demesi Efendimizin günahkâr olmasından olmayıp, terakki eden hali sebebi iledir. Maneviyat yolunda nefsin terakkisi, mükellefiyetin artmasına sebep olur. *Nimetin ziyadeleşmesi, külfetin artmasına sebeptir.*

سُبْحَانَكَ اَللّٰهُمَّ وَ بِحَمْدِكَ

"Allah Teâlâ'm Sen'i hamdin ile takdis ve tenzih ederim."

Allah Teâlâ'nın şanına layık olan tesbih yine zat-ı tarafından olan ile olabilir.

Allah Teâlâ'nın şükrünü yine Allah Teâlâ ile yapabiliriz. Acizin, mutlak üzerinde bir keyfiyeti olmaz. Sakalının beyazlamasına mani olmayan insan neye gücü yetebilir.

أَشْهَدُ أَنْ لآ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ

" Senden başka ilah olmadığına şahadet ederim."

أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ

"İstiğfar ederim ve tövbem sanadır."

سُبْحَانَكَ اَللّٰهُمَّ وَ بِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لآ اِلٰهَ اِلاَّ أَنْت أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْك

Bu dua hakkında şu rivayet vardır.

“Abdest bitiminde baş göğe yönelmiş olarak okunursa cennetin sekiz kapısı açılır. ***‘Dilediğinden gir’*** *diye seslenilir.*

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ × اَلسَّابِقِ اِلَى الْأَنَامِ نُورُهُ

“Mahlûkat yaratılmazdan önce nuru yaratılan Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem′in üzerine salat ve selam olsun.”

Bütün mevcudat Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz′in hürmetine ve O′nun nuru şanından yaratılmıştır. Bu bir hakikattir. Hakikat-ı Muhammediye ilk yaratılışta var olan ve bütün varlığın esası olan zattır. Buna İsm-i Âzam′da denir ki, Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz′dir.

رَحْمَةٌ لِلْعَالَمِينَ ظُهُورُهُ

“Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem′in bu âleme teşrif buyurması rahmettir.”

Müminlerin terakkisine ve Allah Teâlâ′ya yaklaşmalarına, kâfirlerin ise azaplarının tehir veya teciline sebep olmuştur. Çünkü Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem dünyaya teşrif buyurmadan önce Gazab-ı İlahi tecelli edince azap peşinen gelirdi.

عَدَدَ مَنْ مَضٰى مِنَ الْبَرِيَّةِ وَ مَنْ بَقِيَ

“Allah Teâlâ′m, mahlûkatından geçenler ve kalanlar sayısınca Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem′e salât ve selam ederim.”

Kutsi Dua Bahâiyye okuma anı itibarı ile geçmiş ve

gelecekler sayısınca Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem e dua ederiz demektir.

"Darda kaldın mı, yolda kaldın mı, düşmanın oldu mu, imtihanda, zor işlerinde; 'Sallallahü alâ Muhammed' demelidir." Gönenli Mehmet Efendi (ks)

وَ مَنْ سَعِدَ مِنْهُمْ وَ مَنْ شَقِيَ

"Allah Teâlâ'm geçen ve kalanlar ister mümin olsun, ister kâfir olsun, sayılarınca salât ve selam ederim."

صَلاٰةً تَسْتَغْرِقُ الْعَدَّ وَ تُحِيطُ بِالْحَدِّ

"Sayıların sonsuzluğu ve sınırları (boyutları) kaplayan salât ile Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'e salât ve selam ederim."

Allah Teâlâ'nın bildiği sayılar ve boyutlar ile salât ve selamda bulunurum demektir.

صَلاٰةً لاَ غَايَةَ لَهَا وَ لاَ إِنْتِهَاءَ لَهَا وَ لاَ أَمَدَ لَهَا وَ لاَ انْقِضَاءَ لَهَا

"Başlangıçları ve sonları olmayan, tükenmeyen, okundukça artan salât ile salât ve selam ederim."

صَلاٰتَكَ الَّتِى صَلَّيْتَ بِهَا عَلَيْهِ صَلاٰةً دَائِمَةً

"Zat-ı'nın Fahri Âlem Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'e devamlı durmaksızın ettiğin salâtın ile salât ve selam ederim."

"Muhakkak ki, Allah Teâlâ ve melekleri Nebi üzerine salâtta bulunurlar. Ey iman etmiş kimseler O'nun üzerine salâtta, teslimiyetle selamda bulunun."(Ahzab 56)

وَ عَلٰى اٰلِهِ

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in âline de salât ve selam olsun."

Âl, Ehli Beyt-i Muhammediye sallallâhü aleyhi ve sellem, akrabaları ve O'nun yolunda gidenlerdir.

Ehl-i Beyti sevmeyi İmam Şafi radiyallâhü anh farz kabul eder.

وَصَحْبِهِ

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in ashabına da salât ve selam olsun."

Ashab, sahabenin çoğuludur. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'i gören, iman edenlerdir.

وَعِتْرَتِهِ

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in nesline, zürriyetine, geçmiş ve gelecek akrabasına ve aşireti üzerine de salât ve selam olsun."

مِثْلَ ذٰلِكَ

"Yine, sayıların sonsuzluğu ve sınırları (boyutları) kaplayan salât ile bu saydıklarımın üzerine tekrarım olsun."

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ

"Rabb'in, izzet sahibi, onların (kâfirlerin) isnat ettikleri vasıflardan münezzehtir."

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ

"Selam Rasüllerin üzerinedir."

وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"**Hamd, âlemlerin Rabb'i olan Allah Teâlâ içindir."** (Saffat

180–182)

Bir hadiste Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selem buyurmuştur ki:

"Her kim kıyamet günü ecirden tam ölçekle ölçmek sevindirecekse meclisinin sonunda kalkacağı sıra bu ayetleri okusun."

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ وَ تُبْ عَلَيْنَا

اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمِ [3 مَرَّاتٍ]

"Ey Rabb'imiz, bizden kabul buyur.

Şüphe yok ki Sen işitensin ve bilensin. Tövbelerimizi de kabul buyur.

Şüphe yok ki sen merhametlisin, tövbeleri kabul edensin. " (Bakara 127–128)

Üç defa okunacak.

اَللّٰهُمَّ أَعْطِنَا كُلَّ خَيْرٍ وَأَعِذْنَا مِنْ كُلِّ شَرٍّ [3مَرَّاتٍ]

"Allah Teâlâ'm, bütün hayırları verdiğin gibi, şer olan her şeyden sakınmamızı bizlere nasip kıl."

Üç defa okunacak.

İnsana hayrın ve şerrin ne olduğunu öğrenmesi farzdır. Bu öğrenmenin faydası insanın kendine olduğu gibi başkasına da vardır. Allah Teâlâ'dan bir şey istemek için, o şeyin bilgisine kavuşmayı da O'ndan istemek lazımdır.

İslamiyet, insanların saadetine çalışanları, kendini kurtarmağa çalışanlardan, daha üstün tutmaktadır

İlim öğrenen kimse, nefsine uymakla kendine zarar yaparsa da, herkes onun ilminden faydalanır. Kendini yakarsa da, başkalarının kurtulmasına sebep olur.

Her şeyin cehaletinden ilmi daha hayırlıdır.

Hz. Ali radiyallâhü anh *"şerri şerden kurtulmak için öğrenin"* buyurdu.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَ بَارِكْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ فِي كُلِّ لَمْحَةٍ وَ نَفَسٍ بِعَدَدِ كُلِّ مَعْلُومٍ لَكَ

"Allah Teâlâ'm Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem ile Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem'in ümmeti üzerine rahmetini ve bereketini, Sana malum olan şeyler sayıcınca gözümüz açıp kapayınca ve nefes alış ve verişteki her anımızda dileriz."

Üç defa söylenecek.

Üç defa yine bilinen bir salâvat okunacak[139]

رَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Allah Teâlâ'm, bize dünyada ve ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru der." (Bakara 201)

Hasene, insanın nefsinde, bedeninde, hallerinde kavuşunca sevinç duyacağı nimettir.

Kelime manası ise; güzel ve güzellik demektir. Esasen *hasen*; güzel, sürur ve rağbet olan her hangi bir şey demektir.

---

[139]—Bir işin olması için yedi günde yedi defa Salâvat okunması uygundur.

Bunun için yalnız dünya iyiliği istemek akıl işi değildir.

Basiret sahipleri *"Ya Rabb´i hem dünyada ve hem de ahirette iyilik ver"* derler ve hatta bu kadarla da kalmayıp, cehennem azabından sığınarak, talep ve dua ederler.

Dünya ve Ahiret haseneleri nelerdir?

Dünyada sıhhat, her şeye gücü yetmek ve hayırlı işler. Ahirette de ise sevaptır.

Üç defa okunacaktır.

Daha sonra Kutsi Dua Bahâiyye´nin bitiminde;

1-adet Fatiha-i Şerif

3-adet İhlâs-ı Şerif

3-Salâvat-ı Şerif; okunur.

Kutsi Dua Bahâiyye´nin başında zikredilen gibi hediye yapılır.

Allah Teâlâ´m yazdığımız açıklamayı eksik ve noksanları ile kabul buyur. Elhamdülilahi rabbil âlemin.

Hüküm ve bekâ ancak Allah Teâlâ´ nındır.

26.06.2005
Esenler / İstanbul